

המניין

6

1979

სსსს

265

გამოცემის მეტეა წელი

6

ივნიკი

1979

თბილისი

საქ აკ აკ-ის გამოცემის

ლიტერატურულ-მეცნიერული და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური შუამდგომლობა

საქართველოს ალკა ცენტრალური კომიტეტისა და მწერალთა კავშირის ორგანო

შ ი ნ ა ა რ ს ი

3. მსოფლიოს მომავალი

სუთკუნეული

5. გივი შიშინაძე — აჯლბაჯლა. პოემა
10. გუგული ტოგონიაძე — მაჩიტბის ველზე
14. ავთანდილ გუგუნიძე, ავთანდილ გუგუნიშვილი, გიორგი მატრეველი, იმერი ხარაძე, გეგან სვანიძე — ღმერთი
16. ჯუარაზ გოგუნიშვილი — გოგის პასპარტელმა
21. თამაზ ჩანტლაძე — ზღაპრები

29. მზია ხეთაბური — ღმერთი
32. რამაზ მიშველაძე — ნოველები
64. ჯარჯი ფოგელი — ღმერთი
68. გიორგი გოგონია — მოთხრობები
78. ნოდარ ჯალალთაძე — ქალაქის ბაღადა
81. ზაზა ღარსიალი — მოთხრობები
97. ელიზბარ უბილაძე — ბანძელის ჯუგები გაგრძელება

ახალი თარგმანები

104. თომას მანი — ბრუნო ვალტერს. გერმანულიდან თარგმნა ელენიშვილ ჯარბიძე
108. ედმუნდ კილარი — გუგუნიშვილი. თარგმნა შიო ღარსიალი

ნარკვევები

116. მირონ ხარბიანი — კიდეც ერთი საუბარი სამხრეთ

წერილები

121. თეიმურაზ დონაშვილი — სტრუტურალიზმი: PRO ET CONTRA
131. მანია მამაცაშვილი — რუსთაველის კოსმოლოგიები
139. მარიკა მძელი — ბალახების ორი ღმერთი ისტორიისათვის
141. ლამარა ნარეშვილი — ფერადი ველი
144. ტაბუ მამუროშვილი — „სიკეთე“
146. ელგუჯა გიგუნიშვილი — თანამედროველი მიწის ნაღველი

ხელოვნება

148. ჯუარაზ გუგუნიშვილი — ცნობილი უცნობი
151. დანი ფირსხანაშვილი — ომარ დარმინიძე

პირველი შთაბეჭდილება

153. ჯუარაზ ლეშაშვილი — თანამედროვე ლაგანი კასტორალი
154. გიორგი მამულაძე — გომრეხება და ჯომრეხება
155. ნუგზარ აფხაზაძე — კეთილი სამისთვის
156. დიანა წიკლაური — ნუგზარის რბო
158. კულბარული ცნობილების კრებული

მთავარი რედაქტორი
მირიან ფოცხუაშვილი

სარედაქციო კოლეგია:

ვახუშტა აფხაზიძე,
გუგუნი გუგუნიშვილი,
გივი გუგუნიშვილი,
რინოზა გოგუნიანი,
გიორგი გუგუნი,
ნოდარ ღმერთი,
მარიკა ელიზბარაშვილი,
ელდარ მანუაშვილი,
იოსებ ორბელიანი,
თბილისი კავშირები
(მთ. რედაქტორის
მოადგილე),
გუგუნი ფანჯიკიძე,
ნუგზარ შატაშვილი,
ჯანსუღ ჩარკვიანი,
გივი ქანუაშვილი,
ნუგზარ წერეთელი,
თამაზ წიგნიშვილი,
ბარბელ პანტუჩი,
რეზა შიშინიშვილი.

მსოფლიოს მომავალი

ამომავალი მზის ქვეყანაში, კერძოდ, მის დედაქალაქში, ერთი მშვენიერი წესი აქვთ: გადასასვლელთან, ქუჩის ორივე მხარეს, ბოძზე პაწია დროშები ჰქვია; ბავშვი, რომელსაც ქუჩის გადაჭრა გადაუწყვეტია, იღებს დროშას წარწერით: „ფრთხილად, იაპონიის მომავალი მოდის!“ და პაწია მედროშის დანახვაზე მანქანების მდინარე წამით მოძრაობასწყვეტს!

„ფრთხილად, მსოფლიოს მომავალი მოდის!“ — ფრიალებს პაწია დროშების ტყე მთელ ქვეყანაზე, და ყველაზე ძნელ და საშიშ გადასასვლელზე, ყველაზე საიქვო გზაჯვარედინებზე ჩერდება მოძრაობა, რათა არაფერი დაუშვადეთ ჩვენი შვილებსა და შვილიშვილებს, რომელთა ბედნიერებაზე ზრუნვაც ჩვენი ცხოვრების უმთავრესი აზრია.

ყველას გახსოვს ერთი უცხოელი კაცის ფრაზა, ჩვენი „მზიურის“ მომენისას ნათქვამი: მოასმენინეთ ამ გოგონების სიმღერა მსოფლიოს და აღარასოდეს იქნებათ ომი!...

განუზომელია ბავშვის ძალა!

ვიქტორ ჰიუგოს ფოტოების ერთ სერიას საინტერესო კომენტარი ახლავს. ფოტორეპორტიორმა ვერაფერი მოუხერხა თურმე „განკიცხულის“ ავტორის კუშტ და ნაღვლიან სახეს — ოცამდე ფოტოზე დიდი მწერლის სახეს კაეშნის ჩრდილი ადგას. ამდგარა მაშინ ფოტოგრაფი და „გავროშისა“ და „სიკვდილმსიჯილის უკანასკნელი დღის“ ავტორის წინ პაწია ბიჭი დაუყენებია, და ამ ეშმაკუნას დანახვაზე ნანატრი ღიმილით შეძრულა ჰიუგოს ბავშვ! გახსოვთ თქვენ ეს სურათი!

რამდენ მილიონ ამგვარ ღიმილს — სიყვარულის უქრობი შუქით განათებულ ღიმილს იწვევენ ეს უმანკო ანგელოსები ყოველდღე, ყოველ წამს, ყველგან!

„ყოველ მათგანში ეძინა მოცარტს“, — გულისტკივილით ამბობს ანტუან დე სენტ ეგზიუპერი, როცა ომისაგან გზაარეული ბავშვებით საესე ვაგონს აღწერს, და მკითხველიც იჯერებს, რომ ამ ჩამოწეწილ, ჭუჭყიან ცრემლებით სახეშოთხვილ, მშვიერ-მწყურვალ პატარებში მართლაც სძინავს მოცარტს. ჩვენი ვალია, ამ მიძინებულო მოცარტებიდან გამოვიწვიოთ ის ღვთაებრივი პარმონია, რომელმაც ცივილიზებული კაცობრიობის მომავლის გზები უნდა გაანათოს.

„რუსთაველი მახსოვს ბავშვი!“ — წერს დიდი გალაკტიონი! ჩვენი ვალია, თვალის ჩინივით გაუფრთხილდეთ ყოველ ბავშვ რუსთაველს და ყურადღება არ მოვაკლოთ მას, რათა ცივილიზებულ კაცობრიობას არ დაუკარგოთ ახალი „ვეფხისტყაოსანი“.

ეს პატარა მოცარტები და რუსთაველები დღეს ბავშვთა ბაგებსა და ბალებში არიან, ან კიდევ სკოლის კედლებში ეუფლებიან ცოდნას, მაგრამ ყველგან ერთი ბედი როდი ერგო მათს თანატოლებს. ვინ იცის, მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში რამდენ ბავშვს აკლია მზრუნველი ხელი და ტბილი

ალერსი, და, რაც მთავრის უმთავრესია, სახელმწიფოს ყურადღებას დააქვეყნა და ადამიანის უფლებები ხელყოფილია, ხელყოფილია ბავშვის ბედის სწორედ ამიტომ, 1979 წელი ბავშვის წაღაა გამოცხადებული იუნესკოს ეს ერთი შეხედვით პარადოქსული გადაწყვეტილება მხოლოდ იმას ნიშნავს. რომ 1979 წელმა ჩვენ კიდევ ერთხელ უნდა დავგავიქროს კაცობრიობის მომავალზე და მოგვაგონოს ის ელემენტარული კეშმარიტება, რომ 1979 წელიც — ბავშვთა წელია, 1980 წელიც, და ყოველი წელი და საუკუნე, რადგან სიცოცხლის არსებობის საფუძველი — ბავშვია!

ბავშვი — მარადიული *persona grata*! თვით სცენაზეც კი არ შეიძლება მისი უდიდებულესობის ხელყოფა. ხელოვნების უმკაცრესი კანონები კრძალავს სპექულაციას ბავშვის სახელით, ბავშვის თემით, ბავშვის უმანკო ცრემლით. ჩვენი შრომისა და ბრძოლის უმთავრესი აზრი — ბავშვის სამსახურია. სწორედ ამ სამსახურისკენ მოგვიწოდა ამხანაგმა ლ. ი. ბრეჟნევმა ცნობილ საახალწლო მილოცვაში, როცა კიდევ ერთხელ მოგვაგონა წლეწადელი წლის ერთი მშვენიერი ლაიტმოტივი — ბავშვი!

დემოგრაფიული აფეთქებების ხმით გაყრუებულ დედამიწაზე მაინც არის ქვეყნები, რომელთა ეზოებშიც ცოტა დარბის მოსაფერებელი ასაკის ბავშვი. რა სამწუხაროც არ უნდა იყოს ეს, ჩვენი რესპუბლიკა სწორედ იმით რიცხვშია.

გმირი დედა! — დედა, რომელმაც შობა და აღზარდა ათი შვილი!

ჩვენ, ხუთმილიონიანი რესპუბლიკის პატრონებს, გვენატრება საქართველო — გმირი დედა, რომელმაც შობა და აღზარდა ათი მილიონი შვილი! ჩვენი სათაყვანო მამულის ველ-მინდვრებზე, ჩვენს მთიანეთში, ჩვენს მშვენიერ ქალაქებში უნდა გამოუღეველად დარბოდნენ მოსაფერებელი ბავშვები — შვილები! ბაღიშები... მეტი აყვანი გვინდა, მეტი ნაწინა... ჩვენც გვენატრება დემოგრაფიული აფეთქება ჩვენს მიწაზე, რაც შეიძლება მეტი გვინდა ახალშობილის პირველი წამოტრეება, რადგან ჩვენს რესპუბლიკაში, როგორც სტატისტიკოსები ამტკიცებენ, მხოლოდ მეექვსე შვილი ნიშნავს მატებას!..

„ხუთუნჯულა!“ — ასე ერქმევა ამიერიდან „ცისკრის“ ახალ რუბრიკას.

„ხუთუნჯულაში“ მსოფლიოს ხუთივე კონტინენტის ბავშვებისადმი ნიჭილი ნაწარმოებები დაიბეჭდება, როგორც ორიგინალური, ისე თარგმნილი ლექსები, მოთხრობები, ზღაპრები!..

„ცისკრის“ ახალი რუბრიკა იწყებს, მეგობრებო, თავის არსებობას, და იწყებს იმით, რომ სულითა და გულით გილოცავთ ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო დღეს, წელს, საუკუნეს!

ველით, მეგობრებო, თქვენს ახალ ნაწარმოებებს, რომელთა გმირები იქნებიან ჩვენი შვილები და მათი მეგობრები მსოფლიოს ყოველი კუნძულიდან!

ბავშვის ღიმილი ნუ მოკლებოდეს თქვენს ოჯახებს!

ხ ე თ კ უ ნ ჟ უ ლ ა

მედიკინა

ა ჯ ღ ა ბ ა ჯ ღ ა

ბადრიმ — ცხენი. კახამ — ზებრა,
ნელიმ — მტრედი, ზაზამ — კატა...

ენახოთ ერთი ჩვენმა ყოჩმა
ავთანდილმა რა დახატა.

— ეს რა არის! რა მხეცია

ამისთანა საზარელი,

ცხრათავა და ორმოცფეხა?! —

გვითხება ზაზა ნელის.

— რა არის და... ყოჩი ბიჭი

ვერ იგონებს მხეცის სახელს, —

ამ ცხოველის დანახვაზე

ყველას შიშით აცანცანებს.

— ლომს არა ჰგავს!

— არც ვეფხვია!

— ნიანგია?

— დათვი?

— მგელი?

— ლომზე, ვეფხვზე, დათვზე, მგელზე

და ნიანგზეც საშინელი! —

ხმას იბოხებს ყოჩი ბიჭი

და დიდ თვალებს უფრო ჭაჩავს.

— მაშ, დევია?

— ფასკუნჯია?

— სხვა ცხოველი რაღა დარჩა?! —

იპ, სულაც არ მეშინია, —

უჩურჩულა ბადრიმ კახას:

— მე ვე მხეცი, ჩემო ძმავო,
სიზმარშიაც არ მინახავს.

— როგორ არა, ზოთპარკში

მოიყვანეს ტყიდან გუშინ.

ლომები რომ დანახა,

არ ჩააგდო აინუნშიც.

სამი ლომი გადაყლაპა,

მაგრამ მაინც ველარ გაძლა...

— თუ ასეა, თქვი, რა ჰქვია?

— რა ჰქვია და... აჯღაბაჯღა! —

ის ნაჯღაბნი ყოჩმა ბიჭმა

დაამთავრა, როგორც იქნა.

„რა სახელა შევარქვიო!“ —

სიამაყით გაიფიქრა.

— აჯღაბაჯღა! აჯღაბაჯღა! —

ყველა ერთხმად ახმაურდა.

შეკრთა ნელი, აჯღაბაჯღას

დანახვაც კი აღარ უნდა.

სხვა ბავშვებზე აქეთ-იქით

გარბიან და გამორბიან.

ველარავინ ვერ გაუძლო

ავი მხეცის თვალის პრიალს.

გადიდგულდა ყოჩი ბიჭი,

პირს ღიმილი დასთამაშებს:

— განა მარტო ლომებს ყლაპავს.

აჯღაბაჯღა ყლაპავს ბავშვებს.

იმოდენა თავები აქვს
ძლიერდღივობით ზიდავს,
დიდი ფრთები ფასკუნჯს უგავს,
თავს დაგესხმით ციდან.

რასაც ნახავს, ზეცაში თუ მიწაზე,
სუყველაფერს იტაცებს.

— უუუ! მოვდივარ! — ყოჩი ბიჭი
ბავშვებს უშვერს თავის ნახატს, —
როგორი ვარ აჯღაბაჯღა,
რომ შეგყლაპავთ, მაშინ ნახავთ! —
როგორც კი თქვა,
ის მხატვარი იმ წამს
აჯღაბაჯღად იქცა.
ნელის უცებ აპყვა მზიაც,
თვალზე მიშინა ცრემლი მოსწყდა:
— მეშინია! მეშინია!
წამიყვანეთ დედიკოსთან!

* * *

— აბა, ჩქარა, ვიდრე მხეცი
შესაყლაპად გაგვიტაცებს,
სკამი სკამზე შევასკუპოთ
და მაგიდა — მაგიდაზე!
ჩვენს ციხე-კოშკს გალავანიც
შემოფარტყათ ირგვლივ,
ჭიანჭველაც ვერ შემოძვრეს შიგნით.
გოგონები ჯერ შემოძვრის
მაგიდის ქვეშ შეძვრენ.
აჯღაბაჯღა არ გვერნოთ
მართლაც ყოვლისშემძლე! —
გამოიხმეს კარადიდან,
რომ უვლიდნენ სასოებით —
მთელი სათამაშოები:
ცხვირფანქარა, რკოკაცუნა,
მაიმუნნი პინჩო...
— რა ლაშქარი შეიკრიბა, ბიჭოს! —
ვეფხვები და დათუნები,
ძაღვები და ლომები...
— რომელია, რომელი,
აბა, ჩვენი მომრევე?! —
ზაზას, ბადრის, კახაბერს,
მზიას, თამრის თუ გელას,
თითო-თითო თოჯინა
უკავია სუყველას...
იმ ყოჩ ბიჭსაც ავეუღლას და
გადმოქაჩულ თვალეზიანს

დახატული აჯღაბაჯღა
შუბლზე აუფარებია,
თან ღრიალებს: — გადაგყლაპავთ,
არ დაგინდობთ არცერთს!
თქვენს ციხე-კოშკს მზის ჩასვლამდე
ნაცარტუტად ვაქცევ!

* * *

— ჰამ! ჰამ! — ცქმუტავს ფინია, —
მეგობრებო, ნუ კრთითო!
საქმეს ისე გავუხდი,
ქვას ისროდეს კუდითო! —
რკოკაცუნა დინჯად ამბობს,
როდი უწევს ხმას:
— აჯღაბაჯღავ, მოერიდე
ჩემს ფოლადის ხმალს!
ციხე-კოშკის გალავანზე
პინჩო დახტის მანჭვა-გრეხით:
— დაჯღანჯო აჯღაბაჯღავ,
დაგათხლიშე თავზე მეხი!
— აჯღაბაჯღავ, — ცხვირფანქარაც
ჰყვირის, —
გამოგატარე ჩემი გრძელი ცხვირით! —
დათუნია დრუნჩაც აქ დგას ციხე-ბურჯად:
— პატარების დაჩაგვრა
ვინ გაბედა, ვინო?!
მე გამიშვით სუყველაზე წინო!

* * *

— თქვე მშინარა თოჯინებო! —
ვის დასცინით ნეტავ! —
აღრიალდა აჯღაბაჯღა,
კარადაზე შეხტა:
— რომ ტრაბახობთ,
რით ტრაბახობთ,
რას გახდებით ჩემთან?!
გადაგყლაპავთ, გადაგსანსლავთ,
ყველას, ყველას ერთად! —
ლევა ფრთების ტყლაშუნით
ქვევით ჩამოიქროლა,
პინჩოს ბრჭყალი ჩაავლო
და ხუთ მეტრზე ისროლა.
ჭანგი გაჰკრა
რკოკაცუნას პაწიას
და საწყალი ნამცეცხედ აქცია.
გამოუდგა ცხვირფანქარას,
დიდხანს სდია, სდია.
— შენ აპირებ ჩემს გაფატვრას?

— დიას! დიას! დიას! —

და სანამდე დაიჭერდა,
იმ ბოროტ მხეს უცებ.

დაწვია ფინია და

დაკეიდა კულზე.

ცხვირფანქარამ თავს უშველა,

გვერდზე გახტა სწრაფად.

ხახამშრალი აჯღაბაჯლა
ნერწყვსაც ვედარ ყლაპავს.

— ჰეი! ფინო! აბა, ფინო!

აჯღაბაჯლამ წეცისკენ არ გაგაფრინოს!

— მოიკრიბე ძალა კიდევ,

კუდი ძირში წააკენიტე! —

მაგრამ კუდი აჯღაბაჯლას

ვეშაპივით დიდი აქვს,

იმ ფუმფულა კულზე ფინო

ტკიპასავით ჰკიდია.

ავი მხეცი ივრინება,

თვალეებს კუსავს ავად:

— ფინო ძაღლს ნუ შეაწუხებთ

კულს მოვიკვნეტ თავად! —

ბანჯგელიანი თავ-კისერი

ხორთუმით წაივრძელა

და ის კუდი ძაღლიანად

მოიკვნეტა გაიძვერამ.

— ამისთანა უშნო რამე

დასანანად არ ღირსო.

ფაფუ, ჩემი კუდი და

ფაფუ, თქვენი ძაღლიცო!

თუ არ გინდათ ახლა ყველა

ფინოსავით გადაგყლაპოთ,

გულისყურით მომიხმინეთ,

რასაც ვამბობ:

— როგორც ხედავთ, ვერ დამჯაბნით

ლონით, ჭკუა-გონებით.

ჰოდა, დროა წავი დავდოთ,

გახდეთ ჩემი მონები!

გულმოწყალე ბატონი ვარ,

ბევრს არას გთხოვთ პატარებს;

კამფეტები მომართვით და

აჩიკუდით მატარეთ.

— კი ბატონო, თანახმა ვართ! —

დაიხავლა მელაკუდამ, —

სუყველაფერს შეგისრულებთ,

ამას კითხვაც აღარ უნდა!

აკი ვნახეთ, რაც იწვნია

რკოკაცუნამ, ფინი ძაღლმა.

პინჩომ თავი დაუქნია,

მელას უხმოდ დაეთანხმა.

სხვა მშინშარა თოჯინებით

ხელეებს სწევენ მორჩილებით:

— სჯობს, ჩვენს ბატონ აჯღაბაჯლას

ვემსახუროთ მოთმინებით!

* * *

შოკოლადი, მარმელადი,

ფისო-ფისო, ნუგა...

ჩვენს დიდ ბატონს ძლიერ უყვარს

და მივართვით უხვად! —

მიუტანენ, ის კი მაინც

წარამარა გაპყვირის,

ხან: — კომპოტი!

ხან: — კისელი!

— ლიმონათი!

— ნაყინი!

მელია და მაიმუნი

თავზე დაჰფოფინებენ:

— ა, ბატონო!

— კი, ბატონო!

— მადა გაქვთ და...

— ინებეთ!

ბოლოს ბრძანებს აჯღაბაჯლა,

გაბღენძილი დიდად:

— უკვე გავძეს, ახლა მხოლოდ

აჩიკუდა მინდა!

* * *

უცებ ლომი აღრილდა,

შეძრა მთელი დედამიწა:

— კაცი რაღა კაცი არის,

თუ ყურმოჭრილ მონად იქცა!

— მართალია! — ცხვირფანქარაც

გაპყვირის და ავ მხეცს ლანძღავს:

— დაგვაცადე, გაიძვერავე,

შე, მახინჯო აჯღაბაჯლავე!

ვერაფრით ვერ დაიმონებ

ჩვენისთანა კაცებს.

რკოკაცუნას დავაწებებთ,

კვლავ მეომრად ვაქცევთ.

ვეფხვმა ბრძანა: — ჩვენ არ ვუსმენთ

მელიებს და მაიმუნებს,

აჯღაბაჯლას რომ გავფატრავთ,

ფინო ძაღლსაც დავებრუნებთ.

დათუნია: — ციხე-კოშკში

როდი ჩავიკეტებით,

ჩვენც თქვენთან ვართ

ტორებით და კეტებით! —
და ლომებიც აბუხუნდნენ:
— მეგობრებო, რას ახანებთ,
მოგვასხედით სწრაფად ზურგზე,
რამეზივით გაგვაქანეთ!

* * *

ამ ბრძოლის დროს გაგონილა
უქმად მტვერში გდება?!
რა ჰქნას ციცქნა რკოკაცუნამ,
ფეხზე ვედარ დგება.
— აბა, აბი!
— ჰიტნის წვეთი!
— კიდევ რამე გნებავთ? —
ვერაფერი მოუხერხეს
მოწყალების დებმა.
თავი — ცალკე, ხელი — ცალკე.
ფეხი ცალკე რჩება.
ამისთანა ავადმყოფი
ხის წებოთი რჩება!
სად იყო და სად არა,
ნელი გაჩნდა პატარა.
უცინოდა თვალები,
უკვე გამოედარა.
მოიტანა ხელჩანთით
პაწაწინა ბოთლი:
— ხის წებოთი მორჩებაო,
ხომ ვთქვი!
აბა, მალე, მალე,
ყველა მომეხმარეთ.
საწუხარი რა გჭირთ,
შველა უნდა დაჭირის!
— ეს რა თქვაო! — გონს მოეგნენ
მოწყალების დები უცებ,
მიაწებეს თავი კისერს,
ხელი — მხარს და ფეხი — მუცელს.
და როდესაც, როგორც იქნა,
თვალი ჭყიტა:
— გმადლობთ დიდად! —
ორჯერა თქვა რკოკაცუნა პაწიამ,
მხარზე თოფი გადაიგდო,
კვლავ საომრად ვასწია.

* * *

საშიშია აჯლაბაჯლა,
რაც მართალი, მართალია!
განა ერთი, განა ორი,
განა სამი,

ცხრა თავი აქვს!
იმ ცხრა თავზე განა ერთი,
განა ორი, ცხრა პირი აქვს —
ცხრა ნაპრალი დაღებულნი,
უჰ, ნამდვილი ვამპირია!
მაგრამ ჩვენ იმ ვამპირისა
სულაც არ გვეშინია.
დღესვე უნდა დავამარცხოთ,
გამოვიხსნათ ფინია! —
ლომს მოახტა ცხვირფანქარა,
რკოკაცუნაც ამხედრდა.
დრუნჩა დათვმა ჭრელი ზებრა
დაამსგავსა სახედარს.
— აჯლაბაჯლა დაჯლანული
გავაძევოთ აქედან!
აჯლაბაჯლას შემოეგრა,
შუბლზე შავი არმია:
— მოდის ჯარი, ჯარია თუ
ცას ღრუბელი აშლია?!
განა ერთი, განა ორი,
განა სამი ბავშვია!
ბავშვებს მოჰყავთ თოჯინებიც,
ნეტავ საქმე რაშია?!
— რაშია და, აჯლაბაჯლა,
ძალა ერთობაშია!

* * *

— ჯარს ვინა ჰყავს წინამძღოლი?
— რკოკაცუნა ტანჩია!
მზის ჩასვლამდე აჯლაბაჯლას
ცხრა თავს ერთად წასჭრიან.
ივრგვლივ ალყად შემოერთყვნენ,
სულ რომ წრეში ჰყოლოდათ,
ზოგი თავთან დატრიალდა,
ზოგმა დასცხო ბოლოდან.
ხმლებიც დაჭრეს ტანზე, მაგრამ
მხოლოდ კანი აქერცლეს.
გაბოროტდა აჯლაბაჯლა,
ჰყრის თვალიდან ნაპერწკლებს.
— ხახა! ხახა! — საპასუხოდ
ისმის მისი ხარხარი:
— რას გახდებით თოჯინებო,
მაგ ნამცვეცა ფარ-ხმალით! —
ივრინება, ტრიალებს,
როგორც გველი მგუდაგი,
თან მთელი ხმით ღრიალებს:
— მე ვარ სულამზნუთავი!
აბა, რაღას დამაკლებთ,

უკვდავი ვარ, უკვდავი! —

გადმოუხტა რკოკაცუნა

და შესძახა ვაჟკაცურად:

— არა, შენი უკვდავების

არ გვჯერა! —

შუბლში შუბი აძგერა.

— აი, მე ვარ უკვდავი,

შემომხედე ერთი,

წელან აკი მომკალი,

კვლავ აღვსდევნი მგვდრეთით! —

რკოკაცუნას აჯღაბაჯღამ

ცალი თვალით ასედა და

სახტად დარჩა:

— ეს ყოფილა, რაც ყოფილა,

უკვდავიც და მგუდავიც! —

და მიმართა მუდართი:

— დამეხსენით ციკქნა ბიჭო,

აღარაფერს არ გერჩით.

ნულარა მცემთ მაგ თქვენს მახვილს

ხან თავში და ხან ფერდში.

მონად იქით დაგიდგებით,

სულ გაამებთ პატარებს,

კამფეტებსაც დაგირიგებთ

და ზურგიტაც გატარებთ!

— რას ბრძანებო? — რკოკაცუნამ, —

კიდევ გნებავთ გაგვაცურო?

დადგა შენი აღსასრული

აჯღაბაჯღამ, გაბაწრულო! —

დრუნჩა დათვმაც დაიქუხა:

— არც ჩვენ გვჯერა, არაო!

რაც გვაწვალე გაიძვერავე,

ჩვენთვის ისიც კმარაო! —

ზებრამ გაპკრა ტლინკები:

— ესეც აჯღაბაჯღასო!

რას უჯერებთ მაგასო?! —

ცხვირფანქარაც როდი გახლდათ

ომაჟი გამოუცდელი,

წიგეტა ცხვირით ზედ მიხატა,

გამოფატრა მუცელი.

ფინო ძაღლიც სტომაქში

სწორედ ამ წუთს უცდიდა.

— სკუპ! — ამოხტა მუცლიდან

და ისეთი შეუყვფა

უკვდავ-მგუდავ-სულთამსუთავს,

რომ ეს მხეცი აჯღაბაჯღა,

როგორც ცარიელი გუდა,

ფარფატ-ფარფატ ძირს დაეცა,

ჩაიფუშა, დაიჩუტა.

გახდა ჩვეულებრივი

ფარატინა ქაღალდი,

ყორი ბიჭის აჯღაბაჯღა

ნახატია...

* * *

რკოკაცუნამ მოისმო და

უცებ გაჩნდა საშლელი,

გაახარა ბავშვები.

რახან საქმე ნახა,

დაეტაკა ნახატს

და იმდენი შალა,

გაიღია სულმთლად.

ის ქაღალდი განდა

ფანტელივით სუფთა,

ზედ ჭკვიანი ცხვირფანქარა

შეხტა თავის ლომით

და ლამაზად მიაწერა:

„დამთავრდაო ომი!“

* * *

ყორი ბიჭს იცით რა უქნია?

გაუღია ფანჯარა,

გადამხტარა, გაქცევულა,

ხის ქვეშ მარტო დამჯდარა.

დამარცხებულს, დამორცხებულს

და ბრძოლებით დაქანცულს

თავის ნაცნობ-მეგობრებში

გამოჩენაც აღარ სურს.

გუგული ბობონიკა

მარიტაჰის პელზე

მომხდომ ამოვიდა თუ არა, ანკილინ
ყვავილიდან ერთიბეწო, ვარდისფერი
გოგუცანა გამოცქრიალდა და ფურცელ-
ზე ჩამოსკუპდა.

წყნარი საღამო იდგა. ვერცხლისფე-
რი მოსდებოდა მაჩიტების ველს. ირ-
გვლივ ყველაფერი ღამაში იყო. ვარდ-
ფურცელა გოგუნას ანაზღად რაღაც
თბილი სევდა მოეძალა. ვერ მოისვენა,
ფურცელიდან ფურცელზე გადავიდა.
ყვავილ-ყვავილ დაიწყო ბორიალი. და-
ეძებდა რაღაც გაუგებარსა და გამოუც-
ნობს, სულს რომ უშფოთებდა. სულ
ქვედა ტოტზე რომ ჩამოვიდა, ხმა შე-
მოესმა, ერთმანეთზე თავმიდებული ბ-
ბუაწვერას ფაფუკი ბუსუსები ჩურჩუ-
ლებდნენ.

— მუდამ ასე ერთად ვიქნებით...

— ერთმანეთს ვერაფერი დაგვაცი-
ლებს...

— ვერ დაგვაცილებს...

— რამ უნდა დაგვფანტოს?!

ვარდფურცელამ უსმინა მათ, უსმინა
და აღტაცებით წამოიძახა:

— რა კარგები ხართ!

— დიხაყ! — თავმოწწონედ მოიღე-
რა ყელი ბაბუაწვერამ, — შენ კი რადა
ხარ მარტო, განა მეგობრები არა გაყავს?

ვარდფურცელა ახლავდა მიხვდა, რა-
ტომ ვერ უჩერდებოდა გული ერთ აღ-
გილზე.

— ერთი... ორი... სამი... ოთხი... —
დაიწყო თვლა.

— რას ითვლი? — ჰკითხა ბაბუაწვე-
რამ.

— დროს... უპ, რამდენი ხანი გავიდა,
რაც ჩემი მეგობარი ნიაგბიჭუნა არ მი-
ნახავს.

— ეგ როგორ შეიძლება? — გაკვი-
რვა ბაბუაწვერამ, — დღეები დასათვ-
ლელი გაგხდომია.

— არა, წამებსა და საათებს ვითვლი.
დილით ვნახე, მაგრამ... ასე მგონია, დი-
დი, ძალიან დიდი დრო გავიდა. რომ
იცოდეთ, როგორ მომენატრა!

— მოგენატრა? ჩვენ სულ ერთად
ვართ, რა არის მონატრება, არც კი
ვიცი!

— რა არის და... გინდა დაინახო,
თვალი შეავლო. ეს სურვილი ისე ძლი-
ერია, რომ დარდი და ნაღველი დაგრევს
ხელს. ხშირად უხმოდ ვეძახი ნიაგბი-
ჭუნას, რატომღაც მჯერა, უსათუოდ
გაიგონებს და მოფრინდება. აი, ახლაც
ველი...

მოლოდინმა ისე ააფორიაქა პაწაწა
გოგუცანა, რომ არც ყვავილის მტვრით
დაუბურებია თავი, არც ნამით ჩაუსვე-
ლებია ყელი. ყველა სხვა სურვილი
გაუქრა, მხოლოდ ერთი სურვილი და-
წინაურებულიყო, ნიაგბიჭუნას მალე
ნახვის სურვილი.

— ნეტავ, მასაც თუ ვახსოვარ? —
დაუსხლტა უნებლიეთ ხმამალა ნა-
ფიქრი.

— ეგრე რომ იყოს, აქამდე ხომ ვნახავდა? — ჩაიციხა ბაბუაწვევრამ.

ჭირჭილმა თითქოს წელში გაწყვიტა ვარდფურცელა.

— სულ ჩემთვის ხომ არ მოიცლის, სხვა ველებსაც ხომ უნდა ეწვიოს?

— ჰი... ჰი... ჰი — ჩაიხიბითა კვლავ ბაბუაწვევრამ და თავი ამაყად შეარხია:

— ყოველ წუთს ასე ექნებით ერთად, გვერდიგვერდ.

— ერთმანეთს არ დავცილდებით.

გუგუზამღვრეული ვარდფურცელა ზევით აუყვია ასკილის ტოტებს. თავისი ბინა მონახა და ყვავილის ფურცელზე ჩამოჯდა. მოგონებები, ნიავებიჭუნასთან გატარებულ დღეებზე დაძეძილი ნისლივით ამოძრავდა. ხანდახან გაიფანტებოდა და ხან აქ, ხან იქ, ამწვანებულ კორდივით ამოცურდებოდა.

ბევრჯერ, ძალიან ბევრჯერ, ხელი-ხელჩაიდებული თამაშობდა მაჩიტების ველზე ნიავებიჭუნასთან ერთად. მათ კისკისზე ყვავილებიდან გოგუცანები და ბიჭუკელები გადმოდიოდნენ და მხიარულობდნენ: დამალობანას, დაჭერობანას თამაშობდნენ... და ბედნიერებისაგან გაბრუებულები ფრენდნენ კიდეც.

ზეციდან სიხარულისა და ღიმილის კაცუნები დაეშვებოდნენ და ყვავილებით მოფარდაცხულ ველზე ფერხულს უგლიდნენ:

ვარდფურცელას ბედნიერებისაგან სახე უბრწყინავდა, მაგრამ გაახსენდებოდა თუ არა, რომ ნიავებიჭუნა უნდა გაფრენილიყო, სახეზე ჩრდილი გადურბენდა.

— ხომ ყოველთვის მოხვალ? — მაღიშალ ჰკითხავდა.

ნიავებიჭუნა ხშირად პასუხსაც არ აძლევდა, მხოლოდ კეთილად, წყნარად გაიღიმებდა. სათქმელს ფიქრად იტოვებდა... სურდა, როგორ არ სურდა ხშირად, ძალიან ხშირად მოსულიყო მაჩიტების ველზე, მაგრამ სხვაც ბევრი მინდოდა ჰქონდა შემოსაფრენი... ეძნელებოდა თუ არა მაჩიტების ველიდან წასვლა, ვერ შეატყობდით, მაგრამ თვა-

ლებში მიმაღულ სევდას აუცილებლად შეამჩნევდით.

„ერთი... ორი... სამი... ხედავ, უჩემოდ რამდენ ხანს გასძელი?“ — უხმოდ ეუბნებოდა ვარდფურცელა.

ნიავებიჭუნაც უსიტყვოდ, ღრმით პასუხობდა:

„მოუსვლელია ყოველთვის არ ნიშნავს, რომ არ მენატრები“...

„ალბათ, მალე წახვალ... მიხდგრებს მიმოიფრენ, ხომ არ დაგავიწყდება მაჩიტების ველი? როდის მნახავ? მითხარი... ხედავ, არც კი შეუბნები... სულ მე გეძულები“...

„მართლა რომ მეხვეწებოდე, არც მოვიდოდი!“

„თუ ოდესმე ერთმანეთს რაიმე ვაწყენინეთ და აღარ მოხვედი, მე მოგძებნი. დამალობანას თამაშს თუ დამიწყებ, მაინც გიპოვი...“

„მე თუ არ მენდომება, ვერ მნახავ“...

„იპ, რა საოცრებას ამბობ! არა. ეს არ მოხდება. მითხარი, ხომ არ მოხდება?“

„არა...“

„ახლა ისიც მითხარი, კვლავ როდის მოფრინდები?“

„მოსვლით მოვალ... რაიმე ხომ არ გსურს მოგიტანო?“

„არაფერი, სულ არაფერი... მხოლოდ მალე მოდი, ნუ დაიგვიანებ!“

არავინ იცოდა, სად იმყოფებოდა ნიავებიჭუნა. მისი გამოჩენაც იდუმალებით იყო სავსე. ვარდფურცელა ყვავილის ფურცელზე ჩამოჯდებოდა და მოგონებებით გაბრუებულს, გული მოლოდინით ეწურებოდა. ხანდახან ეჩვენებოდა, რომ ნიავებიჭუნას დაავიწყდა მაჩიტების ველი და წამწამებზე ცრემლი მიივებოდა ეკიდებოდა.

„არა, ეს შეუძლებელია!“ — გაიმხნეებდა თავს. მერე ერთბაშად ფეხზე წამოვარდებოდა და სივრცეში გასძახებდა:

გუგუზი მოგონია
მაჩიტების ველზე

— ეგე, ჰეო. ნიაგბიჭუნაე!
მიწაზე გართმული ბაბუაწვერა თავს
შემოაბრუნებდა და დამრიგებლურად
ეტყოლა:

— სულ შენ რომ უხმობ, აბა, ერ-
თხელ სინჯე, ნუ დაუძახებ. თავისით
მოვა?!

„რატომ ჩამძახის ასე ბაბუაწვერა.
იქნებ მართლა ვაძალებ ნიაგბიჭუნას
მაჩიტების ველზე მოსვლას?“ — ამ
ფიქრმა მგელივით ჯერ გარეგარე დაი-
წყო ძნძნული, მერე ეპვი მელასავით
გულში შემოეძარა და ალივით ავარდა,
აბურბურდა...

და აი, ერთ დღეს ნიაგბიჭუნა მაჩი-
ტების ველს ეწვია.

— ვარდფურცელაე! — შესძახა ასკი-
ლის ყვავილზე ჩამომჯდარ გოგუცანას,
— მოვედი...

ვარდფურცელა ამ დროს ყვავილე-
ბის წვენისაგან გამზადებულ მათრობე-
ლა ნექტარს სრუტავდა.

ნიაგბიჭუნას გამოჩენამ თვალები
აუციმციმა.

ანაზღად ბაბუაწვერას ნათქვამი გაახ-
სენდა, „აბა, ერთხელ სინჯე, ნუ დაუ-
ძახებ...“ ისევ აბურბურდა ეპვი და გო-
გუცანა ნიაგბიჭუნას დანახვაზე არც კი
განძრეულა. უჩვეულოდ დაეწაფა ნექ-
ტარს და ზომაზე მეტი შესვა. ნექტარმა
უცებ გააბრუა. ავალები აუჭრელდა...

სიფხიზლე მოედუნდა, ნელ-ნელა და-
პატარავდა, ჭიამაიასოდენა გახდა და
ვარდფურცელამ მისთვის არსაკადრისი
მოიგუნება:

— ტყუილად წუხხდებით... არავის
აინტერესებს თქვენი მოსვლა! — უთბ-
რა ნიაგბიჭუნას.

მოულოდნელობისაგან ნიაგბიჭუნა
გაოცდა. შუბლი მოისრისა. გუმანიაც
კი ვერ მიხვდა, რომ ვარდფურცელა
ცრუობდა და ყველაფერს ამას იმი-
ტომ ამბობდა, რომ ბაბუაწვერამ გაა-
ხელა...

— რამდენ ველზე მიფრენია და ჩემ-
თვის ეს ჯერ არავის უკადრებია! — წა-
რბი აზრდა ნიაგბიჭუნამ.

— უფრო მეტიც... არასოდეს მისულა
ვებია შენთან მეგობრობა!

— მაშ რაღად მისმობდი?! — ახლა კი
განრისხდა ნიაგბიჭუნა.

„რა მალე დაიჯერა!“ — გაიფიქრა ვა-
რდფურცელამ და თვალბში ნაღველი
ჩაუდგა. ისევ ბაბუაწვერას სიტყვები
ჩაესმა ყურში და კიდეც უფრო ეწყინა,
რომ ნიაგბიჭუნამ მისი ნათქვამი ირ-
წმუნა.

მოულოდნელად წყენა მთისოდენა
გახდა, ზვავივით მოასკდა გულს და ბა-
გეს ქარისგან მოგლვჯილ, უმწაუარ ნა-
ყოფივით მოსწყდა:

— ჩურჩულტი!

„ოჰო, ესეც გამიბედა!“ — გაიფიქრა
ნიაგბიჭუნამ და დაოკებული მრისხანე-
ბით თქვა:

— გავიწყდება, რომ მე ქარისა და
გრეგლის შვილი ვარ... დღეიდან მაჩი-
ტების ველზე აღარასოდეს მოვალ.

ვარდფურცელას ფიქრსა თუ ოცნე-
ბაში ყველაფერი სხვაგვარად ჰქონდა
წარმოდგენილი. ეგონა, ნიაგბიჭუნა გუ-
ნებაშეცვლის მიზეზს ჰკითხავდა... აუხ-
სნიდა... დაუყვავებდა. გულის წასვლამ-
დე ეპვით გათანგულს, ერთი ბეწო
ალერსიც დააცხრობდა. მაგრამ სულ
სხვაგვარად მოხდა...

ნექტარისაგან გაბრუებული ვარდ-
ფურცელა ერთბაშად გამოფხიზლდა.

— რა თქვი?! — შეაშტერდა ნიაგბი-
ჭუნას.

— დღეიდან მაჩიტების ველზე ვეღარ
მიხილავ...

— ვეღარ? — შეშფოთდა გოგუცანა,
არა, ნუ... ვიცრუე... ნუთუ მართლა
დაიჯერე, რაც გითხარი?

— თქვი და დავიჯერე!

— გაფიცები, ვიცრუე...

— არა, შენ ის თქვი, რასაც ფიქრობ-
დი... ნათქვამი მართალი იყო და დავი-
ჯერე, — გაიუტდა ნიაგბიჭუნა.

რა უნდა ექნა ვარდფურცელას, რით
უნდა დაემტკიცებინა, რომ იცრუა? სა-
ქციელი წაუხდა. ხომ არის ზოგჯერ,
ძალიან მართალი რომ მტყუნას ჰგავს?
ერთილა ღარჩენოდა, იქნებ მუდარას

გაეჭრა და ნიაგბიჭუნას სიკერზე დაეც-
ხრო. ამ სურვილის წინაშე სიამაყე უკ-
ვე სულსა ღაფავდა, თანაც ვარდფურ-
ცელა ხომ პაწაწა გოგუცანა იყო, ბავ-
შვებმა კი ყოველთვის ასე იციან, იმას
ამბობენ, რასაც ფიქრობენ. ჰოდა, ტუ-
ჩებგაბუსხულმა წამწამები ააფანულა
და ნიაგბიჭუნას უთხრა: გემუდარები,
ნუ გაფრინდები... უშენობა გამიჭირდე-
ბა. სიცხეც შემაწუხებს, მალე, სულ მა-
ლე დავჭკნები... საათებს ვითვლიდი...
ახლა კი სულაც აღარ მოხვალ...

— შენ არ შეგაწუხებს ჩემი მოუწ-
ვლელობა, — და გაკერპებულმა ნიაგბი-
ჭუნამ ფრთები ასაფრენად აწიდა. ისევ
თავაწყვეტით აიჭნია, რომ პაერი მზუი-
ლით გააპო და ნიაგი დააყენა.

ნიაგის შემობერვანზე ყელმოღერე-

ბულ ბაბუაწვევრას ფაფუკი ბუსუსება
წამსვე აქეთ-იქეთ გაიფანტა.

ვარდფურცელამ გაფანტულ ბაბუაწ-
ვერას თვალი რომ შეასწრო, კიდევ
უფრო შემფოთდა.

შემფოთდა ისე, რომ ერთიბეწო სი-
ხარულიც კი არ დარჩა გულში...

სწრაფად, ძალიან სწრაფად აწრიალ-
დნენ მოგონებები...

ყურში ბაბუაწვევრას ხმა ჩაესმა თი-
თქოს...

„მუდამ ასე ვიქნებით ერთად“...

„ერთმანეთს ვერაფერი დაგვაცი-
ლებს“...

„რამ უნდა დავგფანტოს?!“...

პაერში მიფრიალებდნენ ნიაგისაგან
გაფანტული ბაბუაწვევრები...

კვთიანდელ გურგენიძე

სამანელა

აბა, დელი-დელი, დელა...
აქეთ მაკა,
იქეთ — ლელა...
გაქანდი და
გამოქანდი, —
ესეც შენი საქანელა.

კვთიანდელ მებრელიშვილი

საგაზაფხულო

მზეს ესალმება მთა-ბარი,
ტკბილად გალობენ ჩიტები.
ბუნებამ გამოიღვიძა,
თვალებს ასეღუნ კვირტები,

გაშლილან იასამნები,
ალუბლები და ტიტები...
მამულო, საგაზაფხულოდ
ო, რა საყვარლად ირთვები!

„მ ა ი ს ა“

მაისში გაჩნდა ბოჩოლა,
მამამ დაარქვა „მაისა“,
ორ დღეში იწყო კუნტრუში
და ეზო გაახალისა.

ბებიამ მითხრა: — გაისად
ტანი ექნება ხარისა!..
მე კი მსურს ასე პატარა
იყოს წელსა და გაისად!

აბარაკში

ბაბანება ზაფხულია,
გზაზე ავტო მისრიალებს,
აბარაკზე მიაქროლებს
ბავშვებს თვალმბვირვანებს...

წკრილა ხმით რომ მღერიან,
ეკაა და ბაკურია
უხარიათ, წელს პირველად
უწვევიან ბაკურიანს.

უცნობი ბაბო

უცნობ ბებოს დავემგზავრეთ,
მძიმე ტვირთი წელში ხრიდა,
მივესალმეთ და კალათა
ჩამოვართვით სწრაფად მხრიდან.

სოფლის გადასახვევამდე
მივაცილეთ მე და ნანამ,
ისე კარგი ბებო იყო
განშორება დაგვენანა.

თინიკო

— სად მიდიხარ, თინიკო,
მაგ პატარა ჭინჭილით?
— უნდა მოვრწყო ბაღჩაში
პამიდორის ჩითილი.

მიპატიჟება

ღუმელთან რომ დასკუპულხარ,
საყვარელო ჩემო დაო,
არ სჯობია გამოხვიდე
და ეზოში ვიგუნდაოთ?!

იმერი სარაქე

მონსუბარი ღვისო

ფისომ ცუგას თათი წაჰკრა,
დაარღვია ზავი...
ისევ თვითონ დაზარალდა —
გაუტეხეს თავი...

ბექან სვანიძე

სამართველოს სიყვარული

საჭე მარჯვედ ჩაუბლუჯავს,
დააქროლებს ტრაქტორს ბესა,
სანამ მზე თვალს არ დასუჭავს,
მინდორშია, ხნავს და თესავს.
სამკალს, სათიბს მკის და თიბავს,
მუდამ ცელს და ნამგალს ლესავს,

თავს ევლება იალაღებს,
ჯოგს ამრავლებს, ფარებს მწყემსავს,
ვაზს შვილივით ეფერება,
ასათუთებს, ფურჩნის, უვლის...
აი სწორედ ამას ჰქვია,
საქართველოს სიყვარული.

ზურაბ გომეზაშვილი

გოგის გასამართლება

(ზეპარი)

ბავშვებო, ამბავი, ახლა რომ მოგიყვებით, მოგონილი არ გეგონათ. მოგონილ ამბებს ხშირად ტყუილის სუნი ასდის, ტყუილის თქმა კი, აბა, რა საკადრისია!

ეს ამბავი თავგადასავალია იმ პატარა, ანცი ბიჭისა, სახელად გოგი რომ ერქვა.

შუა აგვისტოში, როდესაც გოგი შვიდი წლის შესრულდა, დედამ სასკოლო ჩანთა უყიდა, ჩანთაში ნაირნახატებიანი ახალთახალი „დედა ენა“, გვერდები-ჩამოხაზული რვეულები, სახაზავი, ფანქრები, კალამ-კალმისტარი და სათლელი ჩხირები ჩაულაგა, მოსწავლის ფორმა უყიდა და პირველი სექტემბრის დილას დიდი ზარ-ზეიმით წაიყვანა სკოლაში.

გოგის ძალიან მოეწონა სკოლა, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს გაიბუტა, ინდაურივით გაიფხორა, ატირდა და თქვა, სკოლაში აღარ წავალ. არ იკითხავთ, რატომ? თურმე გაკვეთილზე სახლიდან წაღებულ ყურძნის მტევანს ჩიტივით დაუწყო კენკვა, მასწავლებელმა შეამჩნია და შენიშვნა მისცა.

ეწყინა გოგის, სახლში როცა მიწა, მაშინ ვჰამ, აქ კი რაღად მიშლიანო? ეწყინა და გადაწყვიტა, აღარ წასულიყო სკოლაში.

ბევრს ეხვეწნენ მშობლები, და დამებო, ბევრ სათამაშოს დაჰპირდნენ, მაგრამ ვერ იქნა და, ვერ დაიყოლიეს

თავნება ბიჭი. როდესაც ღარიგებას მოარჩებოდნენ, ის ჩუმად გაიპარებოდა ეზოში, სადაც ვოლიერებში ქათმები და კურდღლები ჰყავდათ დამწყვდეული, გაჭირვებით თვითონაც შიგ შეძვრებოდა და არაფრის გულისათვის იქიდან აღარ გამოდიოდა.

ქათმები კი, ოთო, ქათმები ერთ ალაქოთს ასტეხდნენ და იდგა გნიახ:

— კაა, კა, კა, კა. კაა!

— კოო, კო, კო, კოო, კო!

ხატულა ფრთებს ერთმანეთს უხატიქუნებდნენ. ზოგი გალიის კართან გასაქცევს ეძებდა, ზოგი გალიის ბოლოში იმალებოდა. გულადი მამლაყინწები ფრთა-ფრთას შემოჰკრავდნენ, ჭანდარაზე შეხტებოდნენ, კისერს წაიგრძელებდნენ და შემოსძახებდნენ:

— ეს ვინ შემოვიდა, ყი-ყლი-ყოო?!

დედლები და ვარიკები კუტკუტით პასუხობდნენ:

— კო-კო, კო-კო, ცელქი გოგი, ცელქი გოგი!

ბატები სსსიჩუმეო, აჩუმებდნენ ყველას და მოითხოვდნენ, გოგი საქათმიდან გაეგდოთ:

— გა, გა, გა, სსს-სს, სსს-სს, გავაგავადლოთ, სს, სსს...

გოგი ყურადღებას არ აქცევდა მათ ალაქოთს, ვოლიერში თამაშად დაბრძანდებოდა და სადაც შეიძლება და არ შეიძლება, ყველგან აფათურებდა ხე-

ლებს. როდესაც დაიღვლებოდა, იქიდან გამოვიდოდა და ახლა კურდღლებს მიაკითხავდა.

ყურბანტურა, ცანცარა კურდღლები შიშით ჯერ აქეთ-იქით გაიქცე-ვაშინდნენ, შემდეგ კი გასაძრომა რომ ვერ ნახავდნენ, გაინაბებოდნენ და მორჩილად იტანდნენ ცელქი ბიჭის ოინებს.

საქათმის მკვიდრი ძალიან გაბეზრდნენ, მაგრამ ითმენდნენ, გაიზრდებოდა, დაკვიანდებოდა და თავს დაგვევებებოდა... ერთხელ კი გოგამ ისეთი რამ ჩაიდინა, მთელი საქათმე ფეხზე დადგა: 'სკოლიდან აღრე დაბრუნებულს, შინ არავინ დახვდა, გოგამ მისვლისთანავე ჩანთა ეზოში, ხის ძირას მიაგდო, საქათმისაკენ წავიდა, კარი გააღო და მოსწავლის ფორმითა და წითელი ყელსახვევით საქათმეში შეძვრა.

ქათმებმა ქოთქოთი ატეხეს, მამლა-ყინწები განზე გადგნენ, ვარიკები მამლაყინწებს ამოეფარნენ და დაიწყეს ლოდინი, აინტერესებოდათ, რას ჩაიდინდა ანცი ბიჭუნა; დედლები ბატებთან მისულიყვნენ და რაღაცაზე გულმოსულები კაკანებდნენ, ბატები ამშვიდებდნენ, აწყნარებდნენ, სსს, სს-ო, — მაგრამ ვის ესმოდა მათი.

გოგამ მიიხედ-მოიხედა, ჯერ ერთი მამლაყინწა მოითრია ბიბილოთი, კინალამ ააფხრიწა თავხერხი, შემდეგ მეორეს სწვდა ბოლოში და ნამგალივით მოლენული ბუმბული ააბდღენა. მამლაყინწებმა იუკადრისეს ასეთი უდიერი მოპყრობა და გოგის რამდენჯერმე ჩაუნისკარტეს, მაგრამ ამით ვერ შეაშინეს.

როდესაც მამლაყინწების წვალემა მოსწყინდა, კვერცხისმდეგულ დედლებს დაერია და მათი მიზაძევით დაიწყო კრიახი:

„კო, კო, კო, კოო, კო, კო!
კოკო კო, კოო, კოკო!“

დედლებმა იწყინეს დაცინვა და ერთხმად გადაწყვიტეს, გოგისთვის კვერცხი აღარ დაედოთ.

გოგამ მალე იმათაც თავი მიანება და ის იყო ვარიკებისკენ გასწია, რომ საქათმის ბოლოში ცისფრად შეღებილი

ყუთიდან ამოფრთხილდა უშველევებელი კრუხი, რომელსაც ბუმბული ზღაპრულ ბეწვით აბურძგნოდა და გასასვლელისაკენ ტრახტრახით გასწია, მაგრამ აი უბედურება, კარი დაკეტილი დაუხვდა.

— ვინ დაკეტა კარი? — ამოიკრიახა კრუხმა, მაგრამ პასუხს გოგის შიშით ვინ გასცემდა. გოგი მივიდა ცისფერ ყუთთან და გამოსაჩეკად გამზადებული ამდენი კვერცხი რომ დაინახა, სიხარულით შესძახა:

— ოჰო, ამ ერთ ქათამს რამდენი კვერცხი დაუდვია, ყოჩაღ, ყოჩაღ, ქათამო! ესლავე ავარჩევ ყველაზე დიდ კვერცხებს და ერბო-კვერცხს მოვაწევ. — არც აცია, არც აცხელა, კვერცხებში დაიწყო ჩელის ფათური, კვერცხები აცოკოლავდნენ, დაგორდნენ და... პოი საკვირველებმა! ნაუჭუქებიდან დასაჩეკად გამზადებული წიწილების სველი ბუმბული გამოჩნდა. გოგი გაოცებით დასწვდა გატეხილ კვერცხს, ამდროს საბუღარიდან რამდენიმე კვერცხი ჩამოგორდა და გატყდა.

პირველად ვარიკებმა შეამჩნიეს ეს ამბავი და ჩუმად გადაულაპარაკეს ერთმანეთს რაღაც, კრუხმა გაიგონა ვარიკების ჩურჩული და გოგის ცერად გადახვდა, მაგრამ გოგი ისე იყო გართული, რომ ყურადღებას არავის აქცევდა — კვერცხებიდან პაწია, სველი წიწილები ამოჰყავდა. ეს რომ კრუხმა დაინახა, ერთი საშინლად დაიკრიახა, აქოთქოთოდა და გოგისკენ გაექანა:

— კრრ, ახ, კრრ, ახ, კრახ, კრახ! — დაიძახა და გოგის ხელებში ეცა. გოგი არ შეშინდა, დაავლო კვერცხს ხელი და გამწარებულ დედა კრუხს ესროლა, კვერცხი გალავებული გამოდგა და საწყალ ქათამს მშვენივრად მოხატულ ფრთებზე ყვითელი სითხე ჩამოეღვარა.

ამან უფრო გააცეცხლა კრუხი, კისერი მოიღერა, ნისკარტი გაშალა და თავგანწირვით შეუტია გოგის. განაწყენებულმა მამლებმა დაინახეს, რა დღეში

ზურაბ გოშვარაშვილი
გოგის ბასამართლება

იყო კრუხი, თვითონაც მიეხმარნენ მას და საქათმე ერთ წუთში გადაიქცა ბრძოლის ველად. ვოლიერში მყოფი ფრინველები ატყუნდრდნენ მოუსვენარ ბიჭს და ერთობლივად შეუტყეს. ახლა კი შეშინდა გოგი და იკადრა გაქცევა, მაგრამ კართან ბატი დამდგარიყო, კისერი წაეგრძელებინა და გოგი ახლოსაც არ გაიკარა.

დააბნია ბიჭი ქათმების შეტევამ, უკან-უკან დაიხია, წაიფორხილა, ყუთს ჭეხი წამოჰკრა და პირქვე დაეცა. გაგულისებული ქათმები მაშინვე ზედ დააფრინდნენ და დაუწყეს მხრებისა და კისრის კორტნა.

— დავსაჯოთ! დავსაჯოთ! — გაიძახოდა ზოგიერთი მათგანი და ბატებიც ბანს აძლევდნენ, დავსაჯოთო, მაგრამ აი, საქათმის მეორე მხრიდან დეზების ჩხარუნით წამოვიდა უკვე სიბერეში შესული, კაკაოსფერშარვლიანი, გრძელდეზებიანი, მბრძანებლის წითელი, დაკბილული გვირგვინით თავდამშვენებული მამალი და თქვა:

— ყო, ყო, ყო, ყი-ყლიყო! შეწყვიტეთ ყაყანი! — ქათმები მაშინვე გაისუსნენ. მამალმა ბრძანა, ანცი გოგი გავასამართლოთო. ქათმებმა ალტაცებით მოიღეს მისი წინადადება.

მამალმა კვლავ ბრძანა:

— ორი ბატი კარში ჩადგეს, ორი ბატი, ორი მამალი და ორი დედალი გოგის დაუდგეს ყარაულად! — ბრძანება უსიტყვოდ შეასრულეს.

შემდეგ სასამართლო აირჩიეს:

მოსამართლე — მამალი.

მდივანი — დედალი ბატი თეთრა.

მსაჯულები — ყვითელი მამლაყინწა და ქორჩა ვარიცა.

მომჩივანი — კრუხი ხატულა.

წესრიგის დამყარება დევალა წითელ მამლაყინწას.

წითელი მამლაყინწა მაშინვე შეხტა ქანდარაზე და ერთხელ დაიძახა: — ყი-ყლი...ყოო! — ეს იმას ნიშნავდა, რომ დამნაშავე განკუთვნილ ადგილზე დაესკათ.

ორმა ბატმა, ორმა მამალმა და ორმა დედალმა გოგის ფრთები უბიძგეს და ხის ყუთზე დასვეს. მამლები მარჯვნივ, დედლები მარცხნივ, ხოლო ბატები უკანიდან დაუდგნენ.

წითელმა მამლაყინწამ ორჯერ დაიყვილა. ეს ნიშნავდა: სასამართლო მოდის, გთხოვთ ფეხზე აბრძანდეთო. ყველანი ფეხზე წამოდგნენ.

დაიწყო გოგის გასამართლება. მოსამართლე მამალი ამაყად იდგა ქანდარაზე, ცალი ფრთა ოდნავ ჩამოეშვა, ბოლო ნამგალივით მოელუნა, კისერი მოელერებინა, ბიბილო ძალზე გასწითლებოდა, უწამწამო თვალებს ხშირ-ხშირად ახამხამებდა და მედიდურად გადაჰყურებდა ყუთზე წამოსკუბებულ გოგას და მის დარაჯებს.

მდივანი — დედალი ბატი, კრუხის საბუღდართან ჩამუდარიყო, მარჯვენა ფეხით მამალი ბატის ფრთა ეჭირა და ძირხვევნის ფოთოლზე სამსჯავრო სხდომის ოქმს სწერდა.

მსაჯულები — მამლაყინწა და ვარიცა კუთხეში მიყუჟულიყვნენ, ერთმანეთს რალაცაზე ეჩურჩულებოდნენ და მხიარულად იცინოდნენ.

წითელი მამლაყინწა ამაყად დააბიჯებდა საქათმეში, აქაოდა, წესრიგის დამყარება მე დამავალეს, ჩემზე ღილი კაცი აქ არავინ არისო.

დედალი კრუხი მოუსვენრად აცეცებდა ამღვრეულ თვალებს, ცრემლებს მალმალ იმშრალებდა მრავალძარღვას ფოთლით და მოსამართლე მამალს ვედრებით შეჰყურებდა — ჩქარა დაიწყეო სასამართლო.

მოუსვენარი ბიჭი კი მოკალათებულიყო ყუთზე და ყურადღებას არავის აქცევდა. ბატების ნაკორტნ მუხლებზე როცა დაიხედავდა, ბრაზდებოდა და მდივან ბატს, სიმინდის მარცვლებს ესროდა.

დამცველებმა რამდენჯერმე გააფრთხილეს, შეწყვიტეთ ანცობაო, მაგრამ გოგი მათ არ უსმენდა. მაშინ წითელმა მამლაყინწამ, თავი რომ ძალიან მოჰ-

ქონდა, ბრძანა: — შეუკარით ხელები ზურგს უკან! — სასწრაფოდ დაფაცურდნენ მამლაყინწები, მიიტანეს საქათმის კედლიდან ჩამოგლეჯილი, სანახევროდ გამხმარი უსურვაზის ტოტი და გოგის ხელები შეუკრეს.

მოსამართლე თითქოს ამას ელოდაო, დეზების ჩხარუნით ჩამოფრინდა ქანდარიდან, მდივან ბატს ძირხვენის ფოთოლი გამოართვა და კითხვა დაიწყო:

„ჩვენი სახლის პატრონის შვილი, ანცი და მოუსვენარი გოგი, ქათმების, ბატების, ინდაურების, იხვებისა და მათი უწლოვანი შვილების მსხრად აგდების, აგრეთვე გამოსაჩეკად გამზადებული კვერცხების დამტერვეისათვის გთხოვთ მკაცრად დასაჯოთ. ხელს აწერენ სამი დედალი: ჭროლა, თაფლა, შავკაბა და დაზარალებული კრუხი ხატულა.

მოსამართლე მამალს ყველა დიდი გულისყურით უსმენდა და დიდი თანაგრძნობით შეჰყურებდნენ დაზარალებულ კრუხს. მოსამართლემ ძირხვენის ფოთოლი დაუბრუნა დედალ ბატს და გოგის შეეკითხა:

— გრძნობ თავს დამნაშავედ თუ არა?

— არა! — მოუფთქრებლად, ჯიქურ უბასუხა გოგომ.

გაკვირვებისაგან საქათმეში ერთიანად აყაყანდნენ, ზოგი რას ამბობდა, ზოგი რას...

საქათმეში ჩამოცხა, იქ მყოფთ ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდათ.

ფრინველთა სამართლით დაინტერესებული მზე, საქათმის ჭუჭრუტანებში იჭვრიტებოდა.

მოსამართლემ გოგის გაუმეორა შეკითხვა, მაგრამ როდესაც კვლავ უარი მიიღო, მოთმინების ძაფი გაუწყდა, ბიბილო უფრო ძალიან გაუწითლდა, შეხტა ქანდარაზე, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა ფრთა-ფრთას შემოჰკრა და ყიყლი-ყოო!.. დაიძახა.

ყველა გაირინდა. მიხვდნენ, რაღაც საშინელი რამ მოხდებოდა. უწლოვანი

ყვინჩილები და ბებრუხუნა ბატები მისგან აკანკალდნენ.

ყვინჩილები, რომლებმაც ორიოდე დღის წინ დაიძახეს პირველი ყიყლიყო, წელში გაიმართნენ და მზად იყვნენ, მამლის ბრძანებისთანავე, მოუსვენარი ყმაწვილი ნაწილ-ნაწილ დაეფლიათათ.

როდესაც პირველმა შიმის ზარმა გადაიარა და საქათმეში მყოფნი აღნე და მშვიდდნენ, წითელმა ყვინჩილამ გამოაცხადა:

— სასამართლო მიდის განაჩენის გამოსატანად!

მოსამართლე მამალი წამოდგა, თან მსაჯული მამლაყინწა და ქორორა ვარიკა გაიყოლია, კრუხის საბუღარს ამოეფარნენ და თათბირი დაიწყეს.

საქათმის შუაგულში წითელი მამლაყინწა ამაყად დააბიჯებდა, რამდენჯერმე გოგისაც ჩაუნისკარტა, ნუ ამოქნარებო. დიდი ხნის ლოდინის შემდეგ წითელმა მამლაყინწამ კისერი წაიგრძელა და ორჯერ დაიყვილა:

— ყი-ყლი-ყოო! — ეს ნიშნავდა: — სასამართლო მოდის, გთხოვთ, ფეხზე აბრძანდეთო!

ყველანი ფეხზე წამოდგნენ.

მოსამართლე მამალი დეზების ჩხარუნით მიუახლოვდა კრამიტის ნატეხს, რომელიც მათ მაგიდის მაგივრობას უწყევდა. გოგრის ფოთლები გაშალა და განაჩენის კითხვა დაიწყო:

— „შინაური ფრინველების სიმშვიდის დარღვევის, ყვინჩილას და ვარიკას ცივი წყლით დასველების, ხუთი სადედლე და ექვსი საყვინჩილე წიწხლის მოკვლისათვის, ჩვენი საქათმის პატრონის შვილს, მოუსვენარ გოგოს, შინაური ფრინველების კანონის ძალით მიესაჯოს:

პირველი — არც ერთმა დედალმა არ დაუდოს კვერციხე გოგლი-მოგლისა და ერბო-კვერცხისთვის!

ზურაბ გოშაუაშვილი

გოგის გასამართლება

მეორე — არც ერთმა ბატმა არ მისცეს თავისი ფრთა კალმისტრად!

მესამე — არც ერთმა მამალმა არ გააღვიძოს იგი დილით ყიყლიყოთი, დაე, მთელი დღეები ეძინოს!

მეოთხე — შინაურ ფრინველთა სასამართლოს განაჩენი, დაწერილი გოგარის ფოთოლზე, თეთრი ბატის ფრთით და იხვის მარჯვენა ფეხით ბეჭედდამსმული გადაეცეს ჩვენი სახლის ბატრონს. განაჩენი საბოლოოა და არავი-

თარ ცვლილებებს მასში არ შევიტანოთ. მოსამართლე — დეზებჩხარუნა თავხერხა მამალი.

მსაჯულები — ყვითელი მამლაყინწა და ქოჩორა ვარიკა.

მდივანი — დედალი ბატი.

გოგის სასწრაფოდ შეუხსნეს ხელები, ილიაში განაჩენით აჭრელებული ჯოგარის ფოთოლი ამოუდეს, საქათმის კარი გააღეს და გარეთ გამოაგდეს...

თამაზ ჩანტლაძე

ხ მ ა

იყო და არა იყო რა ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ხმა მოარული ქვეყნად, სიკეთის მქადაგებელი და მქმნელი. ღმრთის ავადმყოფის სასოუმალთან ათევდა. სწულთ ტანჯვას უმსუბუქებდა და მაშინ მას „შვების ხმას“ ეძახდნენ. ცოდვილთ ამხელდა, სულს უფორიაქებდა, მაშინ მას „სინდისის ხმას“ უწოდებდნენ, სიკეთეს ქადაგებდა და უკეთურებსა და მჭირდევებს იგი „ხმად მლაღებელისა უდაბნოსა შინა“ მიაჩნდათ.

ხანდახან ხმა ქალას მიაშურებდა. უყვარდა ფრინველთა გალობა და გადახახილი. მათ ხმას თავისი მშვენიერი ბანით უერთდებოდა, ლაღობდა მათში გარეული.

ერთხელ საოცრად მშვენიერი ხმა მოესმა, ფრინველისას არა ჰგავდა, ადამიანისა უნდა ყოფილიყო. ნელა მიუახლოვდა. ისმოდა ჩანჩქერის დგაფუნი და ქალის სიმღერა. მომღერალი სიმღერას იქვე თხზავდა — ჩანჩქერში ბანაობდა და ხმას უწყობდა წყალთა დენას. ხმა ვერაფერს ხედავდა. ხედვის მაღლი მაშინ ენიჭებოდა, როდესაც კაცად იქცეოდა ხოლმე. მისთვის ისიც საგმარისი იყო, რასაც ისმენდა. უცებ სიმღერა შეწყდა. გაისმა სიცილი, გულიდან მომსკდარი, უმიზეზო და უწყებრიო.

— გამარჯობა, ხმამშვენიერო, — მოესმა ქალიშვილს. ის არ შეემართალა,

სარცხენიზე ხელი არ დაუფარებია, არც სამოსი უძებნია და არც სამალავი.

— გაგიმარჯოს, უცნობო ხმაე, — უბასუხა მან.

— ნუ გეშინია, მე ვერ გხედავ, — თქვა ხმამ.

— არ მეშინია. მე ყველაფერი ღამაში მაქვს, — უბასუხა ქალწულმა. — ჩემი ტუჩები უკონცელია, ჩემი მკერდი ხელუხლებელი...

— შენი გულუბრყვილობის სადარი ალბათ შენი მშვენიერება თუ იქნება მხოლოდ, — თქვა ხმამ.

— ჩემი თმა ხშირია და სურნელოვანი, თვალები — თაფლისფერი, ისეთი თაფლისფერი გადმოსხმისას მზე რომ მიანათებს, ცხვირი — სწორი, ტუჩები — წყარო უკვდავებისა, ყელი მოღერითი და მაღალი, მკერდი — ფიქალი, თეძოები ჩამოქნილი, ფეხები გრძელი და ღონიერი.

— ვინა ხარ, პირმშვენიერო?

— მე ცხრა ძმის ერთადერთი და ვარ. ჩემი ძმები ამ მხარის მფლობელები არიან. მათ ძალიან ვუყვარვარ და მისთვის გამიშენეს ეს ბაღნარი.

— აქამდე რატომ არ გათხოვილხარ, პირმშვენიერო?

— არ მომწონს ჩემი ძმების არჩეული საქმროები.

— განა თვითონ არ შეგიძლია სწორი ფერის პოვნა?

— წამოწყვევი შინ.

— სად ცხოვრობ? — ჰკითხა ქალმა.

— გამოქვაბულში, იქ, სადაც ეს ჩან-
ჩქერი სათავეს იღებს.

— შორს არის, ვერ წამოვალ. — ქა-
ლი ალერსით იყო დაღლილი და ეძი-
ნებოდა.

ხმა წავიდა. მთელი კვირა არ გამოჩე-
ნილა. ქალი ყოველდღე ელოდა ჩან-
ჩქერთან. აღარ მღეროდა. არც იცინო-
და. ელოდა... შინ მიზნობდა, ყველას
ეჩხუბებოდა.

სალამო ხანს მოვიდა ხმა.

— გამარჯობა, პირმშვენიერო, — მო-
ესმა ქალს. გამოცოცხლდა, წამოხტა.

— მოხვედი?

— მოვედი.

— სად იყავი ამდენ ხანს?

— საქმეები მქონდა.

— წამოყვანე შენთან, აღარ შემიძლია
მეტის! — აღმოხდა ქალს. გაისმა ჩუმი
შრიალი და ქალმა დაინახა საშუალო
ტანის ლამაზი მამაკაცი. ნაოჭებს დაე-
ლარა მალალი შუბლი, ჩაფარდნილი ლო-
ყები, შეთხელებულ თმაში ჭაღარა გა-
რეოდა და მაინც საოცრად ახალგაზრდა
ჩანდა. ქალი ჯერ ვერ მიხვდა ამის მი-
ზეზს, მერე უცებ მიაგნო: ბავშვის თვა-
ლები მქონდა ხმას, კეთილი და სხი-
ვიანი.

ერთად წაიფინენ გამოქვაბულში და
შემდეგ იქ ხედებოდნენ ხოლმე ერთმა-
ნეთს. ზოგჯერ ხმა იგვიანებდა. ქალი
ელოდა, ბრაზობდა, ჭირვეულობდა. ხმა
უთმენდა, უყვავებდა. ყველაფერი ალე-
რსითა და შერიგებით თავდებოდა.

ერთხელ ქალმა უთხრა:

— შემირთე ცოლად.

— განა ჩემი ცოლი არა ხარ?

— არა, მე მინდა, ნამდვილი ცოლი
ვიყო, როგორც ჩემი რძლები არიან.

— არ შემიძლია, — თქვა ხმამ, — მა-
შინ სულ სხვა კაცად უნდა ვიქცე. ეს
ჩემთვის თითქმის შეუძლებელია. როცა
კაცი ვარ, ისევე ვბერდები, როგორც
ჩვეულებრივი ადამიანი. მე კი იმდენი
საქმე მაქვს გასაკეთებელი... და არც

შენ გენდომება საპყარი ქმარი... არ გა-
მოგადგები ჩვეულებრივ ქმრად!

— როცა ჩემთან ხარ, არ ბერდები?
— ჰკითხა ქალმა.

— არა. შენი სიყვარული მიფარავს
და მიცავს.

ქალმა უნდოდ შეხედა, მაგრამ არა-
ფერი უთქვამს.

ერთხელ ხმა დიდხანს არ გამოჩენი-
ლა. როცა მოვიდა, ქალმა შეამჩნია:
შუბლზე ნაოჭი მომატებოდა, თმაში —
ქაღარა. თვალები ჩამქრალი ჰქონდა და
მართლა ბებერს ჰგავდა.

— სად იყავი? — ჰკითხა იჭვიანად.

— ავადმყოფ ბიჭუნას ვუთმევდი ლა-
მებს. უჭირდა ძალიან და კაცად გადაქ-
ცევა მომიხდა. — მან ახლად გაჩენილ
ნაოჭზე მოისვა ხელი.

— მომეფერე. — კი არ სთხოვა, უბ-
რძანა ქალმა.

„არც კი უკითხავს, გადარჩა თუ არა
ის ბიჭი“. — გაიფიქრა ხმამ

— ძალზე დავილაღე... — თქვა მან
ხმამალა.

— ბიჭს კი არ უთმევდი ლამეს, სხვა
ქალს აცდენდი ალბათ, შე მრუშო ბებე-
რო, შე... — ქალს კიდევ რაღაცის თქმა
უნდოდა, მაგრამ შეცბა: საოცარი სევდა
ჩაუდგა ხმას თვალებში, მერე ჩუმი
შრიალი გაისმა — ნელ-ნელა გაქრა ხმის
სხეული, ქაღარა თმა, ნაოჭებიანი სახე
და ყველაზე ბოლოს — სევდიანი, საყ-
ვედურით სავსე თვალები.

ამოდ ელოდა ქალი ხმას: მძინარეს
ხმა ესმოდა, გაღვიძებული მის თვალებს
ხედავდა. ბოლოს მიხვდა, აღარ დაბრუ-
ნდებოდა იგი. მის საშუალო მომწიფებულ
ნაყოფს კი მალე მამა დასჭირდებოდა.
თაყვანისმცემლებს შორის ამოარჩია ის,
ვისაც ყველაზე კეთილი თვალები ჰქო-
ნდა და ცოლად გაჰყვა.

ერთ ლამეს მისი ბიჭი ავად შეიქნა.
ქრაქი ბეუტავდა. ბავშვი მძიმედ სუნ-
თქავდა. ქალმა ჩათვლია. ხმა მოესმა.

თამაზ ჩანბლაძე
ზღაპრები

თვალი გაახილა. მიხვდა, მოეჩვენა. გაახსენდა ბავშვის ამბავი რომ არ ჰკითხა ხმას იმ ავბედით დღეს. „უეშველად გადაარჩენდა, ისე არ დაბრუნდებოდა“, — გაიფიქრა და იმედიანად გადახედა შვილს.

საუკუნეები ელოდა ხმა სიყვარულს. უიღბლო გამოდგა იგი. ხალხს გაეცალა

და უღაბნოში შედგა ბერად. ^{და შეიქმნა} იგი ხმად მღალაღებლად უღაბნოსა შინა. ეს ხმა მხარქიელ ბედუინებს გზას უკვლევდა და ამიტომ „ხსნის ხმა“ შეარქვეს მას.

ერთხელ კაცად გადაქცევა ინატრა. გადაიქცა და ლექსი დაწერა. დაწერა და მოკვდა.

პატარა ბიჭი და „ლათვი მთვარიან ლამეში“

მს მოხდა დიდი ხნის წინათ.

ერთ ქალაქში ცხოვრობდა პატარა ბიჭი. მისი ოთახის ფანჯრები ვიწრო იყო და პირდაპირ ფილაქნის სიმაღლეზე გადიოდა ქუჩაში. თუმცა დღის სინათლე ოთახში ძლივს აღწევდა, ბიჭუნას მაინც ადრე ეღვიძებოდა. თულუხჩის პირველსავე დაძახილზე თვლებს ახელდა. ფანჯარაში ხედავდა საზიადარის მძიმედ მოჭრიალე ბორბლებს. მერე გამოჩნდებოდა თულუხჩის ფეხები, გაივლიდა გიგო მეჭღანე, ფუნჯიანი ვედროთი წალასლადებოდა მღებავა ნიკო. შორიდან მოისმოდა თულუხჩის ძახილი: „წყალი მოვიდა, წყალი... ცივი წყალი!“ მერე ფანჯრის წინ უამრავი ფეხი აირეოდა და ქალაქი თავის ჩვეულებრივ ცხოვრებას იწყებდა.

ერთ ასეთ ჩვეულებრივ დილას ჩვეულებრივად გაიღვიძა ბიჭუნამ. კონკეები გადაიცივა, პურის ყუა დაითრია და ქუჩაში გავარდა. მას ყოველთვის ეჩქარებოდა გარეთ გამოსვლა, ეშინოდა, რაიმე სასერიო არ გამორჩენოდა. მაგრამ იმ დილით ქუჩაში არაფერი მომხდარა. მეჭღანე გიგოს ფარდულთან ჩვეულებრივ რამდენიმე კაცი შეყრილიყო და ყაყანებდა. დაგვიანებული ურმები მძიმედ მიჭრიალებდა ბაზრისკენ. მღებავმა ნიკომ უკან ჩამოიარა ფუნჯიანი ვედროთი. პატარა ბიჭმა კენჭები აკრიფა და დაუშინა. კენჭის მოხვედრაზე ვედროთი ყრუდ დაიქროიალა. მღებავი შეკრთა. ხმა არ გაუღია, არც უკან შიშუ-

ხედავს, მხოლოდ თავი მხრებში უფრო ღრმად ჩარგო და ნაბიჯს აუჩქარა. მაღე კუთხეს მიეფარა. ონავარი ბაზრისკენ მიმავალ დროგს შეახტა.

ბაზარში ქალაქის გარეუბნებიდან შემოზიდული ხილის, ბოსტნეულისა და გრილი დილის სურნელი იდგა. მზე ღრუბლებს შუა ცნობისმოყვარედ იჭყიტებოდა და ზემოდან დასცქეროდა მოედანზე მოფუსფუსე ხალხს — მშვიდერსა და მაძლარს, მყიდველსა და გამყიდველს; ვაჭრები აქებდნენ თავიანთ საქონელს, იდგა გნისი. ბიჭმა ორჯერ შემოიარა ბაზარი და ვერაფერი რომ ვერ იხიერა, გაეცალა, ციხის ნანგრევებისკენ მიმავალ გზას დაადგა, თან ხმელ პურს ლოდნიდა უხალისოდ. მერე ქონგურზე შემომჯდარი დიდხანს გააყურებდა პატარა ქალაქს, მღვრიე მდინარე რომ ჰყოფდა შუაზე და ნაპირზე ამოყრილი მორები ახლად ნაბანავები ცხენებივით რომ ბზინავდნენ, პატარა, დიდყურა სახეღარი მხნედ მიბაკუნობდა აღმართში, ბანებზე დიასახლისები ლოგინებს ამზეურებდნენ, სარეცხს ფენდნენ და თან ერთმანეთს ახალ-ახალ ჭორებს გადასძახოდნენ. შორიდან მოისმოდა ზარების რეკვა და გავარვარებული, ხრიოკი მთებიდან შუადღის სიციხე მოიზღაზნებოდა.

ბიჭუნას დასცხა და მოსწყურდა, დალადა ციხის გარშემო გაშლილმა სივრცემ და მოლოდინმა — არსად ჩანდნენ მისი ტოლები. სხარტად დაეშვა ხავსია-

ნი კედლებით ძირს და ქალაქისკენ გაეშურა, იმედი ჰქონდა, ბაზარში იშოვიდა რამე სასუსნავს.

ბაზარი ჩამწყნარებულებით. მზით განათებული ადგილები თვალს ისე კრიადა, რომ უცებ ძნელი იყო ფარდულეების ჩრდილში შეფარებული გამყიდველების გარჩევა. ისინი დინჯად შეექცეოდნენ ხელადებში ჩაცმებულ ლეინოს და ზანტად ევაჭრებოდნენ ქოლგიან ქალბატონებს; მხოლოდ ერთი ადგილიდან მოისმოდა: „ვაა-შლი! ვაა-შლი!“ შემდეგ გაურკვეველი „ხხრა, ხხრა“ და ცოტა ხნის შემდეგ კი ისევ თავიდან იწყებოდა „ვაა-შლი“..

ბიჭი ხმის მიმართულებით გაეშურა. დახლზე გროვად დაყრილ ვაშლებს უკან, ჩრდილში, კაცი იდგა და ხვრინავდა. უცებ ხვრინვას წყვეტდა და თვალდახუჭული, „ვაშლიო“, გაჰყვიროდა, მერე ისევ ხვრინვა სძლედა. ბიჭმა დიდ, ლოყაწითელა ვაშლს დაადგა თვალი, მიეპარა და მაშინლა იაზრა, რაშია იყო საქმე — ვეება გამყიდველი არყით იყო მთვრალი. ბავშვს სითამამე შეემატა, სტაცა ხელი სანუკვარ ნაყოფს და გაიქცა. ვაშლები ბრაგაბრუგით დაცვივდა ძირს. ძილბურანიდან ვერგამორკვეული გოლიათი ღრიალით გამოვარდა დახლს იქიდან, საკუთარ ვაშლებზე ფეხი დაუსხლტა და ძირს გაიშლართა. ბაზარი ახმაურდა, ატყდა სიცილი, გნისი და წრუტუნია... „დაიჭით, არ გაუშვით, დაიჭით!“ ისმოდა აქეთ-იქიდან. მაგრამ ამ სიცხეში ვინ იყო გამქცევი, მხოლოდ ბიჭუნა მირბოდა დევნილი კურდღლევივით. უცებ ბრბოს გადააწყდა და პირდაპირ შიგ შერგო თავი. ნელ-ნელა წინ გაიწია და, პოი საკვირველებზე! სულ დავეიწყდა შოშიც და მღევარიც: ტანმორჩილი ბოშა წრეში დათვა აცეკვებდა. კისერზე ჯაჭვებზე მული ვეება მხეცი დაირის ხმაზე ხტოდა და მალაყებს გადადიოდა, ჯაჭვი ეღრიალებდა, ბრბო ხარხარებდა. ბიჭუნა ვაშლს ხარბად კბენდა და დათვის ოინებს გატაცებით უყურებდა. თანდათან ეშხში შევიდა და როცა დათვმა კი-

დედ ერთი მალაყი გააქეთა, თვითონვე შეხტა და ვილაცას ჩექმანზე ფეხი დაადგა. ჩექმის პატრონმა თვლები გადმოუბრიალა:

— პა, ლაწირაკო! — ქეჩოში ხელი ჩაავლო და უბიძგა. იქ კიდევ ვილაცამ ჰკრა ხელი, მერე კიდევ სხვამ და ასე კინწისკვრით გამოაძევეს წრიდან. ამ ბლარატუნში ვაშლი გაუვარდა და გაგორდა, შავად აეკრა მტვერი ნაკებჩხე. ბიჭმა გაოგნებული მზერა გააყოლა, მერე ისევ წრეში სცადა შესვლა, მაგრამ ვერ მოახერხა — ხალხს მომატებულიყო. ყრუდ ისმოდა დაირის ხმა, ზურნის ჰყვიტინი და ბრბოს ხორხოცი. ბიჭუნას ძალიან შეეცოდა თავი, მტვერში ჩაჯდა და ატერდა.

— რა გატირებს, ბალოო? — მოესმა ალერსიანი ხმა, — შენ რაღა დარდი გაგჩენია?

— დათვი მიინდა... — ამოისლუქუნა ბიჭმა.

— წამო, მე მოგცემ.

ბავშვმა ჭუჭყიანი მჯილით ცრემლი მოიწმინდა და უნდოდ ახედა უცნობს. „ვაიმე, ახლა კი მცემს,“ — გაიფიქრა და შიშისაგან ადგილზე გაშეშდა — მის წინ მღებავი ნიკო იდგა.

— წამო, ნუ გეშინია! — ჩაიბუბუნა მღებავმა, თითქმის ძალით წამოაყენა და წაიყვანა.

მღებავის სარდაფში გრილოდა. სარკმლიდან მკრთალი შუქი შემოდოდა.

— შენ მანდ დაქექი, — მღებავმა პატარა ბიჭი სკამზე დასვა, თვითონ წინსაფარი აიფარა. ცარცის დიდი ნატეხი ფეხსაცმლის ქუსლით დაფხვნა, ვედროში ჩაყარა, მერე ლილა შეურია, გაბოლილ ლამფის შუშას ჰკარტლი მოაფხიკა და ისიც შიგ ჩაუშვა, ზემოდან წყალი დაასხა, ფუნჯით მოურია და სახატავად მოემზადა.

ბიჭი სკამიდან ჩამოხტა, ოთახში მიყრილ-მოყრილ ნახატებს დაუწყო თვალიერება. ერთ ნახატზე ვირის ხიდთან

თამაშ ჩანდა
ზღაპარში

ყარაჩონელებს ქეიფი გაემართათ, მეორეზე სამი გაჯგიმული მოქალაქე სუფრას ეჯდა, ხელში ყანწები ეპყრათ. მესამეზე მეერზევე ეხატა. ბიჭს შეეშინდა მისი გაბურძენილი ულვაშების, ნახატს მოშორდა, კუთხეში მიგდებული მუშა-მბის ნაჭერი აიღო და გაშალა. ზედ შვლის ნუკრი უდარდელად სვამდა წყაროს წყალს. ბიჭს მოეწონა, კედელთან ჩაჯდა და ნახატი მუხლებზე დაიდო.

— აი, შეილო, შენი დათვი. ბაზრისაზე ნაკლები არ გეგონოს. ეს ჯადოსნური დათვია. დამლამობით ცოცხლდება ხოლმე და ისეთ მალაყებს აკეთებს, რომ შენი მოწონებულო!

ბავშვმა უნდოდ ახედა ახმახ მღებავს, ნახატი გამოართვა. დახედა. მთვარიან ღამეში ხეზე ასულყოფილ დათუნია. ბავშვს მოეწონა ღამეც, მთვარეც და ნანგრევებიც. შეეცოდა მარტოდ დარჩენილი ბელი. ნახატი გულში ჩაიკრა.

კარი რომ გაშალაო, უკან მოიხედა. მთელი თავისი ბედნიერება, მადლობა და სიხარული ერთ ალალ ლიმილში დაუბნია მხატვარს და შინისკენ მოკურცხლა.

დალამდა. შეწყდა ფანჯრის წინ ნაბიჯების ხმა, ბორბლების ჭრიალი. შორიდან ისმოდა ღუღუქის კენესა და სიმღერა — „წყალში ვდგავარ, ცეცხლი მიკიდა“. პატარა ბიჭს ეძინა. ნახატი სასთუმალთან, კედელზე ეკიდა.

შუალამე რომ შეიქნა, დათუნია ნახატიდან ჩამოვიდა, ბიჭი გააღვიძა და ისინი უჩუმრად გავიდნენ ღამეში.

— სად მივიღივართ? — იკითხა ბიჭმა.

— ფერების ქვეყანაში.

გზად მღებავი ნიკო შემოხვდათ, ფეხსაცმლის ქუსლით ცარცს ფხვნიდა, ღამეს ჭვარტლს აცლიდა, მერე ყველაფერი ერთმანეთში აურია და წყლით გააზავა, ფუნჯი ღამეს გაუსვა და უცებ ინათა.

ნაწვიმარი ევლი მწვანედ ხასხასებდა. დათუნამ მალაყი გააკეთა. პატარა ბიჭიც მიჰყვა, ნეტარებით გაგორდა ოჯნავ ნოტიო, სურნელოვან ბალახზე.

მოშორებით, ვირის ხილთან სამი მო-

ქალაქე ქეიფობდა. ამ დროს მერაბი გამოჩნდა, ხილს გადააღაჯა და ვეშა ცოცხით ახვეტა მოქეიფენი. ბიჭს შეეშინდა და გაიქცა. მალე შვლის ნუკრს გადააწყდა, წყაროს დაწაფებოდა მოწყურებული. საიდანაც მინდვრის დედოფალი მოფრინდა. წელზე ცისარტყელა ერტყა და თავთუხისფერი თმაში ყაყაჩოები ებნია. შველმა წყურვილი მოიკლა, შეკუნტრულა, მსუქანი გავა უჩვენა და გაქრა. ბავშვმა გაიცინა. მინდვრის დედოფალმა ხელი ჩაჭკიდა ბიჭს და დათუნისა და ისინი ერთად გაიქცნენ. მათ წინ მწიფე პურის ყანა გადაიშალა — ყვითელი, ქარვისფერი. ქარის დაქროლავზე დელავდა, წვებოდა, ყაყაჩოებს აჩენდა წითელ-ყვითელს, მერე ისევ სწორდებოდა და ისევ დელავდა. შორს, ზევით მზე წითლად იფოფრებოდა. პურის ყანა გათავდა. გამოჩნდა ცარცოვანი ნაპირი. უფრო იქით კი, გამდნარი ფირუზით სავსე სივრცე.

— ეს რა არის? — იკითხა ბიჭმა.

— ზღვა! — უპასუხა მინდვრის დედოფალმა.

— ზღვა! — გაიმეორა ბიჭმა. — რამხელაა და რა პატარა სახელი აქვს — ზღვა! — ზღვა ლივლივებდა, შრიალებდა, ფერს იცვლიდა. მონანავე ტალღაზე ვერცხლისფერი თევზი ისვენებდა. ბიჭი რომ მიუახლოვდა, შესხლტა და სილურჯეში შთაინთქა. ცარცოვანი ნაპირი თეთრად ელვარებდა მზის სხივებზე და თვალს სჭრიდა პატარას. მზე ჩადიოდა.

დილით თულუხჩის დამახილზე ჩვეულებრივ გაეღვიძა ბიჭს. დათვი სურათზე თავის ადგილას იჯდა. ბავშვი გაესაუბრა. დათვმა ხმა არ გასცა. გული დაწყდა ბიჭს, ასე მალე რომ გათენდა. „ნეტავ სად მიდის დილით ღამე?“

— გაიფიქრა. სწრაფად წამოხტა, გარეთ გავარდა. მეჯღანე გიგოს ფარდულისკენ გაიქცა. გიგოს ბრძენი კაცის სახელი ჰქონდა გავარდნილი ამ ქუჩაზე, ყველას მრჩეველი და მოთათბირე ის იყო. ახლაც მის ფარდულთან ხალხი შეგროვილიყო.

— ძია გიგო, ძია გიგო! — მეჯღანემ მოსაქნევად გამზადებული ჩაქუჩი პაერში შეაჩერა, სათვალეს ზემოდან გადმოხედა.

— რა იყო, ბიჭო?

— ძია გიგო, სად მიდის დილით დამე, პა?

მეჯღანემ გაოცებისაგან თვალები დააჭყიტა და ისე დაიბნა, რომ საუცბათოდ ვერაფერი მოიგონა და გულწრფელად აღიარა:

— აბა, მე რა ვიცი. საცა გაეხარდება, იქ მიდის.

— საყვარელთან მიდის, საყვარელთანა... — თქვა ჩოფურა ყარაჩოხელმა და საკუთარ ზუმრობაზე გადაიხარხარა. ბავშვმა გაკვირვებით შეხედა. მერე შებრუნდა და თავჩაქინდრული გაეცალა. მეჯღანე სათვალეს ზემოდან ერთხანს უცქერდა გამხდარ, პატარა ბიჭს, მერე თავი გაიქნია, ლურსმნები პირში გიჟა და საქმე განაგრძო.

მოუთმენლად ელოდა პატარა ბიჭი დაღამებას.

იმ ღამეს ისევ წავიდნენ ფერების

ქვეყანაში ბავშვი და დათვი. შემდეგ ღამესაც, კიდევ და კიდევ... ღამით ფერების ქვეყანაში მიდიოდნენ, დილით კი ბიჭი ისევ ეძებდა ღამეს.

ერთხელ ბავშვი ძალიან ავად შეიქნა. დედა ცივ ტილოებს ადებდა შუბლზე. წუხდა პატარა: ვაითუ, დათუნიათ არ წამიყვანოს ამაღამ ფერების ქვეყანაში, ანდა დედამ არ გამიშვასო.

შუალამისას დედას ჩაეძინა. დათუნია ნახატიდან ჩამოვიდა და ისინი ფერების ქვეყანაში წავიდნენ. გაიარეს მინდორი, პურის ყანა და იმ ადგილს მიაღწენ, სადაც წინათ ზღვა იყო. უკუნი ჩაღვრილიყო ზღვის მაგივრად. „აი, თურმე სად მიდის დილაობით დამე,“ — გაიფიქრა ბავშვმა და ხელი გაიწვდინა: ღამე ნებას დაჰყვა, ზევით ამოვიდა, შემოეხედა და გულში ჩაიკრა, ისე მაგრად, რომ ბიჭს სუნთქვა შეეკრა...

ალარ დაბრუნებულია პატარა ბიჭი ფერების ქვეყნიდან. დათუნია კი ყოველღამე ჩამოდის ნახატიდან და თავის მეგობარს რომ ვერ პოულობს, მწარედ ტირის და ძილს უფრთხობს მუხუგუმის უქნარა დარაჯს...

მეზაღე

მეზო დიდი და მწვანე იყო. სახლები — მაღალი და ერთ თარგზე მოჭრილი. სახლებში ცხოვრობდნენ მოქალაქენი, ეზოში თამაშობდნენ ბავშვები და გაზონების სიღრმეში გადაბარჯღელული ხეების ძირას ხარობდა ყვავილნარი. იქ დღენიადგ ტრიალებდა ჩია ტანის მებაღე. მისი ხელები ხის ქერქივით იყო დაღარული. იასამნის ბუჩქებს შორის ბავშვები ხანდახან ხედავდნენ დიდ ქირხის ჩექმებს, მებაღის ზურგს, მზემოკიდებულ, დანაოჭებულ კისერს. თვალები როგორი ჰქონდა მებაღეს, ბავშვებმა არ იცოდნენ. ისინი ისევე ვერ ამჩნევდნენ მას, როგორც ხეს ან ბალის მერხს, რომელზედაც ფეხით შედგებოდნენ ხოლმე უფროსების გასაჯვარებ-

ლად. ისინი ვერ ხედავდნენ მებაღის ღიმილს, მათი სიხარულით გამოწვეულს და ვერც იმას, თუ როგორ იჭმუხნებოდა მისი შუბლი, როცა პატარები წაიჩხუბებდნენ. მათ არ ესმოდათ, როგორ ბუბუნებდა მებაღე, როდესაც ისინი ხეებზე დაძვრებოდნენ — „ე მანდ არ ჩამოვარდეთ, თქვე ცუგრუმელებო, და...“ მათ არ იცოდნენ, რომ მებაღეს ალერსიანი ხელები ჰქონდა. ისინი ნახად აციოდნენ ზედმეტ ფოთლებს ეკლიან ვარდებსა და სათუთ ყვავილებს, უფხვიერებდნენ ნიადაგს, ამორებდნენ სარეველას. ყვავილებიც მაღლიერნი

თამაზ ჩანტლაძე
ზღაპრები

იყვნენ და წითელი, ყვითელი, თეთრი და ვინ იცის, კიდევ რა ფერი, ნიავის დაქროლავზე ერთმანეთში იხლართებოდა, ერთმანეთს ეალეხებოდა და ქრუანტილივით უვლიდა ყვავილნარს.

მზიანი ღლე იყო. წინა ღამით ქარს თუ ვილაც დაუდევარს, მიხაკები გაეთელა. მწვანე ბალახში ჩაწოლილები წითლად ღუღუნენ და სისხლისგან იცლებოდნენ. მებალემ წამოაყენა, ჭიგოები დაუდგა, ფესვებზე მიწა მიაყარა მალამოსავით. ახლა მორწყვას აპირებდა, რომ ეზოში დიდი ქივილ-ხივილი შეიქნა. ბუჩქებს შორის მებალემ დაინახა ბავშვების ჯგუფი და მის ზემოთ მოქანავე ორი დიდი ბუშტი - წითელი და ლურჯი. ბუშტები პატარა თათიას ეკავა ძაფით. სხვები კი ცდილობდნენ, როგორმე მიწედომოდნენ. ძიძგილაობაში ძაფი გაწყდა და ბუშტები გაფრინდა. თათია ატირდა. თვალები და ცხვირ-პირი დაუსივდა ტირილისაგან.

უცებ მებალე გაფრინდა. ისე სწრაფად, რომ შეეშინდა, დიდი ჩექმები არ გამძვრეს და ვინმეს თავზე არ დაეცესო.

სად იყო და სად არა, უამრავი ხალხი შეგროვდა. ყველას თავები უკან გადაეგდო და ბუშტებზე ხის ქერქის ნატეხივით ჩამოკიდებულ მებალეს შესცქეროდნენ.

— ბუშტებმა მოიტაცა!.. — ამტკიცებდა მაღალი, ჯოხიანი მამაკაცი. მას

ლაპარაკის დროს ყვრიმალზე უკნით ისე ნერვიულად უთრთოდა, გეგონებოდა, ვილაცას თვალს უკრავსო.

— არაფერიც, — ცხარობდა ფაშფაშა დიასახლისი, — თვითონ დავინახე, როგორ ავარდა ბალიდან, მეგონა, შუშხუნა ისროლეს-მეთქი.

— ბუშტები ვერ დაძრავდა, — გასაღების ტრიალით თქვა მძღოლმა, — მაგის ჩექმებს კი ამწეც არ ეყოფოდა, — გაიცინა ბოლოს.

მებალე კი ნელ-ნელა ეშვებოდა დაბლა. ზემოდან ეს ხალხი დაფნის გვირგვინს, დიდ თაიგულს ჰგავდა, რომლის შიგნითაც წითელ-ყვითელ-ცისფერქუდიანი ბავშვები მიხაკებივით, გვირილე-ბივითა და იებივით გარეულიყვნენ.

თაიგული უცებ გაიშალა და მებალე მიწას რომ შეეხო, ისევ შეიკრა.

დიდმა ხელებმა გაუწოდა თათიას ძაფის ბოლო. გოგონამ მაგრად ჩაბლუჯა ის და გადაიკისკისა — ძალიან სასაცილო იყო დიდ ჩექმებში ჩაფლული ჩია მებალე.

— „მართლა გაფრინდით?“.. „როგორ მოახერხე?“ „დიდი ხანია დაფრინავთ?“ „ჩვენც ხომ არ გვასწავლით ფრენას?“ „განა შეიძლება აღამიანი ფრინავდეს, ჩიტი ხომ არ არის?“.. დააყარეს აქეთ-იქედან. მებალემ მხრები აიჩჩა.

— ბალღი ტიროდა და...

მე შევიშალე —

როილის კლავიატურას ამოვაცალე საღი კბილები;
სამგლოვიარო განცხადების სევდიან ხაზებს დაემსგავსნენ
გადარჩენილი შავი ბგერები
და ყვითელმა პენტატონიკამ გადაურა ოთახის კედლებს.

მე შევიშალე —

კნუტის წილი რძე დავლიე მშვიდად
და მისი დედის —
საბრალო კატის მკვლელ ბოროტ ბიჭებს
შექების ნიშნად მაისის ბალი ჩამოვურიგე;
უცხო ხისაგან ფაქიზი ხელით გამოკვეთილი წყვილი აქლემი
შემის მხერხავეებს გადავუყარე,
და ბურატინოს — კედლის თეფშიდან რომ მიდიმოდა —
ჩამოვათაღე ღირსება მისი და სილამაზე —
მთელ მსოფლიოში განთქმული ცხვირი.

მე შევიშალე —

აკვიატებულ ძურწა ბალახს ვუწოდე შვილი,
მერე მოვთიბე უმწვანესი ლორთქო ბალახი
და ჩემს სიგიჟეს დავარქვი ვნება და სიყვარული...

უკბილო ბგერებს სწუხს როილი,
უმწეოდ კნავის მშიერი კნუტი.
და ბლით გამომძღარ კატის მკვლელ ბიჭებს
ნიშნის მოგებით უცინით სახე,
და ნაჩუქარი წყვილი აქლემის
გადახერხილი კუწების სისხლი
მდინარესავით ჩაედინება
ცხვირჩამოთლილი ბურატინოს ცრემლების ზღვაში...
ახლა მახოდებს:
როილი, კნუტი, ბიჭები, წყვილი აქლემი, ბურატინო,
მკვდარი ბალახი...
თუმცა რაღა დროს —
მე შევიშალე!

მაგრამ რა ვუყო არაშეშლილებს,
რომლებიც დინჯად, შეუშლელად ანადგურებენ
კლავიატურის უნაზეს ბგერებს,

კნუტის რძეს, აქლემს, ბურატინოს ცხვირის ღირსებას,
და ლორთქო ბალახს ღიღინით გლეჯენ.
არ იცილებენ ძურწა სურვილებს,
და ბოროტ ბიჭებს არ ტუქსავენ,
რა ვუყო იმათ! თორემ მე ხომ...
მე... შევიშალე.

ვ ე დ რ ე ბ ა

ო, განშორების გარდუვალობავ,
შენს გაურკვეველ გლოვას თუ ზეიმს
აქვს მოწყალების ფერი და გემო
და ამიტომაც ვარ მუხლმოყრილი.
ჩემი სიმაღლის დიდი ნაწილი
განწირულია ჯალათის ხელით.
წელში გადაჭრილ ფიჭვის ხესავით,
მტკივა სურნელით სავეს სხეული.

ოღონდაც მალე ჩამორეკე ცივი ზარები
და მიწყალობე ცაში ახედვა,
წელგამართული, ჩემი სიმაღლით გაოცებულს
ჩამოგაწოდებ —

ცისარტყელას შვიდფერა გვირგვინს.
მე უგვირგვინოდ, მსუბუქად ვივლი...
ოღონდაც მალე! —

ველარ ვუძლებ შიშსა და სევდას,
დაჩოქილ ვნებას და სიყვარულს ლაფში ამოსვრილს...
მაინც ხომ უნდა განშორების ვიგემოთ წამი,
მაინც ხომ უნდა გაიბზაროს დაფა ყინულის...

ო, ჩამორეკე ცივი ზარები,
თორემ ცოტაც და
სანუკვარი წკრიალის თრთოლვა
ველარ გამართავს მოხრილ სილუეტს...
ოღონდაც მალე!
ალაპყარი ლამაზი ხელი
და ჩამორეკე განშორების ცივი ზარები..

დ ი დ ი

ვიცი კიდევ მოვა წვიმა, ვიცი ასე ვერცხლად მოთოვს.
მერე ვნებებს შეიწირავს შენსასა და ჩემსას, დოდო.

მახსოვს ყორნისფერი თმები, მარტმა რომ ფიფქებით მორთო,
ვაითუ მოგონებით თვრები, ვაითუ მელოდები, დოდო.

ჩვენი სისხლის დაცლას ვჩივი, სული ამომხადოს ლამის,
სადღაც თეთრად გამოსჭვავის ორი უილაჯო მკლავი.

იქნებ ბედისწერაც არის, ხშირად ჩვენ რომ არა გვჯერა,
იქნებ მოვარდნილი ქარის გული არ დამცხრალა ჯერაც,

იქნებ ღობე შევაერთოთ, ყვავილებიც გვერგოს იქნებ,
იქნებ გადავურჩეთ, ღმერთო, ამ უგაზაფხულო ფიქრებს!

ახლა დადამდება მალე, მალე გაზაფხულიც მოთოვს.
მამის დამძიმებულ მკლავებს ვაითუ ვენატრებით, დოდო...

საყვედური

მოხეტიალე მღებავებო,
რად მოთითხნეთ კოხტა ქალაქი!
რას გიშავებდათ მწევანე მესერი
ასე გულდაგულ რომ შეათეთრეთ,
ან ცისფერ სახლებს რას ერჩოდით,
ანდა მოწინწკლულ მათ სახურავებს.
რისთვის აქციეთ ჭრელი ქალაქი
ერთფეროვანი სიმღერის ბუდედ...
მხოლოდ ძველ კედელს ეკლესიისას
შემორჩენია ის თეთრი ფერი,
რასაც სისველე თქვენი ფუნჯისა
მხოლოდ იმიტომ არ შეხებია,

რომ არ გცოდნიათ — თეთრი თეთრისგან
გამოირჩევა ხშირად ისევე,
როგორც მზის სხივი — ოქროს ბეჭდისგან...
გადარჩენილი ერთი კედელი,
თქვენამდე ჭრელი კოხტა ქალაქის
შორიდან მოჩანს, როგორც სიწმინდე
მარად ნათელი და შეურყვნელი.
იქნებ იმისთვის მოგეტყვებათ
უნიჭოდ ქნევა სველი ფუნჯების
სხვა სიქათქათით, რომ დამანახვეთ
იმ ეკლესიის თეთრი კედელი.

ო ღ ო ნ დ...

როცა მოვკედები —

ანუ როცა გარდავიცვლები,
ძნელია, მაგრამ ვარ თანახმა დღის გაგრძელების —
ოღონდ ერთბაშად მწერებივით ნუ ამოვწყდებით
ამ საუკუნის ურცხვი ომის საშინელებით.

დე, იმ დღეს შესდგეს პრემიერა ყველა თეატრში,
ჩემს კუთვნილ ტაშს და თაიგულებს კრეფდეს სხვა ქალი,
და დიდებებმა შვილიშვილებს სწორედ იმ დამეს
უამბონ ყველა მხიარული ქვეყნის ზღაპარი;

როცა მოვკედები —

ანუ ჩემი წილი ცის ნაგლეჯს,
წაეფარება როცა მიწის ბელტის გიშერი —
დაე, მინდორში საბალახოდ გამოსულ სხვა ცხენს
ჩემმა ულაცმა გადააჭდოს თბილი კისერი.

ი ლ ა ჯ ი

(რეპორტიზებული წიგნალა)

ზარდი რომ დარეკეს, ვანო კიკილაშვილი ლოგინიდან წამოხტა, ფოსტლები ფეხით მოძებნა და კარის სამზერში გაიპყვრია. უცნობს ხელში მინის ქილა ეჭირა, ხოლო ქილაში ორი წვრილი პლასტმასის ღერო იდო; დაახლოებით ისეთი, კოქტეილისთვის რომ ხმარობენ. სტუმარს ქილა ხელში ისე ეჭირა, რომ მასპინძელს ჭუჭყურტანიდან კარგად გაერჩია.

— ვინ ხარ? — ჰკითხა ვანომ, თან ჭუჭყურტანისთვის თვალი არ მოუცილებია.

— კიკილაშვილი თქვენ ბრძანდებით, მატივეცემული?

— რაშია საქმე?

— სანებილსადგურისგან ვართ, თუ შეიძლება.

უცნობი მობოდიშებითა და მოკრძალებით ლაპარაკობდა.

— ახლავე.

ვანო ჭუჭყურტანას მოშორდა, საწოლ ოთახში შეირბინა, შარვალი ჩაიცვა, ხალათი ბეჭებზე მოიგდო და სარკეშიც ჩაიხედა, ისე, ყოველ შემთხვევისათვის.

— მობრძანდით, მაგრამ რომ არ მყავს თავგები, საყვარელო?

სტუმარს ახლა ორივე ხელით ეჭირა სინჯარებიანი მინის ქილა და უხერხულად ილიმებოდა.

— ამჯერად თავგებს არ დავეძებთ, პატივეცემული. ჰაერი როგორია თქვენს ბინაში?

— რა ვიცი, როგორიც სხვაგანაა. — მასპინძელი ასეთ კითხვას არ ელოდა.

— ღამე ხომ არ გელვძებათ ხშირ-ხშირად, ხანდახან თავბრუს ხომ არ გესხმით?

— თავბრუს არა, ღამე, ბრძანეთ, იმისი არ იყოს, ხშირად კი გელვძება, მაგრამ ავადმყოფობა მაქვს მე ერთი, უბედური, დიდი ხანია და, იმას ვაბრალე, შემობრძანდით.

უცნობი შემოვიდა და მოსაცდელში ძველი, ჩუქურთმებიანი სარკის წინ გაჩერდა.

— შეგაწუხებ ამ დილას, გეძინათ იღბათ.

— არა, ბატონო, რა დროს ძილია, ათი ხომ იქნება?

სტუმარმა საათზე დაიხედა.

— ათის ნახევარია, მარტო ცხოვრობთ?

— საერთოდ, არა, ახლა — კი. მუშრინავია ჩემი შვილი და დედის იქეთ-აქეთ მივლინებებში, ახლა კალინინგრადში წასული.

— როდის უნდა დაბრუნდეს? — დაინტერესდა სტუმარი.

— რა ვიცი. ახლანდელი ახალგაზრდებისაგან სწორს გაიგებ რამეს?

ვანომ იცრუა. იგი თხუთმეტი წლის წინათ გაშორდა ცოლს და მარტო ცხოვრობს. ვაჟი, რომელიც ახლა ოცდახუთი წლის არის, დედასთან დარჩა. მანამდეც იშვიათად აკითხავდა. შარშან კი მამაშვილი რაღაცაზე შეკამათდნენ და ეს ერთი წელია, ბიჭს ვანოსთან ფეხი არ შემოუდგამს.

სტუმარმა, ეტყობა, ბინაში მყოფთ.

რაოდენობის გარკვევა დამთავრებული
ლად ჩათვალა და საქმეზე გადავიდა.

— ქანგბადის დონეს ვამოწმებთ, პა-
ტიცეპულო. ოცდახუთი ბინა შევამო-
წმე დღეს და, თქვენ წარმოიდგინეთ,
ადამიანისთვის საკმარისი ქანგბადის
დონე მხოლოდ ხუთში აღმოჩნდა.

ვანო შეაძრწუნა ამ ცნობამ.

— რას ლაპარაკობ?! ეს მანქანები
გვიშვრება, ბატონო, ყველაფერს. მა-
ნქანამ დაღუპა ქვეყანა. მალე ქანგბა-
დის ბალიშების შეძენაზე გადავა ხალ-
ხი მასიურად.

— ქანგბადის ბალიშები ჯერ არა, მა-
გრამ ვის ბინაშიც ქანგბადის ნაჯღებო-
ბაა, ჩვენ დავალბებული გვაქვს, ჰაერ-
მწმენდი დავუდგათ და სულზე თითო
ლიტრა რძე უფასოდ ვაძლიოთ.

— ყოველდღე?

— კი, ბატონო!

ამისობაში სტუმარი ოთახებში მიმო-
დიოდა. ქილას მალლა სწევდა და ათ-
ვალღიერებდა. უბის წიგნაკში რაღაცას
იწერდა და იყო ერთ საქმეში.

როცა ქანგბადის დონის შემოწმებას
მორჩა, ქილა იატაკზე დადგა, აბაზანა-
ში შევიდა, ხელები საპნით დაიბანა და
ოჯახის უფროსს აუწყა:

— საშიში არაფერია თქვენთან ჯერ-
ჯერობით, პატივცემულო. მერე კი-
დეგ შევამოწმებთ. თუ რაიმე შეიცვა-
ლა, დავიკავშირდებით. — კარი გამოა-
ლო და ხმადაღლა გაიმეორა: — ჯერჯე-
რობით საშიში არაფერია, პატივცემუ-
ლო!

ვანოს უნდოდა ეთქვა: დიდი მადლო-
ბა, იატაკზე ქანგბადმზომი გრჩებათო,
ნაგრამ აღარ დასცალდა: ღია კარებში
ორი კაცი შემოვარდა, ერთმა რევოლ-
ვერი მიადო ცხვირთან, მეორე უქნიდან
ეცა და ხელები გადაუგრიხა.

— ხმა, თორემ ვაგათავებთ!

„მექანგბადემ“ ჩვარი დააძრო პიჯაკის
ჭიბიდან.

— პირი გააღე, პატარა ხანს ცხვი-
რით სუნთქვა მოგიწევს.

„ეს ამხელა ჩვარი თუ პირში ჩამა-
კუნსენს, დავიხრჩობი და ის იქნება“,

გაუელვა ვანოს, თავი გვერდზე შეა-
რუნა და მუდარით უთხრა:

— არ გინდათ ეგ ამბავი, ბიძია, ხმას
არ ამოვიღებ.

დაუჯერეს. სასტუმრო ოთახში შეიყ-
ვანეს, ხელები ბაწრით შეუჯერეს, სავა-
რძელზე დასვეს და გააფრთხილეს.

— ორი კაპიკის გულისთვის ნუ გაი-
მწარებ, ბიძია, სიცოცხლეს. ხმის ამო-
ღება და ყრონტის გამოჭრა ერთი იქნე-
ბა!

„სანეპილსადგურის წარმომადგენე-
ლი“ თავზე დაადგა ვერცხლისფერი
ბრაუნინგით ხელში, დანარჩენები სა-
წერ მაგიდას ეცნენ და უჯრები თვა-
ლისდახამხამებაში იატაკზე გადმოაპი-
რქვეყნეს. კარგა ხანს ურიეს ხელი ქაღა-
ლდებში. მერე ერთბაშად შეწყვიტეს
ქეჭვა და მასპინძელს გარს შემოადგ-
ნენ.

— რად გინდა ახლა, რომ ავინგრიოთ
ეს დალაგებული ბინა. შენზე უკეთ არა-
ვინ იცის, სად რაა. მოგვეცი და წავალთ
ჩვენ გზაზე. — ეს კარადას მიყრდნო-
ბილმა შავკებიანმა, მაღალმა ქურდმა
უთხრა.

ვანომ თავით ფეხამდე ათვალ-ჩაათ-
ვალღიერა მომხდურნი. თუ ცოცხალი
დამტოვებს, ამათ გარეგნობა-ჩაეძულო-
ბას მილიცია დაწვრილებით გამომკით-
ხავსო.

ქანგბადის გაზომვის ოსტატს თეთრი,
მწვანეკოპლებიანი პერანგი ეცვა და
მსხვილად განასკველი კვერცხისგული-
სფერი ჰალსტუხი ეკეთა. ბაეები თით-
ქმის ნიკაპამდე წვდებოდა. მისი „პრო-
ფესიის“ კაცისთვის არაჩვეულებრივად
კეთილი თვალები ჰქონდა და სავარძე-
ლში ხელებშეკრული მოხუცის ხვან-
ცალს რომ უყურებდა, ზმირად ღიმი-
ლი გადაურბენდა ინტელექტუალურ
სახეზე. მეორე, ტანდაბალი, მუშტებშე-
კრული რომ აღგა თავზე, მელოტი იყო,
თავწვერულვაშიანად ახალი გაპარსული
უნდა ყოფილიყო, ვანოს „კიტჩის

რედაქციაში

ხუთი ნომერია

წყლის“ მძაღვ სუნი ცხვირში უღიტი-
ბდა. ბავშვის დახატული პირატივით
გამოკვეთილი უშნო ყბები და ღორჯო-
სნაირი პირი ჰქონდა. მგელოვით გაჩი-
კინებულ კისერზე, თავის ტანთან შე-
დარებით, საკმაოდ დიდი თავი ედგა და
რამეს რომ ეტყოდნენ, მთელი ტანით
ბრუნდებოდა. შავკეპიანს მარტო ყავი-
სფერი თვალები და კეხიანი ლამაზი
ცხვირი უჩანდა. სახეზე შავი წვერი მო-
სდებოდა, წვერი ყვარიმალეებზეც კი
ამოსულყო, მარჯვენა ხელის შუათით-
ზე ვერცხლის ბეჭედი ეკეთა.

— რას ეძებთ? — რამდენადაც მოუ-
ხერხდა მშვიდად იკითხა ვანომ.

— ოქროს. — ღორჯოსპირიანს სუს-
ტი, ჩახლეჩილი ხმა ჰქონდა. — და
ფულს.

— არც ერთი მაქვს და არც მეორე.
ა, ბატონო, აგერ ხართ სამივე, არსად არ
გვეჩქარება, ჩემთან სტუმარი იშვიათად
მოდის. დამებნეთ კარგად და თუ რა-
მეს იპოვით, ალალი იყოს თქვენზე. —
თქვა მასპინძელმა.

— რა ხალხში მაქვს საქმე! — თქვა
წვეროსანმა, ხელები ერთმანეთს გაუტ-
ყაპუნა და ოთახში წინ და უკან დაი-
წყო სიარული.

— ოქრო არა გაქვს შენ, ვანო კიკი-
ლაშვილ? — მომცრო ბანდიტი თავს
ვერ იკავებდა.

— არც მქონია მიდღემჩი. — მასპინ-
ძლის ხმაში შეუპოვრობამ დაისადგუ-
რა.

— ყორყია, გაახურე უთო. ახლავ
ავალაპარაკებ ამ ბებერ ტურას. ამასთან
ლაილას თავი მაქვს მე?! — პირატი
არ ხუმრობდა.

ყორყიამ უთო გამოიტანა, ტელევი-
ზორის ჩამრთეველი გამოგლიჯა. უთო
იატაზე გვერდულად დადო და არაბულ
სკამზე მოკალათდა.

— უთო რად გინდათ? — დაინტე-
რესდა ვანო.

— უნდა გაგუთოთო. — დაკმაყო-
ფილა მასპინძლის ცნობისმოყვარეობა
მეყანებადემ.

— თქვენი საქმე თქვენ იცით. — ჩა-

ილაპარაკა ვანომ და სტუმრებზე ერთ-
ხელ კიდევ შეათვალიერა. — ზაფხულის
დები ხართ, მოიქცით ისე, როგორც
ქურდებს ეკადრება. თავს ნუ შეირცხ-
ვენთ, ბიძია, რაცხა ორი კაპიკის გული-
სთვის. მე, მალე დარწმუნდებით სა-
მივე, ის კაცი არ ვარ, რომ შემაშინოთ
და გული ამიფრიალოთ, პატიოსნად გე-
უბნებით; ოქრო მე არ მაქვს, გარდა ერ-
თი ბეჭდისა (აგერ მიკეთია ხელზე), და
მამაჩემის ნაჩუქარი საათი დევს, მაგერ,
ჩემს ლოგინთან, კოლოფში. რაც შეეხე-
ბა ფულს, ფული მაქვს, როგორ არა
მაქვს, მაგრამ თქვენ რომ გგონიათ, არც
იმდენი. ხუთასი მანეთი მაქვს მწვანე
კოსტიუმის ჯიბეში და იმ წიგნების კა-
რადის თავზე სალაროს წიგნაკი დევს—
თხუთმეტი ათასი მანეთი სალაროში
მაქვს. ესაა ჩემი სიტყვა. თუ დამიჯე-
რებთ, კარგია, თუ არადა, ქენით, რაც
გინდათ. მე სამოცდათორმეტი წლის კა-
ცი ვარ, ჩემი ცხოვრება მოგვამე უკვე.
ჩემს შემწიებას ტყუილად ნუ ეცდე-
ბით. — ვანო ისე დამაჯერებლად ლა-
პარაკობდა, რომ მაღალმა უთო გამო-
რთო და ისევ ტელევიზორი შეაერთა.

— ეგება მართლა არა აქვს ამ კაცს
და ხომ არ მოვკლავთ? — სხვისი ხმით
თქვა ჰალსტუხიანმა, რეეოლევი ჯი-
ბეში ჩაიდო, „ყაზბეგი“ ამოიღო და სა-
ფერფლეს დაუწყო ძებნა.

— თუ კაცი ხარ, აქ არ მოსწიო. მე
თვითონ არ ვეწევი და ვუღს მირეცს
პაპიროსის კვამლი. ერთ კვირას ვერ
გავდენი მაგის სუნს სახლიდან. —
სთხოვა მასპინძელმა და ქურდიც უსი-
ტყვოდ დამორჩილდა, მოკიდებული პა-
პიროსი ჩააქრო და ისევ „ყაზბეგის“
კოლოფში ჩააბრუნა.

„პაპიროსის ნაწევი არ დატოვა,
ჰქვიანი კაცია“, — გაიფიქრა ვანომ.

ამასობაში ყორყია და მელოტი ენე-
რგიულად მუშაობდნენ. კარადები ამო-
ატრიალეს. წიგნები იატაკზე დაყარეს,
უჯრები ამოფერთხეს. მუთაქასაც დაუ-
სვეს დანა.

— შენი სახელი? — ჰკითხა ვანომ
„ქანგბადის სპეციალისტს“.

— ბონდო, ჩემო ბიძია.

— ბონდო ბატონო, შეხედლე ერთი, არის ახლა ეს კაცური საქმე? მარტოხელა კაცი ვარ, მუთაქების დაჭრა მინდა მე? საიდან ჩამოსვდით, თქვე კაი ხალხო, მუთაქაში ვინ ინახავს ახლა ფულს?

— რა ვიცი, ბიძია. შენ გგონია, ჩემსას გაიგონებენ მაგენი? უბედური ხალხი ყავს გამჩენს. რატომ ის დღე და საათი არ დაიწვა, შე რომ ამ საქმეს მიეყავი ხელი. — ხმას დაუწია და, თითქმის ძველ მეგობარს საიდუმლო უნდა გაანდოსო, ჩურჩულით უთხრა: — თუ გაქვს ოქრო, მე მიიხარო, სად გაქვს, მიიხარო და იმ ოთახში არ შეველშებ მაგენს. მენდე, ბიძია, ისე მომეწონე, რომ ამ ოხრებს არ ჩავუღლებ შენს ოქროს ხელში.

ვანოს გაუცინა.

— არ მაქვს, ჩემო ბონდო, თორემ ოქროს დაგიმალავ მე შენ?

— ახია შენს თავზე ყველაფერი! — გაწყრა ბონდო და განზე გაიხედა. — იმ გაუთოებასაც მე გადაგარჩინე, იცოდე. ბატონი არ უნდა გცეთ თქვენ კაცმა! კარგი, იმგენს ატყუებ, მე რაღას მატყუებ, შე კაი კაციო?

— არ მაქვს ოქრო! — ვანო კიკილაშვილს ოქრო მართლა არ ჰქონდა.

ორ საათს დაჰყევს ქურდებმა ვანოს ბინაში. ყველაფერი გადაქექეს. საკერავი მანქანაც არ დარჩენილ დაუშლელი, მაგრამ რაც მასპინძელმა თქვა, იმაზე მეტი ვერაფერი იპოვეს. წასვლისას ხელები შეუხსნეს და მკაცრად გააფრთხილეს; ჩვენი გასვლიდან ერთი საათის განმავლობაში ტელეფონთან არ მიხვიდე და კარი არ გააღო. საღაროდან ფული გამოიტანე და ზეგ, დილის ათ საათზე დაგვახვედრე, რომელიმე ჩვენთაგანი მოვა და წაიღებსო, ჩვენი შენთან ყოფნის თაობაზე კრინტი არაგისთან დასძრაო. თუ ამ სამი პუნქტიდან რომელიმეს არ შეასრულებ, სახლს აგიფეთქებთ და შენს მფრინვე ბიჭს შენ თვალიწი გამოვჭირთ ყელსო.

ხოთასი მანეთი, ოქროს საათი და ბე-

ჭედი (თითზე წაძვრეს) წაიღეს. დამშვიდობების შემდეგ ბონდო შემობრუნდა, ქანგბადის საზომი ხელსაწყო გაზეთში შეახვია (ხომ ძველია ეს გაზეთი, ხომ წაკითხული გაქვსო), მასპინძელს კარგად ყოფნა და ჯანმრთელობა უსურვა და გავიდა.

ვანო ჭეჭრუტანიდან უყურებდა; ორივე ლიფტი გამოიძახეს, ბონდო და ქორცი მარჯვენა ლიფტში ჩასხდნენ, ღორჯოსპირიანი—მარჯვენაში, თვაღს მიეფარნენ, ვანო სამზარეულოში გავიდა, წყალი დალია და საათს დახედა.

— არც კი ვიცი ახლა, ჩემო ბატონო, კარგს ვშვრები, თუ ცუდს. ეგებ მთლად უარესი შეიქნეს ჩემთვის, რატომ დავგასმინეო და ეგებ მართლა გამომპრან ბერიკაცს ყელი, მაგრამ გაბრაზებული ვარ და შეუღაცყოფილიც, სხვათა შორის. ისე, კი არ იყვნენ გლახა ბიჭები. ერთი მაინც, პირველად რომ შემოვიდა, ძალიან მომეწონა. კინაღამ ვუთხარი — ამგენთან, ამ მათხოვრებთან საამხანაგო რა გაქვს, ბონდო, შენ-მეთქი. ბონდო მქვიაო და, რა ვიცი, ბონდო ჰქვია? შესახედავად როგორებიც იყვნენ, ქე გითხარით, წაღებით, იმ ერთ კინკილა ბიჭს ვფიცავ, რაც ჩამოეთვალე, ის წაიღეს. ფულს და ოქროს ეძებდნენ, თვარა კარადა საცხე მქონდა. ახალთახალი კოსტიუმისთვის—მაისში შევიკერე, ორჯერ მეცვა მარტო, — ხელი არ უხლიათ. არ მოვიდოდი თქვენთან, ჩემს სიგლახეს ვამბობ, ზურგს უკან ქიჩმაჩი არ მიყვარს. თუ რამის თავი მქონდა, იქვე უნდა გამეცა პასუხი, მარა სამი კაცის მორევა შემოძლია მე? არ შეგაწუხებდით თქვენც. რა მოხდა, ქურდი და დამცემი იმისაა, რომ ან შენ უნდა მოგპაროს, ან მე. აბა ჩუქებით ვინ რას გაჩუქებს! მაგრამ ნამეტანი მასხრად ამიგდეს მაგენმა და ამაზე ვარ გაბრაზებული. რაც მიგვაქვს

რეჟისორი: ნიკოლოზ
ხუთი ნოვებლა

ზომ მიგვაქვს ახლა (რადაც ორი კამი-
კი მაქვს ნაგროვები შავი დღისთვის,
ვინ იცის, რა მომელის მარტოხელა კაცს)
ბანკიდან ფული გამოიტანე და ზეგ და-
გვახვედრე დათვლილიო. ამასაც კი,
ვაპატიებდი, მარა საათის წადება რაღა
იყო? ამხელა ფულს გაძლევ ზეგ (ვა-
ნოს გაეცინა) და მამაჩემის ნაჩუქარი
საათი მიგაქვს, არ გრცხვენია? რომ კი-
თხო, ვეცაკები არიან და პატიოსანი
ქურდები არიან!...

მილიციის მეორე ქვეგანყოფილების
უფროსმა კიკნაძემ მოხუცს ყურადღე-
ბით მოუსმინა, მერე ერთხანს აკაქუნა
ფანქარი და როდის-როდის ინება ხმის
ამოღება.

— რომელი საათი იყო?

— ათის ნახევარი, თვითონ მითხრა
ქურდმა, მე, გითხრა სიმართლე, საა-
თისთვის არ დამიხედავს.

— ვინმემ გაიგო ეს ამბავი? — კვლავ
დიდი პაუზის შემდეგ იკითხა კიკნაძემ.
დაზარალებული, ცოტა არ იყოს, გაბ-
რაზდა, ამის მოფიქრებას რად უნდოდა
ამდენი დრო, მე მეგონა, ცხელ კვალზე
დადგებოდა მილიცია, დაფაცურდებო-
დნენ ყველანი, ეს რაღაც გლახად იჭი-
მებაო.

— არა. თქვენ გეუბნებით პირველად.
კიკნაძე წამოდგა. გასაღებები ააქლა-
რუნა, სეიფი გააღო და ვანო კიკილაშ-
ვილს ძველთაძეელი, ყდამომოგლეჯილი
ფოტოალბომი დაუდო წინ.

— ნახეთ ერთი, დათვალეირეთ, თუ
იცნოთ რომელიმე, იმ სამიდან, თუ ვი-
ნმეს მიამსგავსოთ, მითხარით.

ვანომ კარგა ხანს ათვალიერა ქურ-
დების ალბომი, თითქმის ყველა ჯურის
ქურდის ფოტოსურათს წააწყდა, მისი
ნაცნობი ბანდიტების გარდა.

— როდის მოვალთო ფულის წასაღე-
ბად?

— ზეგ დილას, ათ საათზე.

— ტყუილია! — დასკვნა კიკნაძემ
და ქოჩორი ფანქრით მოიქეჭა.

— რა ბრძანეთ? — წინ გადაიხარა ვა-
ნო.

— ტყუილია-მეთქი! მაგ დროს არ

მოვლენ, — თითქოსდა დიდხანს ვერ
გააქეთა ქვეგანყოფილების უფროსმა.

— მე მგონია, საერთოდ აღარ მოვ-
ლენ მაგენი, — ჩაილაპარაკა ვანომ.

— მოსვლით მოვლენ, ათი ათასი მანე-
თის დამკარგავები არიან? მოვლენ, მა-
გრამ სხვა დროს მოვლენ. შენ სულ რომ
არ ელი, ისეთ დროს მოვლენ.

— რა ექნა, აბა? — დაბნეულად იკი-
თხა ვანომ.

— დაწერეთ. აგერ დაბრძანდით და
ყველაფერი დაწვრილებით დაწერეთ,
რაც მოხდა. მერე წაბრძანდით შინ, გა-
მოიტანეთ სალაროდან ათი ათასი მა-
ნეთი, იმიტომ რომ, ქურდებმა უკვე
იცინა, რომელ სალაროში გაქვთ ფული
და შეიძლება დაინტერესდნენ, მართლა
გაიტანეთ თუ არა. შეინახეთ ეს ფული
სახლში და დაელოდეთ ქურდებს. ხვალ
დილით ჩვენი თანამშრომლები მოვლენ
თქვენთან. მიუჩინეთ ერთი ოთახი და
არავესთან არაფერი წამოგცდეთ, თო-
რემ ოპერაცია ჩაიშლება. ქურდები
რომ მოვლენ, კარებშივე არ მისცეთ
ფული, შინ შემოიპატიყეთ, მერე ჩვენ
ვიცით.

ვანო წამოდგა და ვენტილატორს ხე-
ლისგული მიუშვირა.

— ხვალ დილით მოვლენ, აბა?

— დიახ.

— რამდენი იქნებიან?

— სამი ან ოთხი.

— რამდენ ხანს უნდა იყვნენ ჩემ-
თან?

— უნდა იმორიგეონ დღე და ღამე.
სანამ არ დავიჭერთ ქურდებს.

— ავაშენათ ღმერთმა. — დაამშვიდა
ვანო. — ერთ მათგანს ვერ მაჩვენებთ
სახეზე? თორემ ისე ვარ შეშინებული,
შეიძლება ხვალ დილით კარი არ გავუ-
ღო.

კიკნაძეს გაეცინა.

— ფაფით შეშინებული დოს უბერა-
ვდაო, არა? — ლილაქს თითი დააჭირა
და მიკროფონს ჩასძახა — ხუსკივაძე
მოვიდეს ჩემთან!

ხუსკივაძე მაღალი, მხარბეჭიანი

შავგვრემანი სერჟანტი უფროსს გაეჭიბა.

— ეს იქნება ერთი, ბატონო, — ვანოს მიუბრუნდა კიკნაძე, ხომ არ შეგეშლებათ? — თავისუფალი ხარ!

ხუსკივადე გავიდა.

«რა ვიცი, ღირდა სამამამავოდ ყველაფერი? ახლა დაიჭერენ ამგენს. მერე სასამართლო და გამოძიება. უნდა ვიზრებო აქეთ-იქეთ. ვილაცა ამხანაგები ეყოლებათ და დამიშვებენ აფურს თავში. ესეც რომ არ მოხდეს, მთელმა ქვეყანამ უნდა გაიგოს ჩემი გაძარცვის ამბავი. საათი რომ არ წაეღოთ, ზმას არ ამოვიღებდი, მარა მაგენის ბრალიცაა. წუწკი ტურა ძაღლებს რჩებაო, არ უნდა გაწუწკდე ქურდი. ქურდი თუ ხარ, ქურდი უნდა იყო!»... ბუტბუტებდა გზაში ვანო და არც კი გაუგია, როგორ მიადგა სახლამდე.

ამის შემდეგ თენახეგარი გავიდა.

ერთ მშვენიერ დღით, ცხრა საათს ხუთი წუთი არც კი ავლდა, როცა მილიციის მეორე ქვეგანყოფილების კარი ხელჯოხიანმა, დაბალმა, შავ კოსტუმთან და ჭილოვის ცილინდრიანმა კაცმა შეიღო. მორიგისთვის არც კი შეუხედავ, პირდაპირ უფროსის კაბინეტისკენ გაუტია.

— მიქალაქე! — დაადგინა უფროსმა.

— რა იყო?! — თითქოს თოკით დაჭახესო, უცნობი მეყსეულად შედგა და შემოტრიალდა. ცალი ხელით დოინჯი გაიკეთა, მეორეთი ხელჯოხს ნერვიულად აკაკუნებდა. აშკარად აღელვებული იყო.

— რა იყო და, გამონაცვალ პერანგს ვერ მაჩუქებ? — თითქოს რაიმე მკვიანური თქვაო, თავისვე ხუმრობით კმაყოფილმა მორიგემ უსიამოვნოდ, ფინაგენტებით გაიცინა — რა უნდა ყოფილიყო, მე ტყუილად ვზივარ, თუ ატყობ, ამ ადგილას?

— სულ არ მაინტერესებს შენ რა-

ტომ ზიხარ მაგ ადგილას. შენისთანა უზრდელი სამი მიზის სახლში და თუ ძალიან გინდა, იმათაც მოგისვამ გვერდით.

— ცოტა ზრდილობიანად მეღაპარაკე! შენ თვითონ არ მიგასვან ვინმეს გვერდით, იმას ეცადე. შენგელა კაცს ზრდილობა ქე მოეთხოვება!

სტუმარი ერთბაშად მიხედა, რომ მორიგესთან საუბრის გაგრძელება ზედმეტი იყო. ღრმად ჩაისუნთქა, ჯოხი იატაკს გაუყავუნა და რამდენადაც მოუხერხდა, მშვიდად უთხრა ჩხუბის გუნებაზე დამდგარ მორიგეს:

— უფროსთან ვარ მოსული! — ეს კაცი ვანო კიკილაშვილი გახლდათ.

— არსადაც არ გაგიშვებ! — მორიგე მივიდა და დერეფნის კარის გასაღები გადატრიალა — თავიდან რომ აღამიანურად გეთქვა, გაგიშვებდი. ახლა იხტუნე რამდენიც გინდა. არ. გაგიშვებ პრინციპიდან. წადი და მიიჩილე! — თავის სამორიგო სკამზე მოკალათდა და შეცვლილი ხმით დაუყვირა: — მოქალაქე! მიბრძანდით აქედან, თორემ ძალით მიგაბრძანებთ! — ხმას დაუწია და ნიშნის მოგებით უთხრა: — ჭიმივა როგორ უნდა, მე გაყურებინებ ახლა შენ.

სხვა გზა არ ჰქონდა, ვანო მორიგეს გაეცალა, ეზოში გავიდა და სკვერში ძელსკამზე ჩამოჯდა, ვინმე ღვთიანმადლიანი გამორიგლის და უფროსთან დავაბარებ, მიმიღოსო.

ერთი საათის შემდეგ იგი კიკნაძის კაბინეტში იყო და სხაპასუხობით ლაპარაკობდა, ჩქარობდა, იმიტომ რომ უფროსმა შესვლისთანავე გააფრთხილა, მოკლედ მომიყევი, რა გაწუხებს, სამმართველოში ვარ დაბარებული და უნდა გავიქცეო.

— შეიძლება არ უნდა მოვსულიყავი დღეს აქ და არ უნდა ვამბობდე, რასაც ვამბობ. — დაიწყო ვანომ და როცა შეატყო, რომ კიკნაძე კედელზე გაკრუ-

რევაზ მონღილაძე
ხუთი ნოველა

ლი ძველი გაზეთის ერთმა სათაურმა მი-
იზიდა, იატაკს ჯოხი დაუკაეუნა — თუ
კაცი ხარ, ამ ერთ წუთს ყურადღებით
მომისმინე. ნუ მიიხედავ გვერდზე. მე-
ცი პატივი. თვენახევრის წინ ვიყავი მე
თქვენთან — 18 ივნისს. გაქურდვის სა-
კითხზე, გემახსოვრებით ალბათ.

— რას ჰქვია „გემახსოვრებით“, ბა-
ტონო! — გაწყრა კიანადი — გემახსოვ-
რებით კი არა, „პოსტი № 3“ გვაქვს
თქვენს ბინაში და თავიცი რომ გაუა-
ჩუნდეს, იმას მახსენებენ ყოველდღიუ-
რად, გურამიშვილის 11, ივანე კიკილა-
შვილი ბრძანდებით. მეშლება რამე?

— არაფერი, ბატონო, ყველაფერი
მშვენიერად გცოდნიათ. აგაშენათ ღმე-
რთმა, მაგრამ რაც მაქვს ორი სიტყვა
სათქმელი, უსათუოდ უნდა გითხრათ,
სხვა გამოსავალი აღარა მაქვს. უკიდუ-
რეს დღეში ვარ, ჩემო ბატონო, ასე გა-
მასხარავებული, ახლა რომ ვარ — სა-
მოცდაცამეტი წლის შეესრულები ოთხ
მარტს, — მიდღემჩი არ ვყოფილვარ.
დაგეჩავდი კაცი, ილაჯი გამიწყდა, ჯერ
თქვენთან რომ მოვედი, მაშინაც, ხომ
იცით, ადვილი გადასაწყვეტი კი არ
იყო — იტყვი და ვუთხრა, არ იტყვი და ვა-
იო. მე სხვანაირად ნაცხოვრები კაცი
ვარ, ბატონო, და, არ ყოფილა ჩემს ხა-
სიათში ჩივილი და მაიმურობა. თქვენი
სამი თანამშრომელი რომ მოვიდა, თეი-
თონ გეტყვიან ალბათ, ახლაც ჩემთან
არიან: ხუსკივაძე, გაზაფხი და გელან-
ტია, შევხვდი თბილად, რავარც ეკა-
დრებოდათ. მივუჩინე წინა ოთახი. გა-
ვუშალე ლოგინები, ჩემო ბატონო და,
აბა თქვენ იცით, შე ვუთხარი, როგორ
იმარჯვებთ-მეთქი, კარგი ბიჭები ჩანდ-
ნენ თავიდან, ძვირის ვერ ვიტყვი, ზრდი-
ლობიანად, წესიერად იქცეოდნენ ის
პირველი ორი დღე. მე, არ დაგიმალოთ
და, ჩემი მჭირდა. მეორე დღეს, ათ სა-
ათზე არ უნდა მოსულიყვნენ ქურდები
ფულის წასაღებად? ვიჯექი ზალაში და
ცივ ოფლს მასხამდა, რავარი საქმეა,
მოდის აბრაგი შენთან ვაეკატურად (მი-
სი საქმე ეგ არის) და შენ, ვანო კიკილა-
შვილო, ახედრებ სამ მილიციონერს

ოჯახში. იტყუებ თავს ჩაფარულად.
დული გაყავს წინასწარ ცხვარივით. მა-
გრამ, ვენაცვალე განჩენს, არ მოვიდნენ.
გეცოდინებთ, რასაკვირველია, ზუსტად
ათ საათზე დამირეკეს. ტელეფონი, რა
თქმა უნდა, ჩართული იყო და ყველა-
ფერი იწერებოდა, დამირეკეს, გითხა-
რით იმისი არ იყოს: „გამარჯობა, ვანო
ბიძია, რა ჰქენი ჩვენი ფულისო?“ „მზად
მაქვს, მე ვუთხარი. აგერ მიწყვია და
მობრძანდით, ჩაიბარეთ თქვენი ფული-
მეთქი“, როგორც ვიყავი დარჩებული.
ისე, კარგად, ლამაზად... აბა, მოვდივართ
ან წუთშიო, ნახევარ საათში შენთან ვი-
ქნებით და, თუ კაცი ხარ, იმდღევანდე-
ლივით დიდხანს არ გაგვაჩერო, ათასი
საქმე გვაქვს დღესო. ქურდს საქმეს რა
გამოუღვეს. ექნებოდათ ალბათ ამნაი-
რი საყაჩაღო სადმე რამე. ერთი სიტყ-
ვით, გეცოდინებთ, რასაკვირველია,
ვუცადეთ, მარა იმ დღეს არ მოვიდნენ.
მეორე დღეს, ასე თორმეტი საათი იქნე-
ბოდა, დამირეკეს მეორედ. იმის ხმა
იყო, პირველად რომ შემოვიდა. სიმპა-
თიური ბიჭი იყოთქვა, მაშინ რომ გით-
ხარით. ეს ლაპარაკი, ყველაფერი, ჩა-
წერილია მშვენიერად. ბოლოში მომი-
ხადეს, რასაკვირველია, გუშინ ვერ მო-
ვედით, საქმეზე შეგაგვიანდაო. ახ-
ლაც ისე ეწყობა ჩვენი საქმე, რომ
მაქვთ გზა არა გვაქვს და იქნებ გაისა-
რჯო და გამოგვიტანო ფული ბარათაშ-
ვილის ხიდთანო. „კი, ბატონო, სიამო-
ვნებით, შე ვუთხარი (ეს ყველაფერი
იწერებოდა), ზუსტად მითხარით, სად,
მოვიდე, არ აგცდეთ სადმე-მეთქი“. „ბა-
რათაშვილის ხიდქვეშ, ავლაბრის მხა-
რეს, გზა რომ გადის, იქ დადექი ფულით
ხელში და ჩვენ თვითონ გამოგვლით
მანქანითო. ხვალ, თორმეტ საათზე მო-
ხდება ეს ამბავიო“. წავედით, რასაკვი-
რველია, ყველა გაფრთხილებულია,
გზები — შეკრული. თქვენი ბიჭები შე-
იარაღებული ისხდნენ საფარში. მე
ვდგავარ ფულით ხელში და ცივი ოფ-
ლი მასხამს. აქ უეჭველად სროლა იქ-
ნება, — ვფიქრობ, რა შარში ჩავიგდე
თავითქვა. ერთი სიტყვით, გეცოდინე-

ბათ. რასაკვირველია, არც მაშინ მოვიდნენ. თორმეტი საათიდან ექვს საათამდე ვიდრე ბარათაშვილის ხილქვეშ. უსმელ-უშმელი, ჩამოვწყდი ფეხზე კაცი. მაგრამ რისი ქურდი, რა ქურდი! დავბრუნდი ხელცარიელი სახლში. შემოდგოთ ფეხი თუ არა, იმ წუთშივე დარეკა, იმან ბონდო რომ ჰქვია. მე რომ მომეწონა შესახედავად. რასაკვირველია, ადამიანს ჰგავდა, რაღაცა ღვთისნიერი სახე ჰქონდა. ასე მომჩვენა ყოველ შემთხვევაში მაშინ, თორემ ისე, აბრაგი და დამცემია იგიც და სიგლახეს სხეებივით სჩადის, რასაკვირველია. დამირეკა და მითხრა! — ბოდიშს გიხდით, ვანო ბიძია, რომ გავაცდინეთ დღესო. ჩემი ბრალი არ არის, ჩემი ამხანაგების ბრალიაო (ეს ყველაფერი ჩაწერილია), მოვდიოდი, მაგრამ არ გამომიშვესო. ზომ იცი, რა უბედურ საქმეზე გვიკიდია ხელი. წუთი მოცლა არა გვაქვსო. იყოს ეგ ფული ცოტა ხანს შენთან. ცალკე გახვიე ქალაღში და უკრამი შეინახე. ამ დღეებში გამოგივლი და წავიდები. ის დღე იყო და ის დღე, გუშინდლამდე, დარ დაურეკია, ვცხოვრობთ ეს თვენახევარია ერთად მე და თქვენი სამი თან: მშრომელი — ხუსკივაძე, გაზაევი და გლანტია. შენმა მტერმა იცხოვრა ისე, შე რომ ვცხოვრობ და მე რომ მოსვენება მაქვს ამ თვენახევრის მანძილზე. სამი უსაქმო კაცი სახლში მზართეძოზე წამოწოლილი რავარი ასატანია. წესიერი კაცი გათახსირდება ასე უსაქმოდ და მაგენს რა მოუვიდოდა? დამიოხრეს ყველაფერი, ბატონო. ჩემი ბინა ბინად აღარ ვარგა. დილიდან საღამომდე ნარდის ტკაცუნი რავარი მოსასვენია? მერე წყნარად მაინც თამაშობდნენ, არის ერთი სიცილ-ლორლოცი. შელაპარაკებდნენ რაღაცაზე, დაიწყებენ კამათს და მერე ბალიშებს ესვრიან ერთმეორეს, რომ შეხვდილე იმ ოთახში, საქონლის ბაგა გვგონება. ატეხვენ ბავშვურ კამათს რაღაც სისულელეზე. მე შენ გეტყვი, ჭკვიანურს იტყვიან ჩამეს. მაგალითად, გუშინ იმაზე ჰქონდა ლაშქრი — კაცობრიობას ციც-

ლის გაჩენა ჩვენმა ამირანმა ასწავლა, თუ ბერძნების პრომეთემო. ამაზე დასცხეს ერთმანეთს და სულ მამის სული ავიწეს. რა გქნა, სად გავიქცი, არ ვიცი. პირველი ორი დღე ანგელოზებად მომაჩვენეს თავი, ფეხაყრდით დადიოდნენ. ახლა ისე დამაჩნდნენ თავზე, რომ გინდა მე ვყოფილვარ და გინდა ერთი ბუზი. იმ დღეს, დიდი სიცხე რომ იყო, წუწაობა გამართეს. შეიძლებოდა გავიყვებულყავით რომ გენახათ, როგორ დაშლიგიონდნენ ვედროთი ხელში ოთახიდან ოთახში, გლაღიატორების ნაბრძოლს დაამგვანეს ჩემი ბინა. ახლა ყველაფერს ანგარიში აქვს, ჩემო ბატონო. მე წუწურაქ კაცად არ ჩამთვალეთ, მაგრამ ოჯახი მაქვს, კაცი ვარ და იმას ზომ ვერ ვიზამ, მოვიტანო ბაზრიდან სანოვავე, ჩემთვის გამოვიწყოს სადილი და სამი ღლაფივით კაცი პირში მიყურებდეს. კი, მართალია, მარტოხელა მქვია; მაგრამ გამოწყვეტილი არ გეგონოთ. რა ვუყოთ, ასე მოიტანა ცხოვრებამ. ვერ ავაწყე ოჯახი. რაღა გავაძელო, — დავდიოვარ ყოველდღე ბაზარში, მომაქვს ოთხი კაცის საქმელი. ვამზადებ მე თვითონ, მზარეულობის გამგება ცოტა რაღაცა და, ერთი სიტყვით, ვმასხინძლობ, როგორც შემოძლია. მე თვითონ, ერთი კაცი რომ ვიყავი, ხან აგერ წაიქვამდი და ხან ეგერ. გაზი და ქვაბების ხეხვა მინდა მე? მაგრამ სინდისი მაწუხებს, ეს ხალხი, ვფიქრობ, ჩემი გულისთვის არის აქ, მე მპატრონობენ და როგორ არ ვცე პატივმითქი. ამას ყველაფერი ხარჯი უნდა, თქვენ შემოგველეთ, ჩვენს შორის დარჩეს ეს ამბავი და, ფულს ხიდან კი არ ვარეფთ, არც მე და არც თქვენ. ჩემი პენსიით მოგროვილი რაღაც ორი კაპიკი ქე შემომეხარჯა ხელში. ხარჯს და ანგარიშს ვინ დაეძებს, შენ უნდა ნახო, რაფერ იზღვირებიან ცოტა ნაკლები სადილი რომ მაქვს. ყოველდღე ხომ ვერ იშვები კაცი შენს გემოზე, რაც

ამაზე მიუხედავად
სათი ნოვამა

გინდა. ჩამოუშვებენ ცხვირებს და ასე მიყურებენ, თითქოს მაგათი ვალი მედლოს და არ გაძლევედ. ასე ვცხოვრობთ, ჩემო ბატონო. დავებჩავდი კაცი. ჩემი ასე გაბითურება, მე მგონი, არც თქვენ გაგებარდებათ. ჭერ სულ პატარა რამე ავიღოთ. დავანებოთ თუ გინდა ყველაფერს თავი, პაპიროსს ნუ მოწვევთ, სუნს ვერ ვიტან, ბიძითქვა, ცხრაჯერ ვთხოვე. შევალ თუ არა, დამალავენ ბავშვებივით უკან ანთებულ პაპიროსს. არის ოთახი გაბოლილი, გამჟვარტლული. რას იტყვი, სახლში შემოსულ კაცს შეურაცხოვას ხომ არ მიფაყენებ, თვარა, გეფიცები მაშის სულს, ერთი ორჯერ გავიფიქრე: შევეარდები ახლა და ამ ჯოხით დავუღწევა სამივეს ცხვირ-პირს-მეთქი. გუშინ დამირეკეს, გეცოდინებათ, რასაკვირველია, ჩემმა ქურდებმა ერთ-ხელ კიდევ. ჩაწერილია ეს საუბარიც: „შენო, მითხრეს, ვანო ბიძია, არ ყოფილხარ პატიოსანი კაციო. გენდეთ, პატივი გეცით და ასე უნდა გადაგვიხადო სამაგიერო? როგორ კადრულობ შენი ხნის კაცი იმას, რომ მილიცია გყავს სახლშიო. ჩვენი თუ არ გეშინია ღმერთის მაინც არ გეშინიაო?“ „რის მილიცია, რა მილიცია, რავა გეკადრებათ, მოდიოთ და ნახეთ, ჩემს გარდა თუ ვინმეა ამ სახლში“, მე ვუბნებდი, „შემცდარი ხარო, თქვენ ნუ მომიკვდებით-მეთქი. თვენახევარია ოპერჯგუფი ხუსკივადის, გაზაფხის და გელანტიას შემადგენლობით შენთან ათევს ღამეს, არც ესაა მართალიო? არ ველოდით ასეთ მუხტოლობას შენგან. შენ სხვა კაცი გვეგონეო“ — მითხრეს და დამიკიდეს ყურმილი. გეკითხებით ახლა მე თქვენ: საიდან გაიგეს ქურდებმა ეს ამბავი? ჩემს ერთადერთ ბიჭს ვფიცავ (მფრინავი მყავს და მაინც ცაზე ჰკიდია ყოველდღე) თუ ჩემი პირიდან ვინმემ იცოდეს, თქვენს გარდა. მეზობლებიც აინუნში არ არიან. რატომ უნდა ცოდნენ ქურდებმა ზუსტად ამ თქვენი ჯგუფის წევრების გვარებიც კი; აქ რალაცაშია საქმე.

პოდა, ჩემგან წყნარისი; ამხანაგო კიკნაძე. მე თამაშიდან გავდევნი ქურდები, ცხადია, აწი ჩემთან მომსვლელი აღარ არიან და არც თქვენი თანამშრომლების ყურების თავი მაქვს მეტი. ამ სათხოვარზე ვარ მოსული. აი-ღეთ ახლავე ყურმილი, დარეკეთ ჩემთან და გამოიწვიეთ უკან სამივე. დიდი მაღლობელი ვარ ჩემი დაცვისა და ყურადღებისათვის, მაგრამ მე ერთი ნერვბი-მოშლილი ბებერი კაცი ვარ და პატარა თუ არ მოვისვენე ახლა, უკიდურეს მდგომარეობამდე ვარ მისული.

კიკნაძე ჩაფიქრდა. სუფთა ქალაღ-ზე თავისი გვარი ხელის გასაფარჯიშებლად ერთი ათჯერ მოაწერა და ვანოს შეაქცერდა.

— რა ნომერია?

— 2-26-83.

ქვეგანყოფილების უფროსმა ნომერი აკრიფა და ყურმილს ჩასძახა:

— რომელი ხარ? ხუსკივადის დაუძახე შენ ერთი. ხუსკივადე, მოხსენი მაგ ბინიდან ჯგუფი და წამოდიოთ ახლავე. ნახევარ საათში აქ იყავით და ყველაფერი წამოიღეთ. პოსტი გაუქმებულია!

— ავაშენათ ღმერთმა. — ვანო კიკილაშვილმა მაგრად ჩამოართვა უფროსს ხელი და ჯოხის კაკუნით ოთახიდან გავიდა.

საღამოს ვაკის პარკში ისეირნა. არა-ჩვეულებრივი სიმშვიდე დაეუფლა. თავს ტყვეობიდან დახსნილივით გრძნობდა, გულზე მოეშვა.

შინ მობრუნებულს ერთი სიმღერა აეკვიატა და ვერაფრით ვერ მოიშორა — „ვისაც არ გამოუცდია, მისთვის არა-ფერია...“ ღლინებდა ქუჩაში, ლიტტ-ში, კარს რომ გასაღები მოარგო, მაშინაც. ის იყო ფეხი შედგა თავის ბინაში და კარის მიგდებას აპირებდა, რომ უკან ვიღაცა ამოუდგა-და კარს ფეხი დაუხვედრა.

— მე ვარ, ვანო ბიძია, ბონდო ვარ!

— გიცანი? — ამოიოხრა ვანომ.
— თუ შემომიშვებ შენთან, დავჯდეთ,
ცოტა ვილაპარაკოთ. თუ გცალია, რა
თქმა უნდა.

— მობრძანდი. — დამარცხებული, ფა-
რხმალდაყრილი კაცის იერით უპასუხა
ვანომ.

...და შევიდნენ.

პანდური

მატარებელი, თითქოს შემოიპა-
ჩაო, ძლივგასავონი ტკაცუნით მოირ-
წეოდა ძელქვიანის ძველთაძველ ბა-
ჭანზე.

მოჩიგეს მატარებლის შემოსვლის
გამოცხადება დაავიწყდა და, კაცმა რომ
თქვას, არც იყო საჭირო. რა გადა-
ტვირთული სადგური ეს იყო. ორად
ორი მატარებელი ჩამოდიოდა, ამ
დროს, რვის ნახევარზე — „თბილისი-
ძელქვიანი“ და ნასადილევს „ტყიბუ-
ლი-ძელქვიანი“.

მაღალი, თავისფერსვტირანი კა-
ცი, რომელიც ახლა მეთერთმეტე ნა-
ხევარდ რბილი ვაგონის კიბეზე იდგა
და უმიზნო ღიმილით გაჰყურებდა წვი-
მას, ძელქვიანში პირველად იყო.

მატარებლის გაჩერებამდე ჩამოხტა,
საწვიმრისი ღილები გულმოდგინედ შე-
იკრა, თითქმის ცარიელი, უზარმაზარი
ჩანთა (ზედ გამოსაჩენ ადგილზე,
„სსრკ“ (რომ ეწერა) მარჯვენა ხელში
დაიჭირა და სხეებივით დამხვდური კი
არ უძებნია, პირდაპირ გასასვლელის-
კენ გაუტია.

თითქოს მატარებლის ჩამოსვლას
უცდიდაო, წვიმა მთლად გადაიჩია.

სტუმარს, რაც მატარებელი აჯამეთს
გამოსცდა, ყურში მხოლოდ და მხო-
ლოდ „წვიმა“ ესმოდა, ახლაც, ხომ
წინ და უკან თავგამეტებით გარბოდ-
გამორბოდნენ ჩამოსვლელ-დამხვდუ-
რნი, თითქოსდა სხვა სალაპარაკო არა-
ფერი აქვთო, წამადუწუმ წვიმას ახსე-
ნებდნენ.

„დიდი ხანია წვიმს აქეთ?“

„დღეს და გუშინ არ გადოულია“.

„იქით რას შობა?“

„გაგიგონია? წიფის გვირახს იქეთ
ტალახს წამლად ვერ იშვოვი“.

„ყველაფერი უნაირო იცის მაინც ამ
დასაქტევში“

„რაეა?“

„წვიმას დეიწყებს, გადაღება აღარ
ახსოვს, ქარი დაუბერავს სანამ სულს
არ ამოგიყვანს ყელში, არ ჩადგება“.

„სად მიხვალ?“

„მივდგები აგერ, პატარა ხანს, ეგე-
ბა ცოტა მაინც მოითქვას წვიმამ სუ-
ლი“.

„მეტი არაა ჩემი მტერი. მაგის იმე-
დზე ქე დააღამებ ამ სადგურში“.

„მოიცა, ქალო, არ გაგმქცევა სახ-
ლი, ნუ გეშინია“.

„წამოდი, კაცო, წამოდი. არ დაგად-
ნობს წვიმა! არ გესმის შენ? ბოვშები
არ მინახავს ერთი კვირაა, ჩემს ჰქუაზე
აღარ ვარ ქალი“.

„კაი, ბოვშებია“ შენ არ მომიკვდე,
ორ ჩაუ ღვინოს ისხამენ მუტელში“.

ჩვენმა ნაცნობმა მგზავრმა გადაწყვი-
ტა, მოედანზე ჩავალ და ტროლეიბუს-
ში ვტუცავ თავს, სასტუმრომდე რო-
გორმე მივალწევო. ზემოდანვე შენიშ-
ნა ლენინის ძეგლის წინ სამი ერთმა-
ნეთს მიწებებული „ხუთი ნომერი“,
რატომღაც ტროლეიბუსებში არავინ
ჯდებოდა. იქვე, გვერდით კი ტაქსის
რიგში „საფისტონე“ ჯიბიანად ვალუმ-
პული მგზავრები ერთმანეთს ჯიუტად
მიჰკვროდნენ.

შარვალი აიკარწახა და ის იყო კიბეს
ჩაუყვია, რომ ვილაც წამოეწვია, უკნი-
დან ხელში წვდა, თითქმის ძალით გა-
მოგლიჯა ჩანთა და კატეგორიულად
უთხრა:

რეპაზი იშვავდება
საუთი ნოვალა

— გაუშვი ბიჭო, ამ ჩანთას ხელი, შენ გელაპარაკებ!

სტუმარი ელდნაცემივით შემოტრიალდა.

— ვანია! შენ აქ რა გინდა?!

— ა, ეცი ახლა აშნიარ კაცს პატივი. გამოადგი ფეხი, ხომ ხედავ, ყურებზე ჩანჩქერები ჩამოგდის.

— მე დამხვდი ახლა, ამ დილას, შენ?

— არა, ბაბუაჩემს, პავლე მატარაძეს.

ამასობაში კიბე ჩაათვეს და ოლოხოლო ასფალტზე გაჩენილ ტორებს აკრობატებივით ახტებოდნენ.

— სად მიხვალ მაქეთ! — ვანო მატარაძემ წინ წასულს დაადევნა.

— ტროლეიბუსში ჩაეჯდეთ, ცარიელია..

— ახლა არ დამიწყო აქანა — ტროლეიბუსი და ომნიბუსიო. ტროლეიბუსი მინდა ახლა მეე?

სტუმარს გაეცინა.

— სასტუმრომდე არ მიგვიყვანს?

— კიტა, მე ვიცი ჩემი საქმე, შენ თბილისში გეუბნებოდი რამეს? ახლა მე მაცალე. აქანა მე ვარ მასპინძელი.

რა ექნა კიტას, თავსხმაში უიმედო ტაქსის რიგში ბარე არ ეხალისებოდა დგომა, მაგრამ თავს ზევით ძალა არ იყო.

— რა იცოდი, რომ ჩამოვდიოდი?

— მაგაზე მერე გეტყვი საყვედურს. შენი ჩამოსვლის ამბავი მურთაზია ქაბუციანმა უნდა მითხრას მეე?

— მურთაზი თბილისში შემხვდა, კურსეზე ვარო. ჩამოვიდა, აქ არის?

— ხეალ ჩამოდის, შენზე დამირეკა, ამ დღეებში მივლენებაში აგზავნიანო. სად, ვისთან, როდის?, სდიე ქარს ქუჩაში. მესამე დღეა, მატარებელს ვხვდები.

— ჩემი სიკვდილი. არ მინდოდა შენი შეწყუხება.

— მოიცა, ჩვენ ახლა ეს გავარკვითო, — დასერიოზულდა ვანო მატარაძე, — გყავს ძელქვიანში ჩემნაირი ძმა-კაცი სხვა ვინმე?

— არა, — გულწრფელად მიუგო კიტამ.

— აბა, დავამთავრეთ ლაპარაკი, ძელქვიანში პირველად ხარ ხომ?

— კი, — კიტა ბავშვობიდანვე ოცნებობდა ამ ქალაქში ჩამოსვლაზე. ძელქვიანზე იმდენი რამ გაეგო და წაეკითხა, რომ მის წარმოდგენაში ეს იყო მშითა და იუმორით სავსე, განსაცვიფრებლად სტუმართმოყვარე და უაღრესად კოლორიტული ქალაქი.

— ახლა ამ წვიმას მე ხომ არ დამაბრალე? — ჰკითხა ვანომ და დამნაშავესავით ახედა.

კიტას გაეცინა.

— არა, მართლა, წვიმა ხომ არაა ჩემი ბრალი, გეკითხები? — ვანო არ ხუმრობდა.

— არა, ბატონო, — წვიმის ბრალდება სიამოვნებით მოუხსნა სტუმარმა მასპინძელს.

— აბა, დანარჩენი მე მაცადე. მე ვიცი, რა უნდა გავაკეთო. დავამთავრე ახლა შენთან ლაპარაკი! — ვანო შეტრიალდა და გრძელი შარვლის ფართხუნით გაიქცა მიახლოებული ტაქსისაკენ. შოფერს ყურში რალაცას ჩასძახოდა და მანქანას ფეხდაფეხ მოსდევდა, ბოლოს გულმოსული შემოტრიალდა და კიტას მიუახლოვდა.

— სხვა მოვა ამ წუთას. ტროლეიბუსიო? შენ ძელქვიანში დაგინახე და ტროლეიბუსით გატარებ ახლა მეე? სახლში რავა ხართ?

— ხან ისე, ხან ასე, გავვაქვს თავი.

— ხომ დარჩები ერთხანს?

— მივლინებით ვარ ავტოქარხანაში. ზეგ უნდა გავბრუნდე.

— როდის? — ვანოს სასოწარკვეთილება აღებეჭდა სახეზე.

— ზეგ.

— კაცო, შენ მე მაცალე, რაცხას ზეგ გაბრუნდები, იმსაც ვნახავ! ძლივს ჩავიგდე ზელში და აწი ჩემი საქმეა შენი გაშვებ-გამოშვება.

ვანო მატარაძე პედაგოგიურ ინსტიტუტში უმცროს ასისტენტად მუშაობდა. ჩვენი ბაზრის სიიაფის ამბავი ხომ

იცით, სამი შვილის რჩენა უმცროსი ასისტენტის ხელფასით საზღვარგარეთ კი არა, ჩვენთანაც კი ჭირს. მაგრამ ვანო მატარაძე მოწუწუნე და ხელმოკლეობით შეწუხებული არავის უნახავს. ეკეცი იყო. საბანს, როგორც გაწვდებოდა, ისე დაიფარებდა. ავკარგიანი გახლდათ. სამეწოლოს და სამეგობროს არ გამოავლდებოდა.

ქალაქგარეთ პატარა საბოსტნე ნაკვეთი ჰქონდა და იქ მოწეული ლობიო, ნიორ-ხახვი და ცოცხი წლიდან წლამდე ჰყოფნიდა. იღბლად, მისი ოჯახი ხორცის დიდი მუშტარი არ იყო, და ესეც ზომ უზარმაზარი შეღავათია ხელფასზე მეცხოვრები კაცისათვის.

გაიხსენეთ თქვენს ნაცნობთა შორის ყველაზე გამხდარი კაცი. ახლა იმაზე უფრო გამხდარი წარმოიდგინეთ და ვანო მატარაძის ცოცხალ წონას ძალიან დაუახლოვდებით. სიმალლით მეტრი და სამოცდათორმეტი იყო, ორმოცდათერთმეტ კილოგრამს იწონიდა. ჰაბუკობისას ჭიდაობდა და ერთხელ ინსტიტუტის ჩემპიონიც გახდა. ბოროტი ენები ახლაც ამბობენ, ვანოს გაჩემპიონება მაშინ მსაჯთა კოლეგიის საეტაბო ხელმძღვანელი იყო, მაგრამ აპის შემოწმება, რაც დრო გადის, თანდათან უფრო ძნელდება. ყოველ შემთხვევაში, ვანოს მხარ-მკლავის შემყურე, ახლაც და მაშინაც, თავს მოიკლავდა და არ დაიჭერებდა, რომ ეს კაცი ერთ დროს მოჭიდავე იყო.

ვანო ისევ გაიქცა მოახლოებული ტაქსისკენ. გაჩერება არც კი დაიკადა, გამოალო კარი და ჩახტა. მინა თვალისდახამამებში ჩასწია და გალუმპულ კიტას გამოსძახა.

— კიტა! გამოიქეცი ჩქარა. არ დაგვიცდის ის კაცი!

— ვინ კაცი?! — შეაგება კიტამ, ჩანთას ხელი დაავლო და ტაქსისაკენ გაიქცა, მაგრამ უკვე გვიან იყო.

მოქალაქეებს მანქანა ალყაში მოემწყვდიათ და ლანძღვა-გინების მძიმე არტლერია დაეშინათ ვანოსა და ტაქსის მძღოლისათვის. უმცროსი ასის-

ტენტი ხაფანგში მომწყვდეული აფთხარით ხტუნავდა, უპასუხოდ არც ერთ „საალერსო სიტყვას“ არ ტოვებდა, მანქანის ღია სარკმელს აწყვდებოდა და რაც შეეძლო, უღრენდა ერთმანეთის მხარდაჭერით გულშიცემულ მგზავრებს.

სტუმარი არ იცი შენ? —

„ამნაირი კაცი არც ელირსება შენს გვარსა და ჯილას!“

„მაგ ორკაპიკიანი ჭინჭის დასველების გულისთვის თავს ჭრი მთელ ძელქვიანს?“

„ო, რა სიდედრი იქნები თუ მეესწარი სიდედრობას!“

ბოლოს რიგის დამრღვევმა მოპაექრეთა მიმართ პროტესტის ნიშნად მინები ბოლომდე ამოსწია და ამ გზით სცადა იზოლირება, მაგრამ ბრბომ თავისი მაინც გაიტანა.

კარი გამოგლიჯეს და ყოფილი მოჭიდავე თითქმის ძალით გაღმობრძანეს მანქანიდან.

„შენ სწორი ხარ, ზომ იცი, — იხტიბარგატეხილი მასპინძელი სადღაც, განზე იყურებოდა, — სანამ ტაქსის რიგი მოგვიწევდეს, ჩვენი დაგვემართება. არადა, ავენთან ჩხუბი არ ღირს. შეგება არ მიუცია ღმერთს არცერთთვის. რა უნდა ველაპარაკო, ბნელი ხალხია. ტაქსი რატომ მინდოდა, იცი? ხაშს შეეჭამდით ამ დილას.“

— არაფერი არ მინდა, თუ ძმა ხარ. სასტუმროში მივიდეთ. ზეზეურად მძინავს ცხენივით. ჩემს კუბეს წუხელ ყველა ჰანჭიკი მოსაქერი ჰქონდა, — თავი შეაგოდა კიტამ.

— მაცადე-მეთქი არ გესმის, კაცო, შენ?

— არ იქნება, ახლა არსად ხაში, რვა საათია უკვე.

— ე, კიდე მისას ლაპარაკობს. შეკვეთა მაქვს მიცემული და გვინახავნ ხაშს, აბა, რას გეუბნები. მე ხალხი მიცნობს აქანა. კი არ ვგლაზაობ ზოგიერთივით, — ისეთი თვითღარწმუნებით

რამაზ მთავალაძე
ხუთი ნოველა

და დამაჯერებლობით თქვა ვანომ, რომ კიტამ სიტყვის შებრუნება ვერ გაუბედა.

მალე „მხსნელიც“ გამოჩნდა. ნაც-რისფერმა „ჟიგულმა“ („62-48 კალ“) დამაჯერებლად, თმაწარბიანად გამანული მძლოლი ხელის აწევით მიესალმა ვანოს და, თითქოს ამ წვიმამი უმცროსი ასისტენტისთვის საღმის მისაცემად ამრვიდაო, უკან გაბრუნებას აპირებდა.

— რამაზ! — დააწია ვანომ.

ჟიგული შეჩერდა და უკანსვლით წამოვიდა.

— რა იყო, ვანიჩკა?

— ქვიტირში მიგვიყვანე, ხაში უნდა გქამოთ, — ხმას დაუწია, — სტუმარი მახლავს თბილისიდან, კაი ბიჭია.

— ვანია, მე რომ არ გაგიჩერე და არ გკითხე, სად მიხვალთქვა, ვერ მიხვდი შენით ვერაფერს?

— რა იყო?

— ბენზინი არ მაქვს წვეთი. თვარა ამ წუთას ქვიტირში კი არა, ტრაპიზონში თქვენს არ ჩამყვანს, ოხრად და ბნელად ეს მანქანა.

— წამოდი კაცო, მე ჩავისხამ ბენზინს. — იმედი მისცა ვანომ.

— ტალონი გაქვს? — შიშით ჰკითხა მძლოლმა.

— რად მინდა ტალონი, ვინ მეშაობს ამ დილას?

— ზინაია უბედური.

— ჩაქექი, კიტა, მოდი შენ აგერ, — ვანომ წინა კარი გამოუღო და სტუმარი მიიპატიჟა.

— მე ვეტყვი ზინას. ზინასთან მაინც ვარ კარგად. რად მინდა ტალონი. ტალონი მინდა ზინასთან მე? არც ისე უბედურია, რომ იცოდეს, ზინა. ქე იცის მაგან სტუმარი და მასპინძელი, შინაური და გარეული. — თავისთვის ბუტბუტებდა ვანო და პირწმინდად დასველებულ ჭაღარა თმოდან წყალს იწურავდა.

ზინამ ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა. ყველას პატივს ვცემ, ყველა მიყვარს, მარა უქეთოროდ წვეთ ბენზინს

ვერ მოგცემთ, თქვენი გულსთქვის ციხეში ვერ ჩავვდებო.

ხვეწნა-მუდარა არ დაუკლია ვანოს, მაგრამ რომ ვერას გახდა, მხრებში აწურული ტუჩებგაფითრებული, გუნებაწამხდარი შემობრუნდა მანქანაში.

ისევ რამაზმა იმარჯვა. სპილოს-ძვლისფერი „ვოლგა“ გააჩერა, მძლოლს სამი ლიტრი ბენზინი „ესესხა“ და ქვიტირის გზას რომ დაადგნენ, მადლიერმა ვანომ (აქაოდა ყურადღებას გამოვიჩინო,) მზრუნველობით აღსავსე ხმით ჰკითხა რამაზს:

— რას შერება შენი თმა?

— რა ვიცი, ამოვაო, გოდოუშენდათ ექიმებს პატრონი.

— რაზე გაცვივდა შენ მაგი?

— არ იციან ზუსტად, ვითომ ნერვიულობას აბრალებენ. რა ვინერვიულე ამნაირი, სამი ინფარქტი გადაიტანა ბიძაჩემმა, მარა ბეწვი არ ჩამოვარდნია.

— წამალს ისემა?

— რას შევლის, თვარა კი; ექვსი ვედრა წამალი მექნება დახარჯული. დრო უნდაო, ვითომ ასე ამბობენ.

— დრო ენდომება, აბა, ასე უცებ ხომ არ ამოგივა, ჯერ მარტო კოინდარს უნდა ათი დღე, — გული, გაუკეთა ვანომ მძლოლს, თუმცა ხმაზე შეეცყო, რომ რამაზის თმის ამოსვლის ამბავი მაინცდამაინც არა სჯეროდა.

— არაა ხაში! — გამოაცხადა რამაზმა მრგვალი კრამიტით გადახურულ უფანჯრო ფიცრულს რომ მიუახლოვდნენ.

— მოდი, კაცო, ჩაუხვები, მე ვიცი რაცხა! — გაწყრა ვანო.

რამაზს გაეცინა.

— ხაში რომ იყოს, ვანიჩკა, ასე იქნება? რავე ატყობ? ხომ ხედავ, ერთი მანქანა არ დგას კართან.

— „მიდი“ არ გესმის შენ რას ჰქვია? მიმაყენე კართან და მე დაველაპარაკები ჰიჭიას. მეტი კი არაფერი ვიცი მე. რომ ვამბობ, მივიდეთქვა, ალბათ მაქვს იმედი, — ვანო ცოტა ხმაგაბზარული, შემცბარი ლაპარაკობდა.

ამ წუთის დაგვიხებოთ, დაუბარა მანქანაში მსხდომთ და სახაშის ღია კარში გაუჩინარდა. დაახლოებით იმდენ ხანში დაბრუნდა, რამდენ დროსაც ერთი სიგარეტის მოწვევას ანდომებს ერთგული მწვეველი.

სახეზე ეწერა — შემარცხენის, არა აქვთ ხაში ამ ოჯახეორებსო.

ჩაქდა თუ არა, სტუმარს მიუბრუნდა.

— კიტა, ისე მე კი არ მიყვარს მაინცდამაინც ხაში, ნივრით პირის აქოთებას თავი რომ დავანებოთ, რა იცი, რავარი გაკეთებულია, ვისი გარეცხილია, ხაშის რეცხვია მთავარი. ამგნის ხაში არაა სანდო. „წინაველი“ მივიღეთ ერთ წამს. უმაღლესი რესტორანია. დავვადებთ და კაცურად ვისაუზებთ. შევაწვევინებ კარგს რაცხას. მე უარს არ მეტყვიან.

— სანდუხაძე მანა ახლა? — იკითხა რამაზმა და სტარტერი ააღულუნა.

— სანდუხაძე მოხსნეს, ახლა მისი მამია, ჩოთქია თავსივს.

— ჩოთქიაზე გეუბნები. სანდუხაძე არაა იგი? აბა ვინაა?!

— მასე თუ იტყვი კია, მარა მთელი ძელქვიანი „ჩოთქია თავსივს“ ეძახის და მიტომ გითხარი მეც. მოასვენე პატარა, თვარა დაჭდება აქუმულატორი. რატომ შერება? ბენზინი გადაყლაპე ალბათ.

— რატომ ქნა მართლა? ეს არ უქნია ამ მანქანას ჯერ. ბენზინასოსი არ მუშაობს, — ბოდიშის მოხდით უხსნიდა რამაზი სტუმარს, როცა კაი ხნის ჯახირის შემდეგ ძრავა აგუგუნდა და მანქანამ სალონის ტყისკენ აიღო გეზი.

რესტორანი „წინაველი“ ბაღდადისკენ მიმავალ გზაზე მდებარეობს. როგორც სატურნი არ აცდება თავის ორბიტას, ისე ამ რესტორანს ვერ აცდება საირმისა და ზეკარისკენ მიმავალი მგზავრი.

რესტორანი რიონისპირა ქალაშია აშენებული. იგი შედგება მთავარი კორპუსისა (ბუფეტი და სამზარეულო) და

მწვანედ ახასიასებულ ეზოში ვეებერსა თელა რცხილების ქვეშ მიმოფანტული ხის მაგიდებისაგან.

— სად დავსდეთ? — ისეთი საქმიანი იერით ჰკითხა ვანომ კიტას, თითქოსდა საქეიფო ადგილის შერჩევას კაცობრიობის მომავლისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა.

— ჯერ ჩოთქია ნახე, ადგილის მოძებნა ადვილია, — ურჩია რამაზმა რესტორანმცოდნეს და უმცროსი ასისტენტის სასარგებლოდ უნდა ითქვას, უთმაწარბო ამხანაგს ამჯერად არ შემამთებია.

კიტა და რამაზი ხელსაბანთან, ქერკაცული ბლისქვეშ იდგნენ და ასეთ სურათს შეჰყურებდნენ:

შეგარდებოდა სამზარეულოს ვიწრო კარში ვანო მატარაძე და სამოღვე წუთში რესტორნის მთავარ საღარბაშო შესასვლელთან გამოჩნდებოდა. მიიხედ-მოიხედავდა, თმას მოიქექავდა და ბუფეტის სარეზერვო კარში ტუცავდა თავს. ცოტა ხნის შემდეგ სახანძრო სარკმელში გაკრთებოდა მისი ქალაჩი. ხელების ფშვინით გამოირბენდა, ცოტა ხანს დაჰყოფდა პაერზე და თითქოს რაღაც გაახსენდაო, ისევ იმავე მარშრუტით გაქრებოდა.

ბოლოს მდულარეგადასხმულივით გამოეარდა, მანქანის კარი მიიჯახუნა და ამფსონებს გასძახა.

— მოდით, დასხედით!

კიტამ და რამაზმა ისე სწრაფად მოიბრინეს და ისე ერთბაშად დაიძრა მანქანა, რომ სახანძრო რაზმის მეცადინეობა გეგონებოდათ.

— არა აქვთ არაფერი. შესყიდვა მოგვიხსნესო. რა ვქნა, მე ვუთხარი, კანონს მე ვერ შევცვლი, მე ვუთხარი, მარა ასე ზელაჰდელი აპირებთ დგომას აქანთქვა? ახალი ცეკავშირი დავგინიშნეს და პატარა ხანს ვაცილით, აბა რას იზამს, რავარ ჰკუთხე დადგებაო. ერთს ვიტყვი მე! წავიდეთ ჩემთან. ლონდას (ვანოს მეუღლეს ჰქვია)

რამაზ მიუგოდა
ხუთი წამად

ხაჭაპურებს გამოვაცხოვრებინებ. ღვანო კაი მაქვს, ღვისაძის ქორწილის ღვინოა. ხორცის მაშინკით სხვა იმ ღამეს მურთაზია ჰაბუკიანმა და მეორე დღეს ქეიფო მშვენივრად, ჩემო ბატონო... — აქ ცოტა ჩაფიქრდა. — რაცხა კიდო ექნებათ სახლში. სულ რომ არაფერი იყოს, ჩაის დავლევთ მარტო. მე ამისი კი არ მრცხენია, რამაზ, — ვანო კიტას მიუთითუნა ბეჭზე ხელი, — ამას სტუმრად კი არ ვთვლი. თბილისში მე ამის ოჯახში ვარ ნახევარჯერ. ძმაკაცი მყავს, უფროსი ინჟინერიათქვა, რომ გლაპარაკობ, ისაა ეს.

— საით წავიდე? — მოწყენილი, ყრუ ხმით იკითხა რამაზმა.

— წადი პირდაპირ. ხონის გადასახვევთან წრე დაარტყი, სტალინის ქუჩაზე გამოდი, არ იცი, სად ვცხოვრობ? — ისე გაიკვირვა ვანო, რომ რამაზს მართლა შერცხვა. ძელქვიანში დაბადებულმა კაცმა აქამდე ვანო მატარაძის მისამართი როგორ არ ვიცოდით.

ვანოს მეუღლე ქიშკართან შეეგებათ. ჟიგულის მგზავრთაგან მხოლოდ ყოფილი მოჭიდავე მიხვდა, რომ იგი სტუმრების შესახვედრად როდი იყო გამოსული.

— სადა ხარ, ვანო, შენ? მოკლედ, ხანძარი რომ გვეკიდოს, ერთს არ მოიხედავ სახლისკენ, ხომ? კაი, ბატონო, მარტო ჩემია, ეტყობა, ეს ბავშვები და მე მივხედავ ჩემს თავს! გამარჯობათ, ბოდიშო... — საყვედურებს რომ მორჩა, სტუმრებს გაუღიმა მკლავებდაკაპიწებულმა, წინსაფრიაანმა, მოხდენილმა ქალმა.

— რა გაწყენინათ ამ დილას ამნაირი, ქალბატონო ლონდა? — დაინტერესდა რამაზი.

— რავა რა მაწყენინა, ბატონო. შეიძლება ოჯახის უფროსი ისე გაიპაროს დილით აახლიდან, რომ ერთი სიტყვის ღიისი არ გაგზადოს? ორ ცეცხლშუა ვარ ამ დილით. ჯერ ერთი, მე თვითონ სამსახურში მაგვიანდება, მეორე, გაკვეთილი მაქვს (რატომ არ დაიწვა ის დღე, მე რომ მუშაობა დავიწყე), მეო-

რეც წყალი შეწყდა: გერ ეზოში წყალი თბა და, ჩაიკერ ვეუდღეუა ბავშვებს. კაცი ხარ დარეკავ, ძიდგებ-მოდგები. რაცხას იზამ. მე კი არ მეზაოება, ძარა ვინ დამიგდებს ყურს...

— ქალო, გაფუჭდა ალბათ წყალსადენი. მე რას ვუშვებო. იმგენა უფრო არ იციან, ხალხს წყალი რომ ჰქონდებო? მარტო ჩემთვის ხომ არ ჩართავენ. არიქა, ვანო მატარაძის ბავშვები არ დაგვრჩეს უჩაოდ ამ დილითო. ამას ვერ იცნობ? — კიტაზე ანიშნა.

ლონდამ, რა თქმა უნდა, ვერ იცნო თბილისელი სტუმარი.

— კიტაა სალუქვაძე, — ყველა კბილი გამოაჩინა ვანომ.

— უიმე, ღმერთო მომკალი! — შეიცხადა ქალბატონმა ლონდამ, — თქვენ აქეთ როდის, ბატონო?

— მივლინებითაა ჩამოსული, ასე ხვდები სტუმარს? — ხმა დაიბოხა ოჯახის უფროსმა.

— წამოგცდენოდა მაინც, კიტა გვესტუმრებოდა. გადმობრძანდით, ბატონო — გაიბადრა დისასლისი.

— წყალი არ მოდისო, გვაჯახე ამ ქუჩაში და, რა უნდა, რომ გადმოვიდეს. შენი დაყენებული ჩაის დაღვეა უნდოდა, თვარა რესტორანს და პურმარილს არ მოვაცლებო, შენ მაგის ჯავრი ნუ გაქვს. წადი, რამაზია, წადი!

— გადმობრძანდით, მოვა წყალი, აბა, რას იზამს. — ქალბატონ ლონდას სიტყვებში ეჭვმიუტანელი გულწრფელობა ჩანდა.

— საით? — მანქანა თეთრ ხილზე რომ შედგა, მაშინ იკითხა მძღოლმა.

— სასტუმროში მივიყვანოთ, ჯერ დავაბინავოთ ეს კაცი, ხელპირს დაიბანს, დაისვენებს ცოტას და მერე ვისაუზმოთ, — მტკიცე გადაწყვეტილებით თქვა ვანო მატარაძე.

ადმინისტრატორის მაგიდაზე ზუთიოდე კაცი გადახრილიყო და თვლემდა.

— არ იქნება ადგილი! — რამაზმა დაასკვნა და სტუმრის ვეებერთელა ჩანთა მარმარილოს სვეტს მიაყუდა.

— რაო? ეგ მაკლია ახლა, ძელქვია-

ნის სასტუმროში ადგილი ვერ ვიშო-
ვო! — ვანოს აშკარად შეეტყო, რომ
ნერვებს ველარ იჭერდა, — მომე პას-
პორტი, კიტა!

უმცროსმა ასისტენტმა პასპორტი
ხელისგულს გაუტყაპუნა და აღმინის-
ტრატორისკენ წავიდა, მაგრამ, სწრა-
ფადვე შემოტრიალდა.

— ერთიანი გირჩევნია, შენთვის იქ-
ნები.

— თუ აქეთ...

— კაცო, შენ მაგას ნუ კითხულობ!
— ვანომ ისევ გადადგა რამდენიმე ნა-
ბიჯი და შეჩერდა.

— ტელევიზორიანი, ხომ?!

კიტამ თავი დაუქნია.

— ლუქსი იყოს? ქე მაინც დაისვე-
ნებ, რავარც საჭიროა.

კიტამ ისევ ღომილითა და თავის და-
ქნევით ანიშნა, რომ საწინააღმდეგო
არაფერი ჰქონდა.

მერე გაიმართა ჩვეულებრივი, მო-
საწყენი საუბარი ვანოსა და სათვალე-
ან, ინტელიგენტური იერის მქონე აღ-
მინისტრატორს შორის.

— ადგილიო? აბა, რას უტდის ეს
ხალხი აქნა!

ვანომ გამოიხედა და მოაჯირს ფარ-
დაგივით გადაეყრდნო, არ უნდოდა ეს
საუბარი კიტას მოესმინა. თან აღმინი-
სტრატორს ხმადაბლა რაღაც უთხრა.

— ვაი, ბატონო. მარა რომ არ
მაქვს? პროფესორი უგლავა ღირექ-
ტორის კაბინეტში მეწვა წუხელის.

ვანო კიდევ უფრო გადაიხარა და
იდუმალი ჩურჩულით კარგა ხანს უხ-
სნიდა რაღაცას თავმოებურებულ აღ-
მინისტრატორს.

— რავა გეკადრება, ჩემო ვანო. შენ
მაინც ვერ უნდა გამიგო, ბებო? — აღ-
მინისტრატორი თითქოსდა განგებ, ირ-
გვლეო მყოფთა გასაგონად ლაპარაკობ-
და. — რა სიკვდილოდ მინდა ცარიელი
ნომერი. ვის შევუწახო, სასტუმრო იმი-
სია, რომ კაცმა იცხოვროს შიგ. არ
ყოფნის ამხელა ქალაქს ეს ორი კინკი-
ლა სასტუმრო. ყველას აქნა უნდა მა-
ინც. გოდუაძესთან არავეინ მიდის. ცა-

რიელია მთელი სასტუმრო. წაიყვანე,
ორ ფეხის ნაბიჯზეა. რითაა ის სასტუმ-
რო ამაზე ნაკლები?

— გოდუაძესთან წასაყვანი კაცი
არაათქვა, გაგიმეორო შეათევერ? ჩახე-
დე კარგად საქმეს. ვანო მატარაძე ვარ
მე, არ დაგავიწყდეს! — რაკი აქედანაც
უარით ისტუმრებდნენ, ხმას აღწერა ვა-
ნომ, — გავიგლ-გამოვივლით ჩვენ პა-
ტარას და გაგინთავისუფლდება ამასო-
ბაში, რაღაც გამოჩნდება. მთლად ნუ
გადაგვიწერავ წყალს.

— თუ რამე გამოჩნდა, აგერაა, ბა-
ტონო, სახლში არ წავიღებ, — დააწია
აღმინისტრატორმა კარისკენ წასუ-
ლებს.

გარეთ ახალი უსიამოვნება ელო-
დათ.

რამაზის „ქიგულთან“ სქელკისერა,
დათვივით მრგვალი ავტოინსპექტორი
ჩამუხლულიყო და არასწორი დგომი-
სათვის წინა ნომერს ხსნიდა.

— სად გაჩნდა ეს წიფურია, ასე ხე-
ლად, ეს უპატრონო! — ჩაილაპარაკა
მანქანის პატრონმა, — სხვა მაინც
იყოს. გამოდი აქეთ, ვანია, მოხსნას,
სულ ერთია, მაგას მაინც ვერაფერს
შეაგნებინებ.

მაგრამ ვანო უკვე ავტოინსპექტო-
რის გვერდით იდგა და ესაუბრებოდა:

— ნუ შეგვარცხვენ, წიფურია, ახლა.
სტუმარი გვახლავს, ერთ წუთს შევირ-
ბენთ სასტუმროში. არ მოხსნა, თუ
ღმერთი გწამს.

წიფურია ამოხედა, ცოტა ხანს უყ-
ურა ვანოს და ისევ განაგრძო დაწყე-
ბული საქმე.

— არ გესმის, კაცო, შენ? — ვანოს
ხმაში ტირილი გაერია, — ეს კაცი პირ-
ველადაა ძელქვიანში. რას იტყვის, რა
ამბავს წაიღებს. მეტი არა ვართ ჩვენ
ერთმანეთისთვის?

წიფურია უხმოდ მოხსნა ნომერი,
გაიმართა და მოტოციკლეტისკენ რომ
შეტრიალდა, სწორედ მაშინ მოხვდა...

რეზაზ მონველაძე
ხუთი ნოველა

ძელქვიანში ყოფნის ორი დღის მანძილზე კიტა სალუქვაძეს სამჯერ ჩამოართვეს ჩვენება — კიტამ სამჯერვე სხვადასხვანაირად უამბო გამომძიებელს, თუ რა იცოდა სასტუმროს წინ ვინო მატარაძესა და ავტონისპექტორ

წიფურიას შორის „მომხდარი ინტერდენტის“ თაობაზე.

წინასწარმოფიქრებულად კი არ სცვლიდა ჩვენებებს. ამაზე არც უფიქრია. უბრალოდ, რაც ნახა, ყველაფერს ამბობდა, მაგრამ რატომღაც ჩვენება სამივეჯერ სხვადასხვანაირი გამოუვიდა.

ნამუსის ქული

ჰმავილები მალაზიის კუთხეში ობობასავით მიყურებდნენ მესაათემ და რაბები რომ ჩამოუშვა, ნოე კაკაბაძემაც აალავა თვისი „დუქანი“ — სკამი და კეცა და სპორტლოტოს ყუთი ილიაში ამოიჩარა.

— რა ჰქენი? — უხალისოდ ჰკითხა მესაათემ, ყუთი ჩამოართვა და მიწისძვრაში მოხვედრილივით დაღეწილი კარადის ხახაში შეაგდო.

— არ ყიდულობენ. აღარ უნდა ხალხს. აღარც შენი ლოტო უნდათ და აღარც ლატარია. უწინ გეგმას მაინც ვასრულებდი. ახლა ესეც აღარაა. არ ვეთამაშება ის კაცი. არ ლატარიობს შენთან და ძალაა?!

მესაათემ ხმა აღარ გაიღო. ამ ბოლო დროს სპორტლოტოს ბილეთების გამოიდევლი ნოე კაკაბაძე წუწუნს მიეჩვიდა.

— მთელი დღე ხომ აქ ვიყინები. სახლში მივალ და მერე იქ მელის ერთი პანაშვიდი.

— რაეა?

— გამწარებული იქნება ჩემი დედაბერი. შინ თუ შემიშვას, აღარაფერს დავეძებ. ისე კი არ ვამტყუნებ. რავარი დასაჯდომია ცივ ღუმელთან დილიდან საღამომდე.

— რატომ?!

— არ მომიტანა. ეს მეშვიდედ მომატყუა პარშენია თავსივამ. ორი კვირაა შეშას ვეხვეწები. თუ არ მოგაქვს, რას მპირდები, შე კაი კაცი. ტყვილად ხომ

არ მინდა, ფულს გაძლევ ეს ოხერი და მუდრეგი-მეთქი.

— შეშის იმედზე ხარ კიდეც, ნოე? — დაინტერესდა მესაათე. — ვინლა ხმარობს შეშას ახლა, შე მამაგანათლებლო?

— რა ვქნა, აბა. ქვანახშირს ვერ მოვეჩვიე. სუნი აქვს, იმ ოხერს. რალა სიცივეს მოვუკლავარ და რალა გაზს გამოვუხუთივარ.

— ნავთის?

— ნავთის ღუმელზე ამბობენ, არა უშავსო, მარა, ჯერ ერთი, — არ იშოვება არსად და მეორედ, — მეშინია რალაცა. კატუშას ამბავი არ იცი? ზეზეურად სძინავს ხანდაზნ ცხენივით, რომ ჩაკიდოს თავი და გამოემწვას ეს ბებერი ქალი თავივით სახლში, სირცხვილს სად წაუფვალ, სხვას ყველაფერს რომ თავი დავანებო.

ვერც ამ მუსიაფში იპოვა რამე ჭკუისთვის სახეირო მესაათემ, კარს ურღუელი დაადო და მესპორტლოტოე ქუჩას შეატოვა.

ცივი; უგემური ამინდი იყო.

ისე თეთრად და გრძლად ცრიდა, რომ ვერ გაიგებდი — თოვდა თუ წვიმდა.

ცა რუხ-შავი ღრუბლებით ისე იყო თავიდან ბოლომდე ამოლესილი, რომ იფიქრებდით, მზე ამ წელიწადში გამომხედავი არ არისო.

ქუჩისპირა კედლები ცხენიანი კაცის სიმაღლეზე საიმედოდ იყო დამბალ-და-

ნესტიანებული: ლეკები და ხავსი მოდებოდა ჭიშკრებს და ეზოებს.

სოკოებივით ჩანდნენ ქუჩაში თავზე ქოლგაჩამოხზობილი, მობუზული მგზავრები.

კარგა ხანს იდგა ნოე გაჩერებასთან. ორჯერ ჩამოიარა ავტობუსმა და არც ერთი რომ არ გაჩერდა, დაასკვნა: სულ ერთია, იქ კაცი ვერ ჩაჯდება, სტალინის მოედანზე გავალ და იქ უფრო თავისუფლად ვიშოვი ადგილსო, ყურებზე ომიდან ჩამოყალიბი დაბამბული ქუდი ჩამოიფხატა და ოპერის თეატრის წინ გზა გადაჭრა.

ნოე კაკაბაძე წელში მოხრილი, კაფანდარა მოხუცი იყო. წვეტიანი გრძელი ცხვირი მზიან ამინდშიც სულ მოწითლებული და მოსველებული ჰქონდა. ბრტყელტერფასავით გან-გან დგამდა ფეხებს და შორიდან რომ შეგეხედათ, გეგონებოდათ, ამ კაცს ორზე მეტი ფეხი აქვსო.

განუყრელი მოლურჯო მოსასხამი ისე მორგებული და ჩამომდნარი ჰქონდა ბეჭებზე, იფიქრებდით, ამ ტანსაცმელს ლოგინშიც არ იცილებსო.

ნაფორნტალ ქუდს ვარსკვლავი კარგა ხნის წინათ აძირო, მაგრამ გამოხუნებულ ქსოვილს ხუთქიმიანი ანაბეჭდი ახლა უფრო ეტყობოდა.

თეატრის გვერდით, პარკის კოლონებთან შეჯგუფულ ხალხს მოჰქარა თვალი და იქით გადაუხვია.

ხარხარ-ლორლოცი რომ მოესმა, აბამბულაგებენ ალბათ ვილაკასო, გაიფიქრა და უკან დაბრუნება დააპირა, მაგრამ ცნობისმოყვარეობამ სძლია და მოზრიალე ბრბოს შეერია.

ამ ქალაქისათვის უჩვეულო და გაუგონარი რამ არც ახლა ხდებოდა. ლერი იოსებაშვილისთვის ქუდი წაერთმიათ და მიეცვლმანის თავნესვა ბიჭი სამ „მწვალებელს“ შორის ბუზლუნითა და ხეფწით მიმოდიოდა.

უცნობეები არც ისინი იყვნენ. ხარლამპია გოგავას, მურთაზ ცუცქირიძეს და კიჭია უჩანეიშვილს მთელი ქალაქი

იცნობდა. ნოეს შეტყობით, ლერის ქუდი მოთამაშენი შეზარხოშებულკბიუნდა ყოფილიყვნენ.

— მომეცი, კიჭია, ჩემი ქუდი! — ლერი იოსებაშვილი სიცივისგან აკანკალებული, გასაფთვებული იდგა ორმოცდახუთიოდე წლის კაცის წინ, რომელსაც შავი, ზელოვნური კრაველისგან შეკერილი ბოხობი ეჭირა და უაზროდ იცინოდა.

კიჭიას ყავისფერი ტყავის სერთუცი ეცვა. შავი სქელი წარბები და ქვემოთ ჩამოვარცხნილი შეთხელებული ჭაღარა თმა ორ ადგილას გაჩეხილ შუბლს უფარავდა. საშუალოზე ოდნავ დაბალი ტანისა იყო. მსხვილი კისერი და ბზიკის ნაებენივით დასივებული, წყალმანკიანივით მოყვითალო სახე ჰქონდა. უფერული, მსხვილი ტუჩებიდან დროდადრო საზარლად გამოაჩენდა ხალვათად ჩალაგებულ, თოხივით შავ-ყვითელ კბილებს.

ბოხობის პატრონიც არ იყო მთლად ბავშვი, მაგრამ ასაკი, ჭკუაზე რომ არაფერი ვთქვათ, საბერველოვით დაბერილ, თეთრყირმიშ ლოყებზეც არ ეტყობოდა. სიმსუქნე ისე მორეოდა, რომ ფეხსაცმლის თასმებს სხვის დაუხმარებლად კარგ ნიძლავზეც ვერ შეიკრავდა. იმოდენა ღაბაბი ედგა ნიკაპს ქვემოთ, რომ პერანგის მეოთხე ღილს თუ დახედავდა, თორემ პირველი სამი ღილის დანახვა მისთვის შეუძლებელი რამ იყო.

— მომეცი, კიჭია, ქუდი! — წაიწია ლერი, მაგრამ კიჭიამ ბოხობი თავს ზემოდან აიჭნია და შადრევნის კიბეზე შემდგარ მურთაზ ცუცქირიძეს ესროლა.

ლერი ახლა მურთაზისკენ წავიდა.

— გეყოფათ ახლა, მურთაზ ბიძია, მომეცით ქუდი!

— რომელი ბიძაშენი მე ვარ. ლერიკონა მუდუ, სამი წლით ხარ ჩემზე უფროსი. — დაიღრჩია მურთაზი და ბოხობი სარგენებელ თითზე დაატრიალა.

რეზა მირზაშაძე

ხუთი ნომერი

— მომეცი ჩემი ქული, მურთაზია! —
ტირილი გაერია ხმაში იოსებაშვილს.

— მითხარი, ვის შეაყვარინე და, კი.—
შევეჯრა მურთაზი.

— მომეცი ჩემი ქული! — ბუტბუტე-
ბლა ლერი.

— რად გინდა ქული? — ჰკითხა სა-
ცოლად ბიჭს ვილცამ.

— ნოემ ხმა ვერ იცნო. შეკითხვის მიმ-
ცემი უკანა რიგში იდგა.

— მცევა თავზე. — განმარტა ლერიმ.

— მიეცი, მურთაზია, ტვინი არ გო-
უცივდეს, თვარა დაიღუპა ქვეყანა, —
სვეტს მიყრდნობილმა ხარლამშია გოგა-
ვამ დაიძახა.

— ჩემნაირი გამოგეზარდა შვილი, —
დალოცა ხარლამში ბოხოხის პატრონმა.

— მომეცი, მურთაზია, ქული!

— უთხარი, ბიჭო, სად შეაყვარინე და
მოგცემს. — ურჩია კიჭია უჩანეიშვილ-
მა.

— არ მომიპარავს, ლიას გეფიცები,
ბაბაიამ მიყილა.

— ლია ვინაა, ბიჭო? — დაინტერეს-
და მურთაზი.

— არ იცი, ვითომ. — თავი გვერდზე
შეაბრუნა და მორცხვად ჩაიციხა ლე-
რიმ.

— კიდო გიყვარს ლია, ლერიკო? —
ძალად დასერიოზულდა ხარლამში.

— კიე, — ამოიხვნეშა ლერიმ.

— რომ გათხოვდა, მაინც გიყვარს?

— მიატოვებს ახლა მალე ქმარს და
ჩემთან მოვა. — ღრმა რწმენით თქვა
უბედურმა ბიჭმა.

ბრბო ახარხარდა.

— როდის მივატოვებო, რა თქვა? —
სიცილისაგან ცრემლს ძლივს იკავებდა
კიჭია.

— უშაფათო კვირეში. მომეცი, მურ-
თაზია, ქული თვარა, წავალ ასე სახლ-
ში და ნახე მერე შენ! — დაემუქრა ქუ-
ლის წამრთმევს ლერი.

სელაპს რომ თავზე სქელი, უხეში თმა
ჰქონდეს, მურთაზ ცუცქირიძის ტყუპი-
სცალი გეგონებოდათ. სელაპის პირი
ხომ გინახავთ, ზუსტად ისეთი პირი
ჰქონდა და ხმაც სელაპს მიუგავდა. მა-

ღალი იყო, უწარბო, წაქისფერულ
ღეზი ისე ბოროტად უელავდა, მსახიო-
ბი რომ ყოფილიყო, განგსტერების და
სამშობლოს გამყიდველების როლებს
არ მოაცილებდნენ.

აბღავლებული ლერი იოსებაშვილი
წრეს მიაწყდა, მაგრამ გააყავეს.

— ჰა, კარგი, წაიღე! — უთხრა მურ-
თაზმა და ქული გაუწოდა.

— არ მომცემ შენ, მატყუებ. — მუშ-
ტით შეიმშრალა ცრემლი სისხლგამშრა-
ლმა.

— არ გატყუებ, ჰა, წაიღე, დამელაღა
ხელი, — სთხოვა ცუცქირიძემ.

გახარებული ბიჭი ხელებში ეცა, მაგ-
რამ ველარ მოასწრო, ბოხოხი ხარლამ-
პისკენ გაფრინდა.

— მომეცი ჩემი ქული! — სასოწარკ-
ვეთით იყვირა იმედდაარგულმა ბიჭ-
მა.

— გადაშენდი იქით. ნუ გააწყალე გუ-
ლი, თვარა გაგაყოფიებ იმ რკინეში
თავს. — ღობე დაანახა მურთაზმა. —
მე მაქვს შენი ქული? გაიგე, ვისა აქვს
და იმას ეღრჩე.

ლერიმ ხარლამს გახედა და თვალის
დახამხამებაში მასთან მიბლაყუნდა.

— მომეცი, ხარლამშია, ქული!

— რომელი ქული? — მზრუნველი კა-
ცის იერით ჰკითხა ხარლამმა.

— რომელიცა გიყავია ხელში, — არ
დაიბნა ლერი.

— შენია მერე ეს ქული?

— ჩემია, აბა, შენია?

— რაზე ატყობ?

— სიფართოზე, — წამოეშველა ლე-
რის ვილაც. — მაგხელა თავი სოფრომი-
ძის ბუღდოვასაც არა აქვს.

ისევე გაირბინა სიცილმა სვეტებს შო-
რის.

— ცხელია ეს ბოხოხი ნამეტანი, შენ
არ გამოგადგება, თავს გაგიხურებს. —
ურჩია ხარლამმა.

ხარლამს გოგავას წითურ ტურას ეძა-
ხდნენ. მსუქანი და დაბალი იყო. ნაყვა-
ვილარი, ჩოფურა სახე და წვრილი თა-
ფლისფერი, ერთმანეთს ზომიანზე მეტად
დაშორებული თვალები ჰქონდა. გატეხი-

ლი. ბრტყელი ცხვირი ძლიერ ჩნდა სახეზე. ღიმილზე შემოწყვებულ პეზუჯაურის მაისურას ნეილონის ქუთ- უფარ- ვდა ჯინსის უკანა ჯიბეში სანახევროდ ამოწეული „პარიმა“ უჩანდა.

— მომეცი, ხარლამშა, ჩემი ქუდი, კაცი არა ხარ? — შეევედრა ლერი.

— სად გყვარს ღია გვითხარი და მოგცემთ, — ხარლამშმა ასეთი ულტიმატუმი წაუყენა.

— აქანა! — სახე გაეზაღრა ბოხოხის პატრონს და ყელზე მოიკიდა ხელი.

— იმას სად უყვარხარა? — ჰკითხა კიჭიამ.

— გულში, — საერთოდ, როცა ღიაზე ლაპარაკობდა, ლერის გასაოცრად სერიოზული და ჰკვიანური გამომეტყველება ჰქონდა.

— თუ ნახულობ, რაც გათხოვდა მის შემდეგ? — ჩაერია მურთაზი.

— კიე.

— სად ნახულობ?

— სიზმარში.

— სიზმარში გითხრა, ქმარს ვშორდებიო?

— კიე.

სიერის მაყურებელთა ღრინცელი მუხუდების ფანჯრებს მიაწყდა და საფიჩხის აღმართზე გაიშალა.

ლერიმ ქუდის დაბრუნების უფრო აქტიურ მეთოდს მიმართა, გადაწყვიტა, ქუდი წაერთმია ხარლამშისთვის, მაგრამ გოგავა ისე ოსტატურად უცვლიდა ბოხოხს ადგილს, ისე სწრაფად გადაჰქონდა ზედიდან ზელში, რომ იოსებაშვილის დათვური ბაჯბაჯი და უშედეგო კონწილი სიცილის მეტს არაფერს იწვევდა.

უფროდ წრეში ვიღაც შევარდა. ხარლამშს ბოხოხიანი ხელი დაუჭირა, ძირს დააწევინა და მკაცრად აუწყა:

— მიეცი ახლავე ქუდი, შენ გელაპარაკები!

ხარლამშმა გადაწყვეტილების მიღება ვერც კი მოასწრო, ნებით თუ ძალით დაშვებულ ზელში ლერი ეცა, ქუდი გამოვლიჯა და გაუჩინარდა.

სამარისებური სინთუმე ჩამოვარდა.

გაოგნებული გოგავა შემოტრიალდა, რაღა არამკითხე ჩამრევისთვის ჰკუთვნავლებინა, მაგრამ მის წინ სიბრაზისგან აქანჯალებული ჩია მოხუცი რომ დაინახა, გესლიანად ჩაიციინა და ჩაილაპარაკა.

— ნოე ბატონო, შენ ხარ? რა შეგვაშინე, შე კაცო!

და როდესაც ნოე წასასვლელად გატრიალდა, ხარლამშმა თვალისდახმამებაში ააძრო ქუდი თავიდან და კიჭიას ესროლა.

ამას კი აღარ ელოდა ნოე კაკაბაძე. თითქოს ვიღაცამ ყელში ხელი წაუჭირაო, სული ვეღარ მოითქვა, ასი ფუთი ქვა დააწვა გულზე და წელში გადრია. ყურებმა შუილი დაუწყა და თვალებზე მრუმე, ნისლიანი სიბლანტე აეფარა.

უკანდახვება გვიან იყო.

იგი წრეში იდგა და თუ რაიმეს არ იღონებდა, სულ მალე ჩავარდებოდა ღერი იოსებაშვილის დღეში.

ცოტა ხანს გაჩერდა, იქნებ ამდენ ხალხში ერთი ქომაგი მაინც გამომიჩნდესო, მაგრამ „შესანიშნავ სამეულთან“ ურთიერთობის გამწვავებას ვერავინ ბედავდა.

ნოემ შუბლიდან ცივი ოფლი მოიწმინდა და კიჭიას მიუახლოვდა.

— კიჭია, პატარა ჰკუთას ჩახედე, ნუ აყვები იმ ხვალავს (ხარლამშისკენ გაიშვირა ხელი), არ ვარ თქვენი ტოლი მე.

— ჩემთან რა გინდა, ნოე ბიძა? — მეჩხერი კბილები გადმოეყარა და გულისამრევად ხითხითებდა კიჭია.

— მომეცი ჩემი ქუდი. ნუ აგლაზავებ ჩემზე ამ ხალხს, არ ვარ შე შენგან მაგის ღირსი.

— მე წავართვი ქუდი? ვინცბამ წავართვა, იმას მოკითხე. შენ რომ რამე ჩაგაბაროს კაცმა, მიცემ სხვას?

ამასობაში ნოე თანდათან უფრო უახლოვდებოდა კიჭიას და როცა გაიფიქრა, ახლა კი მივწვდები ქუდს და წავართმევო, კიჭიამ მშვიდად მოისროლა ქუ-

რეზან მონაშალაძე
ხუთი ნომერა

დი მურთაზისკენ და ნახტომგაცუდებულ, ხელებაშევირღ ნოეს ხმამაღლა ჰკითხა.

— რას შერებდი, ნოე ბიძია, ლოცულობ?

— შენც ამგენის ჰკუთხე ხარ, მურთაზ? ახლა ნოე მურთაზ ცუცქირიძესთან ეძებდა გზებს.

— არა, მე უფრო ჰკვირავ ვარ ამგენზე. — გაიცინა სელაჰ-ადამიანმა და ბრბოდან რამდენიმე სუსტი ნერვების პატრონიც აიყოლია.

— არ ისროლო, გელაპარაკები, მომეცი ჩემი ქული!

მურთაზმა ქული ხელში შეატრიალა.

— ვარსკვლავი გასარემონტებლად ხომ არ მიგიტანია?

ნოემ იცოდა, ვისთანაც ჰქონდა საქმე, მაგრამ სერიის მოყვარულთა ყოველი ახარხარება ზანჯალივით ესობოდა გულ-მუცელში.

— მომეცი ქული, გირჩენია!

— რეჰანით რომ გამოგიგზავნო დილას, არ მიიღებ? — ვითომ გაიხუმრა მურთაზ ცუცქირიძემ.

— ერთხელ მაინც იყავი კაცი, შე საწყალო! — ხმა აუკანკალდა მოხუცს. — რა გინდა ამ ძველ ბიჭებს რომ ეტორილები. ვინა ხარ, ვინ გამოგზავნა, ვის ადგილზე ხარ, რას იბოხებ ხმას, ხომ სხედ, არ გიხდება ძველბიჭობიას თამაში.

— მე დამანებე, ბატონო, თავი. მე წაგართვი ქული, ა?! — მურთაზმა ქული ხარლამპს ესროლა, — მიდი და იმას ელაპარაკე. არ გინდა ჩემთან მასეთი ლაპარაკი, მე არავის არაფერს ვუშავებ. ჩემთვის ვარ, ნუ დამაჩქეპით ყველა თავზე. — მურთაზის ხმაში სასოწარკვეთის სიმი აჟღერდა.

ნოე ამასობაში ხარლამპია გოგავას დაუბრუნდა.

— გეყოფათ აწი... გვეიცინეთ ხომ? მომეცი ახლა ქული.

— ქული რომ გდომოდა შენ, იქნებოდი წყნარად შენთვის. — ნიშნის მოგებით უთხრა გოგავამ.

— ვის რა დაუტყვევ, ხარლამპია, მე?

— აბა, რას ჩამიხტი ბუზანკლიანმა ძროხასავით შუაში, ვინ გკითხავდა ლერიკონა შტერის ამბავს შენ?

— რომელი ლერიკონა არ ჯობია შენაირ პარაზიტს! — იყვირა ნოემ.

ხარლამპმა გაიცინა.

— როდოდან ვახდი ასეთი მყრალი, ნოე ბიძია, შენ? ომი ხვარ დეიწყო? ვის ეშინია შენი თვალების ქანვის აქანა?

— ახლა იმაღლება მილიცია მაინცდამაინც, ახლა არ ჩანს არც ერთი... — ატირებდა ცოტა აკლდა ნოეს.

— მილიცია ჩვენთან გამოწერითაა. დღეს თუ გამოიწერ, ზვალ მოვა, ისე, სადმე სამართალი რომ იყოს, ერთი მომცრო მილიციელი ქე გეკუთვნის შენ წამყოლ-წამომყოლად.

— მომეცი, შე პარაზიტო, ჩემი ქული!

ნოეს ადამიანის ფერი აღარ ედო.

— ჰა, კიჭია და, მიეცი ამ კაცს მოსი ქული, მე სუსტი გული მაქვს და მეშინია, ქულის დაბრუნების დროს გლახა არაფერი ვაკადრო, — ხარლამპმა კიჭიას ესროლა ქული და ნოეს ზურგი შეაქცია.

— კიჭია, არ მაძლევ ქულს? — სანამ ახლოს მივიდოდა, კიდევ ერთხელ მოსინჯა ნოემ კიჭიას პოზიცია.

— მოდი ახლოს და ვილაპარაკოთ.

— რა უნდა გელაპარაკო, ბიჭო, შენ?

— რაც გაგეხარდება.

— გამაგებინე, სად გაიზარდე. ვინ აგიშვათ ასე. ასე რომ გაგათამამათ.

— ხალხო, — მიუბრუნდა კიჭია ბრბოს მართალი კაცივით, — ჩვენ და ლერია იოსებშვილი ვთამაშობდით ჩვენთვის. მევიდა ეს კაცი და კბენა დაგვიწყო. ვართ ახლა ჩვენ რამეში დამნაშავე?

„ხალხმა“ კიჭიას გულწრფელი კითხვა უპასუხოდ დატოვა.

— კიჭია! — ნოე ცივბიანვით ცახცახებდა, — შე გამყიდველო, კიჭია. არ ხარ ახლა შენ ღორივით დასაქალავი?

— რაის გამყიდველი ვარ, რა გავყიდე? ეგება „სპორტლოტოს“ ვასუხარებ შენსავით და ხალხს ვატყუებ?

— სპორტლოტოს მე, ქე მაინც ჩემს დაბეჭდილს არ ვყიდი, მაღლობა ღმერთს, და შენ შენი ძმაცაცების ცოდვა გადაეცა.

— რომლებს? — ხმას აუწია კიჭიამ.

— რატომ სხედან, აბა, ახლა ხინგავა და მარლიანია ციხეში და შენ რატომ ხარ გარეთ?

— არ ვიყავი იმ საქმეში და იმიტომ...

— ხომ ყველამ იცის, ამდენმა ხალხმა, მთელმა ქალაქმა, შენ რომ იქ იყავი, მარა გამომძვარი თუ გამოგაძვრინეს. ახლა კაცი ხარ ვითომ შენც და ქაუა გეკითხება?

— კი მარა, ამდენი ბოღმა თუ გქონდა გულში, გამარჯობას რატომ მეუბნებოდი, ნოე ბიძია?

— ბიძაშენობას ბიჭო, გველის ქვის-ლობა სჯობია. გამარჯობას მტერს არ დაუკავებენ.

— რატომ მეჭირდება, ხომ იცი, ვერ მომერევი, ნოე ბიძია, შენ. — ამ უკანასკნელ სიტყვებს გამომწვევად ამბობდა კიჭია.

— მორეული არ ვარ? ჩაიხედე სხვა კეში. შეხედე შენს თავს, ხომ ხედავ, არც ღმერთი გაყრის კარგ დღეს მაინცდამინც.

— იმედი გაქვს, ხომ? ამ ხნის კაცს რომ ვერ ჩამოგადებთ სარზე, ხელს რომ არ გავისვრით, ამიტომ უნდა მოდგე და ანთხიო ბაღდადი წინ და უკან, ხომ? ნუ გამოგვიყვან მოთმინებიდან, თვარა მოგიწევს ბანობა ციო რიონში, მაშინგისა აქვს ცხონება! — წონასწორობას კარგავდა კიჭია.

...ნოე კაცბაძემ წრე გაარღვია და ქუჩას მიაშურა. თამაში უადგილო ადგილას შეწყდა. ბრბოს აშკარად არ უნდოდა ეს დიდებულად დაწყებული ომი ასე უბრალოდ დამთავრებულიყო. ბევრი უძახეს ხარლამპა და მურთაზმა მოხუცს, დაბრუნდი, წაილე ქუდიო, მაგრამ ნოე კაცბაძეს უკან აღარ მოუხედავს.

გაჩერებასთან მისულს ცუცქირიძე წამოეწია და ქუდი ძალით ჩამოამხო თავზე, მაგრამ ნოე კაცბაძემ ცეცხლოვანი დეზულისით იშვლია თავსაბური და ტალახში მოისროლა.

თარჯიშანი

— ბადაშვრჩიო? — ჩაულაპარაკა მინისტრმა ლევან ხვედელიძემ თავის თარჯიშანს გია ყუბუხიძეს, როცა დამსწრეთა ტაშის გრიალში ტრიბუნას მოშორდა და კულისებში სული მოითქვა.

— დღეს კი. — გაუღიმა მთარგმნელმა.

— სადაც გინდა გამომიყვანე და ასეთ ჟამათში ნუ გამომიყვან. საქმეზე აქ ვერ ილაპარაკებ, სტუმარი ხარ. რაღაც ისეთი ხომ უნდა თქვა, რომ ხალხს თავი დაახსომო.

— რასაკვირველია.

— შენ წარმოიდგინე, თავმჯდომარემ ჩემი გვარი რომ გამოაცხადა და რომ წამოვდექი, ერთი სიტყვაც არ მახსოვდა, რა უნდა მეთქვა.

— ხომ გითხარით, სიტყვას წინასწარ გადახედეთ-მეთქი.

— გადახედე კი არა, მთელი ღამე ვიზებირებდი, მაგრამ... ბავშვი კი აღარა ვარ. მე მგონია, მაინც მოვები რაღაცას თავი.

— კარგი იყო, არა უშავდა!

— მეტი რა უნდა მეთქვა. თუმცა სადღეგრძელოსავით გამომივიდა, მაგრამ არც ესაა სწორი, ჩემ წინ გამოსულმა პროცენტებით რომ წაიღო ტვინი.

— რა თქმა უნდა, დაწვრილებით ლაპარაკს აზრი არა აქვს, მაგრამ ერთი უნდა შეგნიშნოთ.

რედაქცია მიუხედავად
ხშირი ნომრისა

— მითხარი, აბა! — მინისტრმა ყურს ხელი მიახმარა.

— დაწყებისას არ გინდათ ეს ერთნაირი ფრაზები. მე მზიური რაიონიდან ჩამოვედი და მზე ჩამოგიტანეთო, თუ დააკვირდებით, ვინც სამხრეთიდანაა, თითქმის ყველა ასე იწყებს, ან მზიურ ქვეყანას ახსენებენ პირველად, ან თოვლიან-ყინულიან მწვერვალებს.

— მერე ეს ცუდია?

— ცუდი როდია, მაგრამ მზით გავაკვირვებთ ჩვენ ამათ? თქვენ უფრო ორიგინალური სიტყვა შეგვევლით. სხვათა შორის, მზე და ზღვა, ან თოვლი და მწვენი ხოდაბუნი ჩვენი დამსახურება სრულიადაც არ არის — ბუნების მადლია. თავი იმით უნდა მოგვექონდეს, რაც ჩვენ შეგვიქმნია, რითაც სხვებისაგან გამოვიჩრევით.

— სწორი ხარ.

— მე გგონი, არც ის იყო საჭირო, ეს ამდენი ხალხი შინ რომ დავგიატიე.

— ვიხუმრე, შე კაცო!

— იხუმრეთ. რასაკვირველია, მაგრამ ხომ ნახეთ, ყველას გაოცება გამოეხატა სახეზე. ნუ დავაიწყებდებით, ვისი სტუმრები ვართ. მუმუმუმის კუნძულებზე ბოლო ადამიანი ამ ოთხმოცი წლის წინათ შექამეს, კი მართალია, ახლა კულტურული განვითარების გზას ადგანან, მაგრამ ომბორის გრძნობა ჯერ კიდევ შორსაა მათგან.

— ერთი სიტყვით, შენ უფრო იცი ამათი ამბავი და როცა ისეთს ვიტყვი რამეს, არ თარგმნო, თუ კაცი ხარ, გამოტოვე. გაგიჭირდა თარგმნა?

— სრულიადაც არა.

— ჩქარა ხომ არ ვლაპარაკობდი?

— არა, ბატონო.

— ყველაფერი თარგმნე?

— თითქმის. მარტო ერთი ადგილი გამოვტოვე, გითხრათ სიმართლე, — გემიდან რომ ჩამოვედი და თქვენს კლდეებს რომ შეეხედე, გულმა რეჩხი მიყვო, რომ თქვით.

— რატომ?

— „გულმა რეჩხი მიყო“ კი უფრო ვერ ვთარგმნე.

მინისტრს გაეცინა.

— მართლა, რა სასწაული ენა გქვავს. რას უნდა ნიშნავდეს ახლა ეს „გულმა რეჩხი მიყო“, ვერაფრით ვერ თარგმნე, ხომ?

ეს სიტყვები მუმუმუმის ენაზე კი არა, მე გგონი, არც ერთ სხვა ენაზე არ ითარგმნება.

— ჰოდა, კარგი გიქნია, რომ გამოტოვე. ხმაშემა რომ გაიცინეს, რაზე გაიცინეს, თუ გახსოვს?

— სცენაზე ზვლიკმა გაირბინა და რეპროდუქტორის ხახაში შეძერა.

— არ გამაფიქო!

— ნამდვილად.

— კიდევ კარგი, რომ არ დამინახავს, თორემ ბრინჯივით დავიბნეოდი.

— ??

— ზვლიკის მეშინია ძალიან. ახლა რა უნდა ვქნა. აქ ვიდგე?

— არა. შებრძანდით ახლა პრეზიდენტში.

— ახლა, ამ წუთას?

— ორატორი რომ დამთავრებს, ტაშის დროს შებრძანდით და მესამე რიგში დაჯექით. ა, იმ სათვალისანი ზანგის გვერდით.

— შენ სად იქნები?

— მე აქ დავგელოდებით.

— კარგი, აბა. შორს არ წახვიდე, გია, თუ კაცი ხარ.

— არა, ბატონო.

როცა მარტო დარჩა, გია ყუბუსიძემ ერთხანს კულისებში დაჰყო, მერე დახვეულ კიბეს ჩამოყვა და ქუჩაში გავიდა, მიტინგი ჯერ არ დამთავრდება და თვალს წყალს დავალევინებო.

მუმუმუმის დედაქალაქში ცხელოდა.

ქუჩაში კანტიკუნტად თუ გაივლიდა თეთრ მიტკალში გახვეული მოქალაქე, რომელსაც თავზე წყლით სავსე უზარმაზარი ქურქველი ედგა.

გია პიჯაკი გაიხადა, ჰალსტუხწაყერილ ყელს ცოტა შეება მისცა და მაგნოლის ხეს შეეფარა.

თარჯიმანი ბედს არ უჩიოდა. მართალია, იგი პირველად იყო საზღვარგარეთ, მაგრამ მუმუმუმის ხალხის ცხოვრების

თაობაზე იმდენი იცოდა, რომ ამ უთავბოლო ქალაქშიც უმეგზუროდ გაივლევედა გზას, თავისუფალი დრო რომ ჰქონოდა.

იცოდა ვიამ, რა საპასუხისმგებლო საქმისთვის ეკიდა ხელი. ამ უცხო ქვეყანაში მინისტრის თარჯიმნობა ზემოდა საქმე ზომ არ იყო.

ყუბუსიძე ოცდაათს მიღწეული, სანდომიანი სახის, წელში მოხრილი, გამხდარი, სათვლიანი კაცი გახლდათ. ზუსტად ისეთი — კინოფილმებში ზედმიწევნით პატიოსანი, მაგრამ ოდნავ დაბნეული, თავისი საქმის ღრმად მცოდნე, მაგრამ გაუბედური პერსონაჟები რომ გამოჰყავთ.

ინგლისური ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი დაამთავრა, მაგრამ კარგა ხანს იარა უმუშევრად, რადგანაც იმ ქალაქში, სადაც ვიამ ცხოვრობდა, ყოველმა მეორე კაცმა იცოდა ინგლისური და თუ რომელიმე ენის მთარგმნელი სჭირდებოდათ, ყველაზე ნაკლებად ეს ინგლისურის სპეციალისტი გახლდათ.

ერთხანს აბითურიენტები ამზადა, მაგრამ მალე მიხვდა, რომ რეპეტიტორობა მისი მოწოდება არ იყო. ოთხი მოწაფიდან სამს მაინც ცოდნის შეძენა კი არა, მისაღებ გამოცდებზე დახმარება უნდოდა. ვიამ კი ეს არ შეეძლო და რომც შეძლებოდა, არ ჩარგავდა თავს ამ საეჭვო და ბინძურ საქმეში.

რეპეტიტორობას თავისი შნო და მარიფათი უნდა.

სამსახურის საძებნელად ინსტანციებში ამოიხეტიალით დაღლილს, ვილაც ღვთიან-მადლიანმა ურჩია, ქალაქში მუშემისი ენის მცოდნე არავინაა; ისწავლე ეს ენა და პურს გაქმევსო.

შექსპირის ენამ ვერ მიშველა და მუშემისი ენა რა ხერხს დამაყრისო, ხელი ჩაიქნია ვიამ, მაგრამ როცა იმ კეთილმა კაცმა დაიბნედა: რა გინდა, კაცო, შენ ოდნე ეს ენა ისწავლე და სამსახურში მოწყობის პირობას მე გაძღვეო, ყუბუსიძეს ჰკუთხა დაფუცა. ერთი წლის თავზე მუშემიური ურთულესი ენა ისე დასძლია, რომ არა მარტო კითხულობდა

და და თარგმნიდა, რადიოგადაცემებშიც უსმენდა და ამ განვითარებადი ტომის დიპლექტებშიც გაიწაფა ენა.

მუშემისის კუნძულებთან ურთიერთობას დიდი მომავალი უჩანდა და ერთ მშვენიერ დღეს ვიამ ყუბუსიძე ტანისცვრით დანიშნეს კანცელარიის მოხელედ კი არა, მიმოწერის განყოფილების სტილისტად კი არა, — მინისტრის თარჯიმნად.

დანარჩენს მკითხველი უკვე ხედავს. მინისტრი ბავშვივით დამჯერე და ტყბილი კაცია. ვიამ იჩქს ძალიან აფასებს და მუშემისის ტომის თავისებურ ხასიათზე თავისი თარჯიმნის აზრებს ანგარიშს უწევს.

ხომ ხედავთ, რა უფლება მისცა ახალგაზრდა მთარგმნელს — რაც არ მოგეწონება, ნუ თარგმნიო.

თეატრის შენობიდან გამოვიდა თუ არა, ვიამ შენიშნა, რომ ვილაც გამოჰყვა. ახლა იგი, შავ კოსტიუმში გამოწყობილი, უზარმაზარი მუშემიელი შორიახლო დააბიჯებდა და შეწუხებული, სახით ხან თარჯიმანს შესცქეროდა, ხანაც კისერზე ოფლს იწმენდდა თეთრი ცხვირსახოცი.

ვიამ გაუღიმა. ეს ღიმილი მუშემიელმა გასაუბრების ნებართვად ჩათვალა, მიუახლოვდა და ბოდის მოხდით, ჰკითხა, გამოსვლის მიზეზი.

თარჯიმანმა აუხსნა, გულის უკმარისობა მაქვს და ერთი წუთით გამოვედი, პაერს გადავყალბავ და შეგებრუნდებიო.

თუ სხვა არაფერი გნებავთ, შენობაში ყოფნა გირჩევნიათ, იქ კონდენცირებული პაერია და გრილა კიდევო, მორცხვად აუწყა მასპინძელმა.

ვიამ შერცხვა. რა ღმერთი გამოიყრა, უფრო დამაჯერებელი მიზეზი რად ვერ მოვიგონეო, თავის თავს გაუწყრა, პიჯაკი ჩაიცვა და თავიანთ გამოყალბას შეჰყვა პარტენონის სტილზე აშენებულ, მუშემისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის შენობაში.

რეპაზ მინეველიძე
ხუთი ნოველა

ის იყო კულისებში შერგო თავი და შეფს გახედა, რომ სხდომის თავმჯდომარე — ქრელი ხილაბანდით თავწაკრული, დაბალი კაცი წამოდგა და დარბაზს მიტინგის დამთავრება აუწყა.

ტაშის გრიალი და ფეხების ბაკუნი კარგა ხანს არ დამცხრალა.

გია კულისებიდან გასცქეროდა; მუშუმუშუმის მოქალაქეებს არაჩვეულებრივი სიხარული და კმაყოფილება ეხატათ სახეზე.

თარჯიმანს მოეჩვენა, რომ დარბაზს სხვა კამეზე უფრო მეტად ამ გაჰიანურებული და მოსაწყენი სხდომის დამთავრება უხაროდა.

გასასვლელებში და პარტერის წინა რიგში თეთრხელთათმნიანი პოლიციელები იდგნენ და დარბაზს იდუმალი ყურადღებით ათვალიერებდნენ. რათა ამ აეთიბაყსა და ღრიანცელში ვინმეს სიყვარულით სცენისაკენ ქვა არ ესროლა.

პრეზიდენტში მსხდომნი სათითაოდ, დარბაზისთვის ზურგისუჩვენებლად, პაეროვანი კოცნის გზავნითა და ყურება-მდე ღიმილით გამოლაგდნენ კულისებში.

მინისტრმა გიას უხმო და ოთხად გაკეცილი ქაღალდი გადასცა.

— რა წერია, ერთი ნახე.

— გიამ უსტარი გაშალა და ჩაიკითხა:

„ბატონო მინისტრო, სალამოს შვიდ საათზე თქვენ მიწვეული ბრძანდებით მუშუმუშუმის კულტურისა და შავი მეტალურგიის მინისტრთან მიღებაზე“.

— კი, მაგრამ, ეს ხვალ არ იყო? — შეიცხადა ლევან ხვედელიძემ.

— პრაგმატით ხვალ იყო გათვალისწინებული, შეცვალეს ალბათ.

— როგორ საათზე?

— შვადზე.

— ეს ჩვენი დროით რომელია?

გიას გაეცინა.

— ბატონო ლევან, ჩვენი დროითაც შვიდი საათია.

— რანაირად?

— ხომ გითხარით, ჩვენსა და ამათ

დროში განსხვავება ოცდაათხუთწათიანი ჩვენ ოცდაათხუთ საათით წინაა.

მინისტრმა საათზე დაიხედა.

მზე კარგა ხნის გადასული იყო და ქუჩის ორსაყენიანი თერმომეტრი მხოლოდ ორმოცდაცხრა გრადუსს უჩვენებდა, როცა მინისტრი და თარჯიმანი ბამბუკის ხუთსართულიანი სახლის კიბეს მიუყვებოდნენ.

გიამ დათვალა; გრძელ დერეფანში ერთიმეორის მიყოლებით შვიდი კარი გაიღო. თვითეულ კართან მიპალოვებისას ორი ფრაკიანი მუშუმუშევი გამოხტებოდა, სტუმრებს თავს დაუქრავდნენ და შემდეგი კარის გასაღებად ტყაპატყუპით გარბოდნენ.

თარჯიმანს გაეცინა. ლაქიებს ფეხებზე ხის ქოშები ეცვათ. იმისათვის ხომ არა, გრძელ დერეფანში მათს თავაწყვეტილ დოღს მეტი ხმაური რომ გამოეწვია?

როგორც იქნა, მიადწიეს კულტურის და შავი მეტალურგიის მინისტრის კაბინეტამდე.

მასპინძელი კარშივე შეეგებათ. გიას გაუკვირდა, მუშუმუშის მთავრობის წევრს ყვითელი აბრეშუმის გრძელი სარაფანი ეცვა. წითურ, ხუჭუჭა თმაში ლურსმნისხელა ბრჭყალია ქინძისთავები ჰქონდა გარჭობილი, ხოლო ტუჩები ხუთჯერ უფრო სქელიც რომ ჰქონოდა, მაინც ვერ დაფარავდა მის ჯანმრთელსა და ბასრ კბილებს ავის მაუწყებლად წინ გამოშვებრილთ. გიას მოეჩვენა, რომ ეს კაცი პროვინციულ თეატრში ოტელოს როლის შემსრულებელს ჰგავდა.

თარჯიმანი უკუდგა და ლევანი წინ გაატარა, ერთმანეთს რომ მიუახლოვდნენ, მასპინძელმა გულზე ხელები აიფარა და თავი მეხლებთან მიიტანა, „კოცნა არ გინდათ“, — წასჩურჩულა გიამ ხვედელიძეს, მაგრამ უკვე გვიან იყო, ლევანს კისერზე შემოეხვია ხელი დაბნეული მასპინძლისთვის და გაშმაგებით ჰკოცნიდა ხან მარჯვენა და ხან მარცხენა ლოყაზე.

კულტურისა და შავი მეტალურგიის მინისტრი უხერხულობისგან იშმუშნენ-

ბოლა. ფერაფრით გერ აფხსნა სტუმრის გულაჩუყების მიზეზი. უშველებელი ტუჩებით რაღაცას ბურტყუნებდა და ხანდახან თავის გვერდზე შებრუნებით აგრძნობინებდა სტუმარს, რომ იგი ამდენი ფერებისა და გულში ხუტების ღირსი სრულიადაც არ იყო.

მისალმების ცერემონიალი რომ დამთავრდა, ლევან ხვედელიძემ თარჯიმანს ხელი დაუქნია.

მასპინძელმა ირგვლივ ოთხი ბალიში შემოიწყო და სტუმარს ერთ-ერთ თავისუფალ ბალიშზე მიუთითა.

მინისტრმა შენიშნა, ფართოტუჩება დამხედური სულს ძლივს იბრუნებდა. თუ მეტი გამძლეობა არა აქვს, ვინ დანიშნა ამოდენა უწყების უფროსადო, გაიფიქრა ხვედელიძემ და გვერდზე აწეპებულ თარჯიმანს ჩუმაღ (ისე რომ მასპინძელს არ გაეგონა) ჰკითხა: „რა ვქნა ახლა?“

— დაბრძანდით ამ შემოთავაზებულ ბალიშზე. კედელთან რომ ორი მუთაქაა, ერთით ზურგი გაიმავრეთ, მეორე მუხლებზე დაიდეთ, რათა იდაყვებით დაეყრდნოთ.

მინისტრმა თარჯიმანის რჩევა უშეცდომოდ შეასრულა. მერე, ბალიშზე მოკალათებულმა, თავის ჰკვიან მთარგმნელს ამოხედა და ჰკითხა:

— სწორად ვზივარ?

გიათ თავი დაუქნია.

მუმუმეის მხარის წარმომადგენელმა ხელის მტევნები ერთმანეთს მიატყუპა, თვალები ჰერს მიაპყრო და სიტყვა წარმოსთქვა.

იგი შეუჩერებლად ლაპარაკობდა, მაგრამ გია ყუბუსიძე თარგმნას თავისუფლად ასწრებდა, რადგანაც კულტურისა და შავი მეტალურგიის მინისტრი ყოველ მესამე წინადადებაში პირველ წინადადებას იმეორებდა.

„თქვენი ჩამოსვლით უადრესად ბედნიერი ვარო. გზაზე ხომ არ დაიღალეთ, კუჭის მოქმედება ხომ ნორმალური გაქვთო, თქვენი ჩამოსვლა ახალ ფურცელს გადაშლის ჩვენი ხალხების ისტორიაშიო, ძალიან გვიჭირს, მაგრამ

თქვენი დახმარების იმედი გვაქვსო. მუმუმეილი კაცი უღალატო და გამტანიო, მაგრამ როგორც კი შეატყობს, რომ ატყუებენ. მართალსაც კი აღარ დაიჯერებსო. ერთცოლიანობის ლიკვიდაცია უკვე მოვახდინეთ, მაღე საყოველთაო დაწყებით განათლებაზე გადავალთო. შავი მეტალურგია, მართალია, ჯერ არა გვაქვს, მაგრამ თქვენი სახელმწიფო დახმარების ხელს გვიწვდის და, იმედია, მაღე მეტალურგიული ქარხნების კომპლექსი გვექნებაო. შავი მეტალურგია მრეწველობის პურიო. შავ მეტალურგიას და საფეიქრო მრეწველობას თუ თავი მოვაბით, მერე ფერად მეტალურგიაზეც ვიფიქრებთო.

ჯერი ლევან ხვედელიძეზე მიდგა. სტუმრის საპასუხო სიტყვა მოკლე და დაბნეული, მაგრამ გულწრფელი იყო.

ორ მარტივ წინადადებას რომ იტყოდა, ღრმად ამოისუნთქავდა და იმედიან მზერას ესროდა თავის თარჯიმანს. სანამ ყუბუსიძე იმ ორ წინადადებას თარგმნიდა, მინისტრი ახალ ფრაზას აკოწიწებდა თავში. კაცმა სიმართლე უნდა თქვას და, გიას ცოტა ჯაფა როდი აღგა ლევან ხვედელიძის აბლაბუბა ნათქვამში ლოგიკის ნაპერწკალი შეემჩნია და ასატან დონემდე მანინ შეელამაზებინა.

მუმუმეილი ყურადღებით უსმენდა. ხანგამოშვებით კმაყოფილებით ჩაიკრუსუნებდა და მიწის თხილს დაწვდებოდა.

სიტყვათა ოფიციალური გაცვლა-გამოცვლა რომ დამთავრდა, მასპინძელი გაიზმორა და განმკლავმიღებულმა ხვედელიძეს გაუღიმა, რითაც აგრძნობინა, ჩვენი შეხვედრის ეს პირველი ეტაპი ხომ წარმატებით დავამთავრეთ, ახლა შინაურულ მუსაიფზე გადავიდეთო.

— რა უნდა? — ჰკითხა თარჯიმანს მინისტრმა.

— თავისუფლად ვიყოთო. რაზეც გინდათ, ვისაუბროთო. შემეკითხეთ,

რედაქციაში
ხუთი ნომერია

რაც განიტერესებთ და სიამოვნებით
ვიპასულებთ.

— ავაშენა ღმერთმათქო, — გული
მიეცა მინისტრს, — შენ ეს მითხარი,
გია, ხომ შეიძლება ეს მიწის თხილი
რომ ავიღო?

— კი, ბატონო.

— რომელი თეფშიდან, თვითონ რომ
იღებს იმიდან, თუ აქეთ რომ დგას?

მასპინძელი, თითქოს ნათქვამი გაი-
გოო, თეფშს დაწვდა და მინისტრს გაუ-
წოდა.

ხვედელიძემ ერთი ცალი აიღო და
თეფშთან ნახევრად მოკეცილი ხელის
მიტანით გულუხვ მასპინძელს მადლო-
ბა გადაუხადა.

— ჰკითხე ერთი პროტექციონიზმი
თუ არის თქვენშითქო, — სერიოზული
სახით უთხრა მინისტრმა თარჯიმანს.

გია გაწითლდა.

— უხერხულია, ბატონო ლევან, ჯერ
ესენი ამ დონემდე არ მისულან. შეიძ-
ლება ამ სიტყვის მნიშვნელობაც არ
იცოდეს.

ლევანი შეიშმუშნა.

— მაშინ ასეთი რამ ჰკითხე: ჩვენ ბი-
რველი რომანი ათას ხუთასი წლის წი-
ნათ გვექონდა და თქვენ რომელი საუკუ-
ნიდან გაქვთთქო. კულტურის მინისტრ-
რია, უნდა იცოდეს.

გიამ არც ეს შეკითხვა მიიღო სათა-
რგმნელად.

— ბატონო ლევან, ამათ რომანი ახ-
ლაც არა აქვთ.

— ვიცი, რომ არა აქვთ. — მინისტრი
აიმრიზა, — სწორედ მაგიტომ ვე-
კითხები. რომ ვავაგებინო, ჩვენ ვინა
ვართ და რას წარმოვადგენთ.

— ძალიან გთხოვთ, ბატონო ლევან,
— ყურებადღე გაწითლებულ თარჯი-
მანს ტუჩები უთრთოდა: — შეუარაცხ-
ყოფად მიიღებს ამ შეკითხვას. უხერ-
ხულ მდგომარეობაში ჩავარდება. თქვენ
გგონიათ, ძალიან ესიამოვნება, ჩვენ
რომ ათას ხუთასი წლის რომანი გვაქვს
და, ესენი რომ გუშინ გამოვიცინენ ჯონ-
ვლიდან?

— კი მაგრამ აბა, რაზე ველაპარაკებ-
შენი ჰკუთნო? — წყრომა გაერისა ნამაში
ლევანს.

— რაზეც გნებავთ, თქვენი ნებაა. მე,
თუ მიბრძანებთ, ამ კითხვებსაც ვთარ-
გმნი, მაგრამ უხერხულია. — თავი და-
ხარა ყუბუსიძემ.

კულტურისა და შავი მეტალურგიის
მინისტრი ხან ლევანს შეჰყურებდა და
ხან გიას. იგი ჰვდებოდა, რომ მინისტ-
რი და მისი თარჯიშანი რალაცაში ვერ
რიგდებოდნენ.

— ჯანო მომოკიეოპუტა? — სიჩუმე
დაარღვია მასპინძელმა.

— რაო? — ყუბუსიძეს მიუბრუნდა
ლევანი.

— ხომ არ დაიღალა ჩვენი სტუმარ-
რიო? ხომ არ სურს, ყავა მოვატანინო,
ან ბაღში გავისეირნოთ.

— გმადლობთ, ახალი ნავახში ვარ-
თქო, მოახსენე.

— ბუბუტოჩანოკვანა — დაუმარცვ-
ლა თარჯიშანმა მუმუშიელს.

მასპინძელი დამშვიდდა.

ცოტა ზანს სიჩუმე ჩამოვარდა.

— ისტორიული ძეგლების რესტავრი-
რებისა და მოვლა-პატრონობის საქმე
რა დონეზე გაქვთ დაყენებულითქო, კი-
თხე ერთი, თუ კაცი ხარ, — მორიგე შე-
კითხვა მოიფიქრა ლევან ხვედელიძემ.

გიას სიფიქტეს ბოლო არ უჩანდა.

— ვერ ვკითხვას ასეთ რამეს, ბატონო
ლევან!

— რატომ ვითომ?! — ცოტა არ
იყოს, ხმამაღლა მოუვიდა ნათქვამი მი-
ნისტრს.

— ამათ ისტორიული ძეგლები საერ-
თოდ არა აქვთ და, რა რესტავრირება-
ზეა ლაპარაკი!

მინისტრს ყელში ბურთივით რალაც
მოაწვა. მესამე შეკითხვაც უვარდებოდა.
ამის მოთმენა უკვე აღარ შეიძლება.

— კაცო, შენ რასაც გეუბნები, ის
უთარგმნე და ჩემს ჰკუთნის სწავლებას
დაანებე თავი. ბიჭო!... — ვითომ თავი-
სთვის ჩაილაპარაკაო, განზე გაიხედა
ლევანმა.

რა შეშალა მუმუდიის კუნძულზე თავი
სი სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას.

თუ მკითხველიც ვერ ხვდება, მაინც აღარ ყოფილა საშველი და ეგება.

გ ზ ა

გია ყუბუსიძე მუმუდიიდან დაბრუნებისთანავე გაანთავისუფლეს სამსახურიდან. თარჯიმანი ვერაფრით ვერ მიხვდა,

ილბალი არ გინდა? ამ დედაბერმა წელან ვაგონის ნომერი მკითხა, სათვალუ არ მივარგა და ვერ ვხედავო. იმ ერთი წუთის განმავლობაში, სანამ კიბეზე ამოჩოჩნდებოდა, მოასწრო ეთქვა ჩემთვის: დასთან ვიყავიო ულგოროდში სტუმრად, ქალიშვილი გაათხოვა და დაბრუნების პურ-მარილი გადაიხადაო. ჩემმა კაცმა ღამის მორიგეობა მოიმჩხეა და არ წამოვიდა. აღარაფერი აღარ უხარია, ოღონდ სახლიდან ნუ გაიყვან და, რა გინდა შენო. კაცი ასე დაგლახავებულებო, არ მინახავსო. ავდექი და მარტო წამოველ, აბა, რას ვიზამდიო. ტანია ჩვენს ხელში გაიზარდა სანახევროდ, ქორწილში ვერ წავედი და ახლა დაბრუნებისას შევირცხვინდი თავსო?

ბოდიში მომიხდია ყველა ამ ხნის ქალის წინაშე, მაგრამ, სამოცის ახლო-მახლოს რომ ეძებინა, იმ ასაკის ქალბატონებს, ვიღას დავუშალო და, ბევრი ლაპარაკი უყვართ, ღვთის წინაშე, თუ გულდაგული მსმენელი შეხვდათ. ნეტავ იმას, ვის კუბეშიც შენ მოხვდები-მეთქი და მაინცდამაინც ჩემს კუბეში არ აღმოჩნდა?

მეთერთმეტე ადგილი ჩემია, მეცხრე ამ დედაბრისა. დათვისქურქიანმა ყმაწვილმა შემოიხედა. იქნებ ცოდვას ჩავდივარ, მაგრამ შეზარხოშებული ნამდვილად იყო. ჩვენთვის ყურადღებაც არ მოუქცევია, ზედა საწოლზე შეხტა და ქურქგაუხდელად დაიძინა. ფშვინავს გემრიელად. ბედნიერი კაცია, აბა, რა არის.

ვაგონ-რესტორანში მოწამვლის თავი არა მაქვს. მე შენ გეტყვი, სუფთა თეფშზე დასხმულ წესიერ კერძს მოგაწვდიან. დერეფანში გავიდე? რამდენ

ხანს ვიდგე მერე ფეხზე ცხენივით? სხვა გზა არა მაქვს, უნდა ვუსმინო. თითქოს საკუთრო რიტუალს ასრულებდეს, რა კარგად ეწყობა, როგორ ემზადება სამუსაიფოდ, ეს დალოცვილი. ლეიბ-საბანი გაიშალა, წელზე თავშალი შემოიხვია. ბალიშს ზურგით მიეყრდნო. პირსახოცი ოთხად გაკეცა და ლეიბქვეშ ამოღო. ჩანთიდან შალის წინდები ამოიღო და ჩაიცვა. მერე ჩემკენ გამოიხედა და წყნარი, მშვიდი ხმით, თითქოს ძველთაძველ ნაცნობს ელაპარაკებო, დაიწყო:

— საკუთარი ქმრის ძვირს როგორ უნდა ვამბოდე, მაგრამ გავეშვარდი, შეილო, და წამომცდა. სიბერის ბრალია ალბათ. აღარც ჩემიანი უნდა და აღარც მისიანი. გამომიშვა ეს ინვალიდი ქალი. ბრმაზე საცოდავი არის რამე, ბატონო, ამ ქვეყანაზე? ბრმა ვარ, აბა, რა ვარ! ამ თვალთ სულ ვერ ვხედავ და აქეთა თვალში მარტო ოცი პროცენტი მაქვს მხედველობა. გართულებული კატარაქტით, თუ რაღაც ჯანდაბა, საოპერაციოდ მაქვს საქმე. ა, თქვენ ახლა ბუნდოვნად გხედავთ. შავი ულვაში გაქვთ, მგონი, და აქცენტზე გეტყობათ, რუსი არ უნდა იყოთ. ბრმა კი არა, თვალახელილი ძლივს აგნებს ახლა, ამ თაროქტორიალში. ზოგ კარს მარტო „შესასვლელი“ აწერია, ზოგს „გამოსასვლელი“. კარი იმიტომაც კარი, რომ თუ ღიაა — გინდა შეხვალ და გინდა გამოხვალ. არაო, მაინცდამაინც აქედან უნდა შეხვიდე და იქედან უნდა გამოხვიდეო. სალაროს მე ვერ მივაგენი. მიაგენი, თორემ ერთბაშად ურიგოდ არ გაგიშვან.

რამაზ მისვალაძე
ხუთი ნოემბერი

ბრმა ვარ, ინვალილი ვარ-მეთქი, მართლ-
აღწილი ვარ მესამე ჯგუფის, პირ-
ველი მეკუთვნის, მაგრამ შეგნებულად
არ ვღებულობ. ვმუშაობ ჭერ კიდევ,
პენსიიზე გახლავართ, მაგრამ მაინც
ვმუშაობ, ღამის ტელეფონისტად ვარ
ფოსტაში. პირველი ჯგუფისას რომ ავი-
ლებ, მერე მუშაობა აღარ შეიძლება. სა-
ხლში ჯდომას მე ვერ გავუძლებ. მაშინ-
ვე მოგვცდები. მთელი ცხოვრება
შრომაში და წვალებაში გავატარე. თუ
ბრმა ხარო, აქამდე როგორ მოხვედრი.
არაფერი ბრმა შენ არა ხარ, ნუ მაიმუ-
ნობ, თვარა მილიციაში მიგაბრძანებთ
ახლავეო. ბრმები ქალაქიდან ქალაქში
უპატრონოდ არ მოგზაურობენ, სახ-
ლებში სხედანო. ჩამოგწყდი ფეხზე.
ჩვენი რიგის ამბავი ხომ იცი. წამომყე-
ვი, შე კაცო, თვალი მაინც გიჭრის, კა-
ცი ხარ, რაც არ უნდა იყო. მეტი გამა-
ვლობა გაქვს, მეტ ყურადღებას მოგაქ-
ცევენ-მეთქი, არა! არ უნდა და მოკალი.
მთელი ცხოვრება ასე სიციუტეში გაა-
ტარა. მის ჭკუაზე უნდა ყველაფერი.
ქმრის ძვირს როგორ უნდა ვამბობდე,
მაგრამ ოცი წელიწადია მაგის მოტანი-
ლი მანეთი არ მინახვს. სევამ. თავისი
ხელფასი ფლანგოს არაყში, ჯანდაბას
მაგის თავი და ტანი, მაგრამ ჩემსასაც
რომ ზედ აყოლებს?! რაღაც ორ კაპიკს
მოვიჩუმებთ კუთხეში შავი დღისთვის.
რა იცი, რა დღე გელის აღამიანს, სიბე-
რემდის სიქაჩლეო. ველოდი დაბრამე-
ბას? ქორის თვალები მქონდა, ახლა ვა-
გონის ნომერსაც ვერ ვნახავ. ესეც არ
იყოს, ხან გზა შეგხვდება კაცს, ხან ქო-
რი, ხან ლხინი, მომსვლელი - წამსვლე-
ლი. ვერსად ვერ დავუშალე! მიაგნებს
და მომპარავს. მომპარავს და მოვა გა-
ლემილი. შეაყარე კედელს ცერცვი, არ
მეჩხუბოსო და, აქეთ იზღვირება, მე-
რე ლაპარაკის საღერდელს აიშლის და
ლაქლაქებს გაუთავებლად. რაღაცას მე-
დავება, რაღაცით უკმაყოფილოა, რა-
ღას მემართლებს, ვერ გავიგე. დავიცობ
ყურებში თითებს, გავალ სამხარეულო-
ში, იქნებ რამეს გული გადავყოლო-
მეთქი. მოგეშვება? ფეხდაფეხ მოგდევს.

ყურში ჩაგჩნავის ყვავივით. საჩხამო-
თონ არ გასავთლება და შენ ქუჩიდან
არ შეგშლის, თავს არ დაგანებებს. ერთი
ვერ მიპატიებია ჩემი თავისთვის: რო-
გორ შემოიყლია, როგორ გამაბრწყინა:
შვილი არ მოგვცა გამჩენმა, ავიყვანოთ
და გავზარდოთ-მეთქი. დღეს-ხვალ,
დღეს-ხვალ და ამასობაში ქე დავბერ-
დით. ახლა რაღა დროსია. ჩემი ბრალიც
არის. არ უნდა დამეჭვებინა.

მე თვითონ ულგოროდში ვარ დაბა-
ლებული. მართლმადიდებელი გახლავარ
საეკლესიო გლეხები ვიყავით. საწყალი
მამაჩემი მიწის მუშა იყო, ჩვენი ხუტო-
რი—ოგოროდნაია უკვე გავიარეთ. ბო-
ლო დროს ცხენების მომვლელად დანი-
შნეს მამაჩემი. კანტორის ცხენებს უვ-
ლიდა. კოლმეურნეობის და საბჭოს თა-
ვმჯდომარეები გვერდიდან არ იცილებ-
დნენ. იმ დამესაც იმათ წაჰყვა, მერე
თვალთ აღარ მინახავს. შემოვიდა, მა-
კოცა და მითხრა, კატია, არ შეგეშინდეს,
ხვალ, შეიძლება, გერმანელები მოვიდ-
ნენ და მე უფროსებს მივყვებოი ტყე-
ში, პარტოზანებთან. შენთან იმათ საქმე
არ ექნებათ, იყავი შენთვის. კარტოფი-
ლი და პურის ფქვილი ცოტა ხანს გეყო-
ფა, ამასობაში ჩვენც შემოვალთო. ჩე-
მი დები (ხუთნი ვიყავით) უკვე ევაკუ-
ირებულები იყვნენ. სულ თორმეტი წე-
ლია, რაც ერთმანეთი ვიპოვეთ გაზეთე-
ბით. მე ცოცხალი აღარ მეგონა არც
ერთი. მე რატომ არ წავედი? ჩემი სია-
რული არ შეიძლებოდა. ახალი ნამშო-
ბიარები ვიყავი. ქმარი, რა თქმა უნდა,
ფრონტზე იყო. ვინერვიულეთ თუ რა
მომივიდა, რა ვიცი, უდღეური გოგო გა-
მიჩნდა და ერთ კვირაზე მეტ ხანს ვერ
იცოცხლა იმ უბედურმა. მე, ვთქვი,
მგლები ხომ არ არიან, შემოვლენ, წაი-
ღონ, რაც უნდათ, მე რა საქმე მაქვს
გერმანელებთან, მე რა დავუშავე ბო-
ლოსდაბოლოს, ხომ არ შემეპყნენ-მეთ-
ქი.

დილით მოვიდნენ. მოტოციკლეტის
ხმა რომ გავიგონე, გული ამიფართხალ-
და. ორი ჯარისკაცი და ოფიცერი შემო-
ვიდა. კარი გაღულ და ლოგინში ჩაწექი,

არ შემეძლო ფეხზე დგომა. ჩაწოლილი რომ მნახეს, სიცილი აუტყდათ, ერთმანეთს რაღაც გადაულაპარაკეს, მელოდებიან. ოფიცერმა ჭარისკაცები გარეთ გაისტუმრა, თვითონ ჩემს საწოლს მოადგა, საფეთქელთან ორი თითის მიტანით მომესალმა და მითხრა: „უეე ვრემია, ვსტავი, ვსტავი!“ ავუხსენი ავად ვარ, ჩემი ადგომა არ შეიძლება-მეთქი. ვერ დაგტოვებ, უფლება არა მაქვსო, ჩანთიდან ქაღალდი ამოიღო და ცხვირწინ ამიფრიალა. თვითონ გამოაქვს კარდიდან ჩემი ტანსაცმელი და ლოგინზე მიყრის, ეს ჩაიცვი, ეს ჩაიცვი, დაბამებული შარვალი ჩაიცვი, თბილად იქნები და ნუ გეშინიაო.

კოლმეურნეობის კანტორის სარდაფში შეგვკრეს მე, ტელეფონისტი გოგონა ნატაშა და საბჭოს თავმჯდომარის ცოლი — ვერა. ამ ვერას, ამ უბედურს, ბარგის ჩალაგება და გაქცევა ვერ მოესწრო. სოფლის ბოლოს დაეჭირათ. ნატაშა სად წავიდოდა, დღეღამე ტელეფონთან უნდა მჯდარიყო, ასეთი ბრძანება ჰქონდა. მთელი ღამე დაკითხვაზე გავატარეთ. გამომძიებელს და მის რუს თარჯიმანს თვალი არ მოუწუჟავთ. სად არიან პარტიზანებიო. მე თვითონ არ ვიცოდი და რომც მცოდნოდა, როგორ ვეტყოდი, შვილო. რომელი სულელი ეტყვის — ეგერაა მამა-ჩემი და დაიჭირეთო. ვერასა და ნატაშას ვერაფერს გეტყვი. სარდაფში რომ შემოგვებრუნეს, ორივე იმას ამბობდა — არ ვიცით, ღმერთო, რკულოთ. მერე, ეტყობა, დაკითხეს სხვებიც. სოფელში ვინც იყო, ყველას გამოჰკითხეს ჩვენზე. ყველა კი არ ებრძოდა, შვილო, გერმანელებს. ზოგი პურ-მარილით ხელდამშვენებული ეახლა, ხომ იცი, დათვი თუ მოგერიო, ბაბა უნდა უთხრაო, ასე ფიქრობს ზოგიერთი. მოკლეც, მესამე დღეს ნატაშა და ვერა ჩამოაღრჩეს, მე გამანათავისუფლეს. ალბათ, გაიგეს რომ მექინების ქალიშვილი ვიყავი და მთავრობის საქმეები ნაკლებად მეკითხებოდა. გამათავისუფლეს, სახლში ღამის გათევის უფ-

ლება მომცეს. დილით უნდა გამოცხადებულყავით ყველა — მოხუცი თუ ახალგაზრდა, ვისაც ფეხზე დგომა შეგეძლო. გერმანელი გავგანაწილებდა: ზოგს სამზარეულოში გვიკრავდა თავს, ზოგს — სამრეცხაოში, სხვებს გზაზე თოვლს გვაწმენდინებდა. ორი თვე ამ ყოფაში ვიყავით, ორი თვის თავზე, გამთენიისას, გამოგვკრეს სახლებიდან, ზაზზე გავგამწკრივეს, გადავვარჩიეს და დახურულ, შავ მანქანებში ჩაგვსხეს. დანარჩენებს უბრძანეს, სახლში შებრუნდითო. სად მიგყავართ-მეთქი, თარჯიმანს ვკითხე: ნუ გეშინიათ, სამუშაოდ სხვა რაიონში გავანაწილეს, იქ უკეთეს პირობებში იქნებითო.

რა ვიყავი მაშინ? ოცი წლის გოგო. თერამეტი წლისა გავთხოვდი. შესახედებადაც არა მიშავდა, მაგრამ ცოდვას ვერ დავიდებ, შვილო, ორი თვე ხომ ასე ვიყავით, სამი წელი და ხუთი თვე მაგდებურგში, კონცლაგერში გავატარე. კონცლაგერიო, მერე გავიგე ეს სიტყვა ომი რომ დამთავრდა, თორემ რა ვიცოდი, რა იყო. მტერს ნუ ანახოს ის დღე, რაც ჩვენ გავიარეთ. მუშაობა ვირის — ჭამა ბედურისა. გაძელი თუ ბიჭი ხარ. რას მოვყალოე ახლა ეს? ჰო, ოცი წლის გოგო ვიყავი-მეთქი, და რატომღაც ყველამ ასე ვიცოდით ქალებმა: გერმანელები რომ შემოვლენ, თუ ცოცხალი დაგვტოვებს (რაც ძალიან საეჭვო იყო), ნამუსის ახლა ხომ ზელში გვაქვს დიდიან-პატარიანადო. ჩვენ, ქალები, კონცლაგერში, რა თქმა უნდა, ცალკე ყაზარმაში ყვავდით, ჩვენს მეთვალყურეებად ძირითადად ხეიბარი ოფიცრები და ბებერი გერმანელები იყვნენ. ვისაც ჯანი და სიმართლე ჰქონდა, ფრონტზე იბრძოდა. იყო ჩვენთანაც, როგორ არ იყო, გაუპატიურების რამდენიმე შემთხვევა, მაგრამ, ახლა რომ ვუფიქრდები, იქ არც მთლად ჩვენი დაი იყო მამა აბრამის ბატკანი.

ომის დამთავრებისას გაცოფდნენ

რეზა მონველაძე
ხუთი მოგვლა

უფრო გერმანელები. კრაზანეზივით იკ-
ბინებოდნენ. ღორებს და მუქთამკამე-
ლებს გვეძახდნენ. სამი წლის განმავლო-
ბაში გარჩინეთ, შეგინახეთ და მადლო-
ბურღი ანა ხართო. შიმშილით დაწყდე-
ბოდითო. წარმოგიდგენია? მადლობე-
ლი თურმე ჩვენ უნდა გყოფილიყავით.
ომის დამთავრების შემდეგ კარგა ხანს
ქექეს ჩვენი საბუთები. გვეკითხებოდ-
ნენ: ტყვედ რანაირად ჩავარდით და გე-
რმანელებს რა სამსახურს უწევდითო.
რა სამსახურს ვუწევდით, ვირის მუშე-
ბად ვიყავით. ვუთხარი ყველაფერი,
რაც ვიცოდი და რაც გადამხდა. ტყუ-
ილის შოფიტრების თავი მაქვს კი არა,
მართალსაც ვერ ვამბობ სწორად. ერ-
თი წელი გერმანიაში გვამსახურეს, მე-
რე აქით დაგვბრუნეს.

ჩემი ქმარი ომის ქარცეცხლს გადარ-
ჩენოდა, დაბრუნებულყო სოფელში.
ჩემი ასავალ-დასავალი გაეკითხა. ვინ
ეტყოდა? ვინ რა იცოდა. ომი რომ დამ-
თავრდა და არ გამოვჩნდი, დაღუპული
ვეგონე და ცოლი შეერთო. რომ ჩამო-
ვედი, უკვე შევილიც ჰყავდა. ორი თვის
ბიჭი ეჭირა მის ცოლს. რას ვიზამდი?
ახალმა ცოლმა თავში წაიშინა ხელი, ნუ
გაშინია, არ წავართმევ ქმარს, ცოტა
ხანი გამომყვეს სალაპარკოდ-მეთქი.
არყიანში გავედით სოფლის ბოლოს.
დავჯექით და ვიტყვით ორივემ. ღილე-
ბი დაიგლიჯა და დაჭრილი ნადირივით
ბლაოდა. გაეაზნენვე, დაეაშვინდნენ, კო-
ცნით ამოვუშრე ცრემლი და გავუშვი
სახლში. ახლა მივხვდი, არ უნდა გამე-
შვა. ჩვენ ერთმანეთისთვის ვიყავით და-
ხადებულნი. სიყვარულში დათმობა არ
შეიძლება. ჩემთან რომ მყოფოდა, ახ-
ლა ცოცხალი იქნებოდა. ორი წელია,
რაც აღარ არის. მთვრალი მოსულიყო
და ცოლს გარეთ გაეგდო — გამოფხიზ-
ლდები და შემოგოშვებო. კიბზე ჩამო-
მჯდარიყო, ჩამოსძინებოდა და ასევე მი-
ეზარებინა ღმერთისთვის სული. დასაფ-
ლავების მესამე დღეს შუალამისას მი-
ვედი საფლავზე. ვიტყრე და ვიტყრე,
მეტს რას გავუკეთებდი, სხვა რა შემეძ-
ლო.

ეს ჩემი ქმარი ათი წლით უფროსი
უცოლო ბიჭი იყო, მე კარგა ორმოცს
მიტანებული ვიყავი. გადამეკიდა. საშ-
ველი არ მომცა. თუ არ გამომყვები,
თავს მოვიკლავო. ავდექი და გავყვევი.
განა მიყვარდა? ხატრის გულისთვის გა-
ყვევი. თავს არაფერი მოსწოვს-მეთქი,
შემეცოდა და გავყვევი. კარგა ხანს იყო
ჰქვიანად. ამ ბოლო დროს აურია, კი
არაფერს აშავებს, მაგრამ სმა უყვარს.
ეს მომგონდაწყველილი არაყი კი ისე-
თი რამაა, მშობელ მამას დაგავიწყებს.

ორი დღის წუთისოფელი დამარჩა და
ღმერთს სამღურავს როგორ ეკადრებდი,
გავაჩოჩივალედი ჩემს წუთისოფელს,
მაგრამ ამ ბოლო დროს გული გამიტყ-
და, შევილო. ოთხი წელია საოპერაციოთ
მაქვს თვალი. ოთხი წელია მატყუებს
ჩვენი სავადმყოფოს მთავარი ექიმი.
არადა, ჩემი თვალი არ იცდის. დღითი
დღე უარესდება. ოთხი წლის წინათ
რომ გაეცეთებინათ ოპერაცია, ჩემს
ბედს ძალი არ დაჰყევდა. ჯერ მიძა-
ხა: არ გპირდება ოპერაცია, თავისით
გაივლისო. მერე რიგში უნდა ჩადგე,
სტაციონარში ადგილები არა გვაქვსო.
ოთხი წლის განმავლობაში აღარ მოვი-
და ჩემი რიგი? ავდექი და რაიონის ცე-
ნტრში ვიჩილე. მე, ომის მონაწილეს,
ასე აბუჩად მიგდებენ, საავადმყოფოში
ადგილი ვერ მომიძებნეს-მეთქი. რაიო-
ნის ჯანმრთელობის განყოფილების გა-
მგემ ჩემი საჩივარი იმასვე გამოუგზავ-
ნა, ვისაც ვუჩიოდი. ხომ გაგიგონია, ვის
უჩივი და ბატონსაო, ვისთან ჩივი და
ბატონთანაო. მივედი: ოჰ, შე ასეთო და
ისეთო, საჩივრების წერა დამიწყეთ?
ინტრიგანი და დამსმენი გახდით? რა
ოპერაციას და მკურნალობასაც შენ მაგ
ჩივილით მიაღწიო, ჯალაბში დაიტრამა-
ხეო. პრინციპის გულისთვის არ გიკე-
თებ ოპერაციას, ურტყი თავი კედელსო.
ნერვები მომეშალა, ავკანკალიდი, მე
ვთქვი, თავში სისხლი არ ჩამექცეს-მე-
თქი და გავეცალე. ის დღე და ის დღე,
ექიმთან აღარ მივსულვარ. რავარცხა
იქნება, გავძლებ, სანამ მთლად დავბრ-
მავდებოდე, გული მიგრძნობს, მალე

წავიღებ წერილს მისვლით კი. ტკივილით ხორცს რომ ვიგლეჯდე, იმ ეჭიბთან არ მივალ.

მოგაწყენე, ალბათ, ჩემი ლაქლაქით თავი. შენ შენი საფიქრალი და გასაჭირი გეყოფა. ყველას თავის საქმე აქვს. რამდენჯერ დავიფიცე, არ მოგყვები ამ ჩემს ამბავს-მეთქი, მაგრამ რომ დავიწყებ, თავს ველარ ვიკავებ. სიბერის ბრალია. ზოგი რომ მოყვება, გულზე მოეშვება, მე პირიქით ვარ, გადმოვალაგებ ჩემს გასაჭირს და მერე მთელი ღამე ველარ ვიძინებ. ყურებში მიშუის და თავის ქალა მისურს. მაპატიე, შენი ჭირიმე, გავჩუმდები. ხმას აღარ ამოვიღებ. ძილი ნებისა.

●
გათენებისას რაღაც უსიამოვნო გრძნობან გამომაღვიძა. პერანგის საყუდლოში ჩაუვლია ჩემთვის ხელი და მანჯღრევს. წამოვხტი.

— ცუდად ვარ. ბოდიშს ვიხდი. პალტოს ჯიბეში ვალიდოლი მაქვს! — მიიღო მძიმე ხმით.

სინათლე ავანთე, ადამიანის ფერი აღარ აღევს. ვალიდოლი რომ მოვუძებნე, გავვარდი და წყალი მოვურბენინე. არ დალია. სუნთქვა უჭირს. ეტყობა, წამალმა არ იმოქმედა. შუბლზე და ცხვირის ნესტოებთან ოფლმა გამოჟონა.

მაჯა ხელში მიჭირავს, ხელის ზურგს ეუსრეს. ასე ჩემს ცხოვრებაში არ დაგბნეულვარ.

— ნუ გეშინიათ, ქალბატონო.

— ჯანდაბას ჩემი თავი. მე იმას ვწუხვარ, თქვენ რომ შეგაწყუხებთო. არ

უნდა წამოვსულიყავი, ჩემი წოწიალად აღარ შეიძლებაო.

მობოდიშების დროა ახლა?

ხელი რომ გაუცივდა და სუნთქვას მოუხშირა, ვაგონის გამცილებელთან შევევარდი. ორმეტრიანი, ზონზროხა ქალი იყო.

— მერე რა ვქნა მეო. მატარებელზე ექიმი არ გვყავს, ერთ საათში კალინინსკაიაში ვიქნებით და სანიტარულ სამსახურს ვაცნობებო. — ამით ჩემთან საუბარი დამთავრებულად ჩათვალა და კედლისკენ გადაბრუნდა.

— ძალიან ცუდად არის. იქნებ ერთ საათს ველარ გაატანოს! — გავცოფდი.

წამოვდა და დამიბღვირა.

— რამდენი მგზავრიც ავად გახდება, მატარებელი გავაჩერო? ხომ არ მიბრძანებთ, ასე მოვიქცე?

ამასთან ლაპარაკს აზრი არა აქვს.

აქეთ ვეცი, იქეთ ვეცი, კარს ბრაზუნს ავუყენე. სხვებმაც გაიღვიძონ. იქნებ ჩვენს შორის ექიმა, იქნებ რამე ვუშველოთ ამ უბედურს.

...კალინსკაიაში საკაცით რომ ჩაყავდათ, მატარებელი დაიძრა და ავადმყოფი კინალამ მატარებლის ბორბლებში ჩაუვარდათ.

ფრთხილად-მეთქი ისე ვიყვირე, რომ მთელი სადგური მომაჩერდა.

— Чтож вы выступаете, кто вам она такая?. უკან ვაგონის გამცილებელი მომდგომია.

— Мать! უკანმოუხედავად მივუგე და თვალის ფსკერზე მოწოლილი ცრემლი რომ შემეკავებინა, ტუჩზე ვიკბინე.

ქარაი ფსოველი

ფსოველი

ხედავ: ყოველდღე რაღაც იცვლება.

აჰა: ტელევიზორის ეკრანიდან გადმოსულა
და „სოიუსპენატის“ ჯიხურის ვიტრინაში ბორიალობს
ლანდი ელიზაბეტ ტელიორისა.

„იფ, იფ“ — ჩაიგელის მეფეზე აზიზა ცოცხით —
ქარხნების ჭვარტლთან,
სმოგის ლექთან,
მჭკნარ ფოთლოვანთან
და სიგარეტის ნარჩენებთან მებრძოლი მეფე...

მიჰყვება პრესპექტს პროცესია, შავით მოსილი,
ვიღაც წავიდა... ხოლო სხვები თავაწეულნი
მოდიან აქეთ —
მოირხევა წერწეტი ქუჩა...
ეტიკეტების გამოფენა...
ოკეანე ფერუმარილის...

ათასწლოვანი კედლების გვერდით
ცათამბჯენის საძირკველს ჭრიან —
და ხორციელის ოფლი იღვრება,
დაუშურველი, მუშური ოფლი...

რაღაც იცვლება... შეუცვალებლად
ფერისცვალების მეგვლე ქამი მოდის და მიდის...

უსათაურო

სალამი, ჭრელი ჩიტების მხარე!

აჰა: ბეტონის ქვაბულებს მიღმა
და რეკლამების თაიგულებსა
და ელექტრონულ ყვავილებს იქით
კიდევ ანათებს ხოხბის ფრთების კოცონი სისხამს,
კელავ ყელყელაობს ველის ყვავილი
და განთიადის
გზაზე მგზავრი მიეშურება
და თვალს აღსწენს გარემომონი...

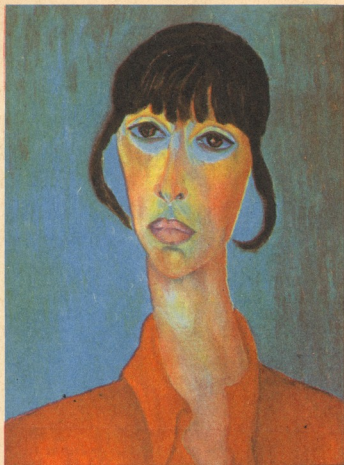
ალისო ზიქლაური

ჯამბაზი

გათიკო

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

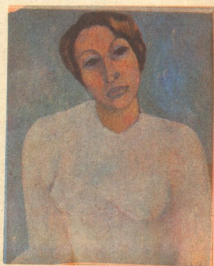

დემოკრატიული მოტივი

დედაშვილობა

მანანა

ფიქარი

ფიქარის
შედეგი

ოპარ ღურგოზიძე

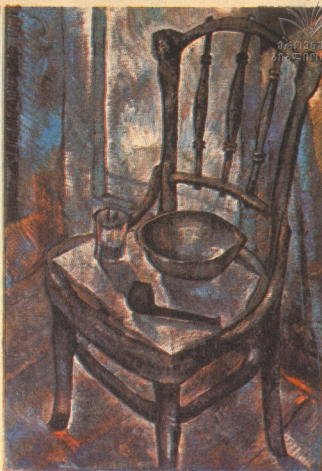

ნატურმორტი

ჩემი ქოლ

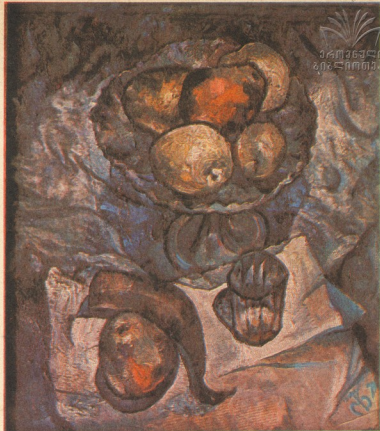

ნატურმორტი
ჩიბუხით

პერცხლის ჭეშა

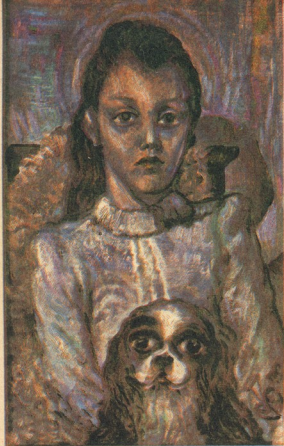
ნატურმორტი
ქაწვით

გერმანული
გრაფიკა

ზინის პორტრეტი

გაუქმებული ეკლესიის ძველისძველ ზარებს
რეკავენ: ცეკვავს, კუდზე დგება ბრინჯაოს გველი,
ყურის მღვიმეთა კედლებს ლოკავს...

და მოქნეული

ირმისფეხება ცეკვავს ცეკვავს, მთვარის წამწამთა
ვერცხლისთალოვან დარბაზების სიმღერის ხმაზე...

მცეკავს, ცეკვავს კუდსდაბჯენილი...

ხმა ჟრუანტელად ეფინება ჩათვლემილ ქალაქს —
დაზგებზე დახრილს, რიგში ჩამდგარს,
მოლოდინის ჯაგრით შემოსილს...

ხმა —

რომლის ცაზეც მეცხოვრის სისხლის ქაფია,
დამარცხებულთა სიმღერების ხმელი ფოთლები
სადაც ჰკიდიათ ხეებს, ცისკენ ხელებაწვდილებს...

ხმა — რომლის თაღზეც გაყინულა

უხსოვარი დროის ფეხისხმა —

როგორც ნახშირზე გვიმრის თითთა ანაბეჭდები —

პრეისტორიულ კართოტეკების

უფსკრულებიდან რომ ამოაქვთ — წარღვნის სამხილი.

რეკავენ: ცეკვავს, კუდზე დგება ბრინჯაოს გველი

და იყალყება ავტოსტრადების,

მოჭრიამულე ბაზრების და ქარხნების ზემოთ...

ცეკვავს, ცეკვავს და ყელზე ეხვევა

თვალემხოხატულს, სიგარეტის კვამლში გამომწვარს —

გაუქმებული ეკლესიის ფუძის ანგელოზს.

მთავი მიმავალა კვლავ მინასულა

უპისთავის ტბა

ჩაუდიოდა დრო უდაბური

ამ ცისფერ ქვაბულს დასაბამიდან...

ვლიდნენ ვარსკვლავნი მწუხრის კარზე, ხოლო ჟამიჟამ

ხორციელის ხმა აკუწავდა ღამის მდინარეს,

დაეცემოდა ქვეზე ჭლარუნით,

გადაკაწრავდა მწუხრის ზეობებს...

ამოდირდნენ, ჩადირდნენ მნათნი... ყოველი

ვლიდა თავისთვის:

ჟამიც, ღამიც, ხმაც ხორციელის...

მარტოდენ იგი: ეული თვალი,

სამყაროს ჭერებდა მიქცეული, ცას შეჰყურებდა
და ცივი მზერით მიაპოვდა ქამთა უღრანებს,
ცად მაცქერალი დასაბამიდან.

სურათი, რომელსაც ვერ ვხედავ

მიწისპირი: ბაგედამსკდარი,
ხორციელის კვალს რომ იშორებს,
გაქვავებული მდინარის ტანი,
და ამოშვერილ ტალღის ლოდებზე
გადაჩეხილი მთვარის თვალი, დაუბრუნებელ
ქარებს რომ მისდევს,
უხსოვრობიდან
წამოწეული აჩრდილები, ჩამოფლეთილი
ცა —
ამ ღარიბულ სურათს ვყიდი,
ამ მოსაწყენ პეიზაჟებს გთავაზობ, მგზავრო...

მიწა: დამსკდარი,
დაფლეთილი მდინარის ტანი
და ქალაქების მუნჯ კედლებზე აწეებულ
ლამდარნილი აჩრდილები, გადაბუკვილი
და გამოჭმული ხეობები და უბალახო
ველები —
სადაც ქარიშხალი გაიფინება
და განწირულთა
შორეული ძახილის ექო...

„მოდით, ინებეთ,“ — ამ ღარიბულ სურათებს ვყიდი,
ამ მოსაწყენ პეიზაჟებს გთავაზობ, მგზავრო...

პიდიქია: ინფარქტი

უღრანს, უდაბურს, უსიერს ტყეში
მუხას დაემართა ინფარქტი...
ფესვებდამწყდარი გაიშლართა ხეების ფერხით.

ირბინეთ,
ჩასჩინებდა თხმელა-ექიმი...
მაგრამ, აბა, როგორ ირბენდა —
მიწაში მუხლებამდე ჩარჭობილი,
წვერით თავანზე აჩხვრილი...

ფესვებდამწყდარი გაიშლართა ხეების ფერხით...

შენ კი, ცანცარაგ,
ჩირგვში მჯდომელო,
რომ გაგაღვიძა დაცემის ხმამ და შიშისგან ლამის გათავადე,
რას ელოდები —
მოისხი ქურჭი...
ირბინე, კურდღელო, უშველე თავს!

გამორთე ტელევიზორი...
გაებუტე ლიფტს...
დაივიწყე ანროდრომი —
თითქოს ზღაპარში გაგეგონოს ყმაწვილობისას...
ზურგი აქციე მატარებლებს, ავტომობილებს..
ერიდე ღვინოს და სიგარეტს, კურდღელო,
ირბინე, ირბინე, უშველე თავს!...

უღრანს, უდაბურს, უსიერს ტყეში
მუსა წევს ნაინფარქტალი...

გიორგი გორგოძე

ორშაბათი

„მზემ აიწია ფეხის წვერებზე,
მზემ მზის ქალაქში ჩამოიხედა“.

ანა კალანდარიძე

ნომებრის ქარი მთელი ღამე აშრი-
ილებდა გამძვარი ალვის უღონო ტო-
ტებს ფანჯრის წინ.

კარგა გვიანი იყო, მას რომ გაეღვიძა,
უგემურად ეძინა, მთელი ღამე ტრუსე-
ბის ამარა იბორიალა „ბორჯომის“ ძებ-
ნაში. გათბობა ჯერ არ ჩაერთოთ და
სიციფე ეკვე იგრძნობოდა, ლოგინში კი
სასიამოვნოდ თბილობდა, იწვი და წუ-
ხანდელი სიზმრის გახსენებას ცდილობ-
და, რაღაც უაზრო, უცნაური სიზმარი
ნახა და ვერაფრით ვერ იხსენებდა.

რადიოს ხმა შემოესმა, ეტყობა, სამ-
ზარეულოს კარი გააღეს. აშკარად აგვიან-
ებდა, თან ორშაბათი ყოველთვის ხუთ-
წუთიანი თათბირებით იწყებოდა. ნე-
ტავ ვინ ოხერმა მოიგონა! არადა, მზ-
სი ხამსახური „თბილწეორადხილობს-
ტანკონსერვი“ ქალაქის მეორე ბოლო-
ში იყო. თავს ძილა დაატანა, საბანი
ერთბაშად გადაიძრო და წამოხტა. სა-
წოლთან მდგარ ცარიელ „ბორჯომის“
ბოთლს ფეხი წამოჰკრა, ბოთლი ხმაუ-
რით გაგორდა. „მგონი დგება, როგორ
მოუვიდა?“ — მოესმა სამზარეულოდან,
რატომღაც ბრაზი მოერია, უცებ დიხი-
ნა, ჩაიცვა და რადგან ჰამას ვედარ აშ-
წრებდა, კარი ხმაურით მიიჯახუნა და
კიბე ჩაირბინა.

სადარბაზოსთან მისი მეზობელი გივი
თავის „ეიგულს“ ელოლიავებოდა. აბა-
ლი გამოყვანილი ჰყავდა და ძალზე
უფრთხილდებოდა. გივი ერთი შავი, მე-
ლოტი, მრგვალი კაცი იყო, ავტოინსპე-
ქტორად მუშაობდა. ბავშვობაში რომ
ყულაბა ჰქონდა, იმასა ჰგავდა. ყულაბა
ზუსტად შუაზე იხსნებოდა, ქამართან,
და როცა გივის უყურებდა, ასე ეგონა,
ქამარი რომ შეეხსნათ, გივიც შუაზე გა-
დაიხსნებოდა და ზუთმანეთიანები გად-
მოცეცდებოდა გივი ხელს აწევით მი-
ესალმა. „ჟჰ, ერთი მაგის!“

ღრმად ჩაისუნთქა დილის ჰაერი, შე-
მდეგ პიჯაკის გულის ჯიბეში შენახუ-
ლი „კოლხეთის“ ღერი მოიძია და გა-
აბოლა, ყველაზე გემრიელი დილის პი-
რგელი სიგარეტი, მაგრამ აბლა, უზ-
მოზე, არ ესიაზგნა, ცალი ხელი პალ-
ტოს ჯიბეში ედო, ძეორეში სიგარეტი
ეკავა თითებშუა და ნელ მიუცვებოდა
ქუჩას, თუმცა აშკარად აგვიანებდა. ქუ-
ჩა ნომებრის სუსხნარევი ჰაერითა და
უღონო, მაგრამ მაინც სასიამოვნო მზის
სხივებით იყო სავსე.

ქალაქი აფუსფუსებული, აწრიალე-
ბული და საქმიანი ჩანდა. მაღაზიების
ვიტრინები და რძის რიგში მდგომ ხალ-
ხის ბაღურებში ჩაწყობილი ცარიელი

ბოთლები უცნაურად ირეკლავდნენ დილის მზეს. ხანგრძლივი წვიმით გუნება-გაბეზრებული და შემოდგომის ატალახებულ ქუჩებს შეჩვეული ხალხი ერთ-თავად ძირს, ფეხებზევე იყურებოდა და გამალებული მიიჩქაროდა. ვიღაც დაეჯახა „ფუტბოლპოკეიში“ თავჩარგული და შუამდე მოწეული სიგარეტი გადაადგდებინა. ახლის ვინმესათვის თხოვა შეეზარა და გზა გაავრცელა.

გაჩერებასთან უამრავი ხალხი იდგა, იცლებოდა და იგებოდა ტროლეიბუსები, მაგრამ ხალხი არ კლებულობდა. ჯიბე მოიხსრიკა და ტაქსების გაჩერებისაკენ გაუხვია. ლამაზმა გოგონებმა ჩაუარეს, რალაცხედ იცინოდნენ გულიანად მისდა უნებურად თვალი გააყოლა, ცოტა გამოფხიზლდა, გამოცოცხლდა. ტაქსის რიგშიც ბლომად იდგა ხალხი. ზოგიერთებს უძინარი სახეები და დაწითლებული თვალები ჰქონდათ. ზაში გაახსენდა და ნივრის მწველი სურნელება იგრძნო. სიგარეტი სთხოვა გვერდით მდგომს. „პრიმა“ აღმოაჩნდა, ამჯერად უფრო მაღიანად გააბოლა.

დიდხანს ელოდა მანქანას, ბოლოს ვიღაც ინვალიდმა გაუჩერა „ზაპოროჟეცი“. სავარძელი ძალიან დაბალი ეჩვენა, დრმად ჩაეფლო და ფეხები წინ მიაბჯინა, ესიაშოვნა. ინვალიდი დიდხანს ქოქავდა მანქანას.

— ბენდექსი მალატობს!

— ტრამპლიორი რას შერება? — უაზროდ შეეკითხა, ყურად ჰქონდა მოკრული გივისაგან, რომ ტრამპლიორი მანქანის რალაც ნაწილი იყო.

— ტრამპლიორი პრი ჩომ? — გაუკვირდა მძღოლს.

საუბარი არ აეწყო. აღარ გამოლაპარაკებია. „კვარტალის მიმოქცევის ხარჯები მაქვს გასაყეთებელი“, — უცებ გაახსენდა და გუნება წაუხდა. „ზაპოროჟეცი“ მდორედ მიდიოდა მანქანების დიდ ნაკადში. რუხი ფერი დასმებოდა ქალაქის ირგვლივ აფერდებულ მთებს და გორაკებს. შემოდგომის დაღალული მზე ველარ ათბობდა სკვერებში დაცარიელებულ ხის სკამებს, ჰაერების ტო-

ტებზე გასუსულ უშნოდ გასქელებულ, ჭუჭყიან ბედურებს. დიდი, ყვითელი მზის სხივები სამკაულებივით დაყიდებულიყო ქალაქის თავზე.

ცენტრალურ ქუჩაზე გაუხვიეს, ახლა მზე პირდაპირ თვალებში უყურებდა. თვალები მილულა, მზე თბილად, ძალიან თბილად და სასიამოვნოდ ედგასახეზე. ჯერ ნარიჩქისტრად, შემდეგ კი წითლად, ზღაპრულად კარგ წითლად ჩაედგარა თვალებში... და სულ სხვა მზე გაახსენა... დიდი, უდიდესი, უზარმაზარი, ნათელი, თაყარა... ბათუმის მზე ივლისში ზღაპარივით შორეული — თვალუწყდენელი ზღვის უცხო სილურჯე და სინაზე...

თბილ სილაზე იყო გაწოლილი, პირით ზღვისა და მზისკენ, ზღვის პრილა, წყნარ, სილურჯეს და მზისაგან გაელენთილ სივრცეს გასცქეროდა. მზე ოქროსფრად იწვოდა მაღლა. ყველაფერა, სულიერი თუ უსულო — მოქცეულიყო უნაპირო, ლურჯი, უძრავი ცის ქვეშ, სადღაც, მაღლა თვითმფრინავმა გრძელი თეთრი ზოლი დატოვა, რომელიც თანდათან მიმქრთალდა და მერე სულ გაქრა. თვალები მილულა — უსახლვროდ სიამოვნებდა მაგნოლიების სურნელით შეზავებული ზღვიდან მონახერი ჰაერი. უდიდესი სიამოვნების ღიმილი დასთამაშებდა სახეზე, რადგანაც წარმოუდგენლად ლამაზ წითელ სიზმარს ხედავდა...

სახეზე ჩრდილი დაეცა და თვალი გაახილა. ისიც მზისფერი იყო, მზითა და ღიმილით გაბრწყინებული... მზითა გატკიცინებოდა თხელი, ვარდისფერი ყურები. წვრილი, მზემოყიდებული მკლავები ჰქონდა, ოდნავ შეზნექილ ლოყებთან ჩამოშლილი თმა მზის სხივებს ირეკლავდა. სულ ახლოს დაწვა, თითქმის მის გვერდით. მთელი სხეულით გრძნობდა ქალის სიახლოვეს. ქალი რალაცს უყვებოდა, მერე ლექსი უთხრა, ორი

გიორგი გორგოძე
მოთხრობები

სტრიქონი დაამახსოვრდა განსაკუთრებით:

და მზის ოქროსფერ დიდ სალოცველში,
კოცონს დაანთებს ქეროში ცისა.

ლექსივით მშვენიერი იყო გულადმა მწოლარე, ლურჯი ცისაყენ მკერდაზნე-ქილი, მისი ხორბლისფერი თმა სავსე იყო მსუსხავი სიმხურვალით. მერე ერთბაშად წამოდგა და მზისაგან თვალებ-მოჭრილი და აღმურდამდგარი ზღვისა-კენ წავიდა. უკვე ნელ-ნელა იბურცებოდნენ ტალღები, ამოიბურცებოდნენ და გაქრებოდნენ, ამოიბურცებოდნენ და გაქრებოდნენ... და მხოლოდ თეთრი, თეთრი ქაფი სათუთად ევლებოდა პლაჟის ქვევს. დგაფუნობდა თბილ, უკიდევ-განო ზღვაში, მოალერსე წყალს მკერ-დში იხუტებდა, მერე მოუტრიალდა და გაუღიმა დიდრონი ბრწყინავი თვალებით... თითქოს მეორედ გათენდაო...

მანქანამ მკვეთრად დაამხურუტა, მოგონებებში წასულმა თავი ვერ შეიმაგრა და წინა პარპრიზს შუბლით მიეჯახა. კინაღამ ვიღაც გაიტანეს, მძლოლი ხმამაღლა იგინებოდა.

— ვაჰ, აი, გინახამს ეგეთი სხვაგან? ნახე, კაცო, ვისაც სადა აქვს ხოში, იქ გადადის! ესა, ეს ნახე შენ სადღა გეჩქარება, ბაბუშკა, შენც სვიდანიაზე აგვიანებ ერთბაშად! ნა ტოტ სვეტ სპეშიში გინახამს ეგეთი სხვაგან?.

მირტუ ქულ შუბლს ისრესდა და მძლოლისათვის არ უბასუხია.

— სხვაგან ვერცა ნახამ! — ნიშნის მოგებით განაგრძო მძლოლმა, — მე აი, სოჩამი დავდივარ რა, ყოველ წელს, ცოლ-შვილი მიმყავს, რაზუმეეტსა, მანქანით — საუეს ორივე ხელი დაარტყა ალერსიანად, — კაცო, აი, ეს მიკვირს: მილიეთის ხალხი ჩამოდის იქა და, რო ნახო, გაგიუდებო! ყველა აკურატნად; კულტურნად გადადის ქუჩაზე! აი, მართო ჩვენა, რა, ქართველები ვართ ეგეთები...

კიდევ რაღაცას ყვებოდა, რომ აღარ გამოელაპარაკენ, ბოლოს მოსწყინდა.

ნელ-ნელა ისევ შემოიჭრა ქალაქის ხმაური, მანქანების, ტროლეიბუსების

და ავტობუსების გრილი, ხაჭაჭაყყყა-ნი, რომელიც ამდენ ხანს შორიდან და-გუბულად ესმოდა. ერთბაშად გაქრა ბათუმი, ზღვის, მლაქის, ბულვარის, ზაფხულის შხაპუნა წვიმის, მაგნოლიების, აჩამაკარინის, ახლად დაფქვილი ყავის და კიდევ რაღაც აბლიან კარგის სურნელთან ერთად.

შემოდგომის მზე მთელი გამზირის გასწვრივ ჯგროდ მდგომი უსახო, მაღლივი კორპუსების მიღმა დაიმალა, ახლა ცხვირი მოისრისა. „კიდევ კარგი, ცხვირი არ მივატყვი, ჩემს ცხვირს კიდევ ეს უნდა?“.

„ზაპრორუეცი“ ხუთსართულიან რუხ საუწყებო შენობასთან გაჩერდა, მისი სამსახურის წინ გამუდმებით რაღაცას თხრიდნენ, ფრთხილად გადააბიჯა.

„საქმეთრადხილბოსტანკონსერვი“ მე-ხუთე სართულზე იყო. არ ჩქარობდა, თათბირზე მაინც დააგვიანა უკვე. ლიფტის გვერდით, სადღაქოში, არტაშას მიესალმა — თავის დალაქს.

— სტრიქო თუ მართო წვერი?

— წვერი მართო, შესვენებაზე ჩამოვალ.

— ისე სტრიქო ძაან დაგავიანდა, აი!

ლიფტს დიდხანს ელოდა, მერე მასავით დაგვიანებული ქალები გაატარა — „თბილწვეწკომპოტის“ თანამშრომლები და მისთვის ადგილი აღარ დარჩა, სამაგიეროდ მეორე რეისზე სიხალვათე იყო. ლიფტში ისევ გაახსენდა „აუჰ, კვარტალის მიმოქცევის ხარჯები მაქვს გასაკეთებელი“.

პელო ბაბო, მელოფტე, გამომცდელად დაავიკრდა:

— კიდევ პაზმელიაზე? ხარ?

— რათა კიდევ? — ეწყინა ეს „კიდევ“.

პელომ ხელი ჩაიქნია და ესლა ბაბუცას გამოელაპარაკა, უცნაურად მოჩითული თავსაფარი მოუწონა, რომელზეც ავიაციის გარიყრაქისდროინდელი აეროპლანები დაფრენდნენ უხვად.

ბაბუცა ფულარია მეოთხე სართულზე მუშაობდა, სახელმწიფო საჯიშე და სანამყენე მეთესლეობის ზონალური სა-

ცდელ-ექსპერიმენტულობა პრაქტიკული
ლაბორატორიის ლაბორანტად. იაფფა-
სიან სუნამოს მძაფრ სუნს აფრქვევდა,
სულხანი რომ ეძახდა: „Очень даже
может быть“. სურნელოვანი აერო-
პლანები მეოთხეზე ჩამოვიდნენ. პელო
ბაბომ კულტად შეხედა:

— ისე, ერთი სართული ფეხით რომ
აირბინო, ძაან მოგიხდება!

ერთხანს ფეხი არ მოიცვალა, დაანა-
მესა, მერე შეწყვიტა უაზრო წინააღმ-
დეგობა და ფეხით აუყვა მეხუთე სარ-
თულს. სამუშაო ოთახი არითმომეტრე-
ბის გამალებული ჩხაკუნით შეეგება,
ყველა საქმეში იყო ჩაფლული. სამსა-
ზურთაან დაჯავშინებით თუქი რამ უსი-
ამოვნო შეგრძნება ჰქონდა, მისთვის
ყველა ამ უსიამოვნების ნივთიერი გა-
ნსახიერება ეს დაწყევლილი „ფელიქსი“
იყო. არადა, მესამე სართულზე რომ „სა-

ქურფუნთუშტრესტია“, აგერ უკვე მე-
ორე წელია „ბისტრიცაზე“ მუშაობენ,
მარტო ამ „ხილბოხტანკონსერვს“ არ
დაადგა საშველი!

მძიმედ დაჯდა საკუთარ სამუშაო ად-
გილზე, მაგიდის კალენდარი ორშაბათ-
ზე გადაფურცლა და პირველი, რაც
თვალში მოხვდა იყო „ორშაბათი, გამო-
დის 21⁴⁰, მეორე კორპუსი, მეხუთე აუ-
დიტორია“.

ფანჯარაში მზემ შემოიხედა, ნათელ-
მა, ალერსიანმა მზემ. ფანჯრის მოპირ-
დაპირე მაგიდასთან იჯდა და ახლა მი-
სი მზერა აწვალებდა მზეს.

„იმედია, არ გააცდენს, სემინარი
აქვს, როგორ გააცდენს? არა, არ გაა-
ცდენს... ნეტავი არ გააცდინოს!...

მაგიდის ქვედა უჯრა ღონივრად გა-
მოსწია, არითმომეტრი ამოიღო და ხე-
ლში მხიარულად შეათამაშა.

შესვენებაზე

წამდაუწუმ საათზე იხედებოდნენ.
შესვენება ახლოვდებოდა.

სულხანმა გაზეთის კითხვას თავი მი-
ანება და საფუძვლიანად დაამთქნარა.
სტენდს ამოფარებული ზუმბულიძე
და გრიგოლია ჰადრავს თამაშობდნენ.
ლიზიკო წიგნის კითხვით იყო გართუ-
ლი.

— მომაწვევინე შენი „კოლხეთი“,
ლიზა! — დაადგა თავზე სულხანი. —
და საათიც გვეთხარი რომელია.

ლიზიკომ წიგნი გვერდზე გადადო.
— რამდენჯერ უნდა გთხოვო, ლიზას
ნუ მეძახი, — „როსნოსის“ სანთებე-
ლას გაჰკრა და მოუკიდა. — ათი წუთი
დარჩა და გეშველება!

— უჰ, ასე უკიდებდა ავა გარდნერი
გრეგორი პეკს.

— ცოტა გიკლია გრეგორი პეკს!
— ერთი-ორი ღერიც მომიცი.
— სულ წაიღე, კიდევ მაქვს...
— ჰო, ძალიან კარგი... ახლა წავედო,
შესვენების შემდეგ დამავიწყდება

ალბათ. კუხალიეშვილმა თუ მიკით-
ხოს, იცი, რა უთხარი?... ჰო, კომისა-
რიატში იყო დაბარებულიქო.

დერეფანში მასალკინი შეეჩხა:

— ახალგაზრდავ, შესვენებამდე
ჯერ კიდევ შვიდი წუთია!

სულხანს პასუხის გაცემა შეეზარა,
კიბე ჩაირბინა და ქუჩაში გავიდა.

— დიდუბე! — მიძახა ტაქსის
მძღოლს.

— რა ადგილას?

— ლუდის ბართან.

— დაჯექი.

მანქანაში უკან ორი ქალი იჯდა,
გამალებით საუბრობდნენ.

მანქანა წითელ შექშზე გაჩერდა.
მძღოლმა სულხანს გვერდით მდგომ
მანქანაზე ანიშნა.

— იი, ახლა დააკვირდი, ეს ტაქსიც
მეორე ატეკადანაა და ჩემიც. მე არ

გიორგი გორგოჯი

მოთხრობები

ვიცნობ, მაგრამ რადგან ერთი ატე-
კადან ვართ, ნახე, როგორ მომესალ-
მოს! ეგეთი წესი გვაქვს.

მართლაც იმ მძლოლმა მისალმების
ნოშნად საკმაოდ სასაცილოდ ასწია ხე-
ლი. სულხანს გაეღიმა. მისი მანქანის
მძლოლმაც მიამსგავსა საპასუხო სა-
ლამი.

გზა გაიხსნა.

სულხანმა მძლოლი ინტერესით შეა-
თვლიერა. საერთოდ, მძლოლები რაღა-
ცით ძალიან ჰგვანან ერთმანეთს, რაც
უცებ გეცემა თვალში. ამ მძლოლს კი
ის „რაღაც“ არ ჰქონდა, ნამდვილად
არ ჰქონდა. ასე, ორმოციოდ წლი-
სა იქნებოდა, თმა საკმაოდ შეთხლე-
ბოდა. სულხანმა იმასაც მიაქცია ყუ-
რადლება, რომ მას ძალიან გემოვნე-
ბით და სუფთად ეცვა.

სიგარეტი ამოიღო და მძლოლსაც
მიაწოდა. მან თავი გააქნია ღიმილით,
უჭრა გამოსწია და სულხანს ამერი-
კული „ლაკი სტრაიკი“ შესთავაზა.

— აი, ეს არის ნამდვილი შოფრული
სიგარეტი. — უთხრა და კიდევ ერთ-
ხელ გაუღიმა. უცნაური ღიმილი ჰქო-
ნდა, მარტო ტუჩებით იღიმებოდა ოდ-
ნავ, თვალებით კი ცივად, ყურადლე-
ბით გაკვირდებოდა.

სულხანმა სიგარეტი გამოართვა, ას-
ანთი გაჰკრა და მძლოლსაც მოუყიდა.

ტაქსი უკანიდან ვიღაც სიგნალებს
აძლევდა, მერე ახალმა, თეთრმა „ვო-
ლგამ“ გაუსწრო და წინ ჩაუდგა. „ვო-
ლგადან“ კარგად ჩაცმული, საფეთქ-
ლებთან ოდნავ ჰელარაშერეული შუა-
ნისი კაცი გადმოვიდა. სულხანის
მძლოლმა მანქანა გამართო და თვითო-
ნაც გადავიდა, ერთმანეთს მისალმ-
ნენ, ტაქსის მძლოლი ოდნავ უფრო მა-
ღალი იყო. სულხანმა ყურადღება მია-
ქცია იმას, რომ მანქანის მფლობელი
ხაზგასმული მოკრძალებით და პატი-
ვისცემით ელაპარაკებოდა ტაქსის
მძლოლს. ის კი იმ თავისი რაღაცნაირი
ღიმილით უსმენდა. მერე „ვოლგის“
პატრონს მზარზე ხელი მოუთათუნა და
მანქანისაკენ წამოვიდა. ჰელარაშერეუ-

ლმა ერთხანს თვალი გამოაჭრია მუც-
მდეგ ჩაჯდა და ნელა დაძრავდა მანქანას
ადგილიდან.

ტაქსის მძლოლი არ ჩქარობდა. სი-
გარეტი ამოიღო და ხელში აწვალე-
და.

— აბა, რასა ჰგავს თქვენი საქციე-
ლი, ხალხი ტაქსში იმისათვის ჯდება,
რომ აგვიანდებათ, ალბათ. — გაკაპას-
დნენ უკან მსხდომი ქალები. მძლოლს
ქალებისთვის ყურადღებაც არ მიუქ-
ცევია, ასანთს ეძებდა ჯიბეებში, იბო-
ვა და მერე, როგორც იქნა, დაძრა მან-
ქანა, ქალებმა თემა შეცვალეს და ახლა
მძლოლების უკუელტურობაზე ლაპა-
რაკობდნენ. მანქანა მაღე „დუზერტი-
რების“ ბაზართან შეჩერდა. ერთმა ქა-
ლმა თუმნიანი გაუწოდა.

— ხურდა არა მაქვს, დაახურდა-
ვეთ...

ქალები ბუზღუნით გადავიდნენ.
როგორც კი კარი მიხურეს, მანქანა
ადგილს მოწყდა. მძლოლმა სულხანს
აღმაცერად გადახედა, ეტყობოდა,
რაღაც აწუხებდა, რაღაცის თქმა უნ-
დოდა. როგორც იქნა, მოუკიდა სიგა-
რეტს და სულხანსაც მიაწოდა.

— ჩემი კლასიკი იყო, რომ შემგზ-
და. დიზაინერია. ახლა იაპონიაში ყო-
ფილა სიმპოზიუმზე... ჩვენი სკოლის
დამთავრების ოცი წელი სრულდება და
ზანკეტს აწყობენ.

მძლოლმა ისევ გადახედა სულხანს
და ყურადღებით დააკვირდა. მერე გა-
ნაგრძო:

— ერთ კლასში ვიყავით... ხატვის
გაკვეთილზე მე და ერთი ჩემი მეგობა-
რი მთელ კლასს გარეთ გავყრიდით ზო-
ლმე, დაჯდებოდით მარტონი ხატვის
კაბინეტში და ვხატავდით... ზოგჯერ
მთელი დღე იქ ვისხედით, მაგათაც
ჩვენ ვუხატავდით... მერე ის ჩემი მე-
გობარი მოკვდა. მეც წლები დამეკარ-
გა...

ჩამქრალ სიგარეტს მოუყიდა. სუ-
ლხანმა მარცხენა ხელის მაჯასთან
ამოსვირინგებული ინიციალები დაინა-
ხა. „ალბათ იქნა“, — გაიფიქრა.

— შოლა, თუცე ბანკეტი აქვთ თურმე. არადა, ჩემი კლასიდან ორი დოქტორია, ორიც კანდიდატი, ერთი პოეტობს, ერთიც „გლავნი“ კონსტრუქტორია, „გლავნი“ შოფერი მაინც ვიყო, — იანვლა.

სულხანს რალაცის თქმა უნდოდა. არ იცოდა, რა ეთქვა. მანქანა ლუდის ბართან გაჩერდა.

— ლუდს ხომ არ დაღევთ?

— არა, გმადლობთ.

ფული სავარძელზე დადო და გადმოვიდა. ცარიელ ტაქსს ხალხი ეტაკა.

— გარაქში მივიდივარ!

მანქანა ადგილს მოწყდა. სულხანმა თვალი გააყოლა და ნელ-ნელა აპყვეკიბეს.

ლუდის დარბაზი აზუზუნებულ სკას ჰგავდა. სულხანმა ძლივს მიაღწია ბარის ბოლომდე, სადაც კუთხეში ლუდის კასრთან ვეა მიმჯდარიყო.

— რა დამეფებულო სახე გაქვს? — გაუკვირდა ვეას და კათხა მიუჩოჩა, — პირველი წამალივით წავა.

სულხანმა სულმოუთქმელად დალია, ერთი ამოისუნთქა და მეორე კათხას მიაღდა.

— ნახევარი წყალია, მაგრამ მაინც კარგია ამ სიცხეში.

მათ პირდაპირ მდგარი მაგიდიდან ხმაშალალო საუბარი და ყყანი ისმოდა. სუფრას საკმაოდ შემთვრალი ხალხი უჯდა. სულხანმა თვალით რალაცას დაუწყყო ძებნა და მიაგნო: მაგიდის ქვეშ, ერთ-ერთი მოჭედიფის ფეხთან, სამი ცარიელი არყის ბოთლი იდგა.

— გულშინ ღვინო დავლიე და ნეტა არ დამელია, — დაიწყო ისევ ვეაქმ. — ამ სიცხეში მარტო ლუდი უნდა სვა ან ციფი შამპანური...

— ვილაცა ამბობდა „ლოკომოტორზე“ ჩეხური ლუდიო...

— არ დაიჯერო...

მეზობელ სუფრაზე ნაადრევად გამელოტებული, წითელპერანგინი ახალგაზრდა წამოდგა და ხელი საკმაოდ რელიეფურ ღიბზე მიიტყაპუნა.

— არა, ძმაო, საქართველოში წელში

გამოყვანილ პერანგებს მომავალი არა აქვს! — თავის ნათქვამზე ყველაზე მეტად თვითონ იხორხოცა, მერე გვერდზე მჯდომ წითურთმინს ხელი გადახვია და ჭიქა ასწია:

— ჩემს ძმას და მეგობარს, ჩემს ბადრის გაუმარჯოს! კაი ბიჭია! კაი ქართველი! ღმერთმა ხელი მოგიმართოს, ძმაო! ჩემმა ბადრემ ერთი პატარა საქმე წამოიწყო და პატარა პურის ფულს შოულობს ამ არეულ დროში. კაი ვაჟკაცია, არაფერი ეშლება. დამრტყმელი, პურის მჭამელი შენი პატარა ლაშათი, იმას ვენაცვალე! რა ბიჭი ჰყავს, იცი? წელს წავა პირველ კლასში. ჰიდაობაზე ატარე, ძმაო, ვაჟკაცი ხალხი გვეპირდება, აბა როგორ?!

სულხანმა ახალი კათხა აიღო, ლუდი ძველში გადაასხა და ააქაფა. სვენება-სვენებით სევამდა.

— იუზგარ, ერთი მოგვაწვევინე! — დაუძახეს მეზობელ მაგიდიდან. წითელპერანგინი იყო.

სულხანმა მიაწოდა.

— ორ ღერს ავიღებ, თუ არ გეწყონება.

— აიღე, აიღე!

წითელპერანგინმა ჯერ მაჯაზე დაჰკრა ხელი, „მოუჭრა“ და მერე აიღო ვეას გაეცინა. წითელპერანგინმა წითურთმინს მიაწოდა ერთი ღერი, ასანთი გაჰკრა და წასჩურჩულა:

— შამშე კუპრავას ხომ უყურებ? ჩვენ დაბადებული არ ვიყავით, ეგ რომ მუშათა მომარაგების სამმართველოს უფროსი იყო. თხუთმეტი წელი იმუშავა! ქერის ორმოში იყო, ძმაო, ჩვენი წონა ახლა მაგას ოქრო ექნება მარტო!

— ხინკალი ავიღო თუ ქაბაბი?

სულხანი გამოერკვა. ვაჟა ეკითხებოდა.

— სულ ერთია.

— კაი, აბა, რომელიც იქნება, იმას ავიღებ. — ვაჟა ძლივს გამოძვრა კუ-

ბიოგრაფი
მოთხრობები

თხიდან და მოფუსფუსე რიგს შეუერთდა.

სულხანმა გაეცას ადგილზე გადაინაცვლა და კათბა ახლოს მიიწია. ახლა პირდაპირ უყურებდა მეზობელ სუფრას. საღლეგრძელის ისევ წითელპერანგის ამბობდა.

— ამ ჰიქით ჩვენს საქმეს გაუმარჯოს, ჩვენს მარჯვენას, ჩვენ რომ გვარჩენს, ჩვენს ოჯახებს რომ არჩენს...

სულხანი აღარ უსმენდა. ტაქსის მძღოლის სახის გახსენებას ცდილობდა, მის პირდაპირ, სუფრასთან შამშე კუპრავა იჯდა, იგი ნელ-ნელა შეეცქეოდა ხინკალს, მერე ჰიქა აიღო, ყველა სმენად იქცა.

— გაუმარჯოს თქვენს საქმიანობას! — მძიმედ, დამარცვლით თქვა, — მე, ბიძიებო, ფილოსოფიური დავამთავრე უნივერსიტეტში. — ჩაიცინა. — ხუთი წლის განმავლობაში ინსტიტუტში ნასწავლ ფილოსოფიას, მუშაობას რომ დაიწყებთ, ერთ წელიწადში ნასწავლი ცხოვრების ფილოსოფია გერჩივნოთ. ზოგიერთი ჩვენისთანა ხალხთან ჯდომას თავილობს, ყაჩაღებს და ქურდებს გვეძახის, მარა ერთი დაიხსოვნეთ, ბიძიებო. როცა ძალა გახდები და წარმატებას მიაღწევ, არავინ დაიწყებს იმის ჩხრეკას, თუ როგორ გახდი და რას მიაღწიე. თუ დაიწყებს ჩხრეკას და ადვილად ჩააჩუმებ, როცა ძალა ხარ. მთავარი ის კი არაა, რას აკეთებ... — უეცრად ერთიანად წამოწითლდა, ეტყობოდა, რაღაც მნიშვნელოვანს ამბობდა, — არამედ ის, თუ როგორ აკეთებ და, კიდევ რაც მთავარია, ის, თუ რას დაარქმევ იმას, რასაც აკეთებ!

ბატონი შამშე ოდნავ დამშვიდდა, სათქმელის ძირითადი ნაწილი უკვე ითქვა და ახლა მსმენელებს გადახედა. წითელპერანგის თავს აკანტურებდა თანხმობის ნიშნად, წითურთმინი ალტაცებული თვალებით მიმტერებოდა.

— არა, ისე მორალიც საჭიროა ცხოვრებაში, მარა მორალი სჭირდებათ საცოდავებს, დაჩაინაკებულებს, ვინც ვერაფერს მიაღწია ცხოვრებაში, ცხო-

ვრების კუდაბზიკა მაჩანჩალებს... დედაბაო... დოუჯერეთ, ბიძიებო, შამშე კუპრავას, მე ორჯერ დავამთავრე ფილოსოფიის ფაკულტეტი... როგორც მიყვებით საქმეს, საქმეც ისე გიპასუხებთ. ნელ-ნელა გაიგებთ ყველაფერს, იმ ხალხს უნდა გაუგოთ, ვისთანაც საქმე გექნებათ, თორემ ისე კაპიკა თქვენი ფასი, არაფერი გამოგვივათ. ჰო, საქმე და მოთმინება და ყველაფერი იქნება! — მოულოდნელად დამამთავრა კუპრავამ და სასმისი სვენებ-სვენებით დაცალა.

წითელპერანგისთან ალტაცებით გადახედა წითურთმინის და ყურში რაღაც წახტურჩულა. მერე ბატონი შამშეს გვერდით მჯდომმა აიღო ჰიქა. აქამდე იგი ჩუმად იყო, ეტყობოდა, უფროსებში იჯდა და იმიტომ, მაგრამ ბოლოს სასმელმა ისიც ალაპარაკა:

— ერთ კარგ რამეს გეტყვით, შამშე ბატონო! კურდღელმა თქვა, თავი უნდა დაეიხრჩო... რაღაო, ჰკითხეს. ვაჰ, ყველასი მე მეშინიაო. წვიდა, რაღა, მდინარესთან. ის-ის არის უნდა გადახტეს და, ამ დროს „კამიშებიდან“ ბაყაყები სკუპ წყალში! გაეხარდა კურდღელს, ესე იგი, ჩემიც შინებიათო და აღარ გადახტა. ეჰ, ეგრეა ჩვენი საქმეც, რას იზამ! მოდი გაუმარჯოს ჩვენს საქმეს, გამარჯვება და ხეირი!

— საღოლ, ნობილე, საღოლ, — მოუტყაპუნა ზურგზე ხელი დიბანამა, რომელიც თამბორობდა, მერე ბადრის მიუტრიალდა: — ნობილე იტალიელი არ გეგონოს, სომეხია, დიდი შებერტყილი ვინმეა.

სულხანი ცდილობდა ნობილეს იგავური ნათქვამი გაეგო, მაგრამ ვერ ჩაწვდა. თამბაძამ ტეში არ დაადლო და ახალი საღლეგრძელო წამოიწყო:

— ახლა ერთი განსხვავებული საღლეგრძელო მინდა ვთქვა, აი, რას გაუმარჯოს, იცი, ბადრი, ყველაფერ პირველს, რაც მაგრად გახსოვს: პირველ დაღევას, პირველ ჩხუბს, პირველ ქალს და პირველი ფულის შოვნას, ოთხივე ტკბილი რამეა მოსაგონებლად.

შამშე კუპრაგამ ჩაიღიმა და გრძელი მუნდშტუკით გააბოლა. სადღეგრძელომ დიდი გამოხმაურება გამოიწვია. ბატონი შამშეს გარდა, ყველა ერთად ალაპარაკდა.

— ერთი „ბლანდინკა“ მყავდა ტიხორეცკში... — დაიწყო ნობილემ.

— ღუ-იქე გავაკეთეთ, ციცქა და შამპანური... — ამბობდა თამადა.

— გოგოსთან ერთად ვარ და როგორ არ დავარტყა, ვფიქრობ... — წითურთმიანი ძველ ბატალებს იხსენებდა.

კუპრაგა ჩუმად იჯდა, ჩაფიქრებულიყო, ალბათ თავისი პირველი ფულის შოვნა გაახსენდა...

— მომეხმარე, თორემ გამოვარდა!

ვაჟას ერთ ხელში კათხა ეჭირა, მეორეში ზინკალით სავსე თევზი. სულხანმა ხელი შეაშველა. ვაჟამ ახლა წიწყას დაუწყო ძებნა, ბოლოს მიაგნო: გვერდით მაგიდაზე ედგათ ბიჭებს, მათ სუფრაზე უწესრიგოდ ეყარა გაცივებული-გაშვებულები ზინკალი, საშვლის ნარჩენები და ლუდის კათხები. მაგიდასთან-სამნი იდგნენ: ერთს ფერმკრთალი სახე, უწესრიგოდ ჩამოშლილი ქერა თმა და უაზრო თვალები ჰქონდა, იგი ვიღაც ვოვას აგინებდა. მეორე, მსუქანი, რომელსაც გრძელი ხუჭუჭა თმა სულელურ გამომეტყველებას აძლევდა, სიცილით კვდებოდა. მესამე, ერთიანად გამხდარი, ცხარობდა და ამტკიცებდა, რომ ის ქერა, სახელად პაატა, ნაღდად არ იყო მართალი. პაატას არც კი შეუხედავს-ვაჟასთვის, ლაპარაკი განაგრძო:

— წაგებულს მოტანა უნდა-მეთქი, ვეუბნები...

— მერე, რა გითხრა? — დაინტერესდა ხუჭუჭთმანი.

— არ მინდა და არ გაძლევო.

— მერე ვერ წამოართყი ერთი?

— იცი, რას მეუბნება? „ნოქსირონის“ ასაღებად მივდივარ და იმიტომ არ გაძლევო...

ვაჟამ ბოთლში ჩაყრილ წიწყას ხელი დაავლო და წამოიღო. ზინკალს მოყარა, ბევრი მოუვიდა, ხელს ისე იქნევდა, თითქმის ვიღაცას ურტყამსო. ბო-

თლი უკან აღარ წაუღია. სულხანს ახედა.

— იცი, რა მინდა ხოლმე ხანდახან? დავიჭირო ეგეთები და იმდენი ვურტყა, რომ... — ლუდი მოსვა. — ეგეთებს ვერ ვიტან!

სულხანმა სვენებ-სვენებით დალია და საუბარი სხვა თემაზე გადაიტანა:

— ბოლო დროს დაწევე რამე?

— ჰო, ცოტა.

— როდის წამაკითხებ?

— აქ ხომ არ მოგიტანდი. კვირას სახლში ხარ?

— ჰო.

— მაშინ კვირას გამოგიტან.

საუბარი ცოტა ხანს ვერ აეწყო.

— შენ რას შვრები, როგორა ხარ?

სულხანმა არაფერი უპასუხა, ხარბად დაარტყა ნაფაზი.

— ბაბუტა და დოდო როგორ არიან?

— არა უშავთ. ბაბუტა ავადმყოფობს, დოდო ბავშვს ელოდება.

— მართლა? როდის?

— ნოემბერში.

ისევ სიჩუმე ჩამოვარდა. ვაჟა ლუდის კათხას ათვალიერებდა გულშოდგინედ.

— დავიღალე ვაჟა, ძალიან დავიღალე. — დაიწყო უცებ სულხანმა, — აღარაფერი აღარ მინდა. ისე დატრიალე. ეს დღეები სულ მარტო ვიყავი, ბაბუტაც ავად იყო, მაგრამ ეგ კი არაა შიზენი, ისედაც, დავიღალე... ვარეგნულად თითქმის ყველაფერი ისევ ისეა, მაგრამ აი, შივნით რაღაც ჩამიწყდა. არაფრის ხალისი აღარ არი, დავიღალე...

ვაჟას თავი არ აუწევია, ისევ კათხას აწვალებდა ხელში.

— აი, ნელ-ნელა რაღაც ინგრევა, რაღაც ინგრევა და მე ვერაფერს ვაკეთებ იმისათვის, რომ შევჩერო. ის სამყარო ინგრევა, რომელშიც ვცხოვრობდი და მტკივა, თითქმის ხორცს მაგლეჯენო... შეიძლება მე გამოგონილ სამყაროში

გიორგი გორგოძე

მოთხრობები

ვცხოვრობდი, ახლა თითქოს თვალები მეხილება... და უფრო და უფრო მეტ ცუდს ვამჩნევ, ვხედავ, რომ ამ ხალხს ერთმანეთი ფეხებზე ჰკიდია. თუ თვითონ რაიმე სარგებელს არ გამოეღიან, ერთმანეთს ფეხს უდებენ და ჰამენ... შენთან ერთად როცა ვარ, ცოტა მომეშვება ხოლმე. ბაბუტასთან მიჭირს ძალიან, ხომ იცი, როგორია, სულ მამჩნევს ყველაფერს, მე კი არ მინდა ვაგრძნობინო და ძალით თავს ვიმხიარულებ, ვმაიმუნობ, მაგრამ ძნელია გამოაპარო. სახლში გვიან შევდივარ, არ სძინავს ხოლმე, მე მელოდება, გასაღები ჩემი მაქვს, მაგრამ კარს ყოველთვის ის მიღებს, ფეხის ხმაზე მცნობს...

სულხანმა ლუდის ბოლო, სავსე კათხა აიღო, ცარიელში გადმოასხა, ააქაფა.

— ბევრჯერ გინატრე, შენი ნაწერის წაკითხვა მომიხდება ხოლმე...

ვაჟა ერთხანს ისევ კათხას აწვალებდა ხელში, მერე აღაპარაკდა ისე, თითქოს დიდი ხნის წინ დაწყებულ საუბარს აგრძელებსო:

— მიჭირს, სულხან, ძალიან მიჭირს ხოლმე, ხანდახან სიტყვების პოვნა, აი, მინდა ვთქვა, თუ ვინა ვართ ჩვენ — მე, შენ, გოგი, თემო, რა გვინდა, რა გვაინტერესებს, რა გვაწუხებს... მინდა ვთქვა თუ რისთვისა ვართ, რატომ მოვედით ჩვენ და ყველაზე მეტად კი იცი, რა მინდა? ვინმე ჩვენიანი, იცი, როგორი ჩვენიანი? ჩვენსავით რომ წუხს და უხარია, აი, როცა ჩემს გულისთქმას წაიკითხავს, გაგვიგოს, რომ ათასიდან ერთმა კაცმა მაინც გაგვიგოს ჩვენ და ამავე დროს საკუთარ თავსაც...

ყელი გაუშრა და ლუდი მსცა. სულხანმა ვაჟას არ უყურებდა, ისე უსმენდა, ვეამ კათხა დაცალა და დაეგრძო:

— არ გამოგიცდია ისეთი გრძნობა, როცა ხანდახან ნაღდ წიგნს კითხულობ და ხედავ, რომ რაც შენ გაცუხებს, რაზეც დიდი ხანია ფიქრობ, იმას გიყვება და მერე როგორ გიყვება... — ვაჟამ ახალ სიგარეტს მოუკიდა — და ეს შენც იცი, დიდი ხანია გინდოდა გეთქვა...

ასეთ დროს გინდა ნახო ის ანდერსენი კაცი, ვინც ასე მოუტილებლად და თანაც ასე ფაქიზად შენს სულში ჩაიხედა, გინდა ნახო და გადაეხვიო.

სულხანმა ისე მოსწია სიგარეტი ბოლომდე, ვერც კი იგრძნო თითები რომ დაეწვა.

— ხანდახან, როდესაც დიდ უსამართლობას, სიმდაბლეს და სიბინძურეს ნახავ და მოშხამული ხარ, გადაშლი წიგნს და ვილაც ბუმბერაზი, დიდი და უსაზღვროდ კეთილი გულის ადამიანი ისევ დაგიბრუნებს რწმენას, შენი თავის რწმენას, სიკეთის რწმენას და შენც უსაზღვროდ მადლობელი ხარ...

ვაჟა გაიუმდა, რაღაცას იხსენებდა. სულხანი დამწვარ თითებში ახალ სიგარეტს სრესდა. მეზობელ მაგიდაზე კი ვილაც პაატა ვილაც ვოვას ღედას ავიწყებდა, მაგრამ ვაჟას არაფერი ესმოდა.

— ერთ ამბავს გეტყვი... პაუსტოვსკი ყვება ანდერსენზე: ერთხელ ანდერსენი დილიუენსით იტალიაში მგზავრობდა. გზაფხულის დამე იყო. მთავორიან ვიწრო გზაზე ტყისა და ღამის დიდებულ სიჩუმეს მარტო ცხენების ფრუტუნი და ფლოქვების ხმა არღვევდა. ხომ იცი, რა გემრიელად წერს ასეთ რამეებს პაუსტოვსკი... დილიუენსში ანდერსენთან ერთად სოფლელი გოგონები მგზავრობდნენ, ისე ბნელადა, რომ ერთმანეთის სახეებს ვერ არჩევდნენ. რაღაცაზე საუბრობდნენ, მერე ანდერსენმა დაიწყო მოყოლა, ჯერ ხუმრობით, მერე გატაცებით... ყვებოდა ამ სოფლელ გოგონებზე, როგორც ზღაპრულ პრინცესებსა და ფერებზე, ეუბნებოდა მათ, ერთ მშვენიერ დღეს მოვარ თქვენი უფლისწული... ყოველ გოგონას თავისებურად მშვენიერა და ბედნიერი მომავალი უწინასწარმეტყველა. გოგონები სულგანაბლნი უსმენდნენ. მერე ერთ-ერთმა სთხოვა მას აეწერა საკუთარი თავი. ანდერსენი უღამაზო იყო, მაგრამ ახლა ყვებოდა ფერმართალ, ტანად ახალგაზრდაზე, რომლის გული მოუთმენლად ძვერს სიყვარულის მოლოდინში... დილიუენსი გაჩერ-

და ერთ ბნელ, პატარა დაბაში, სადაც გოგონები ჩადიდნენ. ჩასვლისას ყველამ გადაკოცნა უცნაური მთხრობელი და ანდერსენმა იგრძნო მათი მაღლობის ცრემლები... დილიდან დაიძრა, ცხენები ისევ მიჰქროდნენ ღამეში. ანდერსენისათვის ეს ალბათ ყველაზე ბედნიერი წუთები იყო...

ვაჟა გაჩუმდა. სულხანიც ხმას არ იღებდა.

— არა, ისე, რომ მოგაწვეს, ვერ გამტყუნებ! — უმტყცივდა გვერდით მაგიდაზე უსიამოვნო წვრილი ხმით თვალბრახევილი ქერათმიანს.

— მომაწვეს, რა!

— ხომ იცი, რა მიმწოლია!

— მაგაზე ნაკლები მიმწოლის, ჩემდათავად!... არა, სად წამივა, მაგის კუბოს დაედგამ...

სულხანმა ცარიელი კათხა, რომელსაც ხელში აწვალებდა, ისე გამეტებით დაარტყა კასრს, რომ გატეხა, კათხის ნამსხვრევებმა ხელი დაუსისხლიანა. ყველაფერი თვალის დახამამებში მოხდა: სულხანმა იმათ მაგიდას ფეხი ჰკრა და გადაატრიალა. კათხები და თევზები, მაგიდის ქვეშ მოყოლილ ხუჭუჭთმიანსა და თვალბრახევილის დაეცათ. ქერათმიანმა სულხანს ხელი მოუქნია. მან აიციდინა და გასისხლიანებული ხელი კბილებში ჩაარტყა გამეტებით. ხუჭუჭთმიანი ძლივს გამოძვრა მაგიდის ქვემოდან, მაგრამ ამ დროს ვაჟამ წიხლი ჰკრა და ისევ მიაგდო. ხალხი ადგილიდან არ იძვროდა.

ვლადიმერ იყვირა: მილიციაო. ვაჟამ სულხანი ძლივს გამოათრია. ხალხმა უცებ გაატარა ბიჭები. ორივენი ქუჩაში გაკვიდნენ და მანქანას წინ გადაუბრინეს. ტაქსმა მკვეთრად დაამუხრუ-

ჭა, ვაჟამ კარი გამოაღო და ჩახტა, სულხანიც მიჰყვა.

— ვა, ეგრე სად გეჩქარებათ?

სულხანმა გაჭრილი ხელი შოისრისა, თითებზე ნაკბილარიც აჩნდა.

— საით? — კიდევ ერთხელ იკითხა მძლოლმა.

— პირდაპირ!

მძლოლმა ბიჭები ინტერესით შეათვალიერა სარკეში და მანქანა დაძრა.

— აი, გუშინ თქვენსავით ორი ჯეელი ჩამიჭდა მრგვალ ბალთან. საით წავიყვანოთ შვილებო-მეთქი, ვეულები. მიდი, მიდი, სიმონ, შენი გზა ნახეო!... ვეულები, მე სიმონი არა მქვია! იმან კიდევ: ჩაარტყი მზე გოიმსო!... მაშინ კი გავაჩერე ლამაზად, გადმოვვდი, აბა, გადმოვლით-მეთქი, ეე, ცენტრიაო, იძახიან. რო დავითრიე, სულ თავები ვარტყმინე ერთმანეთზე. მერე გარაჟში შეველი, მანქანა ჩემ „სმენას“ დავუტოვე და სახლში აველი. ჩემი ბიჭი დავიჭირე, იმოტოლაა რა, ისიც, ჰოდა ვურტყი და ვურტყი, მაგრამ ვცემე. რად მირტყამ, მამო, მეუბნება; იმიტომ გირტყამ, რომ შენც იმათნაირი არ გამოხვიდე, შე მამაძაღლო-მეთქი. ცემა წამალია, აბა, მაგისტანა გაიზარდოს?! მაგისტვინა ვწვალბ დღე და ღამე?! არა, აღრე, როზგები რომ იცოდნენ გიმნაზიაში — კარგი რამე იყო: სულ კულტურული ხალხი დაიზარდა!

— ნაღდა! — დაეთანხმა სულხანი. მძლოლს გაეხარა.

— არა? — ახლა ვაჟას მიუტრიალდა.

— ეგრეა! — ვაჟას სიცილი აუტყდა. სულხანიც აჰყვა. მძლოლმა კიდევ გაიმეორა:

— ეგრეა, ეგრე... — და თვითონვე გულთანად გაიცინა.

ნოდარ ჯალალონია

ქალაქის ბაღადა

„ქალაქი, სუფთა ზამთრის ველივით“...
ბალატირნი.

გოგონა 230 ქალაქის წეროს გამოცემის
შემდეგ გარდაიცვალა.

I

ცაზე ვკიდევარ ძაფზე ასმული
წეროდ ქვეული თეთრი ქალაქი,
როგორც კივილი მწარე წარსულის
და უბალასო მიწის ღაღადი.

საცოდავი ვარ ალბათ ყველაზე
და არაფერი არ მისარია.
ძაფზე კი არა სახრჩობელაზე
ვკიდევარ უკვე დიდი ხანია.

მიჭირს ამგვარი ხვედრის ატანა
და ყველა ბავშვის ნახვა მაშინებს.
რადგან იმედი, ო, იმ პატარას
იმედი ვეღარ გადავარჩინე.

რა საჭიროა ცრემლი პილატეს,
თავის მართლება ან დანაშაულები.
ხიროსიმაზე ცოდვილ პილოტებს
მე ვაქეზებდი:
მერქვა „ბრძანება“.

ეს, მე,
პირველმა
სიტყვა „ატომი“
ვამცნე ქვეყანას დიდი ხმაურით.
და მე მგონია თანავატორი
ვარ
იმ სამინეო დანაშაულის.

ბევრმა ხომ ჩემი ხელით იწვნია
ერთგულებაც და მწარე ღალატიც
ამქვეყნად ბევრჯერ მე გამიცნია
გვირგვინიცა და გიჟის ხალათიც.

ყველაფრის მომსწრე დრო მოწამეა,
რომ მკერდზე მტვერიც ბევრჯერ მეყარა.
მაგრამ მეც ბევრჯერ შემიჭამია
კაცი კი არა
ზოგჯერ ქვეყანაც.

მე კი ყოველთვის მქონდა სურვილი
სიკეთისა და
გული მტკიოდა.
და იმ უმწუო ბავშვის სულივით
პასუხს მეცა ვთხოვ კაცობრიობას.

შურით, სიბნელით თუ გულგრილობით
ეს დედამიწა ბევრჯერ დაობლდა.
და ხიროსიმას როგორც ჭრილობას
ვარჯვენებ ყველა
დროს და თაობას.

II

სიყვარულის და სიცოცხლისათვის
გაჩენილი ვარ მე იმ თავითვე.
და გეხვეწებით,
ღვთის გულისათვის
სხვების ცოდვა-მადლს მე ნუ დამითვლით.

ფიქრის, ოცნების გადასარჩენად.
დავიბადე და ქვეყნად მოვედი.
მარტო იმისთვის ღირდა გაჩენა
გადამერჩინა სიტყვა პოეტის.

მხოლოდ სიკეთის ფასი ვიცოდო,
ვიყავ მფარველი კეთილ ხსოვნათა.
მარტო იმისთვის ღირდა სიცოცხლე
ვყოფილიყავი „მთავრის სონატა“.

ასე ჰანგებად და სტრიქონებად
გულზე სიკეთის შუქი მეფინა.
მხოლოდ იმისთვის ღირდა ცხოვრება,
ცაში იმედის წეროდ მეფრინა.

ჩემი საწუთროს აღმართ-დაღმართზე
კიდეც ვწუხდი და კიდეც ვღელავდი:
არ არის სწორი, თითქოს ქაღალდი
ვიტანდე ყველას,

ანდა,

ყველაფერს.

როცა მაბეზღრის ხელში გავივლი
თეთრი ქაღალდი უფრო ვფიქრობდი, —
და ყველა ასო მჩხვლეტს ეკალივით
გამოყვანილი მისი თითები.

როცა გესლსა და ბოღმას მატანენ
უფრო დიდ სასჯელს ვინ მომიგონებს.
როგორც მძიმე ტვირთს ისე ვატარებ
ბოროტი კაცის ნაწერ სტრიქონებს.

ჩემთან ჭიდილში, ჩემთან დავაში,
ბევრს უტირია, ბევრს უკენისია.
მგოსნებო!

ზოგჯერ ჩემთან თამაში

ცეცხლთან თამაშზე უარესია.

და თქვენც ძლიერნო ამა ქვეყნისა,
თქვენც ხშირად ხდებით ჩემი არჩივი,
ხალხში გამოსვლა თუკი მეღირსა,
თუ მოვიცილე მტკვრი არჭივის.

მაგრამ თუ ვინმე მაქცევს ნოტებად
ისევ ტყეში ვარ, ისევ ფიჭვი ვარ.
ბულბულის ხმა და ვარდის მოტივი
ამღერებული ტოტით მიჭირავს.

განაზებული სული მიჯნურის
როცა მე მანდობს თავის გულისთქმას.
სევდას გაყრილი და გამიჯნული
სტრიქონს, სტრიქონებს ჩუმად ვურითმავ.

არცერთი სიტყვა არ მემძიმება,
უფრო ვნათდები თეთრი ქაღალდი.
როცა მაცვივა მკერდზე მძივებად
შეყვარებული სულის ღაღადი:

სიტყვა „ძვირფასო“ და „სილამაზე“,
„სიყვარული“ და სიტყვა „სიცოცხლე“
და უფრო დიდი ჯილდო ამაზე
მე არ მჭირდება

თქვენ რომ იცოდეთ.

III

თითქოს ხიშტების წვერით დამსერეს
დაბნეული და სასოვნისდილი.
სახეზე „ომი“ რომ დამაწერეს,
რომ დამახატეს ტანზე სიკვდილი.

საველე ფოსტა და მისამართი...
მაშინ გავთავდი, მაშინ დავღამდი,
სახლებს სიცილი როცა წავართვი,
როცა მიწოდეს „შავი ქაღალდი“.

ო, ის ცრემლები ახლაც არ შრება,
რა დამავიწყებს აბა იმ სურათს.
როცა ოჯახში მშვიდ ბავშვებთან
მამის დაღუპვის ცნობად მივსულვარ.

ომმა გაჩენის დღე მაწყევლინა
ბავშვის ცრემლები არ მამყოფინა.
ომში მოკლული შვილის წერილად
ყოფნა

ტანჯავაზე

მეტი ყოფილა.

თუ იყო, ის დრო იყო სასტიკი,
თუკი მიჭირდა მაშინ მიჭირდა.
როს შებორაკილი შავი სვასტიკით
სიად მაქციეს სიკვდილმისჯილთა.

მაგრამ ვიყავი „პურის ბარათიც“
გადავარჩინე ბევრის სული მე —
ციხის დილეგებს როცა ვპარავდი
სიკვდილმისჯილთა ბოლო სურვილებს.

ვიყავ ძახილი და მოწოდება
და ცივ სანგრებში მეც მიბრძოლია.
კაცის წუხილით, დარდით, ცოდვებით
მეც მიტირია, მეც მიძრწოლია.

ცაში ვუშვებდი მეც იმ ბავშვივით
იმედს,

— ცხოვრების ნოეს კიდობანს.

და გათელილი მაშინ დაგმშვიდდი,
რომ დამაწერეს სიტყვა „მშვიდობა“.

IV

განა ვიყავი მართო ქალადი
სიყვარულისთვის რომ იბადება.
თავისუფლების სულს ვინახავდი,
და მეც ვიდექი ბარიკადებთან.

მაშინ სიცოცხლე ვარდის ფერია;
მაშინ სიკვდილი არ მიწერია,
(თუმცა სიკვდილიც არაფერია)
„თავისუფლება“ თუ მაწერია“.

თუ მაწერია „რევოლუცია“
ვიცი ჭირივით ვძულვარ ჯალათებს.
მაგრამ ჩემს მოსვლას გულთი უცდიან,
ვინც ებრძვის ტირანს და მოძალადეს.

თუ დრო დაფარავს, წლები გაფანტავს,
სიმაღლეს ისევ მე გამოვიტან.
უღირს ძველთან და ბოროტ საფლავთან
აღვიმართები გილიოტინად.

მევე ვიქნები თავშესაფარი
ყველა მართალი კაცის ფიქრების.
მივიწყებული ძველი საფლავის
უკვდავება და ძველი ვიქნები.

მგონის გულისთქმას, ბავშვის იმედებს
მოვლა ჭირდება იცით თავადაც.
ასე ადვილად ნუ გამიმეტებთ,
ასე გულგრილად ფეხს ნუ დამადგამთ.

უცოდველი და სუფთა დამტოვეთ
ბავშვების ფიქრებს რომ ვუპატრონო.
არ დამაწეროთ სიტყვა „ატომი“
არც ხიროსიმა არ გამაგონოთ.

მაქციეთ ძმობის წიგნის ფურცლებად
მიჯნურის ლოცვად და ბარათებად,
ოღონდაც არა —

ბავშვის კურცხლებად,
ოღონდაც არა —
დედის დარდებად.

ოღონდაც არა —
მოწმედ სხვის ცოდვის,
ოღონდაც არა —
მონად სიბუცის.

მაქციეთ მხოლოდ ჰიმნად სიცოცხლის,
მაქციეთ მხოლოდ ხოტბად სიკეთის.

გულს დამახატეთ რამდენიც გასურდეთ:
ყვავილი, მთვარე, ია, ბალახი,
ზეთის ხილის ხე, ჩიორას ბუდე,
თავთუხი, თოვლი, წვიმა, კალმახი.

სილით მოთხვრილი ბავშვის თითები
და მზე,
ბევრი მზე
რაც მთავარია.

ტყე დამახატეთ სავესე ჩიტებით,
მაგრამ არასდროს — ჩიტის გალია.

ბავშვის ოცნება, დედის სურვილი,
მიწის სიუხვე, ცის სილამაზე,
ოღონდ სიკვდილის ან სიძულვილის
განაჩენს

გულზე
მე ნუ დამაწერთ.

ვთხოვთ, გვედრებით, აღამიანებს,
მაქციეთ წეროდ,
ანდა,

მტრედებად.
დამინაწილეთ, ამახშიანეთ:
ლექსად, სიმღერად და იმედებად.

ზაზა ღარსკელი

გ ა ბ ა ც ე ბ ა

შუადღეა...

ავგისტოს პაპანაქებას გაუთანგავს სოფელს.

პაერმა თითქოს შედედებული სიცხე დაბორილებს და სხეულში ძნელად გადასაყლად ლუქმასავით ჩადის...

• • •

სოფლის ცენტრში უზარმაზარ მუხის ჩრდილს შეფარებიან ავტობუსის მომლოდინე მგზავრები და უინტერესოდ, სიცხისაგან ილაჯაწყვეტილნი თითო-ორიოლა სიტყვას თუ გადაუგდებენ ერთმანეთს.

ცოტა მოშორებით, გზის გასწვრივ ჩამორიგებულან კოლმეურნეობის, სკოლის, კლუბის შენობები... პირდაპირ საავადმყოფოა.

ასიოდე მეტრს იქით ხიდის თეთრი მოაჯირი მოჩანს. აქ ანკარა ხობისწყალი მოედინება... ხიდის ქვეშ კარგი საბანაოა, მთიდან სამი-თხეი კილომეტრი სულ რაგრაგით მსრბოლი ჩხერი-მელა წყალი აქ ჩამოივაცებს და, თითქოს შეისვენაო, უკვე მღორედ, დაქანტულივით მიედინება.

ორივე ნაპირიც კარგა ფართოდ შეუსილავს მდინარეს. პოდა, მეტა რაღა უნდათ სოფლის ბიჭებს. პატარებს და მოზარდილებსაც აქ მოუყრიათ თავი. იხვევბივით ჭყუმპალაობენ წყალში და ნაპირზე აღარ გამოდიან.

...მუხასთან კი ისევ სიჩუმეა. ავტო-

ბუსი აგვიანებს. ერთი ჩოფურა, ლოყებაფორაჯებული კაცი უამე ნერვიულობს, ბოლთას სცემს და თავისთვის რაღაცას იქადნება. მერე შედგება, ყურს მიაპყრობს იქით, საიდანაც ავტობუსი უნდა გამოჩნდეს, მაგრამ სა-ნუგეშო არაფერი ესმის და უკვე ზმამაღლა აცხადებს: — არა, ბატონო, ასე სანამ უნდა გაგრძელდეს? — მერე თითს მუქარით აქნევს: — მე, მაგას ვუჩვენებ სეირს! — იმბოზს, გამწყრალ თვალს თანასოფლელებს მიმოავლებს და რატომღაც ღიღინს იწყებს.

სხვები ეკვის თვალთ შესცქერიან. ალბათ ფიქრობენ, ავტობუსი რომ მოვა, კრინტსაც არ დაძრავს და მანქანაში ასვლასაც ყველას დაგვასწრებსო...

მგზავრებს შავებში ჩაცმული ორი ქალი შემოუერთდა. კარგა მოზრდილი ტომარაც მოათრიეს. ერთ-ერთმა, რომელიც უფრო ძალგაზრდა ჩანდა, სრულიად მოუერიდებლად და უბოდიშოდ იქვე დაიწყო წინდების სწორება. ორსამ მაშაკაცს თვალი მისკენ გაექცა.

...უცებ, ხიდის მზრიდან მანქანის საყვირის გაბმული ხმა მოისმა. მგზავრები შეჩიჩქოლდნენ, შეიქნა მიწვე-მოწვევა. ქალებმა ტომარას სტაცეს ხელი, ორმა კაცმა თითქოს მიშველივითაც დააპირა, მაგრამ მერე გადაიფიქრეს და უბრალოდ ადგილი მოინაცვლეს.

მანქანის საყვირი კი არ ჩუმდებოდა, დასაკლავი გოჭივით ჭყვიროდა.

— რას აყვირებს თუ იცი?! — გაბრაზდა ისევ ჩოფურა, კისრიდან ცხვირ-სახოცი მოივლიჯა და გაწურა.

— ფუჰ, ფუჰ!.. — დაიჭყანა, საიდან-ღაც შეუმჩნევლად შემომატებული სოფლის ინტელიგენტი, რომელსაც ამ გაგანა სიტყვებში ყელაშედ შეკრულ პერანგს შავი პალსტუხი უმშვენიებდა.

მგზავრების გასაყვირად, მანქანა ავტობუსი არ აღმოჩნდა. „კოლხონიკი“ სოფლის ცენტრში შემოვარდა და საავადმყოფოს წინ ღრჭილით დაამუხრუჭა.

მანქანის ხმაურზე დაფეთებული ძაღლები აყეფდნენ, აკრიახდნენ ქათმები, აქრტქოთდნენ ინდაურები...

მანქანის ორივე კარი ერთდროულად გაიღო. პირველად მძღოლი — შალაღი, ქერა, გაფითრებული ბიჭი გადმოხტა და ასფალტზე საშინელი ღრიალით დაემხო.

ხალხი ჭერ კადევ ვერ მიმხვდარიყო ტერაფტის...

უცებ ქალის კივილმა იქაურობა შეძრა...

მანქანას წინიდან შემოუარა და მუხის ძირას გაშეშებული ადამიანებასკენ წამოვიდა ტრუხების ამარა, სულ მტლად გასისხლიანებული ბიჭი. საცოდავად მოფარფატებდა და უაზროდ აცეცებდა თვალებს. მარჯვენა ხელის ადგილას ზორცის ნაფლეულები ეკიდა.

მერე შედგა... თვალები ხალხს მიაშტერა... და ნელ-ნელა ჩაიკეცა...

— ბექარ, ბექარ! — ეს რა დაგმართნა, ბიჭო! — პირველი გამოერკვა ჩოფურა, საზარელი ხმით აყვირდა, ბიჭისაკენ გაქანდა... ხელში ბავშვივით აიტაცა და საავადმყოფოსკენ წაიღო...

...სულ კივილი-კივილით გამოირბინა სოფლის ორღობე ბექარის ბეზიამ და როცა საავადმყოფოსთან მიიჭრა, მის კივილს ბარე ხუთმა-ექვსმა ქალმა აუბა ხმა.

მზე უკვე ქვემოთ, ქალის პირს ამწვანებული ცაცხვების კენწეროებს ჩა-

მოეკონწილა... სოფელში ოცნდნის მთის ნიავმა ჩამოინავარდა და ჰაერი ავეანივით დაარწია. საავადმყოფოსთან სოფლელები შეგროვილიყვნენ და ჩურჩულით ლაპარაკობდნენ. ყველას შეწუხებული სახე ჰქონდა.

ავტობუსი უკვე რაიონული ცენტრიდან მობრუნდა.

ბევრი მგზავრი არ ჩამოუყვანია, ათიოდე კაცი თუ იქნებოდა. ყველამ უცებ საავადმყოფოსკენ ქნა პირი.

— რა აუო, რა მოხდა?

— რაიონში გავიგე, ბექარს ხელი მოწყვეტილი, — შეერია საავადმყოფოს ღობესთან შეგუფულ ახალგაზრდებს მაღალ-მაღალ, ხმელი ბიჭი.

— გუშინ ჩამოვიდა ბექარი ბებია-მისთან თბილისიდან და... ხომ იცი, მაგისი ამბავი, ანკეს დაავლო ხელი. ხობისწყალზე წასულა ნაშუადღევს, ერთი თევზი რა არას, წამლად ისიც კი ვერ დაუჭერა.

— აუ, მაგას სულ თევზები ახსოვს... მერე?

— ჰოდა, საღამოს კინოში მოვიდა. მე და მურმანი ერთად ვისტედი. დაგვიწყო აქეთურ-ქეთური. ბოლოს მაინც თევზაობაზე ჩამოვიგდო სიტყვა. ექვსი კაფსული მაქვს, მდინარას სათავისკენ წავიდეთო. მე არ მეცალა ღღეს, მექის ვაზის შეწანელაში ვეზმარებოდი. მურმანი დიათანხმა. დილას თავმჯდომარე წაიყვანა ზუგდიდში, დათხოვია მერე და ბექართან ერთად წასულა სათავისკენ.

— ამონალი ვინ მისცათ?

— გახუს მიუტია, ცინდელიანს.

— გახუ არ იცი და... მურმანს ვუჩვენებ სეირს, მერამდენედ აკეთებს ამას. ხომ გახსოვს, დინამიტით თევზაობის გულისთვის კრებაზე სულ ბღღვრი რომ ავადინეთ! — ცოტა სიამაყე შეეპარა ახალმოსულს ხმაში, — ახლა დამაცადოს! — დაიქანდა ბოლოს.

— შენი კომკავშირის კრება ეი არადა... მწარედ ჩაიცინა ამბის მომყოლმა, — მილიცია ჩამოვიდა რაიონიდან, ახლა იქა ჰყავთ, აბა, ჩემო ვაზო!

ბიჭები ერთხანს ჩუმად იდგნენ.

— როგორ გავარდნია? — იკითხა ისევ ვახო.

— მოკლე პატრუქი გაუქვებია, გვადის ხილთან რომ მორევია, იქ უნდა-ღათ სროლა. კიდევ კარგი, ხელის მოქნევა მოუტყრიდა, თორემ თავსაც წააცლიდა.

— ეჰ! — ამოიოხრა თოხის ტარზე დაყრდნობილმა, აქამდე ჩუმად მდგარმა ბიჭმა. — საწყალი, არ გადაყვა ამ თევზებს? კოსტა ქირურგმა სულ ძირში მოხერხა მკლავი...

— მურმანის მამა იყო აქ, შენ გეძებდა, მილიციას კომკავშირის კომიტეტის დახასიათება უთხოვია.

ახალმოსულმა ხელი ჩაიქნია და საავადმყოფოს შესასვლელისაკენ გაემართა.

— კაი მოგეცა, კაი დახასიათებას მისცემს მაგი!... — ბოროტად განოსტრა კბილებში თოხის ტარზე ჩამოყრდნობილმა.

ბიჭებმა მოწყენილი მზერა გააყოლეს კომკავშირის კომიტეტის მდივანს.

• • •

— ბეჭარ...

— გისმენ, ქეთინო...

— ესე იგი, მაინც მილიხარ ამ საღამოს?

— ჰო, ქეთინო, უნდა წავრდე, ძალიან მომენატრა სოფელი.

— მერე, მე?

— შენ? შენც ხომ ვერ წაგიყვან?

— არა, მაგიტომ კი არ მითქვამს... რატომღაც შგონია, რომ ველარ გნახავ.

— კარგი, რა ქეთი... არ გამაძცრო, რაებს მეუბნები! სასიკვდილო ჯერ არაფერი მჭირს...

— ნუ ღამცინი, რა, ბეჭარ. მართლაც ცუდი წინათგონობა მაქვს, — აქეთ ჩემი ძმის მისაღები გამოცდები, იქით შენი გამგზავრება... ღმერთო, რა ცუდი სიზმარი ვნახე წუხელ!

— პა-პა-პა...

— უსინდისო!..

— დიდი მადლობა!

— გაგაცილო?

— აბა, რა.

— რომელ საათზე გადის ზუგდიდის მატარებელი?

— ათზე...

ვერ მოახერხა ბეჭარის გაცილება ქეთინომ, მთელი საღამო წვიმდა თბილისში გადაუღებლად.

• • •

ბეჭარი მარტო წევს პალატაში. ფანჯრებს ღამის სიბნელე მოსწოლია. ხანდახან ღრუბლებში გამოიკრთება მთვარე და მკაფიოდ გამოიკვეთება მუხის ტოტები. ნიავე უბერავს და აშარიშურებს ფოთლებს.

ბეჭარი თვლებს ხუჭავს, იშმუშნება.

— რა იყო, შვილო?

ბეჭარს ბეზიამისის ხმა თრთქოს შორიდან ესმის.

— დავიდუბე, ბებო?..

— არა, გენაცვალე, პირაქით... გადაჩი. — მოხუცი ქეთინის ველარ იკავებს და შვილიშვილის ფეხებთან საბანში რგავს თავს.

• • •

საბილიარდოში ხალხმრავლობაა. ბეჭარს ყველაზე ძლიერმა მოთამაშემ — გიგომ შესთავაზა პარტია. ბეჭარს თავის სიცოცხლეში არ უთამაშნია ალბათ ასე კარგად, მაგრამ არც გიგი უღებს ტოლს. ორივეს თამაშს მთელი საბილიარდო შესიქერის. აი, ორი ბურთულაა დარჩა მაგიდაზე. ერთს ვინც ჩააგდებს, მოგებულა.

გიგი ურტყამს და ბურთულა ლუზაში ეჩხირება. მხოლოდ წაქარებაა საჭირო და თამაში მოგებულა... მაგრამ ეს რა არის? ბეჭარი მარჯვენას ვერ იმორჩილებს, წვალობს, კიას ხელშიც ვერ იღებს. მარცხენითაც ცდილობს, მაგრამ, არა... არაფერი გამოდის, მარცხენაც გაშეშებულია. უკვე კბილებით ცდილობს, კია აიღოს, ვერ იღებს. მაგიდა-

ზაზა ღარასელი
მკთხორობები

ზე გადაემხო, განწირული, გაფართოებული თვალები საცაა ბუდიდან ამოუვარდება... ბურთულა გაჩხერილი რჩება ლუხაში...

გივი უცნაური ხმით ხარხარებს.

უკანასკნელ ძალას ეკრებს ბიჭი, ენება... მაგრამ თავს ზემოთ ძალა არ არის.

...

ბექარი საწოლში ბორბავს. რაღაცას ყვირის, ვიღაცას ემუქრება. ორი ექთანი ფეხებსა და მხრებში ჩაფრენია და აკავებენ, ექიმმა რაღაც სიტყვები შეუშაპუნა. ნელ-ნელა იძირება ბიჭის გონება სიცარიელეში...

წყალში ყურყურებდა.

სისხლისფრად დაწინწკლული კალმანები ლაღად სრიალებენ მის გვერდით, თითქოს ბექარს ეჯიბრებიან სიმკვირცხლეში. ამ დროს წყლის სიღრმეში ღინამიტი ეშვება შიშინით და ნაპერწკლების ყრით. კალმანებმა არ იცოდნენ, რა საშიშვლებაა ეს... პირიქით, ცნობის მოყვარე თევზები გარს ეხვევიან ღინამიტს, ბექარმა კი იცის, რაც შეიძლება ღინამიტის აფეთქებას მოჰყვეს. პირს აღებს, უნდა კალმანები დააფრთხოს, დაიყვიროს, მაგრამ პირი წყლით ევსება და ხმის მაგივრად რაღაც ბუყბუყი ამოსდის. მაშინ ხელებით ერეკება აქეთ-იქით თევზებს, ისინი მაინც ცელქობენ... უცებ ღინამიტი აფეთქდება...

ბურუსი იფანტება. კალმანები აღარ ჩანან. ცარცით გაუთეთრებიათ ირგვლივ თითქოს ყველაფერი. ამ სიეთერეს ფხარეწს და მისკენ მიიწევს რაღაც უზარმაზარი, ნახშირივით შავი... თევზის ფორმა აქვს, არა, უფრო ურჩხულის, აი ისეთის, ზღაპრებიდან რომ ახსოვს. ურჩხული პირს აღებს და...

— ააა!... — არაადამიანური ხმით ღრიალებს ბექარი და თვალებს აჭყეტს.

გათენებულა...

მისთვის ფეხები შეუბოროკავთ და საწოლზე დაუტრავთ.

...

— თევზაობა და ბილიარდი, აი, ჩემი უსაყვარლესი გასართობი, უამისოდ ძალზე მოსაწყენი იქნებოდა ჩემი ცხოვრება.

— კი, მაგრამ, სულ თევზებზე რომ ლაპარაკობ, ქამით ხომ მაინც არ ქამ? ვერაფერი გამიგია...

— ქეთი, იცი რა? უბრალოდ, თევზაობა მონადირეული ქინია, ბილიარდი — სპორტული... ორივეს დიდი ნებისყოფა სჭირდება. თევზს რომ დავიჭერ, ხელში რომ ამისხმარტალდება... ან შორიდან ბურთულას მარჯვედ რომ ჩავაგდებ ლუხაში, თითქოს სიცოცხლის წლები მემატება.

— შენს საკონკურსო ქანდაკებას როდის ამთავრებ?

— აი, სახელოსნოს მოვიყვან წესრიგზე და... მთავარია, შთაგონება მოვიდეს. ჩემი ხელების იმედი მაქვს.

— მეც მაქვს შენი იმედი... — თმობს ქეთინო პოზიციებს. მას არც ბექარის დაქვრალი კალმახი უნახავს და არც ლუხაში ჩადებული ბურთულა. ახალგაზრდა შემოქმედთა გამოფენაზე კი ბექარის ქანდაკებებით მოჟადოებული დარჩა...

...

— შინმოუსვლელთა ძეგლს ამთავრებდა ელენეს შვილიშვილი, თურმე ჩვენი სოფლის კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს უთხვია, — ჩურჩულებენ ერთმანეთში საავადმყოფოს ექთნები.

— უსასყიდლოდ, გვიკეთებდა, თუ?.. — კითხულობს პირველი.

— უსასყიდლოდ. ბაბუამისიც ომში არ დაიღუპა, შე ქალო?! — უდასტურებს მეორე.

— მაშინ კი...

— საწყალი ბიჭი. რა უნდა აკეთოს ახლა მაგან ცალი ხელით?

— რატომ, ხელოვნურ პროთეზს ხომ გაუკეთებენ? — გულუბრყვილოდ კითხულობს მესამე ექთანი.

— სულელია ეს უბატრონო. ხის
ხელით რა უნდა აკეთო?! — დამამცი-
რებლად უხსნის პირველი ექთანი, —
წადი, საქმეს მიხედე.

ორნი რჩებიან.

— ნეტა დედ-მამამ თუ გაიგო თბი-
ლისში?

— შეატყობინებდნენ!

— საცოდავები...

— აბა... ეს ერთი ბიჭი ჰყავთ.

— რას შერება ახლა, გამოვიდა
მდგომარეობიდან?

— კოსტამ ახლახან შეუხვია ჭრი-
ლობა. მორფი გავუყეთე. სძინავს ალ-
ბათ...

— ახსენით მაინც?

— კი!

• • •

გახუ ცინდელიანს ჩაუქინდრავს თავი
ბექარის საწოლთან და ნაწყვეტ-ნაწყვე-
ტად ლულულუღებს.

— ჩემი ბრალია. მე საცოდავს მინ-
დოდა წამოგყოლოდი. იმისთანა სათევ-
ზო აღგიღები ვიცი ხობის წყალში,
რომ... რად გვინდოდა დინამიტი?!. რა
გქნა, რა პასუხი გავცე თქვენებს?..

— გახუ... — უცნაურად უციმომივებს
ოჯალები ბექარს. — თუ ძმა ხარ, ერ-

თი კალმახი დამიჭირე და მომიყვანე,
ეხლავე, ცოცხლად მომიყვანე!

— დედა! რად გინდა, ბიჭო, ერთი-
ნად გამწყდარა ყველა.

— გახუ, შენი ჭირიმე, მომიყვანე!..

— ბექარ, ხომ არ გავიყდი... გინდა
ჩამქოლოს სოფელმა?..

— გახუ, გეხვეწები!..

ბექარი მთლად მიღუეულა საწოლ-
ში. ცრემლები ახრჩობს.

• • •

მეორე დღეს რაიონულ გაზეთ „კო-
ლმეურნის ცისკარში“ დაიბეჭდა პატა-
რა წერილი. აი მისი შინაარსი:

„გუშინწინ ორი „მეგობარი“, მურმან
კ. და თბილისელი ბექარ ნ. დინამიტე-
ბით „შეიარაღებულნი“ ხობის წყალზე
უმწეო თევზებს დასახოცად ეკვებენ.
ბრაკონიერებს, როგორც იტყვიან, კო-
კა წყალზე გაუტყდათ. ბექარ ნ-ს დი-
ნამიტი ხელში აღფეთქდა და მარჯვე-
ნა წაგლიჯა. იგი მძიმე მდგომარეობა-
ში მიიყვანეს სოფლის საავადმყოფოში.
ხოლო მურმან ნ. დაელოდება მეგობრის
გამოჯანმრთელებას იქ, „სადაც ჭერ
არს“ და ერთად წარსდგებიან სახალხო
სასამართლოს წინაშე. სწორედ ამაზეა
ნათქვამი: „რაც მოვივა, დავითაო, ყვე-
ლა შენი თავითაო“.

სული სიზმარი

— ნანკა! იცი, ვინ იქნება დღეს ჩემ-
თან?

— ვინა?

— აბა, თუ გამოიცნობ.

— ააა!..

— ჰოო...

— როგორც იქნა, ძლივს არ გავიც-
ნობთ შენს ნიუშას?! —

— ჭერჭერობით არც ჩემია და...

— არც ჩემი! — გადაიკისკისა ნანამ.

— იდი, რა ბიჭია!

— აზრზე ვარ... მაღალი, სიმპათიუ-
რი, გიტარაზეც კარგად უკრავს...

— მოკლედ, ბიჭია ბიჭური. ნახავ,
რა...

— ბევრი ხალხი გეყოლება?

— ისე, რა, მარტო ახლობლები...

— რომელზე ვიკრიბებით?

— შევიდისთვის. წავისადილებთ და
დალამდება კიდეც... მერე ვიცეკვით...
შენ რა, ისევ ზაფხული ხომ არ გგონია.
სექტემბერი თავდება. იცოდე, არ და-
გვიანო. ყველა გივადრთხილე — ზუს-
ტად შეიდ საათზე ვსტდებით.

ზაზა ღარასაძე
მომხრობები

— ცოტას დაეიგვიანებ, რაა...
— არავითარი... იცოდე არ შემოგიშ-
გებ!
— კარგი.
— ნახვამდის.
* * * * *
— თამუნა ხარ?
— აბა, არა?!
— შე უსინდისო, სულ მე უნდა გირე-
კავდე?
— ხო იცი, არა...
— კარგი, კარგი. დღეს შეიდ საათზე
ჩემთან ვიკრიბებით.
— ზლომად ხალხია?
— ჩვენები... და ნიკუშა...
— აჰ! ნი-კუ-შა? ძლივს დაგვაყენე
საშეგლი!
— არც მე მინახავს ბიჭვინთის მერე.
გუშინ დამირეკა. მოსკოვში ყოფილა თა-
ვის პროფესორთან და...
— კაი ტიპია, არა!
— გლი-ჯავს!
— რამდენი წლისაა?
— შარშან დაამთავრა სამედრინო...
— ოცდაოთხის იქნება?
— ჰო, რა, ეგრე იქნება.
— ვნახოთ, ვნახოთ...
* * * * *
— სალომე, შე „სალომე“, შენა... რო-
გორა ხარ?
— ძა-ლი-ან მოწყენილი...
— აბა, იცოდე, დღეს ეგ არ გამაგო-
ნო, იცი, ვინ იქნება ჩემთან?
— ვინა?
— აი, რომ გეუბნებოდრ, ბიჭვინთაში
გავიცანი-მეთქი... ექიმი. მოსკოვში რომ
დაამთავრა.
— რა ჰქვია?
— ნიკუშა... არ გახსოვს, რომ გიყვე-
ბოდრ?
— ჰოო, მახსოვს. გადარეული რომ
იყავი, მაგარი ბიჭიყო...
— ოო!..
* * * * *
— წავედრ, დედა!
პრიალა ვარდისფერ ხალათში გამოწ-
ყობილი, წითლად თმაშეღებილი, მსუ-
ქანი, ჯერ კდევე ახალგაზრდა რომ

ეთქმოდა, ისეთი ქალი, ოქროსფერი ქოხ-
შების ბაყუნით გამოგოვმანდა შემოსა-
სვლელში.
— ნიკა, დამენახვე ერთი, რა გაცვია?
ნიკას ჯინსის პერანგი და ჯინსისავე
შარვალი ეცვა. სარკეში თმას ისწორე-
ბდა.
— აბა, შენ იცი, ნიკუშა, — ქალმა
ყურადღებით აათვალიერა-ჩაათვალიერა
ბიჭი. — ხომ იცი, პროფესორ ცოტინა-
შვილის ოჯახია. ყველა შენ დაგაკვირდე-
ბა, თავი ისე დაიჭირე, რომ...
— კარგი, კარგი... — გააწყვეტინა ბი-
ჭმა. — ვიცი, როგორც უნდა მოვიქცე.
არ დამიწყო ახლა...
— ნუ უხეშობ, ნიკა!
ქალმა თითი მუქარით დაუქნია. — მა-
ნქანას გამოიყვან?
ნიკამ მხრები შეიმშუშნა...
* * * * *
ნიკა მიდიოდა და მოწყენილი შესც-
ქეროდა გამვლელებს. ბიჭებიც და გო-
გონებიც, ქალებიც და მამაკაცებიც ყუ-
რადლებას აქცევდნენ მაღალ, სიმპათი-
ურ ახალგაზრდას, რომელსაც ეფექტუ-
რი ჩაცმულობა კიდევ უფრო შესამჩ-
ნევს ხდიდა. ნიკა კი, ვითომც აქ არაფე-
რიო, დაიქერდა თუ არა ვინმეს დაკვირ-
ვებულ, ზოგჯერ დაუფარავად აღტაცე-
ბულ მზერას, იქვე გულგრილად თვალს
აარიდებდა, თავის უპირატესობაში და-
რწმუნებული.
ფეხით ჩაუყვავა ვარაზის ხეცს. შორს
არც მიდიოდა, თერთმეტსართულიანი
სახლისკენ ჰქონდა გეზი აღებული.
ვარაზის ხეცში ხალხი, საერთოდ, არ
ჩანდა. მოპირდაპირე მხარეს მოჰყრა
თვალი ორიოდ წყვილს და ცოტა ეწყი-
ნა კიდევ, ყურადღება რომ მოისაკლი-
სა.
ნაბიჯს აუჩქარა... თბილისს მოკრია-
ლებული ზეცა ეფარა. ირგვლივ ჩიტე-
ბის ჟრიაშისაგან ყურთასმენა აღარ
იყო.
— მეგობარო! — შემოესმა უცებ.
ტანმა რაღაც ცუდი უაზრა, ვითომც
ვერ გაიგო, ნაბიჯი არ შეუწუნებია.

— მეგობარო! — დაუძახეს ისევ,
უკვე ახლოდან.

შედგა.
მისკენ დაბალი, გაწრიბული ბიჭა
მოდიოდა.

— გამარჯობა! — გაუცინა ბიჭმა.
— გაგიმარჯოს!

ისევ ცუდი უგრძნო ტანმა.

იმ ბიჭს მიტკლისფერი ედო, თვალის
უბეები ჩაშავებოდა, საოცრად არამეტ-
ყველი სახე ჰქონდა.

„კაცი არ ვიყო, თუ პირველად არ
გხედავდე“.

— როგორა ხარ? — დაციწვით, ხრი-
წწიანი ხმით შეეკითხა ბიჭი...

„არავის არ მაგონებს... ჩემზე უმცრო-
სიც ჩანს... ვინ უნდა იყოს? არ ვიც-
ნობ...“

— როგორა ხარ-მეთქი?... — ისევ გა-
უმეორა ბიჭმა და ჯერ ცხვირი მოიქავა,
მერე კი თმაზე ჩამოისვა აქანკალებული
ხელი.

„კაეფშია?“

— არა მიშავს, შენ როგორა ხარ? —
თავისი დაჭიმული და მთრთოლვარე
ხმის გაგონებამ კიდევ უფრო აანერვი-
ულა ნიკა.

— უყურე შენ... მიცანი? — ისევ
დაცინვით გაიკვირვა ბიჭმა და გაიკრი-
ჭა. წინ ერთი კბილი აკლდა.

ნიკამ დაძაბულად, მაგრამ მაინც მოა-
ხერხა გაღიმება.

უკვებ ბიჭმა ძალიან სერიოზული სა-
ხე მიიღო.

— ვერა, ძმაკაც, ვერ მიცანი. ძა-ლი-
ან ცუდია... ერთი, აქეთ მაიწი! — სკვე-
რში შეიწვია ფესტი.

ნიკას ბიჭი მხრებამდეც ვერ სწვდე-
ბოდა. ცოტა გული მოიცა.

— რა იყო! — ჰკითხა და, ასე თუ ისე,
თვალი გაუსწორა ბიჭს.

— არაფერი. წამო, დავსხდეთ! — პა-
ტარა სკვერის სიღრმეში სკამზე მიუთი-
თა და იქითკენ გასწია.

ნიკამ იხტიბარი აღარ გაიტეხა.

ბიჭი შოტრიალდა. ნიკას დაუცადა და
მერე ხელმკლავი გამოსდო.

ნიკამ ხელის განთავისუფლება სცა-
და.

იმან კი ჯიბიდან სწრაფად ამოიღო გა-
შლილი დანა და მუცელზე მიაჭრა.

— წამო... ნუ ჯიუტობ!

ეს უკვე აშკარა შეუპარა იყო.

გააცია.

— რა გინდა? — ძღრვს ამოილულ-
ლულა ნიკამ.

— წამო, კაცო, აგერ ჩამოვსხდეთ,
ვილაპარაკოთ... არაფერი არ მინდა, რა
უნდა მინდოდეს? — ისევ მშედობიან
კილოზე გადავიდა ბიჭი.

ჩამოსხდნენ.

ბიჭმა დანა დამალა.

— აი, ასე... რა გქვია, მეგობარო?

სასოწარკვეთილს, ლაპარაკის უნა-
რიც დაეკარგა.

— რა გვარი ხარ? — ჩავსმა ისე, თი-
თქოს ძილში ყოფილიყო.

— მილორავა! — ამოღერდა.

— ვაჰ! მეგრელი ხარ?

— ჰო!

— ჰო, კი არა დიახ! — გაუსწორა.

— სიგარეტი გაქვს?

— მაქვს! — ჯიბეზე მოისვა ხელი და
გაუშეშდა, იქ მასაც დანა ედო.

— პა, ამოიღე, რაღა! — შეუტია ბი-
ჭმა.

ნიკამ სწრაფად ამოიღო „მარლბო-
რო“ და გაუწოდა.

— შენ ისეთი ბიჭი ჩანხარ, ზაქიგალ-
კაც გექნება.

ნიკამ სანთებელაც ამოიღო.

ბიჭმა ორივე გამოართვა. სიგარეტს
შოუკიდა. მერე კოლოფიც და სანთებე-
ლაც ხალათის გულის ჯიბეში ჩაიტენა
და ბოროტად მოწყურა თვალები.

— სად გავჩერდით! — შეეკითხა მას-
წავლებელივით, — პო, სად მიდიოდით?

— ამხანაგთან.

— რა გინდოდა?

— ისე, რა, არაფერი.

— მოიცა, ერთი არ გამაგო! — ცო-
ტა გამოცოცხლდა ბიჭი, — ამხელა კა-

ზაზა ღარასმლი

მოთხრობები

ცი ხარ და არაფერი არ გინდა, ისე მიდიხარ ამხანაგთან?

— არ მინახავს დიდი ხანია.

— ეგრე თქვი, შე კაცო...

— თუ ძმა ხარ, აგერ ოცდახუთი მანეთი მაქვს... — ნიკამ ფული ამოიღო და ხელში მიიჩიჩა.

იმას, თქვენც არ მომიკვდეთ, წარბიც არ შეუხრია. აუღელვებლად, დინჯად ჩაიღო ფული გულის ჯიბეში და მერე მოულოდნელად სტიკა სილა ლოყაში.

ნიკას წამოხტომა უნდოდა, მაგრამ დანის აპრიალებული პირი დანახა და კისერმოწყვეტილივით უიმედოდ ჩაქინდრა თავი.

— რაშია, ძმაო, საქმე? დაგიშავე, რამე? — ნიკას უკვე მუხლებიც უკანკალვებდა.

— არა, არა გენაცვალე! — გაუღიმა.

— აბა?

— სონი ექ? — ჰკითხა უცებ მეგრულად.

— მარგალური გიჩქენო? — გაუხარდა ნიკას.

— ააა... ალაპარაკდი?! — უხეშად, სიძულვილით შეაწყვეტინა. — ახლა რომ გამოგდაშვო, დღისით-მზისით, რას იზამ? ხომ არ შეშინდები?

ნიკამ მხოლოდ მხრების შეშმუშნა შეძლო.

— გეშინია, თუ არა?

— გეშინია! — გამოტყდა მაინც.

— მშიშარა! — გველურად გაიცინა, სხვანაირად, ხომ იცი, რაცა ხარ?

— არა!

— გითხრა თუ დაგანებო თავი? — დაინტერესდა ცინიკურად.

— შემეშვი, თუ ძმა ხარ! — ისევ ცოტათი გამოცოცხლდა იმედმოცემული, — ჩემი გაჭირვება მეყოფა.

— შენი გაჭირვება? — დასცინა ბიკმა. — რა გაჭირვება, ვიყოთ აქ ცოტა ხანს. ვისაუბროთ.

„უპ, შენი“, — გულში ამოიკვნესა ნიკამ. უკვე დაკარგა თავის დახსნის იმედი და ბედს დაემორჩილა.

ბიკმა სულ აუშვა ალვირი. თმამხეხედილი გადაუსვა.

— ეს ჯინსები სად „დაიადე“?

— რაო?

— ჯინსები მომწონს!.. — ჩაფიქრებით თქვა და დადუმდა. მერე თითქოს სულ დაავიწყდა თავისი მსხვერპლი, ფეხით მიწას დაუწყო ჩიჩქნა.

— ნიკა! — დაიძახა ვიღაცამ ქუჩიდან.

გონებადაფანტულმა გაიხედა. სკვერში ზურა ჯანჯღავა იხედებოდა და ხელს უქნევდა.

— მოიცა, — უბრძანა ბიკმა. — ხმა არ გასცე!

ზურა სკვერში შემოვიდა და მათგან გამოემართა.

— რა იყო, ბიკო, ხმას რომ არ იღებ? — შეეკითხა მოახლოებული ნიკას და ბიკს ეგვიანად გადახედა. შეეტყო, არ მოეწონა.

— რა ვიცი! — როგორც იყო, წამოღდა ნიკა და გამოწვდილი ხელი ჩამოართვა.

ბიკიც ადგა.

— ვინ არის ეს? — ჰკითხა ჩუმად ზურამ.

— ჩემი ამხანაგია.

ზურა გაოცებული შეჰყურებდა.

— ვერ გაიარე შენთვის? — ბოროტად გამოსცრა კბილებში უცებ ბიკმა.

— რაო? — გაიკვირვა ზურამ ასეთი უცერემონიო მომართვა.

— რაო და, ის! მოუტყვი აქედან! — მთლად ჩაეხრინწა ბიკს ხმა და ჯიბისკენ გააქანა ხელი.

ზურამ უცებ მოწყვეტით გაიქნია მარჯვენა და ნიკაში სთხლიშა.

ბიკი სკამზე გადაეშხო.

— ზურა, ფრთხილად, დანა აქვს!

— ამისი დანაც და ამისი!... — მიაცოლა ზურამ შეიდსართულიანი, ბიკის ადგომას დაელოდა და დანაგაშიშვლებულს ფეხი ჩაახილა მუცელში.

ბიკი ახლა უკვე მიწაზე „წამოწვა“, ყველაფერზე ეტყობოდა, კარგა ხანს აღარ აპირებდა ადგომას.

— წამო, წავიდეთ აქედან... თუ ღარ-
ჩები? შენს „ამხანაგს“ ექიმი სჭირდე-
ბა.

ზურამ ყოყმანით გადახედა ნაძირა-
ლას, რომელიც მუხლზე წამოჩოქებას
ლამობდა...

— შენ რა, რა გგონია... ამის ღე-
ლიც! — ნიკამაც უცებ ფეხი ჩაჭკრა
მუცელში.

— წამო, წამო, ბიჭო. არ მოკლა!..

• • • • •

— სად მიდიხარ?

— ღამის ცვლაში ვმუშაობ...

— სწავლა?

— მე ხომ დაუსწრებელზე ვარ...
წელს ვამთავრებ...

— ძაან გაგვრძლებია, აი?!.

— რას იზამ, ძაო, თან ვმუშაობ, თან
ვსწავლობ. ორივე ერთად, ხომ იცი,
ცოტა ძნელია.

— შრომა აკეთილშობილებს ადამი-
ანს! ხომ გაგვიგონია — ნიკას უკვე რი-
ხი მისცემოდა ხმაში, თავსაც უფრო
მსუბუქად გრძნობდა.

— ასეა! — გაიცინა ზურამ. — ისე,
მე რომ არ გიკითხო, არც კი გაგახსენ-
დებო.

— აბა, ჯადოქარი ხომ არა ვარ, მო-
სკოვიდან უცებ, როცა შენ მოგენატრე-
ბი, აქ გაგჩნდე.

— შე კაცო, — ეწყინა ზურას. —
ყოველ არადადეგებზე თბილისში ჩამო-
დისხარ. ორი წელია სულ არ გიკითხო-
ვარ.

— დედაჩემი მეუბნებოდა შენს ამ-
ბავს!

— ისიც კი არ იცი, ინსტიტუტი რომ
არ დამამთავრებია და...

— კარგი, კარგი, — შემწყნარებელი
ღიმოლით დაეთანხმა ნიკა, — წავედი,
თორემ... მიცდიან, ჰო, მართლა, — გა-
ახსენდა უცებ, — როგორ მომაგენი?

— დედაშენმა მითხრა, ჯერ ვარაზის-
ხევი ჩავლილი არ ექნებაო. და... გამო-
ვიქეცი.

„რომ არ გამოქცეულიყო?“ — გაუ-
ელვა ნიკას და ისევ შიშმა მოიცვა.

— პა, შე ძველო, რა მოგივიდა? —
შეაჯანჯლარა ზურამ.

ნიკა გამოერკვა.

გაიცინა.

— „ქაროჩე“, ცოტაც და, მივასიკვ-
დილებდი იმ ნაბიჯვარს, შენ უშველე.

— უჰ, მაგის!.. ეგრევე უნდა გეგლი-
ჯა.

— ცოტა ვაცადე, შემეცოდა მაინც,
სული ძლივს ედგა... — საცმაოდ დამა-
ჯერებლად იცრუა ნიკამ.

ზურამ მეგობრულად ჩაიკრა გულ-
ში.

— აბა, შენ იცი! დაგირეკავ ხვალ.

— ხვალ? ხვალ შეიძლება სახლში არ
ვიყო... ხომ იცი, ნათესავები... მერე
ჩემი მოსკოველი ქართველებიც მელო-
დებიან, მანქანაც ვერა მაქვს წესრიგზე.
რალაც-რალაცეები მოსაჭერია...

— ზედ დაგირეკავ!

— ზეგ? მაშინ დილას დარეკე. სა-
ღამოს კათედრის გამგესთან ვარ... სა-
ლაპარაკო გვაქვს. გნახვ რა, მოკლედ!

— კარგი, კარგი... იცი შენი ნახვა...

— არა გრცხვენია, სიმონ?

ზურამ მეგობარი გადაკოცნა და ჩა-
მომდგარი ავტობუსისკენ გაიქცა. და-
ბალი, გამხდარი, ნაადრევად გამელოტე-
ბული ბიჭი იყო. თეთრი უბრალო პე-
რანგი და პოლონური ჯინსი ეცვა.

• • • • •

— ლიკა, შენმა ნიუტამ დახურა!

— რას გეუბნებოდი!

— როგორ უხდება გიტარაზე დაკე-
რა. კაი სიმღერებიც სცოდნია...

— მოკლედ, ბიჭია ბიჭური.

• • • • •

— სალომე! როგორა ხარ შე „სალო-
მე“, შენა!

— ძა-ლი-ან მოწყენილი.

— ბიჭი როგორ მოგეწონა?

— სიმპათიურია, მაგრამ „ჩერესჩურ“
ხომ არ იჭიმება?

— იცი, ამ ღროს რა უბრალოა!

ზაზა მარახილი
მოყვარულმა

— მე მგონი, ცოტას წაიძველებიკებს
კიდევ...

— რა ვიცი, აბა!

...
ნიკა იმ ღამეს და მეორე ღამესაც ყვი-
რილით წამოახტუნა ფეხზე კოშმარულ-
მა სიზმარმა. დედამ სედუქსენი დააღე-
ვინა.

მესამე ღამეს უკვე მშვიდად დაეძი-
ნა.

მერე კიდევ ერთხელ დაესიზმრა ცუ-
დი სიზმარი, მაგრამ აღარ წამომხტარა.
ისევ დაუბრუნდა მშვიდი ძილი.
ეს იყო, ვარაზის ხევი შეიძულა.

მანქანით რომ ჩაივლიდა, შემოიღებოდა
ბით, მალულად გააპარებდა ხოლმე
თვალს სკვერისკენ.

ორიოდე თვეში ის შემთხვევაც გა-
დაივიწყა.

...
ერთ საღამოს ტელევიზიის გადაცე-
მას უყურებდა.

ჩამდენიმე ფოტო ანახეს.

ნიკამ ერთ-ერთში „ის“ ბიჭი იცნო.

„ოთხი წელი მიუსვიათ“.

ნიკას უკვე საბოლოოდ მოეფონა
გულს.

იუბილე

სახბატაში რვეულები გამოეტანათ.
ბავშვებისთვის მიწოდდა მეყიდა. დიდხანს
ვიდექი რიგში. გვიან მივხვდი, რომ ჩე-
კიც უნდა ამეღო. სალაროსთან ათი კა-
ცი მაინც იდგა... და გადავიფრქე.

ამ დროს ყველგან ასეთი ამბავია, რა
გასაკვირია, პარასკევია, სამუშაო საათე-
ბი დამთავრდა.

„ოჰ, ნეტავი დღეს ამ საქმეს მოვრ-
ჩენილიყავი... ორშაბათამდე ცდა არ
გინდა?“

— რას ბუტბუტებ. ბიჭო, შენთვის,
ხომ არ აურიე? — შემანჯღრია მიწის-
ქვეშა გადასასვლელთან ვიღაცამ.

— ააა... — მივესალმე რეზო კალან-
დარიშვილს.

— როგორა ხარ? თქვენები როგორ
არიან... ახალი რა არის?

— ისევ ისე... ძველებურად ვართ...

— ინსტიტუტში? ექსპედიციაში რო-
დის მიდიხართ?

— რა ვიცი, ჯერ არ არის გადაწყვე-
ტილი.

— ჩვენებიდან ხომ არავინ შეგხვედ-
რია?

— არა.

— იცი, ვინ შემხვდა? ნინო ლეკავა,
ოკეანოლოგი... სანაპირო ზოლის გამაგ-
რებაზე მუშაობენ ანაკლიაში. ზღვას კი-

დევ ოცი სანტიმეტრით წამოუწვდია
წინ... მაგარი თავსატეხი ამბავია, პა,
რას იტყვი?

— ჰოო...

— მოგვითხა.

რეზო ერთხანს შეწუხებული მაყვირ-
დებდა.

— იყავი კალათბურთზე გუშინ?

— ტელევიზორში ვნახე.

— „ცსკას“ დამარცხება როგორ მო-
გეწონა? რა ითამაშეს ჩვენებმა!

— მართლაც.

— შენ, რა?

— რა იყო?

— მარწუხით უნდა ამოგგლიჯო სი-
ტყვები? — ხელი ჩაიქნია: კარგადო, გა-
დმომიგდო წყალბასავით და წავიდა.
ოპერის თეატრთან ტროლეიბუსში
ავედი.

ჩემს ბედზე, ადგილი განთავისუფლ-
და. ფანჯარასთან მოხერხებულად მო-
ვკალათდი.

„ჩვენი დირექტორი სადღა დაიკარგა
დღეს? მასაც ხომ აწუხებს ჩვენი ცეო-
ლიტების ექსპედიციის ამბავი? წავიდა
სამინისტროში და აღარ მობრუნებულა.
ორშაბათს კი დაიწყებს ჯაჭლანს, უჩე-
მოდ არაფრის გაკეთება არ შეგიძლია-
თო...“

ტროლეიბუსი აძაგდაგდა, აზრი აღდა.
„ესე იგი, ასე!“ — დავირტყი ხელი
მუხლზე. გვერდით მჯდომმა მანდილო-
სანმა გაავრევებით შემომხედა. სახე
ფანჯრისკენ მივაბრუნე.

„ორშაბათს ჯერ გელოგიურ სამმარ-
იველოში წავალ, სანამ ფულს არ გადა-
შირიცხავენ, ფეხს არ მოვიცვლი იქი-
დან. მერე, უკვე სამინისტროსაც მივა-
კითხავ, მთავარია, სახსრები გვექნეს, იქ
ურს ველარ გვეტყვიან...“

„...თავს იმშვიდებ, არა?“
სიმწირით ჩამეცინა.

ისევ დავიჭირე მანდილოსნის გაოცე-
ბული გამოხედვა.

„ოჰ, ერთი ამ ექსპედიციასაც დააღ-
გეს საშველი...“

ტროლეიბუსი ხალხით გაიჭედა.
ძლივს დავიძვრინე თავი და უკვე დაძ-
რული ტრანსპორტიდან ჩამოვხტი ჩემს
გაჩერებასთან. თავი ველარ შევიმაგრე
და ინერციით მოხუც კაცს მივხალე.

— ბოდიში, ბატონო! — შევწუხდი
გულწრფელად.

მოხუცმა ნატყენ მხარზე ხელი მოის-
ვა, ერთხანს მკაცრად მიუტრა და მერე
ზურგი შემეჩეცა.

დამნაშეველსავე ვიდექი... უცებ მზა-
რმარცხნივ ვიდაცის დაფინებული მზე-
რა ვიგრძენი.

— მიცანი? — გამიცინა ქალმა.

— ლანა?! — გული პატარა ჩიტივით
შემიფრთხილდა...

* * *

— სულ არ გამოცვლილხარ... — მო-
ვიშველიე თავში გაღლებული გაცვე-
თილი კომპლიმენტი.

— კარგი ერთი, ხუმრობა არ დავგი-
წყებია, — გაეცინა.

— ესე იგი, არც მე გამოცვლილვარ.
— გამიხარდა.

— ჰოო?... — წარბი შეიკრა რატომ-
ღაც...

— სხვა, როგორა ხარ? — სასწრა-
ფოდ შევცვალე საუბრის თემა.

— არა გვიწავს!

— შენი მეუღლის დაწინაურების ამ-

ბავი გაზეთიდან შევიტყვე, მომიღო
ცავს.

ლანას არათფერი უპასუხნია...

— ბავშვები?

გამოცოცხლდა.

— გოგონა მყავს. უკვე რვა წლისაა,
მეორე კლასში სწავლობს. შენ?

— მეც გოგონა მყავს. მალე ხუთის
გახდება...

მერე ცოტა ხანს დაბნეული ვიდექი.
ფეხს მალიმალ ვინაცვლებდი.

მისი ავტობუსი ჩამოვდა.

— ნახვამდის!

— მოიცა... — ავწრიალდი, რაღაცის
თქმა მინდოდა...

— ნახვამდის! — გამიმეორა და ავ-
ტობუსისკენ გაემართა.

ისევ ის გამომწვევი მიხრა-მოხრა...
ოცნებით მივაყოლებდი თავას მის
აშხვართულ ტანს, სანამ კარში არ მი-
იმალა. მერე გაფაციცებით ვეძებდი უკ-
ვე ავტობუსის სალონში... მწყალობელ-
მა ღიმილმა მტრედევით ჩაიფრინა ავ-
ტობუსთან ერთად.

კარი ჩემმა გოგონამ გაიღო.

— მაიკო მოვიდა, მაიკო მოვიდა!
— შესძახა გახარებული.

დავხიარე და ლოყაზე ვაკოცე. სას-
ტუმრო ოთახში შევარდა.

— ხელები დაიბანე და ისადილე, სა-
და ხარ აქამდე? — გამომძახა მაიამ სა-
მზარეულოდან. სასტუმრო ოთახიდან
დედამ გამოიხედა. კაბის კალთაზე თა-
შიკო ებლაუტებოდა.

— გამარჯობა!

— გამარჯობა, გურამ! აი, შენ რომ
გიყვარს ის ლექსი თამარიკომ ზეპირად
ისწავლა, ხომ, თამარიკო?

ბავშვმა დაიმორცხვა და ბეზიან
ზურგს ამოეფარა.

— ყოჩაღ!

— ისადილე, გურამ, და ლექსს შე-
რე გეტყვი!

...მაია მაგიდასთან ჩამოვიჯდა.

უხმოდ ვხვრებდი ჩიხირთმას.

ზაზა მარანელი
მოთხრობები

— რა არის ახალი ინსტიტუტში? ხელფასი ხომ არ ყოფილა?

— არა, ორშაბათს იქნება.

...მაიამ მეორე კერძი მომიტანა:

— გაზეთები ამოიტანეთ?

— კი. ამ საღამოს საღამო ხომ არ გავსულიყავით? რამდენი ხანია კინოში არ ვყოფილვარ.

— ვნახოთ.

— ხასიათზე არა ხარ?

— ისე, რა...

— აბა?

— რამდენი ხანი გავიდა?..

— კინოში რაც არ ვყოფილვარ?

გონებაში უმალ გამოვიანგარიშე.

— ათი წელი...

— ათი წელი? — ეჭვით შემომხედა მაიამ, — რაო?!..

საწერ მაგიდასთან სავარძელში ჩავჯექი. „ლიტერატურული საქართველოს“ კოთხვა დავიწყე.

— ახლა კი სცენაზე ვთხოვთ თამრიკო ჰეიშვილს! — გამოაცხადა დედაჩემმა.

გონებაგაფანტულმა მოვიხედე. ჩემმა გოგონამ ნაწნავები უკან გადაიყარა, წელში გაიმართა და დაიწყო.

ენკი-ბენკი, სიკლი-სა

ენკი-ბენკი-ბა...

დღენი სიყმაწვილისა

გა-ვი-და..."

„გა-ვი-და ათი წელი... ნუთუ ამდენი ხანი გავიდა?“

...მოდი კვლავინდებურად

დავუაროთ გარს.

არა თქვან, სიჭაბუკეც...

გა-ვი-და.

ცოლმა და დედაჩემმა ტაში დაუკრეს. ძალისძალად გავიღიმე.

— მე კიდევ ვიცი, მამიკო, ახალი ლექსი, — ატიკტიკდა თამრიკო და ჩემს მუხლებზე შესკუბება მოინდომა.

— ახლა მაცალეთ. გაზეთებს წავიკითხავ და მერე!.. — ცოტა არ იყოს, უხეშად ვთქვი.

— დავასვენოთ მამა, დადლილია, ალ-

ბათ, თამრიკო... — ირონიულად მიყვარს მაიამ, ბავშვს ხელი მოხვია და მათხმის დან გავიდნენ.

დედამ ფეხი აითრია...

— პოზონდრიამ მოგიარა? ცუდი ხასიათი სამსახურში უნდა დაგეტოვებინა! — თითი მუქარით დამიქნია.

განრისხებულმა ის-ის იყო პირი დავადე და კარიც მოივცა.

სიგარეტს მოვეუკიდე. სავარძლის საზურგეზე გადავწექი და მზერა ფანჯრისაკენ გამექცა. დღე ნელ-ნელა იწურებოდა. მკრთალ ქარისფერ ზოლს გავრღვია მთაწმინდაზე წამოშლილი ღრუბლები...

...დაბადების დღე (ვილაცი)...

სუსტი, ცისფერი შუქი დგას ოთახში. მაგნიტოფონი უკრავს და წყვილები ცეკვავენ...

პეპინო დე კაპრი... „ტამე... ტამე-რო-ო...“ იტალიური, ლამაზი ქალაქის ატაცებელი მელოდია...

მე და შენ...

— შეიძლება გაგაცილოთ?

— არა, მეგობრები მაცილებენ...

...უნივერსიტეტის მეხუთე კორპუსის ეზოში სამწუბრო მეცადინეობა გვაქვს სტუდენტებს. ფანჯრებიდან უცხო ენების ფაჟულტეტის გოგონები გადმოგვცქერიან. იცინიან.

— ნალეე-ვო!... ნაპრაა-ვო!...

წუთით შენი თვალებიც გამოჩნდება ფანჯარაში.

ამას ველოდი დიდიდან... დერეფანში ერთმანეთს დიდი მოწიწებით ვესალმებით: მიხარია, სამხედრო სწავლებაზე ყოველთვის პირგაპარსული რომ უნდა მოვიდე.

— ...გურამ, ხვალ ჩემი დაბადების დღეა... შენ და რეზოს გელოდებით, იცოდე. ხომ მოხვალთ?

— ახლავ დავურეკავ რეზოს! — აღტაცებას ვერ ვმაღავ.

შენი მეგობარი ქეთინო კი გულიანად კისკისებს ტელეფონში. ხეირიანად არც კი ვიცნობ, უნივერსიტეტის საახალწლო საღამოზე გავაცანი.

...ისევ სუსტი, ცისფერი შუქი ოთა-

ხშირ-შავნიტოფონი და წყვილები. საოცარი, მერვენება თუ ნამდვილად გაჭრილი ვაშლივით ჰგავდა ის საღამოები ერთმანეთს?

მე და შენ... და პეპინო დე კაპრი. „ტამე, ტამერო-ო, — ტამე, ტამერო-ო.“

— მამიკო, მღერი?

— რაო? — გამოვერკვიე ფიქრიდან. თამარიკოს შემოუყვია კარში თავი.

— თამარიკო, მაიკლე ცოტა ხანს, ხომ ხელავ, სიგარეტს ვეწევი. არ შემოხვიდე!

„დედამისმა შემოაგზავნა ალბათ“, — მინდა ჩემივე თავი გავიმართლო, ბავშვს რომ ასე მაიცრად ვეჭკვიე.

... — შეიძლება გაგაცილო?

და სანატრელი თანხმობის ნიშნად, თავის უხმოდ დაქნევია...

გზაში თოვლი წამოგვეწია და შენს სახლამდე მიგვაცილა.

მერე სულელივით პირღია მოვსრილობი თეთრად გადახეტილ ტროტუარზე და მოწყურებულივით ვყლაპავდი ფანტელებს...

სახლში დედა გაბრაზებული მიღებს კარს...

— სადა ხარ, ბიჭო. აქამდე?

ტელეფონის ხმა ისმის.

— სადა ხარ, ბიჭო? — შენი გაცვირვებული კითხვა.

...პირველი კოცნა... კიროვის ბაღში ოფოფის სავარცხელივით აშლილი ნაძვის ძირას...

გაცდენილი ლექციები...

ცარიელი აუდიტორიები...

მეგობრების გაოცებული კითხვა: — „სად დაიკარგე, ბიჭო?“

და... ეს იყო და ეს...

ვცდილობ გავიხსენო... ვერ ვიხსენებ... რატომ? რისთვის?..

რა მოხდა?

„სად დაიკარგე, ბიჭო?“

მაშინ პირველად „დავიკარგე“ სამი

დღით. ესე იგი, არც დამირეკია, არც შეგხვედრივარ.

— სად იკარგები, ბიჭო?..

უკვე ერთი კვირით „დავიკარგე“.

...იმ პირველი კოცნიდანვე ვატყობდი, როგორ იფერფლებოდა ჩემი გატაცება.

ვიტანჯებოდი, როცა შენს სითბოზე ყალბი გრძნობით უნდა მეპასუხნა.

ბოროტი არასოდეს ვყოფილვარ... პირიქით, რაც შემეძლო, ვცდილობდი, რომ გული არ ამცრუებოდა შენზე, „დამეჭირა“, „დამეზა“ ის... რასაც შენ-დანი თავიდან ვგრძნობდი... მაგრამ არაფერი გამომდიოდა.

და კვლავ...

...სად დაიკარგე, გურამ... არა გრცხვენია, სულ მე უნდა გირეკო?

შენს წინაშე დიდი დანაშაული მიმიძლოდა... ჩემი თავი თვითონვე მეზიზღებოდა და მინდოდა შენც შეგძულე-ბოდი.

უბადრუკი მიზეზები:

„ყველას უნდა აკოცო, ვისაც შეხვდები?“

შენ არც ერთ ნაცნობს აღარ კოცნიდი მეხვედრისას.

„რამდენ სიგარეტს ეწევი დღეში, ქალბატონო?“

სიგარეტს თავი დაანებე. ყოველ შემთხვევაში, ჩემთან აღარ მოგიწევია. უკვე გრძნობ ჩემს სიცივეს.

„რა არის ასეთი მოკლე კაბა? ლერწამივით რატომ იხრები სიარულისას?.. სულ ასეთი გამომწვევი გინდა იყო?“

მოთმინებით იტან ჩემს უხეშობას...

„გუშინ ვის „ფიატში“ იჯექი?“

(აი, ყველაზე ხელსაყრელი „მიზეზი“).

— ჩემი ძმის მეგობარია, გიზო სიხარულიძე. ეს უკვე მეორედაა, რომ მაკითხავს უნივერსიტეტში! — ნიშნის მოგებით მეუბნები. ალბათ მოგწყენდა ჩემი გაუთავებელი ბუზღუნი.

— მანქანად გაგაგიფო?

ზაზა ღარასილი
მოთხრობები

ჩემი მწარე სიტყვები უპასუხოდ რჩება.

— ბილეთები მაქვს მარინო მარინის კონცერტზე, წამოხვალ? — ამას ისე თბილად მეუბნები, რომ გული მილღვება.

— რა თქმა უნდა.

— როდის შეგხვდები?

— სპორტის სასახლესთან, შეიძლება საათზე.

— კარგი.

და მე არ მოვსულვარ... შენც უკვე თავმოყვარეობამ შეგაწუხა...

ხანდახან უნივერსიტეტში თუ მოგვრავთ ერთმანეთს თვალს.

„როგორა ხარ?“ მეკითხები გაბუტული თვალებით.

„არა მიშავს. სადა ხარ, როგორ დაიქარგე, ასე უნდა?“

თავი მეზიზღება, ახლა ჩემს სიყალბეს რომ ვიხსენებ...

„დაგირეკავ ამ დღეებში“ — და ხელს ხელზე მაგრად გიჭერ, ვითომ ძველი არ დამვიწყებია.

რისი დარეკვა... როგორ მოგარიდო თვალი, საღ დაგემალო, იმას ვცდილობ. სინდისი კი მქენჯნის, მქენჯნის...

...თქვენი „გაპარვის“ ამბავი რომ გავიგე, გულიდან თითქოს დიდი სიმძიმე ჩამომეხსნა. და მაინც, მეწყინა კიდევ, რატომღაც.

— ბიჭო, ამბობენ ლანა კი არ გაიპარა, მოიტაცა იმ გიზომო... — მითხრა რეზომი.

თავი იჭვნეულად გადავაქნიე.

— მაგრამ, არა მგონია. ძნელია, ჯერ ერთი, რას უჯდებოდა მანქანაში? მარტონი ყოფილან. თანაც, გურიაში, ამ სიშორეზე რამ წაიყვანა, ძალით რომ გაეტაცნა, რა, მახარაქმდე ჩაიყვანდა? კაცი საუკესთან იყო. მართალი ყოფილხარ, მაგის იმედი რომ არ გქონდა.

რეზომი რომ მკითხა, რა მოხდა შენსა და ლანას შორის, ვიცრუე. იმედი არა მაქვს, რომ წამდვილად ვუყვარვარ-მეთქი.

დიდოდ არ მეპიტნავა ჩემი „სიმართლე“ ახლა.

რამდენჯერმე ვილაღე უცნობმა „მეგობარმა“ გოგონამ დამირეკა, ჩემი მწრთელობის მდგომარეობას „შეეწუხებინა“ ლანას გაპარვის შემდეგ.

და ის საღამო...

„გისმენია“

გულმა რეჩხი მიყო.

„გულამ, არ შემოძლია... — სლუჟუნებ ტელეფონში. — ახლავ, ფეხს დავკრავ და შენგან გამოვიქცევი... იცოდე, თავს მოვიკლავ... შენთან მინდა... ხომ ვიცი, რომ გიყვარვარ...“

ელდა მეცა. ყურმილი კინაღამ ხელიდან გამივარდა. რა უნდა მეთქვა?.. მეორე დღეს ხელს აწერდით, ქორწილი გქონდათ. წარმოვიდგინე, რა შეიძლებაოდა ამას მოჰყოლოდა...

„არ მიყვარხარ! — ვთქვი ცივად და მტკიცედ სიმართლე, — ეს მხოლოდ გატაცება იყო, გაიგე? გატაცება!“ — ახლა კი ნამდვილად უნდა დაგეჯერებინა.

სლუჟუნი შეწყდა.

ყურმილი დავდე.

მერე კანტიკუნტი მითქმა-მოთქმაც შეწყდა და, როგორც ყველაფერი საერთოდ, ეს ამბავიც დავიწყებას მივცა...

ერთხანს ბოლთას ვცემდი ოთახში. მერე სამზარეულოში გავედი.

— გვეშველა! — გამოაცხადა ჩემს დანახვაზე მაიამ.

დედაჩემი ბავშვს ჩაის ასმევს.

— გაგიარა პოხონდრიაში?

— კი! — ვუქნევ თავს სერიოზულად.

ბავშვმა გაიცინა.

წინაარში გავედი და ლაბადა ჩავიცვი.

— წავედი მე... მალე მოვალ! — და კარი მოვიჯახუნე.

„როგორ დღუშავდება სახე მაიას!..“

ერთხანს ჩაფიქრებული მივხეტიალობდი.

ბოლოს გადავწყვიტე და ორკაპრიანი ჩავეშვი ტელეფონ-ავტომატში. ნომერიც რომ არ დამვიწყებია!

— მიცანი?

— გიცანი.

— რატომღაც მეგონა, რომ სახლში იქნებოდი.

— ჰო, გიზო მივლინებაშია, და...

— როგორ ხარ? — ხმას ვერ ვიმორჩილებ, ველავ.

* * * *

— ლანა, ერთი თხოვნა მაქვს.

— გისმენ, გურამ.

„გურამ... გურამ... გურამ...“

— არ შეგიძლია, ხუთი წუთით შემხვდე?

— არა!

— სულ ხუთი წუთით, თუ გინდა შენს სახლთან მოვალ.

— მე არაფერიც არ მინდა!

* * * *

— ერთი წუთითაც არ შეგიძლია?

— არა, გურამ.

— ასე?

— როგორ, თუ ასე?

— კარგი მაშინ, შვეიდობით!

— შვეიდობით!

ყურმილი არ დავიდოს, მეშინია და ისევ ვეხვეწები:

— რა მოხდება, სულ ერთი წუთით, ძალიან გთხოვ.

— ბავშვები ხომ აღარა ვართ, გურამ...

„ბავშვები ხომ აღარა ვართ... ბავშვები ხომ აღარა ვართ, ბავშვები ხომ აღარა ვართ...“

— სულ ერთი წუთით, ძალიან გთხოვ, გესმის?

— რა დროს ეს არის?

— მაშინ... უბრალოდ, ფანჯარაში გაშოიხედე და მე გამოვივლი, შეგხედო მინდა, მეტი არაფერი.

* * * *

— ესეც დიდი ამბავია? უბრალოდ ფანჯარაში გამოიხედე... ძალიან გთხოვ...

— კარგი!

— ხუთ წუთში მანდა ვარ.

* * *

ძალზე ნაცნობი, ახლობელი ქუჩა ყოფილა ჩემთვის. ლამპიონები არ ანთია. ბნელა. ასევე ბნელოდა მაშინ პირველად... უნივერსიტეტში საახალწლო ნაძვის ხის კარნავალიდან ახალგა-ცნობილი ლანა რომ გამოვაცილებე მე და რეზომ. მერე მისი ფანჯრების წინ დავდიოდით და ვმღეროდით:

„ახ, ტურფავ, ტურფავ... ნუთუ ვერა გრძნობ... გადარეული და-ვი-არე-ვი-ბი“.

ძმამ გამოიხედა. ვინა ხართო, ბრაზით შემოგვძახა.

ჩუმად გავიძურწეთ.

პირველ სართულზე შეუქი არ გინთია.

და მაინც შორიდანვე, გარკვევით ვარჩევ ლანდს ღია ფანჯარაში. შორიდანვე მხედველობას ვძაბავ, სიბნელეში მიჭირს სახის დანახვა, მერე თვალი ეჩვევა სიბნელეს...

— გამარჯობა!

— გამარჯობა!

— გმადლობთ, რომ გამოიხედე, ლანა... — ლანა ეტყობა, ყოყმანობს, ვერ გადაუწყვეტია, მივასუხოს თუ არა. — მას შემდეგ, რაც გაჩერებაზე გნახე... შენზე ვფიქრობდი...

* * * *

კინალამ გავგიყდი, თურმე ათი წელი გასულა... როგორ გაირბინა წლებმა?!...

* * *

ბოლოს მაინც გატყდა.

— აბა, — მასაც უკვირს, — თურმე, ათი წელი გასულა თვალისდახამხამებაში.

— ჰო!

— ერთად რომ ვყოფილიყავით, რა ტანჯვა-წვალებით, კუთს ნაბიჯით გავიდოდა ეს წლები! არა, გურამ?

ზაზა ღარასილი
მომხრობდა

— ესე იგი? — უცებ ვერ მივხვდი.
ლანან ჩაიცინა.

— ესე იგი, მეც დიდ მადლობას გი-
ხდი... გახსენებისათვის!

— სხვანაირად არც შეიძლებოდა.
ყველაფერი ხომ რაღაც კანონებით ხდე-
ბა. ათი წლისათვის დღეა დღეს — იუ-
ბილე გვაქვს. ამიტომაც ვერ ავცდით
ერთმანეთს.

იცინის...

მეც ვიცინი...

— მშვიდობით...

— მომავალ იუბილეში — იხტი-
ბარს არ ვიტყვხე მე.

* * *

თავისუფლად ამოვისუნთქე.

ქუჩაში თავქვე დავეშვი.

ვიღაც კაცი მოემართება ჩემს შესახ-
ველად, მგონი, ნაცნობი უნდა იყოს.

— ოჰ, გაუმარჯოს თენგიზს! — თენ-
გიზიც გეოლოგია, მხოლოდ სამშენებ-
ლო მასალათა სამმართველოში მუშა-
ობს. შარშან ერთობლივ ექსპედიციაში
ვიყავით.

— ააა... — შესაღმება თენგიზი.

— რას შერები, როგორა ხარ?

— ისე, რა...

— ტელეფონი რომ მაქვს, იმიტომ არ
მირეკავ?... — ვიცინი, თენგიზი უხერ-
ხულად იშმუშენება.

— ახალი რა არის, ცოლი არ მოგიყ-
ვანია? რას აპირებ?

— რა ვიცი, აბა?

— ველზე როდის გადახარტ... ე, ბი-
ჭო, გვიანდება... ზაფხული მოგვადგა
კარს...

— ჯერ ხომ იცი, ვჩალიჩობთ...

ძველებიდან ხომ არავინ შეგხვედ-
რია, ზურა, ლალი, თორნიკე ისევ
ჯგუფში გყავს, თუ?

— კი.

— არ შეგხვდეთ ერთმანეთს, მომე-
ნატრეთ თქვე კაი ხალხო...

თენგიზი შეწუხებული მიყურებდა.

— უყურე გუშინ კალათბურს? — რა
კარგად თამაშობდნენ ჩვენი ბიჭები,
არა? „ცკ-ას“ თუ დაამარცხებდნენ.
გეგონა?

— რა იყო, შე კაცო, ავად ხომ არა
ხარ?

— რას მატყობ?

— აბა სიტყვა ვერ ამოგათქმევინე.
ხასიათზე არა ხარ? კარგად...

— მაიააა! — გახარებული შეგრიბ-
ვარ სახლში.

— ჩუ... დედა ბავშვს აძინებს! —
გაბუტული, საყვარელი თვალებით მი-
ყურებს მაია. — სად იყავი, გიყვით
რომ გავარდი?

— საღამოს „თბილისი“ მინდოდა მე-
ყიდა, — გადავდივარ ჩურჩულზე და გე-
უბნები ჯირ კიდევ გზაში მოფიქრე-
ბულ მიზეზს. კინოში წავიდეთ, „რუს-
თაველში“ ახალი ქართული ფილმი გა-
დის, „მამინო“.

გაზეთს ეჭვის თვალით დაჰყურებს
და ნელ-ნელა სახე ეხსნება.

— ლევან ნიკოლაევიჩმა დაგირეკა,
მაგის ექსპედიციის საქმე გავაჯდეთ,
ძალიან წუხდა და ახარეთ ეს ამბავიო.

— ჯარვია! — თიფქმის ყუვიჩი მე
და მერე მახსენდება, ბავშვი რომ იძი-
ნებს. სასწრაფოდ პირზე ხელს ვიფე-
რებ.

მაია თავს შეწუხებული ღიმილით აქ-
ნევს აქეთ-იქით.

— რა აწეწილი კაცი ხარ, გურამ!

— რას იზამ, ძალიანაც მინდა დალა-
გებული ვიყო, მაგრამ...

ქუჩაში მაია მხარზე მეკვრის და საყ-
ველურით ჩუმად მაპარებს: — დიდი
ხნით მიდიხარ ექსპედიციაში?... ხომ
აღმოაჩინეთ ეს ცეოლიტები, მეტი რაღა
ვინდა?

— მეტი გვინდა, მაია, მეე-ტიი...

ბანკაულის გუგაბი

ექვთიმეს ასლო ურთიერთობა არ ჰქონდა საქართველოს მენშევიკური მთავრობის ყოფილ მესვეურებთან, მაგრამ, შინ და გარეთ, ისინი ძალაუნებურად ხშირად ხედებოდნენ ერთმანეთს. ყოველი შეხვედრის დროს, უბირველეს ყოვლისა, საქართველოსა და მის განძეულზე საუბრობდნენ. ერთ-ერთი ასეთი შეხვედრის დროს, როცა ექვთიმე ნოე ჟორდანიას შინ ეწვია, მასთან სტუმრად იყვნენ ნოე რამიშვილი, აკაკი ჩხენკელი და ერთი სამხედრო პირი. ჟორდანიას ძალიან დაღლილი და სულიერად გატეხილი ჩანდა. არც დანარჩენი ორი განოიყურებოდა მხნედ. ისინი, ეტყობა, ბუობდნენ ჩამოგდებული მთავრობის პერსპექტივებზე და, როგორც კი ექვთიმე შევიდა, ძალაუნებურად საუბარი განძეულობაზე გადაიტანეს.

— განძეულობის შენახვის ხარჯები ძალიან მეძვირება. წელიწადში ორი ათას ხუთასი ფრანკის გადახდა ჩვენისთანა ბოგანოებს წელში გასტეხს. რამდენ წელიწადს უნდა ვიხდოთ ასე დიდი თანხა, სადღა უნდა ვიმოვოთ ამდენი კაპიტალი? — სწუხდა ექვთიმე.

— როგორ ფიქრობთ, დიდხანს მოგვიწევს პარიზში ლოდინი ხელისუფლების დასაბრუნებლად? — ჰკითხა ამის

ბასუხად რამიშვილმა და გამომცდელი თვალებით შეხედა პროფესორს. ჟორდანიაც დაინტერესდა, თუ რას იტყოდა მართლის მოქმელი ექვთიმე.

— ლოდინს ვინდა ჩივის, საერთოდ, გვეღირსება კი სამშობლოში დაბრუნება?!

— სულ მალე ქართველი ხალხი ელჩებს გამოგვიგზავნის ხელისუფლების ჩასაბარებლად, — ეს ჩხენკელის მორიგი მკვესრობა იყო.

— ფუჰი ოცნებაა, ქართველი ხალხი ჩვენ სამუდამოდ გაეანაწყენეთ: გაუძარცვეთ ეკლესია-მონასტრები, ყველაფერი წაუართვიეთ, რითაც თავი მოჰქონდა, მერე ბედის ანაბარა მივატოვეთ და გამოვიქეციოთ!..

— ექვთიმე, როდის შემდეგ გახდები ბოლშევიკი?! — წამოდგა და მხარზე ხელი დაჰკრა ჟორდანიამ, — ეს ბოლშევიკების რადიო გაჰკივის დღითა და ღამით, — მენშევიკებმა უსირცხვილოდ გაზიდეს ევროპაში საქართველოს ავლადიდებო. ჩვენ გასაყიდად კი არ წამოგვიღია განძეული, გადასარჩენად წამოვიღეთ.

— გეთანხმებით, გადასარჩენად, მაგრამ რით შევინახოთ, რა სახსრებით? რამდენიმე წლის ქირის გადაუხდელობის გამო კი განძეულობაზე იურიდიულ უფლებებს ვკარგავთ.

— ოღონდ კარგად ვიყოთ და, სახსრები გამოინახება. ერთ ზანს სახაზინო

გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „ცისკარი“ № 3, 4, 5.

ნივთებისა და ვერცხლულის რეალიზაციით მიღებული თანხა შეგვეშველება, მერე კიდევ გამოჩნდება რაიმე საშუალება, — ანუ გეშა ქორდანიამ სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნილი პროფესორი.

ამ დროს ქორდანის მოახსენეს, ნიუ-იორკის ხელოვნების მუზეუმის დირექტორი გეახლათ და თქვენს ნახვას თხოვლობსო. ქორდანიამ უცერემონიოდ მიიღო იგი — მაღალ-მაღალი, ოდნავ გახსნარი, შუახნის კაცი.

— მეტროპოლიტენ მუზეუმის დირექტორი ჰერბერტ ჯონსონი! — პათეტიკურად გამოეცხა სტუმარი ქორდანის და მდაბლად დაუკრა თავი. ქორდანაც თავაზიანად მიესალმა; მერე სავარძელზე მიუთითა.

— მოხარული ვარ თქვენი სტუმრობით, თუმცა სულაც არ მოგელოდით. რით შემძლია გემსახუროთ? — ჰკითხა.

— უფრო ადრეც მინდოდა თქვენს სახლს ვად ჩამოსვლა, მაგრამ გზად შევეცვინდი. მაინტერესებს, რით ცხოვრობს თქვენი აღმატებულება, რა სახსრები გაგაჩნიათ სამშობლოდან გადმოხვეწილებს არსებობისათვის?

— ცოტათოდენი კაპიტალი სამშობლოდანაც წამოგვყვა. გარდა ამისა, გვეყავს მოყვრები, კეთილისმყოფლები, მაგრამ, რასაკვირველია, ეს არ კმარა და ხელმოკლედ ვცხოვრობთ, — უპასუხა ქორდანიამ.

— მაგ მდგომარეობას შეგინსუბუქებდით, თუ მინანქრების განქულებს მოგვიყვდიდით!

— გაყიდვაზე ლაპარაკი ზედმეტია! — ყველას დაასწრო ექვთიმემ. — ნერვიულობის გამო ხელებაქანალებულმა და სახეგაფითრებულმა მოურიღებლად თქვა: დიდი ხნის ამბავია, მაგრამ არ შეიძლება არ გახსოვდეთ ვინმე საბინგუსის ოინები. ამ ავადმოსავონარმა კაცმა ეგზარქოსის ნებართვით მოიპოვა უფლება განეახლებინა ძველი შემკულობა საქართველოს ეკლესიათა ხატებზე. მან ბოროტად გამოიყენა ეს უფლე-

ბა, მოსპო ბევრი ძველი ხატები, მინანქრიანი მედალიონები და ალექსანდრე მესამის ერთ-ერთ დიდ მოხელეს, კოლექციონერ ზენიგორსკის, რომელმაც სწორედ დღევანდელი ჩვენი სტუმრის „მეტროპოლიტენ მუზეუმის“ დირექტორისაგან მიიღო ორასი ათასი დოლარი. ეტყობა, მუზეუმის დირექტორს ძალიან მოეწონა ჩვენებული მინანქრები და სურს ქართული მინანქრების კოლექციის შევსება ახალი ექსპონატებით. მაგრამ სანამ ცოცხალი ვარ და პირში სული მიღვას, უსიკვდილოდ არავის დავანებებ ამ განქულებას. ეს მართო განქულობა კი არ არის, ჩვენი პასპორტი, სინდის-ნამუსი, იმედი და ნუგეშია. ასე იოლად არ დაითმობა ჩვენი მამა-პაპათა შარავანდელი! — ქორდანია კარგა ხანს შეჰყურებდა ექვთიმეს, მერე დამშვიდებით უთხრა:

— შესაძლოა მართალი ხარ, თუ ძალიან არ გავვიჭირდა, სამუზეუმო ან საეკლესიო განქულების გაყიდვას უნდა მოვერიდოთ, მაგრამ უცხოელის მიმართ ტაქტიკიანად მოპყრობაც არ უნდა დავივიწყოთ.

— მასაც არ აწყენს ამგვარ ტაქტზე ფიქრი, — მიაზალა ექვთიმემ.

ამერიკელი ბიზნესმენი დაინტერესდა პროფესორის ნათქვამით, ქორდანიამ კი ბანზე აუფლო სიტყვა და სულ სხვა რამეზე ჩამოუვლო საუბარი.

ქორდანისა და „მთავრობის“ სხვა წევრებთან ერთად დიდ ხანს ბჭობდა მუზეუმის დირექტორი, მაგრამ რაკი სასურველ შედეგს ვერ მიიღწია, მათ ასეთი ვარიანტი შესთავაზა:

— თუ მომცემთ პირობას იმაზე, რომ გაყიდვის შემთხვევაში ამ ნივთებს ჩვენს გარდა, არავის დაუთმობთ, წინასწარ გასესხებთ დიდ თანხას.

„მთავრობის“ წევრებმა ერთმანეთს გადახედეს. ჩანს, მოეწონათ მუზეუმის დირექტორის წინადადება და მზად იყვნენ შეთანხმებოდნენ, მაგრამ სანამ რაიმე გადაწყვეტილებას მიიღებდნენ, კვლავ ექვთიმემ დაასწრო:

— რა პირობა უნდა მოგცეთ? ყოველ პარტიასან კაცს მოეთხოვება ელემენტარული სინდისიერება, რომ მიბარებული ნივთი ხელუხლებლად შეინახოს. თქვენ კი...

მერე ექვთიმე მენშევიკური მთავრობის ყოფილ მესვეურებს მიუბრუნდა: — ვალის აღება ადვილია, გადახდა კი — ძნელი. ვინც მაგისტანა პირობას გთხოვთ, კარგად იცის, რომ ფულის გადახდა არ შეგიძლიათ და ბოლოს და ბოლოს ამ ვალს არ შეგარჩენს.

რაკი ექვთიმე წინააღმდეგი წავიდა, ეს კომბინაცია, რა თქმა უნდა, ჩაიშალა.

შემდეგ ბრიტანეთის მუზეუმმა დაუწყო მოლაპარაკება საქართველოს ყოფილ მთავრობას, ქსნის იმ განქულებიდან, რომელიც უშუალოდ ექვთიმეს მიერ იყო შეგროვილი და მუზეუმისთვის შეძენილი, ერთი რომელიმე ნივთი დაეთმოთ ბრიტანელებისათვის; სამაგიეროდ, მუზეუმის მესვეურები პირობას იძლეოდნენ, საქართველოს მთელი განქულებობა უსასყიდლოდ შეენახათ და ამ განქულებობის აღბრუნებით გამოეცათ.

მოსალაპარაკებლად ლონდონიდან პარიზს გამოგზავნეს ცნობილი ინგლისელი ისტორიკოსი, ქართველოლოგი ალენი. მან უშუალოდ ერთი ემიგრანტი პროფესორი მიუგზავნა ექვთიმეს. ექვთიმემ, რა თქმა უნდა, უარი უთხრა, ნივთები კერძო მუზეუმების კუთვნილებააო. ამრიგად, კვლავ ჩაიშალა სამუზეუმო განქულების გაყიდვის ცდუნება.

ბრიანის მთავრობის პოლიტიკამ, რომელმაც ვერ უზრუნველყო რეპარაცია გერმანიასთან, გამოიწვია საფრანგეთის იმპერიალისტური ბურჟუაზიის უკიდურესი რეაქციული ძალების უკმაყოფილება. ეს უკმაყოფილება კიდევ უფრო გაძლიერდა, როცა ბრიანი დათანხმდა მოწვეულიყო გენუის ეკონომიური კონფერენცია საბჭოთა რესპუბლიკების

მონაწილეობით. ცხრას ოცდაორი წლის თორმეტ იანვარს ბრიანის კაბინეტი დაცა.

ახალ მთავრობას სათავეში ჩაუდგა რეაქციონერი ზაიმოშ პუანკარე, ხოლო ბრიანმა დაიკავა საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი. პუანკარეს მთავრობამ გააძლიერა შეტევა მუშათა კლასზე, პირველ რიგში კი მის მოწინავე რაზმზე — კომუნისტურ პარტიაზე. გამოიცა დეკრეტი ფლოტში რევოლუციონერი სამუშაო დღის გაუქმების შესახებ. ხელისუფლება მკაცრად გაუსწორდა საგაფიცო მოძრაობის მონაწილეებს. ყველაფერი ეს მიმართული იყო არა მარტო კომუნისტების, არამედ ქვეყნის მთელი დემოკრატიული ძალების წინააღმდეგ.

პუანკარეს მთავრობა უკიდურეს ანტისაბჭოთა კურსს ატარებდა. გენუისა და პაგის კონფერენციებზე, ცხრას ოცდაორ წელს, საფრანგეთის დელეგაციას აშკარად მტრული პოზიცია ეჭირა საბჭოთა კავშირის მიმართ. სწორედ ამან განაპირობა ქორდანის დაახლოება პუანკარეს მთავრობასთან. პუანკარე შინ და გარეთ, რაზმავდა რეაქციულ ძალებს საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ და თან პარალელურად აგრძელებდა ევროპაში საფრანგეთის ჰეგემონიის კურსს. პირველ რიგში მისი ღონისძიებები მიმართული იყო გერმანიის დასუსტებისაკენ. ცხრას ოცდასამი წლის დამდეგს საფრანგეთის ჯარებმა, ბელგიის ჯარებთან ერთად, ვითომ რეპარაციის დაჩქარებისა და გადავილების მიზნით, დაიწყეს რურის საზღოების ოკუპაცია, რამაც გამოიწვია გერმანიაში რევოლუციური გამოსვლები, დაიხურა შახტები, გერმანიამ შეუწყვიტა საფრანგეთს ნახშირის მიწოდება, თანდათან ეცემოდა ფრანკის კურსიც.

საფრანგეთის კომპარტია მარსელ კანენის მეთაურობით აწარმოებდა რურის დაპყრობის წინააღმდეგ გადამწყვეტ

აღიზიარ უზილაპა
ბანამულის გუშაბი

ბრძოლას და ამხელდა საფრანგეთის იმპერიალიზმის დაპყრობით პოლიტიკას. მთავრობის საწინააღმდეგო შეთქმულებაში მონაწილეობისათვის ციხეში ჩასვეს მარსელ კაშენი და მისი თანამოაზრენი.

რუსის ოკუპაციამ გააუარესა საფრანგეთის ეკონომიური და პოლიტიკური მდგომარეობა. საფრანგეთი იზოლირებული აღმოჩნდა. მასთან მტრულ დამოკიდებულებაში იყო ინგლისი, რამაც გამოიწვია საფრანგეთის ფინანსური კრიზისი.

რუსის ავანტიურის ჩაშლამ და შინაგანმა სიძნელეებმა საფრანგეთი ცხრაას ოცდაათ წელს „ნაციონალური ბლოკის“ კრახამდე მიიყვანა და ჰუნკარეს კაბინეტი გადადგა.

პარლამენტის არჩევნებში გაიმარჯვა რადიკალ-სოციალისტების ბლოკმა და მთავრობას სათავეში ჩაუდგა რადიკალ-სოციალისტი ედუარდ ერიო. ერიოს მთავრობამ დიპლომატიური ურთიერთობა დაამყარა საბჭოთა კავშირთან. ახალი მთავრობა, მართალია, ზოგიერთ პროგრესულ ნაბიჯს დგამდა, მაგრამ შიგადაშიგ ანტისაბჭოთა ელემენტებსაც აჭეზებდა.

ჰუნკარეს ყურადღებით განვიხირობულმა ჟორდანამ ამჯერად ერიოსა და მაკდონალდის მთავრობას მიმართა თხოვნით ეკისრათ შუამდგომლობა და ჩარეულიყვნენ საქართველოს საქმეებში. ჟორდანის მთავარი საზრუნავი იყო დაკარგული ხელისუფლების აღდგენა საქართველოში შეიარაღებული აჯანყების მოწყობის გზით, რასაც ის ზეპირ თუ წერილობით გამოსვლებში ქადაგებდა.

ერიო საბჭოთა რუსეთთან ურთიერთობის გამწვავებას ერიდებოდა, მაგრამ ჟორდანის „მთავრობასთანაც“ სიმპათიურად იყო განწყობილი და ამიტომ დახმარებას დაჰპირდა, თუმცა რაიმე კონკრეტული ნაბიჯი არ გადაუდგამს. ჟორდანია ერიოსთან მოლაპარაკებით არ დაკმაყოფილდა. კედისა ჯგუფი ვაგზავნა პოლონეთსა და კობურგში დიდ

მთავარ კირილე ვლადიმერის მეშვეობითაა მოლაპარაკება გაემართა. ერიოს ური დახმარების საკითხზე. თავისი დიდი მოკავშირის, საფრანგეთის საამებლად პოლონეთმა შედარებით უხვად გაიღო მოწყალეობა ჟორდანისა „მთავრობის“ ფინანსურად უზრუნველყოფისათვის. ასე რომ მენშევიკები რუსი მონარქისტების წყალობასაც არ თაკობდნენ, ოღონდ თავი გაეტანათ და საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დასამხობად მიმართული შეიარაღებული აჯანყებისათვის მორალურად თუ მატერიალურად მხარი დაეჭირათ.

ექვთიმე უმოწყალოდ აღმხედრდა ჟორდანის იმის გამო, რომ პოლონეთიდან მიღებული თანხა მას ქართული ხელნაწერებისა და მნიშვნელოვანი არქეოლოგიური ნივთების შესასყიდად არ მისცეს.

ლევოსა და პარიზში დადიოდა ხმები, აი, ამ თვის დამლევს თუ არა, ამ თვის დასაწყისში მაინც წავალთ საქართველოშიო. ასეთი ჭორები ბევრჯერ სმენია ექვთიმეს, მაგრამ არასოდეს ყური არ უგდია უსაქმურთა და ფანტაზიოთა ნალაყებისათვის. ექვთიმეს თბილისიდან მეგობრები უგზავნიდნენ ქართულ გაზეთს, რომელიც იუწყებოდა საქართველოს მშრომელთა უმაღალითო წარმატებებს, საბჭოთა შეიარაღებული ძალების ძლიერებას. ამ გაზეთების წაკითხვის შემდეგ პეწი უზუნდებოდა პროვოკატოროთა ყოველგვარ მონაჭორს, რა საკანშითაც არ უნდა ყოფილიყო იგი შენელებული. მაგრამ ცხრაას ოცდაათნი წლის ზაფხულში ანტისაბჭოთა კამპანიამ პირდაპირ ალღირი აიწყვიტა და ექვთიმესაც საფეიქალი გაუჩინა.

ექვთიმე ლევოს ქართულ ეკლესიაში წავიდა, თავის თანამემამულეებს რომ გასაუბრებოდა.

— ახალი ამბავი თუ იცი, ექვთიმე ბატონო? — ეკლესიაში შესვლისთანავე მიახარა კათოლიკე მღვდელმა გრიგოლ ფერაქემ, რომელსაც შავი მანტია წამოესხა და დილის ლიტურგიისათვის ემზადებოდა.

— სწორედ ახალი ამბის გასაგებად გახელი, ჭოროებით ყური მაქვს გამოჰედლი, იწამე ღმერთი, გრიგოლ ბატონო, მითხარი თუ რამე იცი ახალი!

— ახალი ის არის, რომ საქართველოში შეიარაღებული გამოსვლები დაიწყო, ოღონდ არავინ იცის, რით დამთავრდება.

— კიდევ ახალი სისხლისღვრა? გაუგონარი უგუნურებაა! — თქვა მოთმინებიდან გამოსულმა ექვთიმემ.

— რატომ ბრძანებთ ასე, ბატონო ექვთიმე? თუ ვინმეს სწყურია სამშობლოში დაბრუნება, ვფიქრობ, უპირველეს ყოვლისა, თქვენ. მეგონა, გაგახარებდით.

— ვის არ სწყურია სამშობლოში დაბრუნება? ვინ იქნება ისეთი უღმერთო და უგუნური თავისი მიწა-წყალი არ უყვარდეს, ან არ ენატრებოდეს, მაგრამ თუ აღამიანები ერთმანეთს დახოცავენ, მაშინ ოხრადაც კი დარჩეს ცარიელი მიწა. თქვენ მაინც, ბატონო გრიგოლ, საიდან გაქვთ ეს ცნობები?

— გუშინ პარიზში გახლდით, დიკესის ქუჩაზე ერთი მეგობარი უნდა მენახა, რომელიც ამ რამდენიმე დღის წინ დაბრუნდა ვარშაგიდან. რა დაგიმალა და, ადრე თუ გვიან, ვარშავაში ვაპირებ გადასვლას, იქ ბევრი ნაცნობი მყავს და გულთით მეპატიებებიან.

— ვარშაგიდან ჩამოსულმა მეგობარმა გაიმბოთ საქართველოს ამბები?

— არა, იქიდან დაბრუნებულს, პარლამენტის შენობის წინ, მოედანთან, ევგენი გეგეჭკორი შეხვდა. როგორც ეტყობოდა, საგარეო საქმეთა სამინისტროში მიდიოდა, ექაჩებოდა, მაგრამ ორიოდ სიტყვა მაინც დამიტოვა, — ემზადე, მალე მოგვიწევს საქართველოში წასვლა, იქ აჯანყება დაიწყო.

— არ მჯერა, რომელი აჯანყების წამომწყებნი არიან ახლა დარბეული მენშევიკები?

— ისინი მარტონი ხომ არ არიან! მათ ზურგს უმაგრებენ მემარჯვენე სოციალ-ფედერალისტები და ნაციონალ-დემოკ-

რატები, ვაჰრები, ნაწილობრივ გლეხობაც.

— არც ბოლშევიკებია მარტო. მათ მიეშველება სომხეთი, აზერბაიჯანი და მთელი რუსეთი. რით უნდა გაუმკლავდე ამ ძალას?

— ეს იოლი საქმე არ არის, მაგრამ რაკი დაიწყეს, უთუოდ რაღაცის იმედით აქვთ.

— ვნახოთ, აღდგომა და ხვალეო, — თქვა ექვთიმემ და გაბრუნდა.

შინ დაბრუნებულს ცოლისძმა — ილია პოლტორაკი დაუხვდა. ილია თავის დას სიზმარს უყვებოდა საქართველოზე. სანამ ექვთიმე საქართველოს ახალ ამბავზე დაიწყებდა საუბარს, ნინომ პაექტი გაუწოდა. ბარათი ლონდონიდან იყო. დიდი ბრიტანეთის მუზეუმში აუწყებდა ექვთიმეს, რომ ლონდონში ეწყობა მინანქრიანი ხატებისა და ჰედური ზელოვნების გამოფენა, ხომ არ ისურვებდა მისი აღმატებულება პროფესორი თაყაიშვილი, მონაწილეობა მიეღო ამ გამოფენაში საგანძურადან შერჩეული ექსპონატებით?

ექვთიმეს ლოყები ვარდისფრად შეეფაცლა. ნინოს დაცდილი ჰქონდა, როცა მისი მეუღლე ასე გაწითლდებოდა, რაღაცაზე ბრაზობდა.

— რა იყო, ექვთიმე, რა ეწერა იმ ბარათში?

— ყორანი შტორის სუნს რომ იკრავს, ცხრა დღე-ღამე იფრენს და მანამ არ მოისვენებს, სანამ ლეშს არ დაძლევს.

— რაზე ამბობ ამას?!

— იმაზე, რომ ყორნები მარტო საქართველოში კი არა, აქაც, ევროპაშიც, ბლომად ყრფილან. აქაოდა, ქართველებმა სამშობლო დაკარგეს, იქნებ განძეულიც დავტყუოთო, სად არ გვეპატიჟებიან გამოფენებზე — ნიუ-იორკში, ლონდონში, ფილადელფიაში, მაგრამ ჯერ არ მომხდარა ევროპულ დიპლომატიას აზიური სიბრძნისათვის ეჯობნოს. ლონ-

დონი
განმეუღლეს გუშინ

დონში ჩემი განძეული რომ გამოვფინო, ნახევარი არ წამომყვება უკან.

— ბატონო ექვთიმე, ჩემგან არ გესწავლება, მაგრამ აჭობებს ქორდანის მითითებით და ისე გადაწყვეტო ეგ საკითხი, — ურჩია ილია პოლტორაკიძე.

იმავე დღეს ექვთიმე ნოე ქორდანისა ეწვია.

მასპინძელი დივანზე წამოწოლილიყო და წიგნს კითხულობდა. ექვთიმეს ფეხზე წამოდგომით მისალმა და სავარძელზე მიუთითა.

— რალაც საინტერესო წიგნს კითხულობო, ნოე ბატონო!

— ძალიან საინტერესოა, ქორესის სიტყვების კრებულია, ახლახან გამოიცა პარიზში. უკეთესი პუბლიცისტი და ორატორი ახლა ევროპას არა ჰყავს.

— პირადად იცნობო?

— არა, პირადად არ ვიცნობ, მაგრამ მისი გამოსვლა ბარე ორჟერ მომისმენია.

— რა ამბები გეხმით საქართველოდან? — ექვთიმემ სხვა თემაზე ჩამოუგდო საუბარი.

— რამდენიმე დღის წინათ თბილისიდან მივიღე გრიგოლ ლორთქიფანიძისა და სიმონ ჯულელის ბარათი. იწერებოდა, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი იწყებს შეიარაღებულ გამოსვლებს. მეოთხე წელია ემზადებიან და, როგორც ჩანს, მომენტს ეძებენ გამოსვლების დასაწყებად.

— აკი დაიწყესო?

— ვინა თქვა?

— ევგენი გეგეჟკორს უამბნია ჩვენი ლევილელი მოძღვრისათვის.

— ევგენი პარიზშია. შესაძლოა ჩემზე უფრო ახალი ამბები იმან იცოდეს. ის დღეს უნდა შეხვედროდა მაკდონალდს. ხვალ მე და ევგენის ოფიციალური ვიზიტი გვექნება ელჟარდერიოსთან. ყველა ეს ჩვენი შეხვედრა რუსეთ-საქართველოს ამბებთანაა დაკავშირებული. საფრანგეთის მთავრობას სურს და არც სურს ჩვენს საქმეებში ჩარევა. პუ-

ანკარე უფრო გადაჭრით ემსახურება, ვიდრე თბილისი. ევროპაში უფრო კი ფრთხილი დიპლომატი აღმოჩნდა — ჰრის და ევრას. ჩვენთანაც კი კაცი უნდა იყოს და საბჭოთა რუსეთთანაც. არ ვიცი, ასეთი პოლიტიკა რას მოგვცემს. არ სანამდე მოგვიყვანს. ჩვენ გვინდა რეალური დახმარება. ჩვენს თანამშრომლებს საქართველოში უჭირთ ფინანსები და იარაღი. ირგვლივ აღორძინებული საბჭოთა რესპუბლიკების გარემოცვაა. ოპერაციების დაწყება დააგვიანდათ. საეჭვოა, ამ აჯანყებიდან რაიმე გამოვიდეს. ჩვენი საქმე მაშინ იყო დაღუპული, როცა სამშობლო დავტოვეთ და ევროპაში წამოვედით. რისი და ვისი იმედით მოვდიოდით — ძმების, მამების თუ ბიძაშვილების? კაპიტალისტი მაშინ გიმშობილდება, როცა შენგან რამეს გამოელის. ჩვენგან კი რას ელის საფრანგეთის ბურჟუაზია? არაფერს, მაღლობელი უნდა ვიყოთ, რომ თავშესაფარი მოგვცეს. ეკონომიურად ძლიერები რომ ვყოფილიყავით, იცოცხლე, მხარს მოგვცემდნენ, მაგრამ არც კაპიტალი, არც შეიარაღება, არც პერსპექტივა, — ვის რაში სჭირდება? — ჩვენი საქმე დაღუპულია, — ქორდანია მხელი ჩაიქნია.

— დაღუპული მაშინ ვიქნებით, განძეული თუ დავკარგეთ.

— ვითომ რატომ უნდა დავკარგოთ?

— ჯერ ერთი, შენახვის გადასახადს ვერ ავუთავდებით, მეორეც, ნაშეტანი ბევრგან გვიწვევენ გამოფენაზე. ახლაც ბრიტანეთის მუზეუმი გვეპატიჟება, — ექვთიმემ პაექტი გაუწოდა ქორდანისა, — რას ნიშნავს ეს? ჩვენი განძეულით მოიხიბლნენ, თუ შორიდან გვზვებენ და ნიდაგს ამზადებენ იმისათვის, რომ გვიყვლონ და ქონება დავკვიცლონ? ქორდანია ბარათი წაიკითხა, დაკეცა, კონვერტში ჩადო და კვლავ ექვთიმეს გაუწოდა.

— აქ საგანგაშო არაფერია, გვეპატივებოდა, შეგვიძლია მონაწილეობა მივიღოთ, შეგვიძლია — არა; ჩვენზეა დამოკიდებული. თუ მივაჩნიათ, რომ გამოფენაზე გატანა ჩვენს განძეულს ზი-

ანს მიაყენებს, თავაზიანად უპასუხეთ, რომ ამ ეტაპზე არ შეგვიძლია ვიყოთ მათი უდიდებულესობის სასიამოვნო სტუმარი...

ტელეფონის ზარმა გაიწყვიტა. ქორღანიამ ყურმილი აიღო.

— ბატონო ნოე, გელაპარაკებათ აკაკი ჩხენკელი. თუ შეუძლოდ არ ბრძანდებით, კარგი იქნება, ჩამობრძანდეთ პარიზში, ჩვენს საელჩოში!

— ახალი ხომ არაფერია?

— საქართველოში დაიწყო ის, რასაც დიდი ხანია ველოდით!

— კონკრეტულად რა შეგიძლიათ მითხრათ?

— ბევრი რამ. ჩვენებმა ხელთ იგდეთ რამდენიმე დიდი ქალაქი და სისხლისმღვრელი ბრძოლები წარმოებს თბილისის ასაღებად. ბევრი პასუხისმგებელი ბოლშევიკი დატყვევებულია.

— როდინდელი ცნობებია?

— გუშინდელი.

— ნაადრევ თვითკმაყოფილებას ნუ მივეცემით. კარგად გავერკვეთ სიტუაციებში და ისე ვიმოქმედოთ. მე მალე ჩამოვალ.

ქორღანია წასასვლელად მოემზადა, ექვთიმეს პირველ სართულზე დაემშვიდობა, ეტლში ჩაჯდა და აგვისტოს პანაქება სიციხეში პარიზს გაემგზავრა.

დასასრული იქნება

საზოგადოებრივი მედიის ცენტრი

თომას მანო

ბ რ უ ნ ე პ ა ლ ტ მ რ ს

ბასიფიკ კილიტიდისი, 1946 წლის 15 სექტემბერი

მხირობის მიმოხილვა

რაც ოცდაათი წელიწადი წლის მკაცრ გამოცდას გაუძლეოდა, დავტესტეთ, რომ ამერიკიდან „შენობით“ მივმართავდით ერთმანეთს, მოდა, აი, გიგანური კიდეც დაბადების დღის მისალოც წერილს, რომელიც, ძალზე საწყენია, მაგრამ ეს მშვენიერი სიახლე ვერ მხოვებს თავის გამოხატულებას, ვინაიდან ამ დაწყევლილ, მტრისმტყუალ ცივილიზებულ ინგლისურზე საკუთარ ძაღლსაც „ყოფი“-თი მიმართავენ, რა გაეწუბა ამხანაგური გრძნობები, რომლებითაც შენდამი ვარ განმსჯედილი. საზეიმო გულითადაც, რითაც მოგესალმები ცხოვრების მწვერვალადან, „სამოცდაათის“ მწვერვალადან, ჩემდა გასაოცრად, თვითონვე რომ მივადწე ამ ცოტა ხნის წინ, იმედია, მხოვებენ გამოხატულებას ამ ჩვენ შორის უკვე წაშლილ მიმართვის მრავლობით ფორმაში, — ჩვენთვის და ყველასთვის, ვინც რამენაირად მონაწილეობს ჩვენს უოფიერებაში, ოდესღაც მასთან სიახლოვე უგრძნია, მისი შთაბეჭდილების ქვეშ ყოფილა: თუკი ყველას ჩამოვთვლით, ვინც ჩვენი არსებობა იცის, რომელთაც ჩვენ, თვითუღმმა თავისებურად, რაღაც შევუთხვით, ჩვენი ცხოვრების ზოგ-ზოგი მაგალითი ეფრენეთ, ბოლოს და ბოლოს, დედამწიწის მოსახლეობის საკმაოდ მოზრდილი ნაწილი აღმოჩნდება.

გასაგებია, რომ უდიდესი წილი შენზე მოდის. ამის მიზეზი, თუკი ვივარაუდებთ, რომ შენ შენი საქმე, უბრალოდ, არა მარტო უკეთესად გააკეთე, ვიდრე მე ჩემი, შემდეგში უნდა ვეძებოთ: შენი ხელოვნება, მუსიკის ხელოვნება, თითქოსდა საზოგადოდ უფრო მისაწვდომია, მოჩვენებითი კეთილშეოყვებლობა ახასიათებს მას „ტკბობასთან“ მიმართებით,

საზოგადოებრივი ზემოქმედება ახასიათებს და მისი უმაღლესი გამოვლენაც კი ემოციური, გრძნობადი, სენტიმენტალური, „ამაღლებული“ თანამოქმედებით აჭილდობს ბრბოს. მუსიკა „ბავშვებსაც, კი მთავრობებს“, — მაგრამ ძალიან ახლოს, ჩვენში რომ ვთქვათ, არ მთავრებს მათ. ის, თავისი არსით, ისეთივე რაკეტულია, ისეთივე ცივი და უკარგბაა, როგორც ნებისმიერი ხელოვნება, როგორც საკუთრივ დეტატიზაცია. მიმზიდველობისას არ კარგავს სიმკაცრეს, ხუმრობს და მაინც ინარჩუნებს ფორმას, სევდა დაგუბებულია მასში. რაც ამა ქვეყნის ყველა უზენაესის ხედვრია. ვინ იყო რომ იკითხა: „თქვენ იცნობთ მზიარულ მუსიკას?“, ვგონებ, ეს შეუბრტყი უნდა ყოფილიყო, „მიზარული“, „ოქროსკულულებანი“ შეუბრტყი, ვინც ლიტერატურული ტექსტების არჩევანი იდუმალი და სიყვდილის ლანდგადაფარებული მარტოობის სფეროსადმი საოცარ ლტოლვას ამჟღავნებს.

მოკლედ, მისი თქმა მინდა, რომ სახუმარო საქმე როდის, იყო მუსიკის რჩეული, მუსიკოსად დაბადებული, და კაცისათვის ეს მაინც დიდებული მოწოდება და ჭილღოა. კერძოატიად უფრო ბედნიერი, ვიდრე სხვა რომელიმე სპეციფიური და იშვიათი ნიჭი მის წინაშე მზიარული განცვიფრებით მუხლს იდრეკს მთელი სამყარო. ახლახანს რომ გვარუქმ, ძვირფასო მეგობარო, შენი მოგონებანი, შენი ცხოვრების ზღაპარი, ნამდვილი ზღაპარი, დიდი და პატარა ბავშვები ეგზოზ სიახლოვებით რომ მიუვადებენ ყურს, საშუალო ბურჟუაზიულობიდან აღმოცენებული და მსოფლიო წარმატების ზღაპრული მწვერვალდამსკენ აღმავალი დიდება, რაც წყალობაა იმ ნიჭისა, რომელმაც ფერიამ რომ დაგანათლა

აკანში სერგოშვილი ღიმილით, ვინ იცის, რატომ მაინცდამაინც შენ, დიას, იმ ჭადუნსურ ნიქისა, — რა თქმა შენ.

ტალანტი, — რა ჩაუვლომელი და გამამხიარულებელი საიდუმლოა! ღიმილს ვერ ვიკავებ, როცა შენს წიგნში ათი წლის უმაწვილის პორტრეტს ვათვალიერებ, უკვე საჭაროდ რომ გამოდის, ცოტად ნაცნობი, ფართო საუფლოთი და თვითი ბაფითი, ფეხი ფეხზე გადაუდგია და პატარა მაგიდას მიჭლომია, გამართული, თავაწეული, ინტელიგენტური, ამაღი, თავის განსაკუთრებულ ილბაღში დარწმუნებული, გაბედული და მტკიცე სახის გამომეტყველებით, მსოფლიოსთან შერკინების წაფლადან რომ გამოხატავს. ეს არაა ცუდლული და ჩვეულებრივი ბავშვა. ამ უმაწვილში უდიდესი ნიჭი გამოიხატება და ამ ნიჭის გამოხატებით წავა იგი უცილობლად შორს, — მოხუცმა რადეკმა, ბერლინის შტერნის კონსტრუქციის დირექტორმა, ეს მაშინვე თქვა. რადეკი სიამოვნება ამაში, ყველაფერს ისე წარმოადგენ, როგორც ეს წიგნშია: კეთილ მშობლებს, გაცივებულს იმით, თუ რაბებს ჩადის მათი რვა წლის ბები, მიჰყავთ იგი გამოცდებში მუსიკის ზედმეტი ფასით, რომელიც მათ იღებს ბეთშოვენის ბიუსტითა და ბესტაინის რიალით შემოქმედ მღერულ კაბინეტში. აბა, ერთი ვნახოთ! აბსოლუტური სენა აქვს? ურთულესი საგარეოება უდავოდ მოწმობენ ამას. პატარა უცნობ პიესებს უკრავს სანოტო ფურცლიდან. თავის სიცოცხლეში პირველად, ნამდვილ საკონცერტო რიალზე, რომელიც მას არასოდეს უნახავს, შეუძლია დაუკრას პიესები, რომელთაც ისუტებს, ფრაგმენტი მოცარტიდან, რამდენიმე „უბიტუო სილდრა“, ამის მერე ცოტა იმპროვიზირებასაც სთხოვენ. ბოლოს მოხუცი ბატონი მას გარეთ ისტუმრებს, რათა მშობლებსაც უთხრას ორიოდ სიტყვა, რაც სრულიადაც არაა აუცილებელი უმაწვილშიც მოსმინის. იგი მათ ეუბნება: „მისინეთ, იგი რაღაც სრულიად არაჩვეულებრივი მოვლენაა! ძალზე საგულდაგულად განსწავლის ღირსია. თქვენი პირმო თხემით ტერფამდე მუსიკა!“ პედაგოგიურად შერბილებული სახით ბოლოს შენამდვილ მოიტანეს ეს სიტყვები, როგორც აღმგზნებადი ქება, როგორც მოწოდება უმცირესი რუდუნებისაკენ. რუდუნება! განა ტალანტი, ტალანტი შეპყრობილობა უნდა იქნას მისკენ მოწოდებული? ისინი ზომ ერთნი არიან, ტალანტი რუდუნებას მიეღობის, ხოლო რუდუნება ტალანტის განხორციელების საშუალებაა. გენიოსი, თქმა არ უნდა, მანიაკურად შრომისმოყვარეა. მე გხედავ შენ, სკოლის გსაზე მწყობრი ნაბიჯით მიმავალი რომ ცდილობს რეგულარული მერვედების მერვედტროლებთან შეთანხმებას, ყოველ მეორე ნაბიჯზე სმამა-

დლა და ერთნაირ რიტმში ითვლი, „ერთი, ორი, სამი“, ამასთან, „ერთი“ ყოველთვის მარცხენა ფეხზე უნდა მოვიდეს, — და მერე, ზუსტად ასევე, „ერთი, ორი“ ყოველ მესამე ნაბიჯზე. ისე, რომ „ერთი“ მონაცვლეობით ხან მარცხენაზე მოვიდეს და ხან მარჯვენაზე. ხალხი გაიოცებს — ეს, უკაცრავად არ ვიყოთ, ცოტა ახიერებული წეა, მაგრამ ამით ადვილად მიჩვევი უბრალო ნოტებში ტროლოთა თანხლების შესრულებას. ზოდა, ცოტა მოგვიანებით, სტრაინსკი, ვისი „Concerto“ შენ, ცხადია, ოდნავ შენი კლასიკური მომენტული მრწამსის საწინააღმდეგოდ, პარიზში შესრულე ავტორთან ერთად, თავის მეშუარეში ჩაწერს: „ელტრემა თავისი არაჩვეულებრივი უნარის შემწეობით ჩემი დავალება განსაკუთრებით სასიამოვნო გახდა ჩემთვის. მასთან არასოდეს შემეშინებდა იმ ადგილები, რომელთა რიტმიც ანსამბლისათვის საშინაო რეობას წარმოადგენს და რომლებიც ბევრი ღირსიერებისათვის შებრკოლების ლოდოდ იქცევიან“.

„დასაბამით იყო რიტმი,“ — თქვა პანს ფონ ბიულოვმა, ღირსიერების ნათქვამია, ცხადია, მაგრამ ვიცით, რომ ყველაწიარ ზედმოწებას მიგნადგება, ხოლო პოეტური შემოქმედებისათვის, რომელშიც მე არა მარტო ლირიკას ვგულისხმობ, პირდაპირ ზედგამოჭრილია. შიღერი აღიარებდა, რომ ყოველი ნაწარმოების ვარსკვლავებ-ნისლინებრა საწყისი მუსიკალური საწყისი, რითხული წინათგანმობაა. წერისას, მერწმუნე, აჭრი ძალზე ხშირად წმინდა წყლის რიტმული მოთხოვნების პროდუქტია. რიტმი რიტმულობის მიწით კი არ შემოიყვანება, თუმცა, ზოგჯერ, ასეც შეიძლება გვეჩვენოს, არამედ კადენციისათვის. მე დარწმუნებული ვარ, რომ პროფესიულაზე იდუალები და ძლიერი ძალა მის რიტმულობაში უნდა ვეძებოთ, რომლის კანონებიც გაცილებით სათუთია, ვიდრე აშკარა მეტრული ლექსწყობისა. ნეტავ იცოდ, როგორ საგანგებოდ მომიქონეს თავი, როცა ერთმა კრიტიკოსმა ჩემს პირველ რომანზე თქვა, რომ ჩემი შესრულების მანერაში საკმაოდ ურევია ღირსიერის ხედი.

როცა ერთხელ გამოვთქვი მეტაფიზიკური სურვილი „შემდგომში“ კავშირებისკენ გავმხდარიყავი, შენ ელვანტური პასუხი მომეცა:

— როგორი მისარია, რომ არც ამჯერად გახდი ღირსიერი.

სრული სიმართლეა: ერთი ჩვენგანი, ჩანს, ზედმეტი აღმოჩნდებოდა. მუსიკოსად რომ დავბადებულყავი, დაახლოებით ცეწარ ფრანკი-ვიტ დავუყარავდი და შენსავით ვიღირსიერებდი. მაპატიე, ადრეც ზომ მომეცა ამის თქმას საშუალება. ამ სიტყვებიდან უდიდესი სიმართაა

გამოხვედრის შინა დირექტორული მანერის, შენა ფესტივალურული ზომიერებისა და გემოვნების, მუსიკაში შენი მიმყურე წვდომის მიმართ. რა-ოდენი ალტაცების შემცველია ეს სიტყვები, რომლებიც სიტყვას აღუადგენენ შენს დამოუკიდებლობასა და მსტატუსს, ამ უპანსკენლო მე ახლა შურობი შევცემი და ვაძტაკებ, რომ არც ჩემთვის იქნებოდნენ ისინი უცხო.

ვაი, რომ შეშინებოდა ხელოვნება ისაა, რაც ხელარგეიფების. ალბათ, ერთი-ორჯერ კიდევ ამოიხსნე, რითაც გაამდგენე, რომ არც შენთვის ყოფილა პროფესიის შეცვლის სურვილი უცხო ხილი, ხოლო ჩემანებში (შენ მათ კარგად იცნობ და გოფარს კიდევ ისინი) ჩვენს შესახებ ისიც კი თქვას, რომ იშვიათი და სასიამოვნო სანახაობა, რაცა ეს ორი მოზუცრ აგრე გულწრფელად არიან ერთობლივად ალტაცებულო. ამ წინადადების ყოველი გამოვრებისას თვალწერტმომდგარი ციციანი, ხოლო მერე ჩემს თავს ვეუბნები, რომ მე მაინც უფრო მეტი სხაბაი მაქვს შუორდეს შენი და მინდა გავაფრთხილო, რომ წინასწარ განუტყელ სურვილებს არ აყუევ.

როგორც მეგობარმა, არ ძალმიძს გირჩიო ამქვეყნად ხელმეორედ მწერლად მოვლინება, მისი ეკალ-ბარდით მოფენილი ცხოვრების გზა. მაშინ, როცა მოხუცი საღვეე განცვაფრებულად გცდიდა. მე, ჩემს უღანასწოლად ღებთან, მშობლებთან და დიდებთან ერთად პატარა სულელურ პიესებს ვუკრავდი, თვითონ რომ შევთხუე და რომელთაგან ერთ-ერთს, ძალიან კარგად მახსოვს, ერქვა: „ოქვენ ვერ შესწლებთ ჩემს მოწაფლას“. ვიღაც მოხუცი რადიოდ აშის საფუძველზე რომ დამოწმებოდა და ეთქვა შენში თხემით ტერფამდე პოეზია ბოშქრობსო. უსაშინლესი ქარაფუტობის მოჭეზი შეიქმნებოდა. გამოვონებები, ვავიარბა, სახალხო მქონდა, მაგრამ მათზე მომავლის იმედების დამყარება არავის მოუვიდოდა აზრად, ვფიქრობ, არც მე. თუკი ვინმე ჩემსათვის აგრძელებს ლექსებსა და ყოველგვარი უმსგავსების ჩხაპნას (მისწრაფება, რომელიც შეიძროდ უკავშირდება მხიარული უხეშობის არარსებობასა და გრძნობათა სამყაროს გახვიალება), საქმეს ეტყოს თვითონ უფურტენ და ანდობს სავონებელში ცვალებიან. თხუთმეტი წლისა ერთი უვაცი მოწაფე ვიყუი, ეს იყო და ეს. სწორედ მაშინ მიიკვალა მაშჩემი და ანდერძში ჩემს შესახებ დაიბარა, ჩვილი გულის პატრონა და დამიტარებესო. ეს იყო ყველაფერი, რისი მოლოდინიც, დიდი სურვილის მიუხედავად, შეეძლო მას ჩემგან ჰქონოდა. მაგრამ, აი, განვლო ათმა წელმა და ფრიალ ნაადრევად, სიუფიფიურმა მუყაობამ (თავს ნებას მიცემს შენს შრომისმოყვარეობას შევადარო იგი) ალტაცებისა და სწავლის ნიჭმა დამაწერინა წიგნი, რომელმაც მსოფლიოში პპოვა აღიარება. უნდა

გამოვტყუე, რომ სწორედ ამ ათი წლის წესობაა ზოგიერთი გამაშხნეველები წინამოსწავების გამოვლენა, ხოლო მდლიანობაში ეს იყო მერყევი განმარტების წლები, წლები მეღანქლოური ეტლადუფნისა, ცვალებადი და მოუსაფარი თვითრწმენის ტყვეობაში.

არა, შენ უკეთ გქონდა საქმე აწყობილი, იოლად-მეტყი, არ ვამბობ, მაგრამ უკეთ. პოეტურ ტალანთან შედარებით რაოდენ უფრო შეცნობადი, გაციკროვნებული, თვალსაჩინო, ბრწყინვალე და სასურველია დასაბამიდან მუსიკალური ტალანტი რაოდენ უკეთ ზრუნავს საზოგადოება მის მიღებაზე და გამოზრდაზე. ადვილად შეიძლება შემოწმდეს ეს ტალანტი და მოგვიანებით ეს ფერომენალური გამოსაცადი შენსავით იშვიათება პორტრეტადან, მას ფეხქვეშ ეგებიან სახელმწიფო დაწესებულებები, კონსერვატორიები, ვოკალური აკადემიები, საოპერო თეატრები, ენოდეობის ფართოდ გამლილი ხელებით. „რა გინდა გამოხვიდე?“ — „მუსიკოსი!“ და ყველას ნათელი დაედება სხეზე. „რა გინდა გახდეს?“ „პოეტი!“ მაგრამ ამას არაფერ გეტყვის.

რასაც მე შენში, ძველო მეგობარო, ყველაზე მეტად ვაფასებ, არის ის, რომ შენ, მფლობელი ზეგარდმო ნიჭისა, რომელსაც გამოჩნურობა მთელი მსოფლიო, არასოდეს კმაყოფილებოდა მისით, რომ ზეგარდის საფუტოს მთელი განუსაზღვრელობა, სადაც შენ მბრძანებლობდი, არ იყო შენთვის ყველაფერი, რომ აღრინდაწვე მიელტყვოდა გახდენილი სულის აზრის, სიტყვის დიდებასა და შევებას, აღმართიან მთლიანობას და განათლებას — მაინც არ გვეშინია ამ ძველმოდური სიტყვის. ყველა მუსიკოსი როდი რაცის თავს ამის მოვადიდე მაგრამ დიდი ბეთიოვენი გიჭონობიარედ მოგვარონებდა ამ მოვადიდებას, როცა ერთ თავის წერილში წერდა: „არ არსებობს ქვეყნად ტრაქტატი, რომელიც ზომავს მეცნიერული მომწვენებლობად. არავითარი პრეტენზია არ მქონია ნამდილო სწავლულობაზე, როცა, ამისდა მიუხედავად, ბავშვობიდანვე მიზნად დავისახე ჩაყვდომილი ყოველი საყუუნის ჩრეტლთა და ბრძენთა აზრებს. სირცხვილი იმ ხელოვანს, რომელიც თავს მოვადიდე არ თვლის, სულ ცოტა, ამაში მაინც შეიტანოს თავისი წვლილი“.

„მოვადიდება“ შენთვის სიყვარული და ხალხის იყო, შენი რბილი, ყოველმხრივ ცოცხლად ღტოლვადი სულის ბუნებრივი მოთხოვნილება შენს დიდ განსწავლულობას მსოფლიო ლიტერატურაში მოწონება შენი მოვონებათა წიგნი, ხოლო უფრო მეტად შენი საუბრები, და, ცხადია, იმდენივე მწერლის სიყვარულით იყავ გატრეცილი, რამდენი მუსიკოსისაც. ერთი მათგანი მეც ვიყუე და თუკი ოდესმე მემუარების დაწერა მომიხდებდა, სიხარულითა და მა-

დღიერებაში მოვიხსენიებ ჩემი ცხოვრების ამ ბედნიერ ფაქტს.

დღეისთვის კი, ჩემო ძვირფასო, ნება მიბოძე ჩემი გრძნობები, ამ ღიადებულ დღეს რომ მეუფლებიან და აღელვებენ მთელ გრძნობად საშუაროსაც, იმ შეძახილით გამოვხატო, რო-

მელიც რომის აუგუსტოში, როცა შენ შემდეგმ მყირედი წინააღმდეგობისა, დამორჩილდი მოგუგუნე ბრზოს მოთხოვნას და da capo¹ დაიწყე „ზიგფრიდის ნაოსნობის“² დაკვრა, ერთმა ენთუზიაისტმა გიძღვნა ქანდარიდან: ბრავო, ბრუნო!

შენიშვნები

ბრუნო ვალტერი (1876-1962) — ენობილი ღირიერი. მისი ნამდვილი გვარია შლეზინგერი. მუშაობდა ვენისა და ბერლინის საოპერო თეატრებში, ზელმდენელობდა ლაიპციგის ორესტრას „გაიანდჰაუსს“ (1930-1933), 1933 წელს ფაშისტური გერმანიიდან წავიდა ემიგრაციაში ჯერ, ავსტრიაში და საფრანგეთში, მერე აშშ-ში. 1946 წელს მიიღო ამერიკის მოქალაქეობა. მის კალამს ეკუთვნის შემდეგი თხზულებანი: „მუსიკის ზნეობრივი ძალების შესახებ“ (1935), „გუსტავ შალერი“ (1936), ავტობიოგრაფია „თემა ვარიაციებით“ (1947).

1. ფრანც შუბერტი (1797-1828) — ავსტრიელი კომპოზიტორი.

2. თომას მანს მხედველობაში აქვს ბრუნო ვალტერის ავტობიოგრაფიზ „თემა ვარიაციებით“, რომელიც პირველად ინგლისურ ენაზე

გამოქვეყნდა. სხვათა შორის, ბრუნო ვალტერი ამ წიგნში ძალზე გულთბილად იხსენებს თავის პირველ გაცნობას თომას მანთან მიუნხენში, პერცოვის პარკში.

3. იგორ სტრავინსკი (1882-1971) — რუსი კომპოზიტორი და ღირიერი, 1911 წლიდან ცხოვრობდა საზღვარგარეთ.

4. ჰანს ფონ ბიულოვი (1830-1894) — ენობილი ღირიერი და პიანისტი.

5. ცეზარ ფრანკი (1822-1890) — ენობილი ფრანგი კომპოზიტორი და ორგანისტი.

6. da capo (იტალ.) — თავიდან.

7. „ზიგფრიდის ნაოსნობა“ — ოპერიდან „ღმერთების დაღუპვა“ (რინარდ ვაგნერის ოპერა-ტეტრალოგიის — „ნიბელუნგების ბეჟედი“ (1852-1874 ნაწილი).

წინამდებარე წერილი ერთ-ერთი იმ პრაველთაგანია, რომელიც თომას მანს მიუწყობია თავისი მეგობრისათვის, მსოფლიოში ენობილი ღირიერის — ბრუნო ვალტერისათვის. წერილი პირველად გამოქვეყნდა ნიუ-იორკის ჟურნალ „აუფბაუში“ 1946 წლის 13 სექტემბერს, ხოლო იმავე წლის ოქტომბერში მისი ინგლისური თარგმანი დაიბეჭდა „მიუზიკალ კუორტერლში“ (ნიუ-იორკი). წერილი შევიდა თომას მანის თხზულებათა კრებულში.

თომას მანის წერილების ქართულ ენაზე თარგმნის ტრადიციას აწ განსვენებულმა ოთარ ჯინორიამ ჩაუყარა საფუძველი. მანვე თარგმნა პირველად მწერლის სამი წერილი, რომლებიც გამოქვეყნდა გაზეთ „ლიტერატურული საქარველოს“ ფურცლებზე. წინამდებარე წერილი რიგით მეოთხე იქნება.

გერმანულიდან თარგმნა, შენიშვნები და ბოლოსიტყვაობა დაურთო მალაღიმეზ ზარიმეშ.

ედმუნდ კილკრი

მწვერვალი

მეთობედ საუკუნე გავიდა მას შემდეგ, რაც 1953 წლის 29 მაისს 8848 მეტრზე აღმართული დედამიწის უმაღლესი მწვერვალი ჯომო-ლუნგმა (ევერესტი) პირველად დაიპყრეს ახალზელანდიელმა ედ-მუნდ კილკრიმ და შერპმა თენსინგ ნორგეიმ. ეს გახლდათ ჯონ მანტის მეთაურობით მოწყობილი ინგლისური ექსპედიციის უდი-დესი გამარჯვება: ათეული წლების მანძილზე გავრეული არნახელი ჯაღისა და გაუგონარი მსხვერპლის საფასურად ჯომოლუნგმა, ბო-ლოს და ბოლოს, მაინც დანებდა ადამიანის ურყევ ნებას. მას შემ-დეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა და დედამიწის მესამე პოლუსიც არა-ერთხელ აიღეს გაბედულმა მთამსვლელებმა, მაგრამ ეს გარემოება, ბუნებრივია, ოდნავადაც ვერ ჩრდილავს პირველმსვლელთა ღვაწ-ლსა და დამსახურებას, ზოლო მათ უშუალო შთაბეჭდილებებს გა-ხუენება არ უწერია. თენსინგის მოგონებებს ჩვენს მკითხველი კარ-გად იცნობს წიგნიდან „მყინვართა ვეფხე“, ჰილარის „მწვერვალი“ კი ქართულ ენაზე პირველად ქვეყნდება.

რის ვაჟ-ვაგლანით გათეული ღამის შემდეგ, 27 მაისს, დილაადრიაან, სულ გათოშილსა და გაუბედურებულს გამოვიღვიძა. ჩვენ ევერეს-ტის სამხრეთ უნაგირაზე ვიმყოფებოდით. პი-რამიდულ კარავში მოკალათებული ჩემი თა-ნამოსანგრენი — ლოუ, გრეგორი და თენსი-გი სულ აქეთ-იქეთ აწყდებოდნენ, შაფურ-ით ტრიალებდნენ და ამაოდ გაურობდნენ ძვლებამდე გამტან სიცივეს. უღმობელი ქა-რბუქი კი გააფთრებით ვხეთქებოდა კა-რავს, რომლის კალთების გაბმული ბათქა-ბუთი დაძინების საშუალებას გვართმევდა. საძოლე ტომრიდან უხალისოდ გამოვყავი-ნელი და ხაათს დავაცქერდი. დღის ოთხი ხაათი გახლდათ. ერთბაშად ახანთის ქრობა-დმა სინათლემ კარვის სამარისპირა კედელ-თან თერმომეტრს მიანათა. იგი მინუს 28 გრადუსს უჩვენებდა.

ჩვენ ვიმედოვნებდით, რომ ამ დღეს საიე-რიშო ბანაკს სულ მალე, სამხრეთ-აღმოსავ-ლეთ თხემზე გავმართავდით, მაგრამ გრიგალ-

ისტური ქარის გამო, ნურას უკაცრავად, კარავიდან გამოსვლას ვერ ვებედავით. თუმ-ცა ქარის შენელებისთანავე გასვლისათვის მზად უნდა ვყოფილიყავით. თენსინგს მუჭ-ლუგაში გავკარა, საქმელისა და სასმელის თაობაზე ორიოდ სიტყვა წავწურწურე და შემდეგ სინდისის ყოველგვარი ქენჭის გარე-შე საძილე ტომარაში ნებიერად განვივინე. მალე პრიმუსის კოთქოთმა და კარავში ჩადე-რილმა სითბომ სიცოცხლე დაგვიბრუნა. ლოუ, გრეგორი და მე შაქრითა და ლიმონ-მუცვით შეზავებულ ცხელ წყალს ვხვრედი-ბისკვიტს შევეცეკოდით და ხაკმაოდ პეისში-სტური ტონით განვიხილავდით წინამდებარე დღის გეგმებს.

ცხრა საათზე ქარი ძველებურად მძვინვარ-ებდა. მე ჩემი ყველა თბილი ტანსაცმელი ჩავიცვი, გარეთ გამოვყვერი და თავი ამოვ-ყავი პატარა კარავ „მიდში“, ხადაც ჯონ მა-ნტი, ჩარლზ ევანსი და ტომ ბურდილონი იმ-ყოფებოდნენ. მანტი დავგეთანხმა, რომ ამ

პირობებში გასვლა შეუძლებელი გახლდათ თანაც ანგ ტენმა უქიფოდ შეიქნა და აშკარად აღარ შეეძლო ტვირთის ტარება. გადაწყვეტილი იყო გაგვეყალიბებინა ევანსისა და ბურდილონისათვის, რომლებიც მოშუადღებისას ქვემოთ, მეშვიდე ბანაკში აპირებდნენ დაბრუნებას. სულ ბოლო დროს მანტა გაითვალისწინა ბურდილონის მდგომარეობა და გადაწყვიტა თვითონაც გამჟღავნებოდა მათ. მე და ჯორჯ ლოუ ამ დამაშვრად ოთხეულს ბანაკის თავზე წამოყვებულ კლდეზე ასვლაში შევეშვედით და შემდეგ შევცქეროდით, თუ როგორ შეუდგნენ ისინი მეშვიდე ბანაკისაკენ ნელსა და მომქანცეულ დაშვებას.

მთელი დღე მძაფრად ქრდა და ჩვენც სვდითაინ განწყობილებით ვარჩევდით ბარჯს, რომელიც მეორე დღეს საიერიშო. ბანაკში უნდა ავევტანა. ვგრძნობდით, რომ სამხრეთ უნაგირადან გასვლის ყოველი შეფერხება მხოლოდ ორგანიზმის შემდეგამ გამოფიტვასა და შესუსტებას გამოიწვევდა. ძლიერმა ქარმა არც ამ ღამეს მოგვასვენა, მაგრამ ყველაში ვსარგებლობდით ქანგბადით, რომელსაც წუთში ერთი ლიტრის ოდენობით ვბარჯვდით და ამან საშუალება მოგვცა შეიდიოთ რვა საათი მშფოთვარე თვლებში გაგვიტარებინა.

დილაადრიან ქარბუქი კვლავ მძინვარებდა, მაგრამ დაახლოებით რვა საათისათვის ქროლავი შესაჩინებად იქცა და ჩვენც გასვლა გადაწყვიტეთ. თუმცა ბედმა ახალი დარტყმა გვაგება: ღამით პეშვამ ერთობ ცუდად იგრძნოთაო და მას აშკარად აღარ შეეძლო წამოსვლა. შერპების ჩვენი მოვლედანწყებითი საშუალებანი ჩავუფლდნ ერთადერთი ანგ ნიშა შეიოგრაჩა. გაოსავალს მართლედნ მასში ვხედავდით, რომ საიერიშო ბანაკში ბარჯი საკუთარი ძალებით ავეტანა, რამეთუ იერიშე უარის თქმა უაზრობად გვიჩვენებოდა. ტვირთი ხელახლა გადავანაწილეთ და გვერდზე გადავდევით ყველაფერი, რაც სასიცოცხლო აუცილებლობას არ წარმოადგენდა. ბარჯის მზიდვითა უკმარისობის გამო ქანგბადის ძვირფასი მარაგები კი შევაცავეთ.

რვა საათსა და ორმოცდახუთ წუთზე გზას გაუღდნ ლოუ, გრეგორი და ანგ ნიშა. თითოეულს თვრამეტ კილოგრამზე შეტი ტვირთი მოჰქონდა და წუთში ოთხ ლიტრ ქანგბადს ხარჯავდა. თენსინგი და მე ცოტა მოგვიანებით უნდა გავსულიყავით, რათა უფრო სწრაფად გველოდნ მეწინავე ჩავუფის მიერ გაჭრილი სადესტურებით და ამით ძალებიც დაგვეოგა და ქანგბადიც. ჩვენ დაახლოებით დილის ათ საათზე დავიძარიოთ, დატვირთული ვყავით პირადი ნივთებით, საძილე ტომრებით, გასაბერი ლეიბებითა და პროდუქტების გარკვეული მარაგით. მხედვე-

ლობაში თუ არ მივიღებთ ქანგბადის აპარატებს, თითოეულს დაახლოებით 25 კილოგრამში მიგვქონდა.

ჩვენ ნელა გაღავლებაზე გრძელი ფერდობი, რომელშიაც დიდი კულუარის ფუძემდე მიგვიყვანა და მეკრივ ფირსზე ლოუს მიერ ამოკვეთილ ნამდვილ კიბებს ცოცვით შევუყვით. ნელი ასვლისას განუწყვეტილვით თავს გვიპარებოდა ყინულის ნამსხვრევები, რომლებიც ცვივდა ზემოდან, სადაც ამ დროს ლოუ და გრეგორი საფეხურებს კრიდნენ და კულუარს სამხრეთ-აღმოსავლეთ თხემის მიმართულებით კვეთდნენ. შუადღისას თხემზე გავდით და მეწინავე ჩავუფს შევუერთდით. შორიასხლო ჩანდა გახულ გასაფხულს შევიცარიელთა მიერ დაღმუღლი კარვის ნარჩენი ძონძები. ისინი ხაზს უსვამდნენ ამ დიდებულ და გოლიათური გადასახელი ბეჭობის დაღვრემილობასა და განმარტებულობას. უსაძილესტომროდ გათფული ღამის შემდეგ ღამბერი და თენსინგი სწორედ აქედან შეუდგნენ გამოსწვერავლის დაუპრობის გმირთული ცდას.

აქ ნებისმიერი მიმართულებით შთამბეჭდავი სანახაობა გადაიშალა და ჩვენც ფოტოსურათების გადაღების ქეშმარიტად თავაწყვეტილმა სურვილმა შეგვიპოო. თანდათან ბრწყინვალედ ვგრძნობდით თავს და ღრმად გეწამდა, რომ საიერიშო ბანაკს სულ მალე, სამხრეთ-აღმოსავლეთ თხემზე გავმართავდით. ისევ ავიკრინებ ბარჯი, ორმოცდახუთი მეტრით წინ წაიწიეთ და ორი დღის წინათ მანტის მიერ მოწყობილ შუადღურ საწყობს მივადექით. მართალია, თხემი ერთობ ციცაბო გახლდათ, მაგრამ წინ გველი მყარი მყარადგნის შემცველი ფენა, რაც ცოცვას ტიქნიკურად გვიადვილებდა. თუმცა ციცაბოკლდიანი ფერდობის გაფხვიერებული თოვლი დიდ სიფრთხილესაც მოითხოვდა. საწყობი 85მ მეტრზე იყო მოწყობილი, მაგრამ ეს სიმაღლე სრულებითაც არ მიგვანდდა საკმარისად ბოლო ბანაკის გამართვისათვის და ამიტომაც უკვედგვარი ენთუზიაზმის გამოუშვადენებლად იძულებული გავხდით, ჩვენი ისედაც სოლიდური ბარჯი-ბარხანისთვის მთელი ეს ტვირთიც მიგვემატებინა.

თხემის შემდგომი ციცაბო ანატოკრცნი მოგვევლინა მაგართოვლიან დამრცხად და ლოუ იძულებული გახდა თხუთმეტი მეტრის მანძილზე საფეხურები გაეტრა. დაახლოებით შუადღის ორ საათზე, როცა დაღლა ვიგრძენით, ბანაკის გასაშლელი ადგილის ძებნას შევუდეთ.

თხემი ისევ და ისევ ფრიალო კლდეს წარმოადგენდა და მთელ მის გაგრძელებაზე

ელმუნდ პილბრი
მწვერვალში

არავითარი შევრდილი არ შეიძინებოდა. მაღლა ძლივს მივმოხედე, და ამაოდ ვცდილობდით რაიმე საფრთხის მოგნას. მუდამ ახალი იმედებით აღსავსენი, ჯიუტად მივისწრაფოდით აღიქმული ახლომდებარე ბაქნისაკენ მარტოოდენ იმისათვის, რათა დავრწმუნებულიყავით, რომ იქაც ორმოცდაათი გრადუსიანი დამრეცი გველოდებოდა. როცა თანდათან სასწრაფოვითლებამ მოგვიცვია, თენიანგზმა გაისხნა შარშან ნანახი რელიეფის ხახიათ და წინადადება მოგვცა ციკაბო ფერდობი მარცხნივ გადაგველახა. ამან, ბოლოს და ბოლოს, კლდოვან ფრიალოსთან შედებარე შედარებით მორჩონათაღორ ბაქნთან მიგვიყვანა.

შუალღის ორი საათი და ოცდაათი წუთი გახლდათ და გადაწყვეტიტ ბანაკი აქ გაგვეშალა. მთელი ღღის განწავლობაში ჩვენს ყურადღებას იპყრობდა ლოცვნის გრანდიოზულობა, მაგრამ ამქვედან მისი მწვერვალი ქვემოთ ჩანდა. ჩვენ ვთვლიდით, რომ 8500 მეტრი სიმაღლეს მივალწევით. ლოცმ, გრეგორიმი და ანგ ნიშამ ბარკი დაუარეს და შევებით ამოიხურეთქს. ისინი დაიქანცენ, მაგრამ დიდ კმაყოფილებას გრძნობდნენ მიღწეული სიმაღლის გამო და მნიშვნელოვანწილად სწორედ მათ უნდა ეუმალოდეთ მომდევნო დღეს შიტანილი იერიშის წარმატებას. დროის დაუპარავად შეუდგნენ ისინი სამხრეთ უნაგირასაკენ დაშვებას.

მარტოობის ერთგვარმა გრძნობამ მოგვიცვია, როცა თხემის დაღმა მიმავალ ამხანაგებს შევცქეროდით. მაგრამ ჩვენც თავსაკარი საქმე გვქონდა. უანგბადი მომპირნელ რომ გვეხარჯა, აპარატები მოვიხსენით და წერათუნის შეწყვეთი პატარა ბაქნის გასულთაგებას შევუდევით. თოვლის საფარის ჩამოშორების შემდეგ, მორჩონისასდამი დაახლოებით ოცდაათი გრადუსით დახრილ, კლდოვან ფუცეს მივადექით. ორსაათიანი იტენისიუდნა ჯაფაც და მოვასწორეთ ორი ერთმანეთის ახლოს მდებარე მინდორი, რომელთაგან თითოეულს ერთი მეტრი სიგანე და ერთი მეტრი და ოთხმეტრი სანტიმეტრი სიგანე ჰქონდა. თოვცა ერთი ოცდაათივრე სანტიმეტრით მაღლა მდებარეობდა მეორისთან შედარებით. იმის მიუხედავად, რომ უანგბადით არ ვსარგებლობდით, საკმაოდ მუწუხიანად ვიარკებოდით. ეს კაბა, ყოველი ათიოდე წუთის შემდეგ ვისვენებდით ხოლმე, რათა სუნთქვა აღგვედგინა და ძალები მოგვეკრიბა.

ამ დროს, როცა თენიანგ წვინანის გაცხელებით იყო გართული, მე უანგბადის შეზღუდული მარაგის განაგარეშებას შევუდექით. იგი გაცივლებით ღარიბული აღმოჩნდა, ვიდრე მოველოდით. იერიშისათვის თითოეული ჩვენგანის წილად მოდიოდა მხოლოდ ერთი ბალონი და ბალონის ორი შესამელი თვალნათ-

ლივ ცხადი გახდა, რომ წუთში გვემთ ნავარაუდევო ოთხი ლიტრის ხარკვით ეს მარაგძალების შესანარჩუნებლად არც გვეყოფოდა. მაგრამ მიწოდებას წუთში სამ ლიტრამდე თუ შევამცირებდით, მაშინ წარმატების შანსი კვლავ გვრჩებოდა. მე აპარატურა მოვამზადე და საჭირო რეუფერირება მოვხადენე. კვლავ კარგი, რომ ევანსმა და ბურდილონმა ჩვენი ბანაკიდან ასიოდე მეტრით მაღლა დარტყეს ერთ შესამედამდე მოყრილი ორი ბალონი. ჩვენ ვიმედოვნებდით, რომ ამ უანგბადს სამხრეთ უნაგირასაკენ უკან გამობარუნებისას გამოვიყენებდით.

შნის ჩანჯლის შემდეგ კარავს მივაშერთ, ყველა ობიექტს ტანსაცმელი ჩავიცვით და ხაძილე ტოპრებში მოვცალათდით. ხოთხეკბლომად დავხვარავით და მომარაგებული დედოქატებშისაგნ ვახშამიც ჩინებული გამოგვივიდა: სარდინი გალდოთურთ, დუკნსტრეხებული გარგარი, ინდის ზურწი, უმარალო გალბი, ჯემი და თაფლი. განსაყურებულთი კმაყოფილება მოგვანიცა გარგარმა, თუშცაგად წინასწარ ჩვენს ქოშოთა პრამიუსზე გაგაღდევით. დიდი სიმაღლის მიუხედავად, თითქმის ნორჩალურად გსუნთქავდით, მარტოდენ მკვეთრი მოძრაობისას თუ აგვიფარდებოდა ხოლმე მისუბუტი ქოშოთა. თენისგმა გასახერხი ღვითი ქვემო საფეხურზე იმგვარად დაგო, რომ ციკაბოკლდოვან დამრეცზე ნახევრად გაღმეოდებული აღმოჩნდა და დამშედლებით მოეწადა ძილისათვის. მე ვცადე უფრო მონერბებულად მოეწყოთილიყავი: ზემო საფეხურზე ნახევრად მქდომი და ნახევრად წნოლი, ფეხებით ქვემო საფეხურს გეყრდნობოდი. ახვით მდგომარეობა ერთობ კომფორტბებლური როდეს გახლდათ, შთარამ არსებითი უმარატესობა კი ჰქონდა. ყოველი ათიოდე წუთის შემდეგ ძლიერი ქარის ნაკადი გვეხებებოდა. მის მოახლოებას წინასწარ შევინებდით ხოლმე ზემო თხემიდან მოდწეული ყურთა სმენის წმართმევი ღმუთით. ამ დროს მხრებით და ფეხებით, მთელი ძალების მოშველებით ვაწევბოდით საფეხურებს და ახით ვებმარებოდით ჩვენს არასიმიდლო ღუწებს, რათა შეემაგრებინათ კარვის კალთები, რომლებიც დროდადრო ერთობ ძაგბაგებდნენ და საშინელი ბოთბაბოთქი გვეშუქრებდნენ.

უანგბადი, წუთში ერთი ლიტრის ხარკვის შემთხვევაში, მხოლოდ ოთხი საათი ძილისათვის გვეყოფნდა. ამიტომ გაღვეწყვითი ორორი საათით ორქერადად გვესარგებლა ამით: ცხრიდან თერთმეტ საათამდე და ღამის პირველი საათიდან ღღლის სამ საათამდე. როცა უანგბადით ვსარგებლობდით, ყოჩაღადაც გამოვიყურებოდით და ჩათვლემის საშუალებაც გვქონდა, მაგრამ მიწოდების შეწყ-

ყვეტისთანავე უშალ ვიყინებოდი და თა-
ვსაც ცუდად ვგრძნობდი. ღამის განმავლ-
ობაში თერმომეტრი მინუს 27 გრადუსს უჩ-
ვენებდა, მაგრამ, საბედნიეროდ, ქარი თით-
ქმის სულ ჩაღდა.

ოთხ საათზე სრულმა სიმშვიდემ დასაღ-
გურა. კარვის შესასვლელი გამოვადე და
შორს ნებაღის ჩამოქრებულ მძინარე ბეობას
მივაჟაყრ მურტა. ჩვენს ქვემოთ გაწოლილ
უინულოვანი მწვერვალები მაფირობდნენ.
ნავდნენ ალიონის შუჭუტ. თენისნაგმა დამაწა-
ხვა ჩვენგან დაბლა 4000 მეტრზე მდებარე
თანგბორჩის მონასტერი, რომელიც მალა-
კლოვან საფეხურზე მდგომი ბუნდოვანად
გამოიყურებოდა.

ჩვენ პრემუსი ავანთეთ, იმ მტკიცე განზ-
რახით, რომ თავიდან აგვეშორებინა სიბიბის
უპირისპიობით გამოწვეული ორგანიზმის და-
სუსტება და ჯერ ერთობ ბლომად შევხვარი-
ეთ შაქრიანი ლიმონის წვენი, ხოლო შემდეგ
გაჟღებთან ერთად ბოლო სარდინსაც შევექ-
ცეთ.

ექვს საათსა და ოცდაათ წუთზე კარვთან
თოვლიან ფერდობზე გადმოვყვერით, თოთ-
ხმეტკლოგრაშიანი უანგბადის აპარატები ავი-
კიდეთ, საზეწე ნიღბები ავიფარეთ და ხრახნ-
საცობებით მოვუფლეთ, რათა ცხოველმყოფე-
ლი უანგბადი ჩვენი ფილტვებისათვის მიგვე-
წოდებინა. რამდენიმე ჩინებული, დრმა ჩა-
სუნთქვაც და გასვლისათვის მზად ვიყავით.
ჩემი გათიშვითი ფეხების გამო ერთგვარად
შეფოთებულმა, თენისნაგ ვთხოვე პირველი
წასვლილი. და ისიც შეუდგა დრმა საფერ-
ურების ქრას, ჯერ ჩვენი კარვის საფარი
კლდიდან დაიწყო, შემდეგ ფხვიერი თოვ-
ლით დაფარული ციცაბო კალთა გვიარა და
მთავარი თხემის მარცხენა მხარის მიმართუ-
ლებით განაგრძო სვლა. ქედს ამ დროს ერ-
თანად მზის სხივებში იყო გახვეული და
შორიდან თავს დაგვყურებდა სამხრეთ პიკი
— ჩვენი უახლოესი მისანი. თენისნაგ ერ-
თან მკვიანურად მიიწევდა წინ, გრძელი
ტრავერსით უკან შემობრუნდა და ჩვენც
თხემს ფეხი დავადგით იმ ადგილას, სადაც
იგი დაახლოებით 8500 მეტრზე დიდხა და
ნათლად გამოკვეთილ თოვლიან შერჩილს
ქმნის. აქედან მოყოლებული ქედი დანისპი-
რითი დაიწყოვით. ამასობაში ფეხებიც გა-
მითბა და წინ გავედით.

ჩვენ ნელა, მაგრამ მტკიცედ ვიკაფადით
გზას და არ გვეკრძალებოდა შეჩერება სუნთქ-
ვის აღსადგენად. ვგრძნობდით, რომ ძაღბების
საჟამისი მარაგი გვქონდა. არამდგრადი და
ფხვიერი თოვლის გამო ზედ თხემის წვერზე
სვლა ძნელი და სასიფათო გახლდათ და ამი-
ტომ იმუდებული გავხდით, ოდნავ მარცხნივ გა-
დამხეხია ციცაბო კალთისაკენ, სადაც ქარს

თოვლზე თხელქერაიანი შრე შემოედგო წო-
გერ კანულოვანი ლიპი უძლებდა ჩემს სიძი-
მებს, მაგრამ უფრო სწრაფ მოულოდნელი
ტყაცანით ტყდებოდა ხოლმე, რითაც წონას-
წორობას გვირღვედა და ნერვებს ავადმოეფუ-
რად გვიშლიდა. საკმაოდ გამაწვანებელ თხე-
ლზე ახი მტრის გავლის შემდეგ მოვადგეთ
მოწყრო ჩადრმაგებას, სადაც წინა იერიშის
დროს ევანსისა და ბურდილონის მიერ დტო-
ვებული ორი ბაღონი დაგვხვდა. მანომეტრის
უინულისაგან გაწმენდის შემდეგ სიხარულით
აღმოვჩინეთ, რომ ბაღონებს რამდენიმე ასეუ-
ლი ლიტრი უანგბადი შემორჩენოდა. მომჭი-
ნედ ხარჯვის შემთხვევაში უანგბადის ეს რაო-
დენობა უნდა გვეყოფნოდა სამხრეთ უნავირა-
მდე უკუდაშვების დროს.

მითკვებული სათადარიგო ბაღონები სა-
მო ფიქრებს მგვრიდნენ და განაგარძობდა
გზის გაკვალვას თანდათან უფრო ფრადო
ზემოთხეზისაკენ. შემდეგ იგი გაფართოვდა და
მოგვეკლანა დამაფრთხილებელ თოვლიან კალ-
თად, რომელიც ასოცმეტრიანი კუდით სამხ-
რეთ პიკამდე მიგვამდებოდა. ჩვენ გვესმოდა,
რომ ამგვარი თოვლი დიდ საფრთხეს გვიშა-
დებდა, მაგრამ სხვა გამოსავალი არ გვქონდა
და კვლავ მომჩანაცვალად და დამაბულად ვმო-
მობლით, წინ მივიწვიდით. ადგილებს სწირად
ვევლიდით. იმ დროს, როცა დრმა თოვლში
საფეხურს ვჭრიდით, ერთბაშად ფერდობის მო-
ზრდილი ნაკვეთი მომიცურდა და სამი-ოთხი
მბოჭით ქვემოთ ჩამოგვარდა, თენისნაგ შევე-
კითხე, შესაძლოდ მიაჩნდა თუ არა ასეთ ვი-
თარებაში ასვლის განგრძობა. თენისნაგ გამო-
მეტყდა, რომ ძალზე შეწუხებულია თოვლის
არასაიმედოობით, მაგრამ ამის მიუხედავად,
სიტყვა ირეული ფრაზებით დაასრულა: „ისე
მოვიქცეთ, როგორც თქვენ ჩათვლით საჭი-
რად“. მე გზის გაგრძელება გადაწყვიტეთ.

ცოტა ზემოთ უფრო მკვრათოვლიან წოვს
მივაღწიეთ და შვებით ამოვსუნთქეთ. აი ცი-
ცაბო კალთის ბოლო მონაკვეთზე საფეხურე-
ბი გავყვერით და, როგორც იქნა, სამხრეთ პიკ-
ზე შევდგით ფეხი. დილის ცხრა საათი გაბ-
ლდათ. შეუწელებზე ინტერესით გავცქერო-
დით თხემის ზემომიშვალ ჯერ კიდევ ფუხდაუ-
კარებელ მონაკვეთს. როგორც ბურდილონს,
ახვევ ევანსსაც სავსებით გამოკეთილი პეტი-
მისტური წარმოადგენა შევექმნათ ამ გზის სიძ-
ნელეთა ირგვლივ და ჩვენც ვვარაუდობდით,
რომ ქედზე შესაძლოა მართლაც გადაულახავ
დაბრკოლებას შევჩნებოდით. თხემი, ერთი
შეხედვით, გრანდიოზულად და რამდენადმე
შისის მომგვრელადაც კი გამოიყურებოდა. მა-
რჯნევ, კანწუნლის კედლების სამკილომეტრია-

მდმუნდ პილატი
მწმირვალნი

ნი უფსკრულის თავზე, გადასასვლელი თითქმის ჩამწყვეტად აღიქმება გიგანტური თავმოდრეკილი ლავგანდარები, გაღმორცხული ყუენენ თოვლისა და ყინვის მასები. მათზე გავლის უკუვლევარი ცლა მხოლოდ კატატორუსს გამოიწვევდა. ლავგანდარებიდან თხემი მკვეთრად უხვევდა მარცხნივ, სადაც თოვლიანი ზედაპირი დასავლეთ ციკლის თავზე აღმართულ უზარმაზარ კლდოვან კედელს უერთდებოდა. იმედის ნახას მარტოვანი ერთი გარემოება გვიჩვენებდა: ლავგანდარებსა და კლდოვან კედელს შორის გაწოლილ ციკაბო დამრევს, როგორც ეტუბოდა, მყინვარის მარტოვანი საფარი მოსავდა. თოვლი რბილი და არამდგრადი თუ იქნებოდა, მაშინ თხემის გასწვრივ ჩვენი ასვლის შანსი ძალზე მცირედებოდა. ხოლო კალთაზე საფეხურებას გვჭირს შემთხვევით, ჩვენს ახე თუ ისე, წინასკლის შეცვლებით.

უშუალოდ მწვერვლის ძირში ჩამოსაჯდომი ღრმული გავექრით და ყანგბადის ნიღბები ჩამოვინსენით. მე-ისე შეფუდები ყანგბადის მარჯვნივ გამოხატარებდა, რაც ახალისა და ჩამოსვლის ღრმს ჩემი მთავარი საზრუნავი გახლდათ. რადგანაც პირველი, ნაწილობრივ შევსებული, ბალონები დაცალეთ, ამიერიდან დავტარა თითო სრულად დავსებული ბალონი — თითოეულზე 800 ლიტრი ყანგბადი. სანამდე გავყვებოდა ეს წუთში სამი ლიტრის ბარჯები? მე მივიჩნიედი, რომ მარჯი ოთხნახვარი საათის სავალზე გვეყოფოდა. აპარატები ახლა გვირანდა შემაზუბდნენ, სულ ცხრა კილოგრამს თუ იწონიან, და მაშინ, როდესაც სამხრეთ პოლდან ჩამოსასვლელ საფეხურებს ვჭრით, ესოდენ დიდი სიმაღლისათვის სრულიად შეუფერებელი ბრწყინვალე განწყობილება დამეფლდა.

თხემის ციკაბო კალთაზე წერაყინის პირველი დარტყმისთანავე ჩემთვის ნათელი გახდა, რომ უველაზე დიდმა იმედმა გამომართლა: ჩვენს წინ იდო მკრავი, კრისტალიზებული ფირნი. წერაყინის ორი-სამი რიტმული შემოკვრით ვჭრით საფეხურებს, რომლებიც სახეებით საქმარის გახლდათ ჩვენი უზარმაზარი სიმაღლესი ფეხსაცმელებისთვისაც კი. რაც უფრო მნიშვნელოვანია, ძლიერი დარტყმის შემდეგაც წერაყინის ტარი სანახევროდ ესობოდა ფირნში, რაც ჩინებულ დაცვას უზრუნველყოფდა. ჩვენ ერთმანეთს კენაცვლებოდით და ისე მივიწვედი წინ, ვიცადე, რომ ასეთ სიმაღლეზე ჩვენი მოძრაობის საიმედოობის ხარისხი მნიშვნელოვნად მცირდებოდა და რომ საჭირო გახლდათ მაქსიმალური სიფრთხილის გამოჩენა. მე თორმეტი მეტრის მანძილზე ვჭრით საფეხურებს, ხოლო თენსინგი მაშინ დაცვაზე იდგა. შემდეგ კლდეზე წერაყინს ვასობდი, მის ტარს რამდენჯერმე თუკს შემოვავლე.

ბლი ზოლზე და ჩემსკენ მომავალ თენსინგს ვიცავდი იმ შემთხვევისათვის, თუ საფეხური უღალატებდა. შემდეგ იგი კვლავ მე მოცავდა, რათა საფეხურები გამეჭრა. გადმოვიდებულ ყინულოვან ლავგანდარებს მიედრე რაც აღვიღებოდა ერთხელ დიდი სიფრთხილეს და მათ რომ ავრიდებოდი, იძულებული ვიყავი საფეხურების ჯაჭვი ქვეშით, ჯერ კიდევ თოვლისა და კლდის შესაყარამდე ჩამეშვარებინა, დასავლეთით გადამენაცვლებინა. ამ გიგანტური პიტალო კედლიდან უნებლიე გულის ფანცქალით შევცქეროდით დასავლეთ ციკაზე გაწოლილ მეთოხე ბანაკის პაწაწინტილა კარვებს, რომლებიც ქვემოდაც 2400 მეტრის დამოუკიდებელი შემოკვეთებდნენ. კლდეზე მივცოცავდით, ფარსზე ზღმოსაყიდებელ ქვეშევრდები და რის ვაი-ვაგლახით ვძლევდით ამ ურთულეს მოწყვეტის.

ერთ-ერთ ასეთ მომენტში შევნიშნე, რომ თენსინგმა, რომელიც აქამდე ბრწყინვალედ მოძრაობდა, მკვეთრად შეანელა ტემპი, ეტუბოდა, სულტყა ძალზე გაუჭირდა. შერბაღს საერტოთად სუსტი წარმოედგა მქონდათ ვანგბადის აპარატს მეტანისმთა მოქმედებაზე და ძველმა გამოცდილებამ ერთბაშად დამაბრუნა: ყანგბადის მიწოდებაში რამე გაუმართაობა ზომიარა-მეთქი. მაღე შევნიშნე, რომ მის ნიღბზე მიერთებულ მილყულის ყინულის ლოდუები გუდადამიშთა დათვლიერებამ დადასტურა, რომ დაახლოებით ზუთი სანტიმეტრის დიამეტრის მქონე მილყული მთლიანად ყინულს ამოევსო. მე შევძელი მისი გასუფთავება და თენსინგმაც უმაღლესი ამოისუნთქა. ჩემი აპარატის დათვლიერების დროს გაირკვა, რომ მასაც ასევე მსუფლოდა, თუმცა უფრო ნაკლებად და მე ვერ მოვასწარი მისი შეგროვება. ამის შემდეგ ჩვენს აპარატებს უფრო გულმოდგინედ ვაძვენიედი თვალყურს.

ვერბეტის პირობებში იდეალური ამინდი იდგა. თოვთიკის ტანსაცმლითა და საშტორომ ქურთუკებით კარგად დაცულენს, სიცოცხლე და ქარი ვერას გვაკლებდა. მაგრამ დამცველი სათვალე როგორც კი მოვისხენი, რათა უკეთესი შედეგები მივაღწეოდა ვის ძნელი მოწყვეთი, ძლიერი ქარის შერე ავრდილა ზოშკაქალას მტვერმა იმ წანსე დამბრძოვა და იძულებული გავხდი, სათვალე უმაღლესი გამეყვითინა. ისევ საფეხურების ტრას შევუდევო. ჩემს გასაკვირვებლად, ახლა ისეთ კეთილყოფილებას მეგვრით, თითქმის ყოველივე ეს ჩემი მშობლიური ახალი ზეგანდის ალკებში ზღებოდა.

ერთსაათიანი მშვილობიანი ასვლის შემდეგ ზედ ძირში მივადექით თხემის ყველაზე რთულ დებრკოლებას — შეფული კლდის თორმეტმეტრიან კედელს. მისი არსებობის შესახებ ადრევე ვიცოდით აეროფოტოგრაფიების წყალობით, თანგებოჩენდაც დავეთვლიერებოდა დურბინ-

დით ჩვენ გვესმის, რომ ესოდენ დიდ სი-
მაღლეზე სწორედ ამგვარ დაბრკოლებას
შემდეგ მთელი მსოფლიო ბედის გადაწყვეტა.
ასეთი გლუვი ქარაფი, რომელსაც არავითარი
ხელის ჩახაჭიდებელი არ გააჩნია, შოტლან-
დიის რომელიმე ტბის რაიონში კვალიფიციუ-
რი მკვლევარებისათვის, ალბათ, ხანტერესო
საკითხაო გასართობი იქნებოდა. მაგრამ ამა-
რად მასზე ასედა აშკარად არ ესადაგებოდა
ჩვენს დასუსტებულ ძალებს. დასავლეთიდან
მისი შემოვლა ციკაბო კლდეების გამო შეუ-
ძლებელი გახლდათ. მაგრამ, ჰმდენიეროდ,
ხელთ გვქონდა ამოცანის გადაწყვეტის სხვა
შესაძლებლობა. აღმოსავლეთიდან თოვლის უზ-
არმაზარი ლავგარდანი გაიდა, ხოლო ლავგარ-
დანსა და კლდეს შუა ფლატეს მთელი 12 მეტ-
რის სიმაღლეზე ვიწრო ნაპრალი აუყვებოდა.
თენისიგს ვახოვე, რაც შეიძლება საამელოდ
დამიცავი-მეთო და ღრიქს ჩავეჭედო. უკანა-
მხარეს წრიანების კბილანებით ღრმად მოვიყი-
დე ფეხი გაყინულ თოვლში, ქარაფის ფუძი-
დან დავიძარი და გაბრჭენილი, ზურგით წინ,
ნელა შევუდექი აღმასვლას, კლდის პატარა ბე-
ლის სახეობის ვახოვანებით ვსარგებლობდი, მუხ-
ლებს, ხელებსა და მხრებს ვაშველებდი და
ზემოთ მივცოცავდი ამ სიტყვის სრული მნიშ-
ვნელობით, თანაც გუგუნდოდი ვოლცულობდი:
ლავგარდანი ქარაფს არ მოსწყდეს-მეთქი. ძა-
ლების გაუგონარი ხარჯით ნელა, მაგრამ ზუს-
ტად და ნაბიჯ-ნაბიჯ მივიწვდი მაღლა, მაშინ
როცა თენისიგი თანდათან უშვებდა თოვს. ბო-
ლოს, ჩოკოროც იქნა, ქარაფის წვერს მივაღწიე
და ნაპრიდან ფართო საფეხურზე გადავძვე-
რი. რამდენიმე წუთის განმავლობაში ძირს ვე-
გდო და სუნთქვის აღდგენას ვცდილობდი. ამ
წუთში პირველად ჩამესახა იმის მტკიცე რწმე-
ნა, რომ მწვერვალის დაპყრობას ვეღარაფერი
დააბრკოლებდა. საფეხურზე გავმგარდი და თე-
ნისიგს ზემოთ ამოსვლის ნიშანი მივეცი. თოვს
მთელი ძალით ვეწიდებოდი, ხოლო თენისიგი
სხეულის ვრცხით მოცოცავდა აპარატის გას-
წვრივ, სანამ მაღლა არ ამოიბოძლა. ისიც
ძირს დავარდა და სულშეგუბებული, ძალ-
ღონეგამოღებული ჩაწოკავდა უზარმაზარ თევზს,
რომელიც შეუძლებარი ბრძოლის შემდეგ ეს-
ესა ზღვიდან ამოათრია.

უანგზადის აპარატები შევაწოწმე და მიახლო-
ებით გამოვინაგარიშე მარჯო. თითქოს უკლუ-
ფარი კარგად მიდიოდა. ეს ეკი, ბოლო დროს
თენისიგი ჩვეულებრივზე ნელა მოძრაობდა,
რაც, საფიქრებელია, უანგზადის აპარატის გა-
ფუჭების დროს მისი ძალების დამატებითმა ხა-
რგვამ გამოიწვია. მაგრამ თენისიგს ყველაზე
ბუნებურად მტკიცედ მოაპიჯებდა, რაც ყველაზე მი-
შენდელია გახლდათ. ჩემს შეკითხვას, როგ-
ორ გრძნობ თავს-მეთქი, მან გააღიმა და ხელის
გამომსახველი მოძრაობით მწვერვალისაკენ მი-

მანიშნა. ჩვენ წუთში სამ ლიტრ უანგზადს
ჭადდით, მაგრამ ის მხნედ მივიწვედით წინ,
რომ გადაეწვებოდა — საჭირო შემთხვევაში მი-
წოდება ორ ლიტრამდე შემცირებინა.

კვლავინდებურად თავს წამოგვდგომოდა თბე-
მი: მარჯვნივ ჩანდა გიგანტური ლავგარდნები
მარცხნივ — ციკაბოკლდეანი კალთები. მე
საფეხურებს ვჭრიდი და ფირის ვიწრო ზოლს
გავდიოდი. შემდეგ ქელი თანდათან მარჯვნივ
შემობრუნდა და ჩვენც დაგვარგეთ წარმოადგე-
ნა მწვერვალის ადგილმდებარეობის შესახებ. სა-
კმარისი გახლდათ ერთი შედრისი გარსშემოვ-
ლა, რომ ჩემს წინ მომდევნო, უფრო დიდი
აღიმართებოდა. დრო გადიოდა და თხემი უსა-
შველოდ გაგრძელებული ვფრევდებოდა. ერთ
ადგილას დამრეცმა რამდენიმე იკლო და
აჩქარების მონიშნით ვცადე საფეხურების გაუ-
ჭრელად, წრიანებით მედლო, მაგრამ სწრაფად
მივხვდი, რომ ამ სიმაღლე ფრიალოზე ჩვენი
მოძრაობის სამედიოობის ზღვარი ძალზე მცირ-
დებოდა და უმაღ საფეხურების გაჭრას დავუშ-
რუნდი. ერთგვარი დაღლა შევიგრძენი. უკე-
ორი საათის განმავლობაში განუწყვეტლივ ვი-
ქნევი წერაყინს. თენისიგიც ერთობ ნელა მო-
ძრაობდა მონივი შეტრიალის შემოსავლელ ბი-
ლიყს რომ ვადექი, ბრიყული გულგარელობით
ვფიქრობდი, კიდევ დიდხანს გვეყოფოდა თუ
არა ძალები. თავდაპირველი ენთუზიაზმი გაგვი-
ქრა და მან თანდათან დაუთმო ადგილი დარღ-
ვან გამშენივარებას. და უცებ შევინიშნე, რომ
ცხვირწინ აღმართულმა ქედმა ერთფეროვანი
აღმასვლის ნაცვალად, მკვეთრი დაქანება იქცა.
შორს დახლა გამორჩნდა ჩრდილო უნაგირა და
რონგბულის შეინვარი. მე ზემოთ მივაყარე მხე-
რა და ვიწრო თოვლიანი თხემი დავლანდე, რო-
მელსაც მწვერვალამდე მიყვავდით. მკვერთ ფი-
რზე წერაყინის კიდევ რამდენიმე დავკრა და
ჩვენ ევერესტის მწვერვალზე ავედით.

ჩემი პირველი შეგრძნება ის გახლდათ, რომ
უდიდესი შვებით ამოვიხსუნეთ. რა კარგია,
რომ აწი აღარ დაგვჭირდება საფეხურების გა-
ჭრა, ქედების ტრავერსირება, აღარ შეგვხვდება
თოვლიანი შეტრიალები, რომლებიც მუდამ წარ-
მატების მოჩვენებითი იმედით გვასაზრდოებ-
დნენ ხოლმე. მე თენისიგს შევავლე ზურა. იმის
მიუხედავად, რომ მის პირსახეზე ფარავდა კაპი-
შონი, დამცველი სათვალე და გრძელი კრწე-
ლის ლოლუებით დაფარული უანგზადის ნილა-
ბი, ნათლად ჩანდა, თუ რა გადამდები და მზია-
რული ღიმლით აკვირდებოდა იგი ირგვლივ
გადაშლილ არემარეს. ჩვენ ხელი ჩამოვარტეთ
ერთმეორეს. შემდეგ თენისიგი გადამეხვია და
ლაშის სულის შესუთვამდე ვუბაგუნეთ ერთმან-
ეთს ზურგში. თერთმეტი საათი და ოცდაათი

მდგომარეობა
მწვერვალზე

წუთი გახლდათ. თხემზე ასვლას ორნახევარი საათი მოვანდომეთ, მაგრამ იგი მარადისობად გვერვენებოდა. უანგზადის მიწოდება შეეწყვიტა და აპარატი მოვასხენი. ფერადი ფირით დატენილი ჩემი ფოტოკამერა საშტორმო ქურთუკის ქვეშ მქონდა დახაფული, რათა თბილად შემენახა. ახლა იგი ამოვიღე და მწვერვალზე მდგომი თენისნიე გადავიღე. მას ზეაწეულ ხელში ეჭურა წერაყვინი, რომელსაც ზონარით გამოხმული პკონდა გაერთიანებული ერების, ინლისის, ნეპალისა და ინდოეთის ოთხი პატარა ღრწოა. შემდეგ უფრადლება მომბაცა ჩვენს ქვემოთ ყოველი კუთხით გადაშლილმა მთიანმა სამყარომ.

აღმოსავლეთით ახალდღისყო ჩვენი გიგანტური მეზობელი — ჯერ კიდევ გაოშუკილი და დაუპყრობელი მაყალუ. ალპინისტის ინსტინქტის ისე ძალმოდ დავუყრო ჩემი ცნობიერება, რომ ევრატის წვერზეც კი რამდენიმე წამი უნებლიეთ მოვახმარე ამ მწვერვალისაკენ მიმავალი რაიმე ბილიკის ძიებას. მორიზონტის დასალიერს შორი ღრუბლებიდან გამოკრთოდა ვეება კანეჩუნდა. დასავლეთით ბატონობა ხდით ეჭურა ჩვენს ძველ, ჯერ კიდევ 1952 წლიდან ნაცნობ მეტოქეს — ჩო-ოლუს, მას მისდევდნენ ნეპალის შორს წახილული გრანდიოზული და გაუცნობედი ქედები. მაგრამ ყველაზე მეტად ვაფასებდი მწვერვალიდან ქვემოთ, ჩრდილოეთ კალთის გასწვრივ გადაღებული ხედს, რომელზეც ჩანს ჩრდილო უნაგირა და ძველი გზა, რაც ცნობილი გახდა ოციანი და ოცდაათიანი წლების სახელგანთქმულ მთამსვლელთა წყალობით. მე მაღალხარისხიანი გადაღების ცოტაოდენი აქვდა. დი მქონდა, რამეთუ მოუხეშავი ხელთათმენებით აპარატის მარჯვენ დაქვერა მოძნელებოდა. მაგრამ ვეტილიდი, რომ ყოველ შემთხვევაში ისინი რეკორდულ სიმაღლეზე გადაღებული ფოტოსურათები ხომ იქნებოდნენ. ათი წუთის შემდეგ ვიგრძენი, რომ მოძრაობა თანდათან მიძნელებოდა, ხოლო თითები ცუდად მეშორჩილებოდნენ. ხასწარფოდ ავიფარე ნიღაბი და პირველი ლიტრების მიწოდებისთანავე კვლავ შევიგრძენი უანგზადის ცხოველყოფილი ძალა. ამისობაში თენისნიემა თოვლში პატარა ორმო ამოთხარა და მასში ცოტაოდენი ნივთები მოათავსა: შოკოლადის ფილა, ნამცხვრის შეკვრა, ერთი მუქა შავკერინული. ეს გახლდათ მოკრძალებული შესაწირავი, სიმბოლური სასუქარი ღმერთებისადმი, რომელთა სამფლობელო, ყველა ბუდისტის რწმენით, ამ უმაღლეს მწვერვალზე სთევს. მანტმა ორი დღით აღრე სამხრეთ უნაგირაზე გადმოშვა პატარა ჯვარი და მთხოვა მწვერვალზე აიტანეო, ახლა მეც ამოვთხარე

ღრმული თოვლში და ჯვარი თენისნიეს ნახტარების გვერდით დავხინავე.

აპარატურა ისევ შევამოწმე და უანგზადის მარაგი დავინაგარიშე. აჩქარებით უნდა გვევლინათა სამხრეთი პიკთან დატოვებულ მასეულ სათადარგო ბალონებისაკენ მიგვეღწია. ირვინის და მელორის რაიმე კვლის პოვნის ხანმოკლე ძიებას დადებითი შედეგი არ მოუყოლია. დაშვებას თხუთმეტი წუთის შემდეგ შევუდექით. ორივენი დავიღაღეთ, რადგან მოატანა რეაქტიული უამში და ქვემოთ რაც შეიძლება სწრაფად უნდა დავეშვებულიყავით. მე მწვერვალიდან ჩვენი ნაფხებურებიანკენ შემოვბრუნდი. უანგზადის მარაგის შემოვიტრიალე შეფუთვებულგან, წრადები მოვირგეთ და დაუყოვნებლივ დავადექით ჩვენს მიერვე გაკლდეულ კვალს. თოვლიანი შეერილები თვალის დახამხამებაში ენაცვებოდნენ ერსამანეთს და კლდოვან ქედლაშდე ზღაპრული სისწრაფით დავეშვით. ამჯერად უკვე ყველაფერი ნაცნობი გახლდათ. ოდნავი დაფერების შემდეგ ნაპარალს ჩავიქვიდით, ფეხები და ხელები გამალებით ავამოძრავეთ და კედლიდან იჩქიოდა ჩამოცოცდით. ჩვენ დავიღაღეთ, მაგრამ იმდენად კი არა, რომ საფრთხე აღარ გვეგრძნო. დიდი წინდახედულობით ვკვეთდით ფრიალო კლდეებს, ურთიერთშენაცვლებული რაკეტო გავდიოდით ზეგასაშიშ თოვლიან კალთებს და, ბოლოს, წრიაებმომარკვებულნი, ძველი საფეხურებით დავეშვით სამხრეთ პიკზე.

ძალზე დავიღაღეთ, მაგრამ ატომატურად განაგრძობდით დაშვებას თხემზე დატოვებული სათადარგო ბალონებისაკენ. რადგანაც ბანაკს მივუახლოვდით და ცოტაოდენი უანგზადიკი შემოვსწარმა, ეს ბალონები ქვემოთ წაიხივდნენ და ორი სათისათვის ძველი კვალით მივადექით აგრეარგად მოუხერხებულ ბაქანზე გაშლილ ჩვენს კარავს. იგი საკმაოდ შესაბარალიად გამოიყურებოდა, რადგან ნაშუადღევს ამოვარდნილ სუბტ ქარს უკვე მოესწრო რამდენიმე საჭიშრის მოგლეჭა.

ჯერ კიდევ წინ გველო გრძელი გზა სამხრეთ უნაგირამდე. სანამ თენისნიე სამგზავრო პრიმუსს არაღებდა და ძლიერ დამტკარა ლიმონათს ამწადებდა, მე ძველი ბალონები ახლით, უკანაჩვენად და არასრულად შევსებული ბალონებით შევცვალე, და მიწოდება წუთით ორ ლიტრამდე შევამცირე. წინა დღისაგან განსხვავებით, რაცა ამავე ბანაკში უანგზადის გამოუყენებლადე ყოჩაღად ვეუშობდით, ახლა უდიდეს სისუსტესა და მოქანცულობას ვგრძნობდით. შორს ქვემოთ, სამხრეთ უნაგირაზე, პატარა მოძრავი ფი-

1 პილარიმ მაყალუზე (8470 მეტრი) ასვლა სცადა 1954 წელს, ეს მწვერვალი კი 1955 წელს აიღო საფრანგეთის ექსპედიციამ ე. ფრანკოს მეთაურობით.

1 სახელგანთქმული ინგლისელი მთამსვლელები, რომლებიც 1924 წელს მონაწილეობდნენ ევერესტის მესამე ინგლისურ ექსპედიციაში. მწვერვალის იერშიდან უკან აღარ დაბრუნებულან, უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ.

გურები გამოჩნდა და მათში შევიცანით ლოუ და ნოისი, რომლებიც ჩვენს დაბრუნებას ელოდნენ. რადგანაც უნაგირაზე არ გაგვიჩნდა სათადარიგო სამკლე ტომრები და გასაბერჩი ლეიბები, იმედბრუნული გავხდით ქანჭბადის აპარატურისათვის უსაღისოდ გამოგვება ჩვენი საძოლე ავლადიდება. დაბოლოს, უკანასკნელად შევავეთ თვალი ბანაკს, რომელშიც ესოდენ ძვირფასი სამსახური გავცივია, და ფეხათრევით, მაქსიმალური სიფრთხილით შევუდექით დაშვებას.

ეტყობა, გრძნობა სულ დაგვიჩლუნდა და დრო ისე მიდიოდა, თითქოსდა ძილმდვიძარე ბურუსში ვიმყოფებოდით. ბოლოს და ბოლოს, მაინც მივაღწიეთ თხემზე გაშლილი შეიკარბიელთა ბანაკის ნარჩენებს და გზის ბოლო ნაწილისაკენ შემოვბრუნდით, დიდ კედელურზე დაშვებას შევუდექით.

ჩვენს წინ გაიღვდა ვიდაცას ფიგურამ, რომელიც ბანაკიდან რამდენიმე ათეული მეტრით მაღლა შემოგვხვდა. ეს გახლდათ ქორჯ ლოუმან ცხელი წვნიანი და სათადარიგო ქანჭბადი მოგვცინა.

ძალზე გაწამებული ვიყავით და სათანადოდ ვერც შევაფასეთ ის ენთუზიაზმი, რომლითაც ლოუმ ალაქვა ჩვენს ნიერ მიწოდებულს ცნობა. როგორღაც უნაგირამდე მივლასლასდით, ძლივს გადავლახეთ ბანაკის წინ მდებარე პატარა ბეჭობი. ზედ კარვებთან მისვლისას გამოილია ჩემი ქანჭბადი. იგი ზუსტად გვეყო ჩვენი ამოცანის გადაწყვეტისათვის.

იმის მიუხედავად, რომ მეორე დღეს, დილაადრიან ჭერ კიდევ სუსტად ვგრძნობდით თავს, ნელა, მაგრამ მტკიცედ შევუდექით ვასელის საშაღისს. სამხრეთ უნაგირასთან აღმართულ სამოცმეტრიან თხემზე ასვლა ჩვენთვის მძიმე გამოცდა გამოდგა და, მაშინაც კი, როდესაც მეშვიდე ბანაკისაკენ გრძელ ტრავერსს შევუდექით, ერთობ ნელა ვეშვებოდით, ხშირად ვისვენებდით. მყინვარ ლპოცებს ზემო ნაწილი ამკერად განსაკუთრებით ციცაბო გვეჩვენა და, როდესაც, ბოლოს და ბოლოს, უინულოვანი საფე-

ხურებით მეშვიდე ბანაკთან დავეშვით, ჩვენი ერთადერთი სურველი უსწრაფესი დასვენება გახლდათ. ბანაკამდე სულ რაღაც ოცდაათი მეტრი რჩებოდა, როცა ჩვენი უურადლება მხიარულმა შეძახილებმა მიიპყრო: ჩარლზ უაილი და რამდენიმე შერბი შესახვედრად მოეშურებოდნენ. ყველა მათგანი გამოცოცხლებული და გამხიარულებული გამოიყურებოდა და ყველას ერთიადიგივე კითხვა ეკრა პირზე.

მეოთხე ბანაკს რომ მივუახლოვდით, შევნიშნეთ, თუ როგორ გამოეყვნენ ბანაკებს მომცრო ფიგურები და ნელა შემოუყვნენ ზემოთ მოშავლ ბილიკს, ჩვენ კი ფხებებს ძლივს მივითრევდით და ყოველგვარი ნიშნის მიუცემლად ვეშვებოდით დაბლა. როცა ჩვენს შორის მხოლოდ ორმოცდაათი მეტრი დარჩა, ლოუმ მისთვის დამახასიათებელი ენთუზიაზმით ცერი ზემოთ აღმართა და წერაყინით ევერეტის მწვერვალს მიუთითა. ამის შემდეგ სცენა დაუცოცხებლივ გამოცოცხლდა. მოახლოებულმა ამხანაგებმა დაიკვირეს დაადილობა და თოვლს სულ სიბილით მოარღვევდნენ. როცა მათ აღელვებული ვესალმებოდი, გაუგონარი ძალით მეუფლებოდა ამხანაგობისა და მეგობრობის დიდი გრძნობა, რომელიც მთელი ექსპედიციის გამარჯვების გამაწყვეტ ფაქტორად მოგვევლინა.

ძნელი გადმოსაცემია ჩემი მდღევარება, როცა მეგობრებს ვუწყებდი, რომ საშიშროებით აღსავსე უინულოვარდნილების ქაოსში მათს მძიმე გარჩა, დასავლეთ ცირკის ქოჯახეთურ თოვლში გულგამაწყალიბელ ლაშქრობას, ბიკ ლპოცებს უინულოვან კედელზე ტექნიკურად რთულ მუშაობას, სამხრეთ უნაგირას ზემოთ შემზარავ, ნერვების მომშლელ ასვლას — ყოველივე ამას ამოდ არ ჩაუვლია და ევერეტის მწვერვალის დაპყრობა წარმატებით დაგვირგვინდა.

ხოლო მყავიოდ გამოხატული გულწრფელი სიხარული, რომელიც ჩვენი დიდებული და გულაღი მეთაურის დამაშვრალ და ჩამოშქნარ სახეს აცისკროვნებდა, ჩემი უძვირფასესი ჭილდო გახლდათ.

თარგმანა შიმი ლარცულაიანმა

საზოგადოებრივი

მირონ ხარბიანი

კიდე ერთი საზური საქმე

სმბნური სოფლების სიღამაში მრავალი მოხიბლულა. ერთ-ერთი მათგანია ციკაბო ფლატიდან ენგურის მჭუსარებას შერაგადეცნებული მეტად კოლორიტული სოფელი ლაღამი. ძველისძეული მურყვამები მესიმაღლე მთამსვლელებივით შესდგომიან უშხისპირა მთათა წავარნებს. მეწინაეცათვის ცალი გვერდი ჩამოუცლია უამთასელას, დაპოლიკებული და სახსრებში ქარებაშქარი დაუდებულია ქარაფზე.

ცისიერ ძმებს — კოშკებს უწინაღ ამოსდგომიან გვერდში ყავრიანი საცხოვრისები, ადამის-დროინდელი მარუბები.

შუა სოფელში თეთრად ზიშშიმებს მაცხოვრის ეკლესია. სპონდის ქვისაგან ნაგები მისი კედლები ალაგალაგ ციცხლისაგან შემურულა. ზამთრობით, ჭგვიბის უღამაზეს პაექრობაზე აქ სახელდაბულოდ ცხება მაღლიანი ლემშირები — საქონლის ნაფრდლებიანი და ყველიანი კვერები. საოცარი სპორტული სანახაობა იმართება ხოლმე ამ დროს. დღის მიწურულს კი, როცა ლომის ბეობის რჩეული მახედეუების, თავნახდისქუდიანი ვაჟკაცების — ხეწმცოცავების, მეგუნდავების, მეტურგეიდების, მორბელებისა და სხვათა ვნებათაღელვა დაცრება, სევასბერი ამ კვერებთა გამარჯვებულთა სახელზე ალაღელეს ლოცვას არსთავაშპირგესთან.

მართლაც სპორტის რა სახეობაში ვინდა, აქ რომ არ ტარდებოდეს შეჯიბრება. ლაღამის მაცხოვრის ეზოშია სამარადელამოდ დავანებული საჯილდოო ქვები, ნაირნაირი ზომის, წონისა და ფორმისანი, სხვადასხვა ასაკის ადამიანთა საპაექროდ და ძალის საცდელად განკუთვნილნი. აქ,

ამ მოედანზეა დამყარებული „ცასთან ახლოს მდებარე ქვეუნის“ არაოფიციალური რეკორდები ქვის აწევასა და კვრაში, ლოდის თავსზემთ გადატარებასა და მუშტა ქვის — „ბადროს“ ტყორცნაში, თოფის მიწაში სროლაში, ჭიდაობასა თუ მკლავის გადაწევაში...

ლაღამელები სიტყვაშოსწრებული, ენაწულიანი ხალხი გახლავთ. აქაურები განსხვავდებიან მეტყველების სპეციფიური კილოთი, ჩვეულებებით, ხასიათით...

შესაძლოა ყოველივე ამან ათქმევინა ლაღამსა და ლაღამელებზე წმენიერი ლექსი ანა კალანდაშეს:

ლაღამის შეილსაც აწ სიღამაზე
თვალს მიფარვია...

ლაპილზე, ალბათ, დიდებული და
სავსე მთვარეა,

და ყველაფერი ზღაპრული და
იდუშალია —

ძველი კოშკები, უშბა, თეთნულდი
და ლამარია.

ლაღამის სიღამაზესა და კოლორიტულობას კიდევ უფრო მეტ ლაშათსა და ეშხს მატებს ის გარემოება, რომ აქ დაიბადა და გაიზარდა ქართველ მთამსვლელთა ერთ-ერთი შესანიშნავი წარმომადგენელი, „კლდის ვეფხვად“ ცნობილი მიხეილ ხერგვანი.

მიხეილმა მართლაც რომ დიდი პოპულარობა მოუპოვა სენეთს და განსაკუთრებით თავის მშობლიურ სოფელ ლაღამს, სადაც ამჟამად „კლდის ვეფხვის“ ოჯახური „სახლ-მუზეუმი“.

ამ მემორიალურმა ღარბაშმა უაზრავი სტუმარი მოიზიდა ლალაში და, საერთოდ, სვანეთში. იშვიათია ვინმე, რომ სვანეთში ჩამოვიდეს და მიხეილის საცხოვრისი არ მოიხსნალოს.

ღიპს, ეს საოჯახო მემორიალი თანამედროვე სვანეთის ერთ-ერთ ღირსშესანიშნავ, საინტერესო ძეგლად იქცა.

1966 წელს, ტრაგიკულად დაღუპული „ჩლიქის ვეფხის“ მშობლებმა კირის დღეებში, ამ ოთახში, სადაც მიხეილის ცხედარი იყო დასვენებული, მიცვალებულის ტანსაცმელი, სამთო საპურველი და სხვადასხვა ნივთები გამოფინეს. ხოლო სხვადასხვა მხრით ჩამოსულმა მიხეილის ამხანაგებმა ძღვნად და საჩუქრად ლაშქრობებში გადაღებული სურათები, ტილოზე შესრულებული პორტრეტები მიხეილისა, მხატვრული ლიტერატურა უსახსოვრეს მამამისს — ბესარიონს.

მაღე ოთახი ახალ-ახალი ნივთიერი ძეგლებით შევსო აქ აყრიდა თავს სამთო საპურველი, ადრეული პერიოდის თუ თანამედროვე ალპინისტური ტექნიკის ათასგვარი ნიშნუშები, სხვადასხვა სამთამსვლელი იარაღები, დაწყებული თოვლოვანი სასაირაულო სვანური თბილაშურებით და უშასკა თუ სხვა მწვერვალებზე მოხსნილი სასლავარკრეთული თუ სამამულეო წარმოების თოკებით, პალოებითა და კაპრონის კიბეებით დამთავრებული. ბესარიონიან დიდი საცხოვრისის მეორე სართული მოამსვლელობის ნამდვილ მუზეუმად გადაიქცა. ამასობაში საქირო გახდა დაგროვილი მასალებისათვის თავთავის კუთვნილი ადგილის მიჩენა, ედლებსა და საგაოფნო მადიდებზე ფაქიზი გადანაწილება, ერთი სიტყვით, ღარბაშს სანიმუშოდ უნდა გაფორმებულიყო, ექსპოზიციას მხატვრული სახე მისცემოდა, რათა მნახველებს საშუალება ჰქონოდათ, უფრო სრულყოფილად, ღრმად და ფართოდ გაესინჯოთ მიხეილის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას; ასევე მოამსვლელობის განვითარების უშთავრეს ეტაპებს სვანეთსა და მთელს საქართველოში. მაღე თბილისელმა მხატვრებმა საკუთარი ინიციატივით შესანიშნავად გააფორმეს ოთახი. თანამიმედევრობის პრინციპით დააალაგეს მასალები.

ამ ბოლო წლების განმავლობაში „მუზეუმს“ ახალი ექსპონატები შემოემატა. რადგანაც ოთახმა ველარ დაიჭია ისინი, მასპინძლები იძულებულნი გახდნენ სპიკრებში ჩაეტყობათ.

გულშემატკივართა „შემოსივები“ ამჟამადც გრძელდება. ზერგიანთა მემორიალმა მთელს საბჭოთა კავშირში გაითქვა სახელი, და არა მარტო საბჭოთა კავშირში, საიდან არ მოდიან აქ. შთაბეჭდილებათა წიგნებს რომ გადავწვანო კაცმა თვალი, აღვიღად ღარმუნდება, რომ მე-სტიის რაიონი დღეს საქართველოში ერთ-ერთი ყველაზე უხვსტუმრიანი კუთხეა. ეს საკითხი

საგანგებოდ არავის შეუცქავლია, მაგრამ ჯერ გვგონია, რომ ასდენა მნახველი თბილისისა და ზღვისპირა კურორტების გარდა რომელიმე ქალაქს მუადვებს ჩვენს რესპუბლიკაში. თუ გავითვალისწინებთ იმ მდგომარეობას, რომ ადრე უგზოობის გამო სვანეთში ნიშნავდა მტკად გამძნელებული იყო და ახლა ეს პრობლემა მთლიანად მოხსნილია, უნდა ვივარაუდოთ, რომ ჩამოსვლელთა რიცხვი მომავალში ერთი-ორად და მტკად გაიზრდება. ეს მომენტი კი ერთობ საგულისხმოა.

მტკად საშურ საქმედ მიგვანია ამ რაიონისათვის სპეციალურ-დარგობრივი ახალი ძეგლების გამოკვლევა თუ მშენებლობა, რათა დანერგვებულ სტუმრებს ყოველმხრივი და სრულყოფილი წარმოდგენა შეეძქნას, როგორც ადრეული საუკუნეების ქართული კულტურის მდგომარეობაზე, ასევე თანამედროვე მიღწევებსა და ცხოვრების ზოგიერთ ნიშანდობლივ ნიშნებზე. ერთ-ერთ ასეთ პერსპექტიულ, მომავლის ძეგლად გვესახება სწორედ „ჩლიქის ვეფხის“ სახლ-მემორიალი, რომელზედაც ზემოთ გვქონდა საუბარი.

ჩვენ ვახსენებ შთაბეჭდილებათა წიგნები, სადაც ნათლად არის ასახული ამ მემორიალის დამთავლიერებლად „გეოგრაფია“, მათი შთაბეჭდილებანი, სურვილები. მაინც რას წერდა, რა სურვილებს გამოთქვამენ, რა შთაბეჭდილებები შეუქნიათ მათაა ქვეყანაში? გავცნოთ ზოგიერთ მათგანს:

„დიდი პატივია ჩემთვის შესანიშნავი ქართული კაცის — მიხეილ ზერგიანის სახლ-მემორიალს ნახვა, მისი მშობლებისა და ახლობლების, ზერგიანთა საგვარეულოს ახლოს გაცნობა. მიხეილი თავისი ქვეყნიდან შორს დაიღუპა და ახლა იმ მთების მარში განისვენებს, რომლებიც ასე ძალიან უყვარდა. მე აქ თითქოს შინაურულად ვგრძნობ თავს, როგორც იმ ქვეყნის წარმომადგენელი, სადაც უმაღლეს დონეზე შესდგა მიხეილის „ნათლობა“, მის ზომ ინტელისში ჩემიანებმა უწოდეს მართლაც რომ ღირსეული მტკსახელი — „ჩლიქის ვეფხი“, რომელიც ვუცაცურად ატარა სიცოცხლის ბოლომდე...“ — წერს ინგლისელი სტუმარი ჯონ ბატლერი.

„მიხეილისა და მის თანამომე გამოჩენილ მოამსვლელთა მამაცობა და კეთილშობილება შესანიშნავი მაგალითია უველა კეთილი ნების აღამიანისათვის ამ ქვეყანაზე. „ჩლიქის ვეფხითან“ ახლოს გაცნობა ერთ-ერთი უმშვენიერესი გადასახედი ადამიანობის, კაცურკაცობისა და თავდადებულობის ნათელ საწყაროში...

ზერგიანთა სახლ-მუზეუმის შენახვა სახელ-

მირონ ხერგიანი

გიდევ მარეი საშური სპამი

მწიფეობრივი მნიშვნელობის საქმელ მიგვაჩინა... — (ტომინა, სლაბოდკინი, გუშინკო და სხვები მოსკოვიდან).

თითქმის ყველა ჩანაწერში, ისინი კი აქ ათასობითაა შემონახული, დამწვარიერბლები გარდასტერენ თავიანთ ადრეთოვანებას მხიერ ზემოგანის პაროვნებით, სვანეთის სილამაზით. ყოველივე ამასთან ერთად ავტორებს მიზანშეწონილად მიაჩნათ, რომ სახლ-მემორიალის მოვლა-პატრონობა სახელმწიფომ ითავოს. და რომ მის შემდგომ გაუარყოფილას და შენახვას ორგანიზებული და მცენიერული ხასიათი შეეცეს.

ამ აზრს იზიარებენ რაიონის ხელმძღვანელები და ასევე მესტიის ეთნოგრაფიული მუზეუმის მესვეურებიც. ჩვენი წერილის მიზნად სწორედ ამ საკითხზე საზოგადოებრივი აზრის შექმნის სურვილი გახლავთ. ჩვენის ღრმა რწმენით, საქირაა უმოკლეს დროში მემორიალის საკითხის დადებითად გადაჭრა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს მტკაღ ორიგინალური და საინტერესო წამოწყება შეიძლება „შუა გზაზე ჩაიშალოს“. სამოსლო მრავალი ობიექტური მიზეზი არსებობს.

მახსენდება, ამ ორიოდ წლის წინათ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკიდან ქართველოლოგი მეცნიერი ვინფრიდ ბოედერი ჩამოვიდა მესტიაში, რომელიც იმხანად სვანური ენის შესწავლით იყო გატაცებული. სტუმარმა პირველხავე დღეს მიხილ ხერგაიანის საცხოვრისის დათვალიერების სურვილი გამოთქვა, თან დასძინა — ამ ადამიანზე ბევრი რამ მამეშია, ამიტომაც განსაუთრებით მაინტერესებს მისი მშობლიური სახლისა და ახლობლების გაცნობაო.

შუალღ იყო. რამდენიმე შემოერთებულ სტუმართან ერთად ლაღამისკენ გავემართეთ. მიხილიანთ ქიშკართან უამრავი ტურისტო შეყრილიყო.

ჩვენს გამოჩენაზე ტურისტებმა ჩოქოლი გატეხს. ნაცნობი ექსკურსიამძღოლი ჩემსკენ გაემგმართა და სტუმრების სახელის მთხოვა, „მუზეუმში“ შეშვების ნებართვა ამეღო მასპინძლებისგან. „როდის იყო, რომ ბუბა ბესარიონი ქიშკარს ურავავდა სტუმრებს — გაშიღვლა თავში — აქ რაღაც გაუგებრობას აქვს ადგოლი“. მალე ყველაფერი სათელი გახდა — მასპინძლებს ეწოში თივა გაეფინათ გასაშრობად, ხოლო მეორე სართულის აივანზე, რომელიც „მუზეუმს“ ემიჯნებოდა, ხორბალის მიეფიცებინათ მზისათვის. ასე რომ, მისასვლელი გზები, რომ იტყვიან, ყოველგნით მოჭრილი იყო. ჩემს ძახილზე გარეთ გამოსულმა მიხილიანს უმცროსმა ძმამ — ანვარმა, შემცბარი და ღრცხვენილი კილოთი ხაიდუმლოდ მითხრა: ეგ ობერი, თივა დაგვიყვალდა, შეხედე, ობი

აქვს მოღებული, არა მგონია, საქონელი ახლოს გაეყაროს, სტუმრების ხათრით თვისი დროზე ვეღარ გავშალეთ ეწოში. შენ ხომ იცი აქაური ზამთრის ამბავი, ყველაფრის სათხოვნელად მიაღებე მერსობლებს, გარდა თივისა. ეგ მარცვალი ერთი კვირის წინ დავრცხეთ წყაროზე, დღეს-ხვალეობაში შარშანდელივით დაგვიანავდა. ვეღარ გავაფიცებთ მტრზე. წარმოიდგინე, საკუთარ ეწოში ხორბლის კაღო ვეღარ გავილეწია, აბა, როგორდა, მიმსვლელ-მომსვლელს მტვერში ხომ არ ამოახრჩობ, არა და ჩვენს გარდა ყველა მორჩა მაგ საქმეს...

მესმოდა ოჯახის მდგომარეობა. მრავალრიცხოვანი შთამომავლობის პატრონი იყო ბუბა ბესარიონი, უამრავი შვილები და შვილიშვილები ეხვია გარს. უზრმაველად, ხელის გაუქმრეკლად არაფერი მოიწოდა. მოწიულს კიდეც დაბინავება სჭირდებოდა. სტუმრების გაღამკიდეს კი არც ერთისთვის ეცალა და არც მეორისთვის. ერთი სიტყვით, რაღაც გამოუვლი მდგომარეობა შექმნილიყო. სოფლური კანონით კი — თივა თავის დროზე უნდა მოთიბულიყო, კაღო გაღწეულიყო. მარცვალი გაფიცხებულიყო. ბავშვები ეწოში თამაშსა და ძრიაშულს იყენენ დანატრებულნი...

როცა ვუთხარი, გერმანელი ქართველოლოგი მახლავს-მეთქი და სვანურიც ჩინებულად იცის თქო, ანვარს კუტლ სახეზე ღიმილ მოეფინა, ლაფაროში დაუფლებულ ფიწალს დახატა ბეული და ეწოში გაშლილი თივა მიწვინ-მოწვინა. ქიშკრიდან აივნის კიბემდე გასასვლელი ბილიკი „გაბადა“. მერე ოჯახობას უხმო და მარცვლის აქრეფა ანიშნა, კაღო აივანზე ავიდა, მარცვალი ახვეტა, კუთხეში მდგარ კიღობაში ჩაუძახა. ამასობაში ანვარმა ქიშკარი გამოსხნა და ხალხი შემოიპატიჟა. თვითმოქმედ ტურისტებს ერთი მათგანი გამოეყო და ყველას სახელთ მადლობა მე გადამიხადა — ჩვენ აქ მიხილის სიყვარულმა ჩამოგვიყვანა და რაოდენ გულდაწყვეტილები დავბრუნდებოდით შინ, მისი საცხოვრისი რომ არ დაგვეთვალერებინათ.

— ამასწინათ მესტიის ენოლოგიაფიულ მუზეუმიდან იყვნენ მოსულები, გვითხრეს — თქვენი სახლ-მემორიალის შესყიდვის საკითხი აღქმარითო. მას მერე კარგი ხანი გავიდა, მაგრამ სასწავლო არაფერი ჩნს, არ ვიცი, როდემდე უნდა გაგრძელდეს ახე. იცი, კიდეც მრცხენია ამისი თქმა, მაგრამ ამ ბოლო დროს რამდენიმე ძვირფასი ნივთი დაიკარგა, ეტყობა, ძველებურად ვერა ვაქცეთ ყურადღებას. მაშინვე წლების განმავლობაში სტუმრებს იყო გადაუწოლილი, მაგრამ, ვატყობ, უკვე არაქათი გამოეცალა იმასაც... — ბოლომდე განმელო ოჯახის გასაქირი ანვარმა.

სამწუხაროდ, არც შემდგარა იგი. რამდენიმე ხნის წინ სამწუხარო ამბავი მოვიდა მეს-

ტიიდან — გარდაიცვალა შესანიშნავი მთაწვე-
ლილი, ალბინისტური ბოლიკების ერთ-ერთი
პირველმკვლავთაგანი სვანეთის კავკასიონის
მწვერვალებზე, ჩინებული მომღერალი და მო-
ცკვეთი ზესარიონი ზერგიანი. წინათგონობა აუ-
ნებს, რომ თქვა. მთელი მესტია ეთხოვებოდა
„კლდის ვეფხვას“ მშობელს. ჰიარის დღეებში
კვლავ მოიყარეს აქ თავი მიხეილისა და მისი
ოჯახის ნაცობ-მეგობრებმა. სუსხიანმა იანვარ-
მა ვერ შეაშინა თბილისელი, მოსკოველი, ლე-
ნინგრადელი, კიეველი კოლეგები. ახალი სამან-
ქანო გზით შეუფერხებლად ამოვიდნენ მესტია-
ში.

იგივე ამბავი განმეორდა გასულ წელსაც...

კვლავ მოაწოდნენ მთათა ქვეყანას ტურისტე-
ბი, უძელას უნდოდა მიხეილის სახლის ნახვა,
ნაცობებმა ისევ დამძებნეს, დახმარება
მოთხოვეს. რა უნდა მელონა? მგლოფი-
არე ჰიარის უფალს როგორღა მივსდგო-
მოდი „მუზეუმის“ გასაღებისთვის? იმათი სა-
სოწარკვეთილი და ნაწყენი სახეები ახლაც
თვალწინ მდგას. ხინდისის ქენჭა, რომელიც
შაშინ განვიცადე, დიდხანს გამყევბა ალბათ,
ასეთი გაუგებრობები მომავალშიაც არ არის გა-
მორიცხული. ადვილი შესაძლებელია, ყოველი-
ვე ამან ქართულ სტუმართმოყვარეობას არა-
სასურველი ჩრდილი მიაყენოს.

მე დღეებში საგანგებოდ მოვიანხლელ მეს-
ტიის ეთნოგრაფიული მუზეუმის თანამშრომ-
ლები შადურ შუყვანი და დავით ნიუარაძე. მე-
მორიალის ბედ-იბნაღთან დაკავშირებით რამ-
დენიმე შეთქმუება მიყვით მათ:

— რამდენადაც ვიცით, ზერგიანების მემო-
რიალის საკითხი ამჟამად დღის წერტილში
დგას. თქვენის აზრით, როგორ უნდა გადაწყ-
დეს იგი?

დავით ნიუარაძე:

— ჩვენ მართლაც დაგვაყენეთ ეს საკითხი
წმინდომი ორგანოების წინაშე. თავიდან ვფიქ-
რობდით, რომ ზერგიანების სახლ-მემორიალი
ფილიალის სახით შემოგვეერთებინა, გამოგვე-
ყო მოსამსახურე და მომწველი პერსონალი,
შესაძლებელი იქნებოდა, მაგრამ შემდეგში ეს აზრი
თანდათან დაიხვეწა. ამჟამად თბილისის სა-
ხელმწიფო მუზეუმთან ერთად შევიმუშავეთ
აღნიშნული საცხოვრებელი კომპლექსის შეს-
ყიდვისა და რეკონსტრუქციის პროექტი. ამ
პროექტის მიხედვით გადაწყვეტილია ზერგი-
ანების საცხოვრისის ბაზაზე ალბინისტური ბანა-
კის დაარსება. ჩვენი საერთო აზრი ოფიცია-
ლურად არის წარდგენილი მინისტრთა საბჭოში
განსახილველად და, სავარაუდებელია, რომ პა-
სუსხიაც მალე მივიღებთ.

შადურ შუყვანი:

— მესტიის რაიონში ალბინისტური ბანაკის

დაარსების იდეა დიდი ხანია არსებობს. სამარ-
თლიანობა მოთხოვს, აღინიშნოს, რომ ეს სა-
კითხი „მთაწველითა ქვეყანაში“ აქამდეც უნ-
და მოკვარებულიყო, მაგრამ, როგორც ვხედავთ,
ეს ასე არ მოხდა. ჭერ იყო და ოცე წელი გა-
გრძელდა აეროპორტის მდებარეობაში ტურისტუ-
ლი ბანკის მშენებლობა, რომელიცაც თითქმის
ალბინისტებიც უნდა შეეკედლებინა, მაგრამ
ახლა გამოიკვია რომ ასეთი „დედნაცვლური
მასპინძლობა“ სამთაწველილო პრობლემების
გადაწყვეტას ვერ უზრუნველყოფდა. ასე რომ
ალბინისტურა ბანაკის პრობლემა კვლავ ღია
დარჩა. თუ ჩვენა ჩანაფიქრი განხორციელდ-
ება, ეს ერთი საშუაო საკითხიც გადაწყდება და,
დარწმუნებულნი ვართ, ამ ბანაკი-მუზეუმის
სახით კიდევ ერთი შეტად საინტერესო და
ორიგინალური ძეგლი შეემატება ჩვენს რაი-
ონს. ობიექტურად რომ შევაფასოთ მდგომარე-
ობა, ყველაფერი იმაზე მტკიცეობს, რომ
ასეთი ჩანაფიქრის განხორციელების ზელი ვე-
რაფერმა ვერ უნდა შეუშალოს.

სხვა რომ არა იყოს რა, დღამის წესტად სამ-
თაწველილო ბანაკისთვის შესაფერისი ადგილ-
მდებარეობა გაჩნდა. მესტიის იგი ყველაზე
ახლომდებარე სოფელია კავკასიონის ქედთან.
ლეზიონის გადასასვლელის, უშისა და ბანგუ-
რიანის რაიონები, რომ იტყვიან, ხელის გაწ-
ვედნაზეა აქედან. გარდა ამისა სოფელი გან-
თქმულია თავისი სპორტული ტრადიციებით,
ამას კი ნაკლები მნიშვნელობა როდი ენიჭება.

— მაინც როგორ გეხსენება საცხოვრებელი
კომპლექსის ბაზაზე ალბინური ბანაკის ჩამო-
ყალიბება?

დავით ნიუარაძე:

— მაჩვიბისა და კოშკის აღმოსავლეთით
მდებარე ფართე მინდორში ძირითადი კორ-
პუსი აშენდება, ძველ საცხოვრისსა და მურ-
ყვამს სათანადო რეკონსტრუქცია ჩაუტარდ-
ებათ, რაც შეეება მიხეილთან დაკავშირებულ
ნივთებსა და ექსპონატებს, მათ გამოსაყენად
შესაფერი დარბაზი გამოიყოს. ერთი სიტყ-
ვით, მხატვრულ-ტექნიკური ხასიათის საკითხ-
ების გადაჭრა ჩვენს არქიტექტორებს არ გაუ-
ჭირდებათ...

განზრახულია მიხეილ ზერგიანის ნეშტის გა-
დმოხვენება ბანაკის ტერიტორიაზე. გჭურავის,
წმინდა გიორგის ეკლესია, რომელიც აქამდე მუ-
ზეუმის ტერიტორიაა და მის ნაწილს წარმო-
ადგენს.

შადურ შუყვანი:

— ჩვენ გვეხმის, სვანეთის პირობებში და,
საერთოდ, როგორც მწელია ოჯახისათვის
სახლ-მუზეუმის, ამ სიტყვის პირდაპირი გაგე-

მირონ სპრბიანო
კიდევ ერთი საშუაო სამამ

ბით, შენახვა და მოვლა-პატრონობა, მიმსჯელობა
მომსჯელების თვალყურის მიდევნება, მიუღ-
ლოდ, ახსნა-განმარტებანი. მოგესხენებათ,
რა ცნობისმოყვარე ხალხია ტურისტები...

მუზეუმის თანამშრომლების ნათქვამი მართ-
ლაც რომ საინტერესო, საგულისხმო და მეტად
ანგარიშგასაწევია. აქ მუზეუმის გახსნა კარვად
წარმოაჩენს იმ ადამიანების ცხოვრებას დიდი
ღვაწლი რომ დასდეს ქართულ სპორტს, განსა-
კუთრებით კი ალპინიზმის განვითარების საქმეს
საქართველოში. ესენი არიან ალპინისტური ბი-
ლიკების პირველშეკლავები — გიო ნიგურიანი,
გაბრიელ, ბექნუ, ბესარიონ, მიხეილ (უმცროსი),

მიხეილ (უმცროსი) ზერგიაწი, ჟიჭიკა, ლანი,
მაქსიმე გვარდიანი, გოჭი ზურაბიანი,
ალმასგირ კვიციანი, ილიკო გაბლიანი, შა-
ლიკო მარგიანი, გივი წერედიანი, ჯო-
კია გუგავა, ქედრუბი ონიანი, ტელეშაქ ჯა-
ფარიძე, გრიშა გულბიანი და მრავალი სხვა.
აქ გაღვივდება და თეთრონ მწვერვალებს მი-
ელაციება ვაჟაკობისა და შეუპოვრობის,
ადამიანობისა და კაცურკაცობის, სამშობლოსა-
თვის თავდადებულობის, სულისა და სხეულის
ხილამაზისა და ამაღლებულობის, მთებთან ქი-
დილისა და პექრობის მარადიული ცეცხლი.

წერხილები

თეიმურაზ ღოიშვილი

სტრუქტურალიზმი: PRO ET CONTRA

სტრუქტურალიზმის რამდენიმე ბანსაზღვრისას ერთიანი აზრი არ არსებობს. ზოგი მას უოვლისმოყვრულ, უნივერსალურ მოძღვრებად მიიხსენებს, სხვები კი მასში მხოლოდ კერძოობით კვლევის მეთოდს ხედავენ, რომელიც ცოდნის განსაზღვრულ სფეროებში გამოიყენება. კ. ლევი-სტროსი ამბობს: „სტრუქტურალიზმი არ არის ფილოსოფიური დოქტრინა, იგი მხოლოდ მეთოდია“.

სტრუქტურული პოეტია მხატვრული ნაწარმოების ელემენტებს განიხილავს არა იზოლირებულად, არამედ ერთმანეთთან მიმართებაში. ძირითადი იდეა, რასაც ეფუძნება სტრუქტურალიზმი, არის ელემენტთა მიმართების პრიმატის აღიარება თავად ელემენტებზე. ამ დებულების ილუსტრირება მწიფი არ არის. რომელიმე მწიფი შეიძლება შესრულებს არამარტო სხვადასხვა ინსტრუმენტზე, არამედ სხვადასხვა ტონალობაში. ტრანსპონირების დროს მწიფი უცვლელი რჩება, მისი შეზღუდვები ელემენტები (ბგერები) კი იცვლება. მაშასადამე, მწიფიდანსათვის არსებითია არა ბგერები თავისთავად, არამედ მიმართებანი ბგერებს შორის. მწიფიდანსათვის მნიშვნელობა აქვს არა ბგერის აბსოლუტურ, არამედ შეფარდებით სიმაღლეს.

მიმართებათა აბსტრაგირება ელემენტებაზე გან შესაძლებელია. სტრუქტურალისტები ხელოვნების ნაწარმოების ანალიზს დროს აწარმოებენ მიმართებების გამოყოფას და მათს ფორმალისაციას ესწრაფვიან.

ც ტოდოროვის განმარტებით, სტრუქტურული პოეტის ამოცანაა „ლიტერატურული

ტექსტის სტრუქტურისა და ფუნქციონირების თეორიის აგება“. მხატვრული ნაწარმოება ერთადერთი და ქვეშეორი აზრის დადგენა, ე. ი. ის, რასაც მხატვრულად ლიტერატურათმცოდნეობა დღიდან თავისი არსებობისა, მისი აზრით, შეუძლებელია. ამიტომ სტრუქტურული პოეტია „მისწრაფვის არა ნაწარმოებათა აზრის გამოვლენისაკენ, არამედ იმ კანონზომიერებათა შეცნობისაკენ, რაც განაპირობებს მის გაჩენას“. ეს მოსაზრება სათავეს იღებს რ. ბარტის ცნობილი თეზისიდან: „ლიტერატურის არის ის კა არ არის, რასაც იგი გადმოგვცემს, არამედ თავად სისტემა“.

სტრუქტურალიზმის მიზანია გამოავლინოს ელემენტები და მათი დამაკავშირებელი სტრუქტურები. ელემენტი მათ მიერ გაგებულია, როგორც „აღმნიშვნელი“, რომელსაც აქვს უნარი იმე შევიდეს სისტემაში, რომ უშუალო კავშირი არ ღაამყაროს „აღსანიშნთან“.

სტრუქტურალისტები ამტკიცებენ, რომ პოეზია არის ენა და ამდენად, მსგავსად ბუნებრივი ენისა, შეიძლება მხატვრული ნაწარმოების ფორმალისაცია. პოეზია, როგორც ენობრივი ფენომენი, როგორც ნიშანთა სისტემა სემიოტიკის კვლევის ობიექტად არის გამოცხადებული, ბოლო როგორც კომუნიკაციის აქტი, ინფორმაციის თეორიის მსველობით კიბერნეტიკის ანტირესთა სფეროში ექცევა. ამ დისციპლინათა დახმარებით სტრუქტურალისტები ცდალობენ მათემატიკურ-სტატისტიკური მეთოდების შემოტანას ლიტერატურათმცოდნეობაში, მის გააქცევას ზუსტ მეცნიერებად. ვნახოთ, რამდენად არის გამართლებული კავშირება და ანალიზების მეთდი ეს წყება.

სტრუქტურალურმა განმეორებად ფორმად მეთოდს უყავითერბენ. ამის სახაზს თვით სტრუქტურალისტები იმდევინ. მაგალითად, რ. იაკობსონი რუსულ ფორმალისმის „სტრუქტურალიზმის საუმაწილო სესის“ უწოდებეს. სამატრუქტურალიზმის ზოგადი თეორიის ევროპული სტრუქტურალიზმის ახლო წარსულიდან: „Tel Quel“-ის ცნობილმა გუფელმა დახატულთში პირველმა გამოცემა რუს ფორმალისტთა ანალიზი დაშასახათებელი სათაურით — „ლიტერატურის თეორია“, ხოლო 1960 წელს გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში გამოვადი ორენგანის ანთოლოგია „რუსი ფორმალისტები“. ცხადია, ამგვარი ინტერესი ფორმალისტთა მემკვიდრეობისადმი აისახება აწროვებაშიც, ვალენის ახდენს სტრუქტურალისტთა შეზღუდვების ფორმირებაზე. რიც საბჭოთა გამოკვლევებშიც ხაზგასმით აღნიშნულა, რომ „ოპოიაზის“ შრომებმა „უშუალოდ მოამზადებინადაი მხატვრული ტექსტის ზუსტი აღწერისათვის“ (ვიარ. ივანოვი, რ. ზარსოვი), რომ „შელოცვის დაშასახურება პოეტური კონსტრუქციის, მოდელის გამოვლინებისავე სწრაფ. ვა შინაარსისაგან აბსტრაგირების გზით“ (ი. რევზინ).

20-იან წლებში რ. იაკობსონმა, როდესაც ის „ოპოიაზის“ აქტიური წევრი იყო, კატეგორიულად განაცხად: „თუ მეცნიერებას ლატერატურის შესახებ სურს იქცეს მეცნიერებად, ის იმუდებულთ იქნება „ხერხი“ აღიაროს თავის ერთადერთ „გმირად“. გავიდა ოთხი ათეული წელი და 20-იანი წლების მიწერულში რ. იაკობსონმა მოდელიცირებული საბთ გაიმეორა ეს აზრი: „შე არ შესის, როგორ შეიძლება იმუშაო ენის ან სელოვნების სფეროში და არ სცადო, სტრუქტურის მოხელთება. ისინი, ვანც ხვა არმეზე მსჭელობენ, მხოლოდ ბაასთ არან დაკავებულნი და არა მეცნიერებნი“. მართლაც, რ. იაკობსონის კონცეფციაში ფორმალისტურად გაგებული „ხერხის“ ადგილი „სტრუქტურაში“ დიკავა, მაგრამ ძირითადი პათოსი მხატვრული ნაწარმოების ერთი მომენტის აბსოლუტიზმისა, სელოვნების გათანაბრებისა „ხერხთან“ თუ „სტრუქტურასთან“ უცვლელი დარჩა.

სტრუქტურის ყველაზე ზოგადი დეფინიცია ასეთია: „სტრუქტურა მიმართებათ ერთობლარობა“. ეს იდეა უცხო არ იყო ფორმალისტებისათვის. მხატვრული ნაწარმოები „არის წმინდა ფორმა, — წერდა ვ. შელოცვი, — ის ნივთი კი არ არის, არამედ მიმართება ნივთთა შორისა“. მიმართების დაყენება ელემენტზე მალა აქაც სრულიად აშკარა. სტრუქტურალისტებისა და ფორმალისტების ეს საზიარო იდეა ფ. დე სოსიურის ლინგვისტური ნაწარმებიდან იღებს სათავეს. „ენა სუბსტანცია კი არ არის, არამედ მიმართება“, — წერდა იგი. ამ კონკრეტული დე-

ფინიციის განზოგადებაში და უნივერსალად მოცხადებაში წარმოშვა იდეა მიმართების აბსტრაქტისა ელემენტებზე.

ფორმალისმისა და სტრუქტურალიზმის კავშირის ნათელსაყოფად მაგალითების მოშობა მრავლად შეიძლებოდა, მაგრამ ერთია მსგავსების, კავშირის მინება და სხვა — მისი გააზრება და შეფასება. საქმე ისაა, რომ ზოგადი საბჭოთა მეცნიერება (ი. ტომოვევი, ბ. გონჩაროვი...) ყურადღებას არ აქცევს ფორმალისტურ იდეათა ტრანსფორმაციას სტრუქტურალიზმის კონცეფციაში და თვით კავშირის არსებობა ფორმალისტთან სტრუქტურული მეთოდის ნეგაციის გადამწვევად არგუმენტად მიაჩნია. აღნიშნავია ისიც, რომ ზოგჯერ სტრუქტურალიზმის გაიგება ფორმალისტთან ძალიან შედარებულია ხდება: ფორმალისტის მეთოდიტიყური გაება აღრეული ფორმალისტთან, ამ ცნების ისტორიულ-ლიტერატურულ მნიშვნელობასთან. ფორმალისმი, როგორც გარკვეულ მსოფლმხედველობრივ თვალსაზრისზე დაშასახრებული მეთოდი, რომელიც პრინციპულად სწევებს ფორმის შინაარსს, გაიგებულა ფორმალისტისათან — სტრუქტურის ელემენტთა ურთიერთმიმართების კვლევასთან ზოგადი, აბსტრაქტული ნიშნების საფუძველზე.

სტრუქტურალიზმის კავშირი ფორმალისტთან სიმეტრიატურია, მაგრამ ამ კავშირის მიხეტრატორფრება არ არის მართებული. ის, რომ თვით სტრუქტურალისტები არ ჩქმალდვენ ამ კავშირს, ახსნას მოითხოვს. თუ ევროპულ მეცნიერთა უმეტესობისათვის ფორმალისმი არაფითარ კონფლიქტში არაა მათს მსოფლმხედველობასთან, საბჭოთა მეცნიერებისათვის ნათელია ფორმალისტის შეუთავსებლობა დიალექტიკური მატერიალიზმის პრინციპებთან. ისინი ფორმალისტის პოზიციებზე კი არ გადადიან, არამედ პოზიტიური მარცვლების ათვისებას და ნაყოფანებათა დაშლევას ცდილობენ.

სტრუქტურალისტებში სტრუქტურული ლინგვისტიკის მეთოდებს უნივერსალურად მიიჩნევენ და გადააქვთ ის ლიტერატურათმცოდნეობაში. მაგრამ სანამ ამგვარი ტრანსპლანტაცია განხორცილდებოდეს, საჭიროა განისაზღვროს, რამდენად კანონზომიერია იგი.

ლინგვისტიკისა და ლიტერატურათმცოდნეობის, კერძოდ კი პოეტიკის, ურთიერთობის ბაქითში თანადროვად სტრუქტურალიზმი ეყრდნობა რ. იაკობსონის ცნობილ ნაშრომს „ლინგვისტიკა და პოეტიკა“. ჭერ კიდევ 1921 წელს მეცნიერება წერდა:

«Поэзия есть не что иное, как высказывание с установкой на выражение. Поэзия индифферентна к предмету высказывания». და იქვე იმდელად დასკვნას:

«Поэзия есть язык в его эстетической функции».

ამჯერად თვალსაზრისს გამოთქვამს იგი ნაშრომში „ლინგვისტიკა და პოეტიკა“.

«Направленность на сообщение, как таковое, сосредоточение внимания на сообщении ради него самого — это поэтическая функция языка».

ამრიგად, რ. იაკობსონის მტკიცებით, პოეტური მეტყველება არის მეტყველების ნაირსახეობა, ხოლო პოეზია — განსაზღვრული ფუნქციის მქონე ენა. რამდენადაც ენა ლინგვისტურ ანალიზს ექვემდებარება, ამდენად ლინგვისტური მეთოდების გამოყენება ლიტერატურული ნაწარმოების კვლევისას, მისი აზრით, სრულად გამართლებულია.

„პოეტიკა განიხილავს სიტყვიერი სტრუქტურის საკითხებს“, — წერს იგი, — ხოლო „რადგან ლინგვისტიკა არის უზოგადესი მეცნიერება სიტყვიერი სტრუქტურის შესახებ, ამდენად პოეტიკა შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ლინგვისტიკის ნაწილი“. როგორც ვხედავთ, პოეტიკის საგანად გამოცხადებულია „სიტყვიერი სტრუქტურა“. ამის შემდეგ ძნელი არ არის პოეტიკის მოქცევა ლინგვისტიკის ცვაძის ქვეშ. ამ უცნაური მეთამორფოზის გამო ვ. შკლოვსკი მახვილგანივრულად შენიშნავს, რომ იაკობსონის კონცეფციაში

«Лингвистика наступает на поэтику, даже не проводя артиллерийского обстрела».

ლინგვისტიკისა და პოეტიკის ურთიერთობის ამგვარი განსაზღვრა სათავეს იდებს იაკობსონის შეხედულებიდან ენისა და პოეზიის შიშვარებაზე. შკლოვარი ამტკიცებს, რომ „პოეზია არის განსაკუთრებულად ორგანიზებული ენა“ ენა სპეციალური ფუნქციით. ენის ამ ფუნქციის თავისებურება ისაა, რომ პოეზიაში აქცენტი გადატანილია შეტყობინებაზე როგორც ახეთზე. სიტყვა პოეტურ ნაწარმოებში ელქმება არა როგორც საგნის ან სუბიექტის აღწერის ლმწივნი, არამედ როგორც დამოუკიდებელი, თავისთავადი მნიშვნელობის მქონე. იაკობსონის აზრით, ენის პოეტური ფუნქციის არსა ისაა, რომ იგი მისწინდს ისახავს საკუთარი ენობრივი ფორმის შემუშავებას, რომელიც მისთვის საშუალება კი არ არის, არამედ მიზანია. პოეტიკის ამოცანაა, შეიანწავლოს ენის პოეტური ფუნქციის კავშირში ენის სხვა ფუნქციებთან, გვიჩვენოს, „რის მეშვეობით აქცევა ენობრივა შეტყობინება ხელოვნების ნაწარმოებად“.

ფორმულა „პოეზია=ენის“ სტრუქტურალიზმის საფუძველთა საფუძველია, რამდენადაც აქედან იხსნება პერსპექტივა ზუსტ მეცნიერებებთან კავშირისა. რ. იაკობსონი პოეტიკის დაახლოვებას სემიოტიკასა და ინფორმაციის თეორიასთან სწორედ ამ დებულებებზე დაუბნობით ცდილობს.

ენისა და პოეზიის გაიგივების ფუნდამენტური

დებულება ლიტერატურათმცოდნეთა გაცხადებული იდეის საგანია. აკად. მ. მარკსის აზრით, „ფორმალურ-სტრუქტურულ მეთოდს მომხრეთა ერთ-ერთი ძირითადი შეცდომა ენისა და ლიტერატურის თავისებურებათა გაიგივებაა“. ასევე ვ. კოენოვტი პრინციპულად უარყოფს სტრუქტურალიზმის ძირითად თვალსაზრისს, მისი აზრით, სიტყვა ლიტერატურულ ნაწარმოებში ენის ელემენტი კი არაა, არამედ მხატვრული ფორმისა, ხოლო პოეტური სიტყვის განხილვა პრაქტიკული ენის პოზიციიდან იმის ნიშნად, რომ სტრუქტურალიზმის საფუძვლით არ ეხებოდა მხატვრული ფორმის საკითხს.

პოეზიას და ენას მხოლოდ მასალა აქვს საერთო, მათი სტრუქტურები კი ურთიერთგანხევებულია. კვლევის დღევანდელ ეტაპზე, როგორც ვ. შკლოვსკი წერს, „გრაზიატის კანონების გადატანა პოეზიაში — ეს არის მტაცება ერთ-ერთი სტრუქტურითა უნივერსალისა, რაც მეცნიერულად დასაბუთებული არ არის“. ლინგვისტიკის მეთოდების დაუსაბუთებელი გადატანა ლიტერატურათმცოდნეობაში მათს შორის არსებული სხვაობის გაუთვალისწინებლად ქმნის მისი საშუალოებას, რომ მეცნიერული ანალიზი შეიცვალოს მეთადორით (კ. მუნენი).

მართალია, ენა ლიტერატურის, პოეზიას არსებობის ფორმაა, მაგრამ ეს კავშირი პოეზიას მხოლოდ ენობრივ ფაქტად ვერ გარდაქმნის. ლექსი თუმცა ენის სფეროში იქმნება, მაგრამ ის ხელოვნების სფეროს განეკუთვნება და ხელოვნების კრიტერიუმებით უნდა განიხილებოდეს. როგორც ე. ბასინი ამბობს, საჭიროა „ანალიზი ხელოვნების ენისა და არა ხელოვნებისა, როგორც ენისა“.

ახლა ვნახოთ, როგორია ლიტერატურათმცოდნეობის ზუსტ მეცნიერებებთან დაახლოვების პერსპექტივა.

სტრუქტურალიზმი კონტრია ლიტერატურათმცოდნეობის ძირითად პრობლემებს განიხილავს თანამედროვე მეცნიერების უახლეს მიღწევათა შუქზე. თავისი იდეებით და მეთოდებით სტრუქტურალიზმი ყველაზე მეტად ლინგვისტიკისაგან არის დავალებული. სტრუქტურული ლინგვისტიკა აბსტრაქტული თეორიული მოძღვრებაა, რომლის ძირითად მიზანს ენის ფორმალურ მოდელთა აგება წარმოადგენს. მოდელირების პროცესი საკვლევი ობიექტის უპირტივეს ელემენტებად და კავშირებად დაყოფის, მათს ფორმალიზაციას და მათემატიკურ გამოსახავს გულისხმობს. ამდენად, სტრუქტურული ლინგვისტიკა ზუსტ მეცნიერებათა რიგშია დგას.

დღეს ფორმალიზაცია დიდ გავრცელებას

თეიმურაზ დონაშვილი
სტრუქტურალიზმი: PRO ET CONTRA

პოლუოს, მაგრამ მას თან სდევს მოუწყველებელი ნაქლიც. ფორმალისადაც ნიშნავს შეჩა-
ეცნებელი ობიექტის გამარტივებას, სქემატიზა-
ციას. ფორმალისაციის პროცესში მოკლევარა
ყურადღებას არ აქცევს ნიშნის მნიშვნელობას
და დამატრეხვითა მხოლოდ ნიშნებზე და
მათი თანმიმდევრობით. სტრუქტურული ლინგ-
ვისტიკისათვის არსებითია ყურადღებას გააჩ-
ვილებს შენაარსისგან გათავისუფლებულ ნიშ-
ნებზე და მათი ფერითების წესებზე.

სტრუქტურალისტებს კვლევის აღნიშნული
მეთოდი ლიტერატურათმცოდნეობაში გადა-
აქვთ. ისინი მხატვრული ნაწარმოების სტრუქ-
ტურას აიკვებენ ენობრივ სტრუქტურისაგან,
რის საფუძველზეც ხდება სტრუქტურული ლი-
ნგვისტიკის მეთოდების ტრანსპლანტაცია.

ლინგვისტურ სისტემაში არ არსებობს დამო-
ყიდებელი, იზოლირებული ელემენტი. თითო-
ეული მათგანი განსაზღვრულ დამოკიდებულე-
ბაშია სხვა ელემენტებთან და მთელს სისტემა-
თან, რომლის განუყოფელ ნაწილსაც თვითონ
წარმოადგენს. ელემენტთა ურთიერთობაში
მთავარია მათი კორელაციის კანონები. ამ ზო-
გად მოსტუტატებს ეყრდნობა სტრუქტურული
პოეტიკა. კ. ლევი-სტროსი ასე ახასიათებს
სტრუქტურული მეთოდის არსებით ნიშნებს: 1.
საქარაო შერეოდვებს და განისაზღვრავს ცალკე-
ული კერძობითი ფაქტები, შედეგს მათი ჩაქ-
სიმალურად სრული ინდექსი; 2. დადგინდეს
ურთიერთკავშირი ფაქტებს შორის, გამოვლენ-
ილ მიქან მათი შინაგანი კორელაციური მიქან-
რთებანი; 3. მოხდეს მათი სინთეზირება, აგოს
ურთიერთშეხებაშისი ელემენტებისაგან სისტე-
მა, რითაც შეიქმნება კვლევის ერთიანი, ტოტა-
ლური ობიექტი.

კვლევის მეთოდის გადატანის ფაქტი, ფაქ-
რობ, კომენტირებას არ საჭიროებს. მაგრამ,
როგორც ზემოთ სპეციალურად აღვნიშნეთ,
ჭრჭერობით არ არის დამტკიცებული იგივეობა
ნიშნა და პოეზიისა, რაც ლიტერატურათმცოდ-
ნეობაში ლინგვისტური მეთოდების გამოყენე-
ბის უფლებას მოგვცემდა. (სხვა დისციპლინაო
მეთოდების გამოყენება ლიტერატურული ტექ-
სტის კვლევისას ნიშანდობლივია სტრუქტურა-
ლისმისათვის. კ. ლევი-სტროსი მითებს ანალი-
ზებს კონკრეტული კანონების მიხედვით. მუ-
სიაკლური სტრუქტურა მასთვის კვლევის ობი-
ექტი კი არაა, არამედ კვლევის ინსტრუმენტი.
იგი წერს: „მითების შემადგენელი ნაწილები
და თვით მითები განიხილება ურთიერთკავში-
რში. ჩვენ მათ ვაღარებთ მუსიკალური ნაწარმო-
ების ინსტრუმენტალური პარტიას და მათს
კვლევის ვივიგებთ სიმფონიის შესწავლას“.
დამახასიათებელია მისი ნაშრომის „მითოლოგია-
ურების“ ცალკეული თავების დასათაურება:
„კარგი მანერების სონატა“, „მთელი გრძნობის
ფუფა“ და ა. შ.).

ლიტერატურის ფორმალურ სტრუქტურაში
ლი მეთოდებით შესწავლას მძლავრი ზემოქმედება
სცა კიბერნეტიკის განვითარებამ. კიბერნეტიკის
შემდგომი სრულყოფის აუცილებლობამ პოეზი-
ის, როგორც შემეცნების განსაკუთრებული
ფორმის, თავისებურებათა წყვედომის საჭიროე-
ბა წარმოშვა. ლოგიკური აზროვნების მოდე-
ლირება, რასაც საწყის საფეხურზე ეყრდნობო-
და კიბერნეტიკა, ადვილად ემორჩილება მათე-
მატიკურ გარდაქმნებს, ფორმალისაციას. კიბე-
რნეტიკული მანქანები სარგებლობენ ე. წ. გა-
დასინჯვის ხერხით, როდესაც მოწმდება ყველა
ლოგიკურად დასაშვები შესაძლებლობა და ამ
გზით შეირჩევა ოპტიმალური გადაწყვეტა. მაგ-
რამ რთული ამოცანების გადაჭრისას გადასახი-
ჭი ვარიანტების რიცხვი იმდენად დიდია, რომ
მანქანას არ ძალუძს უზარმაზარი მასალის და-
მუშავება. კიბერნეტიკის მომავალს ამ დარგის
სპეციალისტები ინტუიციური აზროვნებას მო-
დელირებაში ხედავენ. ძიების ამ ეტაპზე მთელი
სიგრძნისაგანთ დგება პოეზიის, მხატვრული
აზროვნების შესწავლის საკითხი. მხატვრული
სახის შექმნის რთულ ამოცანას პოეტი წყვეტს
ინტუიციურად — უმოკლესი გზით. ამასთანავე,
მხატვრულ სახეს ლიტერატურაში აქვს ერთი,
კიბერნეტიკის ინტერნეტისათვის დიდმნიშვნე-
ლოვანი თვისება: იგი ენაში ფიქსირდება. რა-
დგან ენის ფორმალური ანალიზი სტრუქტურუ-
ლი ლინგვისტიკისათვის სიმძნელეს არ წარმოად-
გენს, ამდენად, კიბერნეტიკისათა აზრით, ეწმუ-
ბა პერსპექტივა, რომ მხატვრული სახის უმე-
რისი ფორმების შესწავლა მოგვცემს ინტუიცი-
ური აზროვნების ფორმალისაციის საშუალებას.

როგორც ვხედავთ, კიბერნეტიკისათა დაინ-
ტერესება პოეზიის საკითხებში მთლად „უზ-
გარო“ არ არის. პოეტურ შემოქმედებას იგი
საკუთარი პოზიციებიდან სწავლობს, მაგრამ,
როგორც ვვარწმუნებენ, ამით მოგებულად რჩება
ლიტერატურათმცოდნეობაც.

ლიტერატურისადმი კიბერნეტიკული მათემა-
ტიკის გამოყენება ინფორმაციის თეორიის კომ-
ყენება მხატვრული ნაწარმოების კვლევისას.
კიბერნეტიკა ინფორმაციის გადაცემის და აღქ-
მის ხერხებზეც სპეციალობს, ხოლო სტრუქტურა-
ლისტებისათვის პოეტური ქმნილება ინფორმა-
ციის გადაცემის სისტემაა. რ. იაკობსონს მიაჩ-
ნია, რომ მხატვრული მეტყველება, როგორც
ენის სახესხეობა, მსგავსად ენის სხვა გამოვ-
ლინებებისა, უნდა შევისწავლოთ „სტიკეური
კომუნიკაციის“, „ინფორმაციის“ თვალსაზრი-
სით. ამგვარი ცდები უკვე წარმოებს პოეტუ-
ლაში.

ჩემი სტრუქტურალისტი ი. ლევი სწორედ ამ
ასპექტით უდგება ლიტერატურას. ის წერს:
„ლიტერატურა მკითხველისათვის ინფორმაცი-
ის გადაცემის სპეციფიკური ფორმია. პროცესი,
რომელიც იწყება ავტორის მიერ ნაწარმოების

შეკმნით და მთავრდება ნაწარმოების კანონი-
ზაციით მკითხველის შივრ, არის ერთი შემთხვე-
ვა კომუნიკაციის ჩვეულება. იგი იძლევა ამ აქ-
ტის დახასიათებას ინფორმაციის თეორიის ტე-
რმინოლოგიით: „ობიექტური რეალობისა და
სუბიექტური გამოცდილების ელემენტებიდან
(ინფორმაციის წყარო) ავტორი (გადამცემი)
შეარჩევს და გადასცემს ელემენტებს (შერჩევა),
რათა გაოსაზროს ისინი ენის მეშვეობით (კოდირება).
ტექნიკური საშუალება (არხი) ლატერა-
ტურული ინფორმაციის გადაცემისა არაა ნაწარ-
მოების ტექსტი. ტექსტი. შემდგარს ბეგრები-
საგან (სიგნალების სისტემა) დებულობის მკო-
თხელი და კთხვისას იძლევა მის ინტერპრე-
ტაციას (დეკოდირება), ზოგ დეტალში არასწო-
რადაც (შეაურო), მაგალითად როცა მისთვის
ფუნქცია ის ისტორიული ფაქტები, რომლის
გამოძახილსაც წარმოადგენს ნაწარმოები“.

ინფორმაციის თეორიის კონკრეტული გამო-
ყენების ნიმუშია ი. ფონადის გამოკვლევა ლე-
ქსის ბეგრით ფორმის შესახებ. უოველი ენა
იფარგლება გარკვეული კანონებით, რაც ტექსტ-
ის განსაზღვრული ელემენტების გამოცნობის
საშუალებას იძლევა. შეზღუდვითა გარდასთან
ერთად გამოცნობის სისშირე მალდდება. ანფო-
რმაციის თეორიის თანახმად, რაც უფრო მაღ-
ლია გამოცნობის სისშირე, მით უფრო მცირეა
ტექსტის ინფორმაციულობა. ლექსი, როგორც
ენობრივი ფაქტი, ენის კანონებს ემორჩილება.
ამვე დროს, იგი ლექსწყობის კანონებსაც ექ-
ვემდებარება, ე. ი. ლექსს ენასთან შედარებით
მეტი შეზღუდვები ახასიათებს. ეს ნიშნავს, რომ
ელემენტთა გამოცნობის სისშირე პოეზიაში უფ-
რო მაღალი უნდა იყოს, ვიდრე ენაში და შე-
ხასიათდება პოეტურ ტექსტს უფრო დაბალი. ინ-
ფორმაციულობა უნდა ჰქონდეს, ვიდრე ჩვეუ-
ლებრივ ენობრივ კომუნიკაციას.

ი. ფონადიმ ექსპერიმენტულად შეამოწმა ენა
პოეზიაში. სტატისტიკურმა გამოთვლებმა პოე-
ლოდენით შედეგი გამოიღო. აღმოჩნდა, რომ
პოეზიაში გამოცნობის სისშირე უფრო დაბა-
ლია, ვიდრე პუბლიცისტიკასა და სასაუბრო
მეტყველებაში (შესაბამისად: 40 %, 67 %, 71 %).
მაშასადამე პოეზიის ინფორმაცია გაცილებით
უფრო დიდი მოცულობისაა, ვიდრე ბუნებრივი
ენისა. ასე შეიქმნა პოეტური ენის პარადოქსი:
მეტი შეზღუდვა — მაღალი ინფორმაციულობა.
თანამედროვე პოეტია რთული პრობლემა წი-
ნაშე დგას: საჭიროა ლექსი შეინფორმაციუ-
ლობის წყაროს დადგენა.

ინფორმაციის თეორიის გამოყენება პო-
ეტიაში თუმცა რიგ საინტერესო პრობლე-
მებს წამოჭრის, მაგრამ არც ნაკლოვანებები
საგანა დაზღვეული. ზოგად-თეორიულ ას-
პექტში არ შეიძლება ნაყოფიერი იყოს მოვ-
ლენის ისეთი შესწავლა, როდესაც ძირითად
ელემენტებს კი არ ვიკვლევთ, არამედ ამ ელ-

ემენტთა შემადგენელ ნაწილებს. ჩვენს კონ-
კრეტულ შემთხვევაში შესწავლება არა სიტყ-
ვები და მათი კავშირები (პოეტი სიტყვებით
ოპერირებს), არამედ ბეგრები. გარდა ამისა,
ინფორმაციის თეორია ანგარიშს არ უყენებს
პოეტური მეტყველების ერთ-ერთ ყველაზე
ნიშანდობლივ მოვლენას — ინტონაციას. ინ-
ტონაციის შეუძლია სრულიად საპირისპირო
აზრის მისცეს სტრიაონში ფაქტობრივად ინ-
ფორმაციას, რომელსაც მხოლოდ ბეგრების
გამოცნობის სისშირის მიხედვით ითვლიან.

ლიტერატურათმცოდნეობაში ინფორმაცი-
ის თეორიის გამოყენების უკიდურესი გა-
მოყვანაა დასავლეთეგრემანელი მეცნიერის
მ. ბენზეს „ინფორმაციული ესთეტიკა“. ეს-
თეტიკის ამოცანების ტრადიციულ გაგებას
ბენზე უპირისპირებს „ახალ ესთეტიკას“, სა-
დაც „ქველბის ემპირული და რაციონალური
გზები შეტკევიან სპეკულაციურ და მეტა-
ფიზიკურ აზროვნებასთან შედარებით“. თავის
მომდევნებს შტუტგარდელი პროფესორი ფი-
ზიკასა და ინფორმაციის თეორიაზე აფუძნებს.
„ინფორმაციული ესთეტიკა“ ესთეტიკურ
რეალობას ფიზიკური რეალობის ანალოგიით
განიხილავს. „როგორც ფიზიკაში ბუნება აღ-
იწერება ფორმულებისა და რიცხვების მეშ-
ვეობით, — წერს ბენზე, — ასევე ესთეტიკურ
რეალობაც უნდა აღიწერებოდეს არა
გრძნობადი და სუბიექტური ცნებებით „შე-
ხანიშნავია“, „გახაოცარია“ და ა. შ., არამედ
მნიშვნელობათა სისტემით, რომლებიც ერ-
თმანეთს შორის ისეთსავე მიმართებაში იქ-
ნებიან, როგორც ფიზიკაში რიცხვითი სი-
დიდეობა“. მხატვრული ნაწარმოები შემდეგ-
და დაიყო განუყოფელ ელემენტებად (მეტა-
ზად ფიზიკის ელემენტარული ნაწილაკებისა),
რომელთა შერებთბათ მიიღება მაკროესთეტი-
კური სტრუქტურები. ესთეტიკური საგნის
დაშლა ელემენტებად და ამის მეშვეობით
მხატვრული ნაწარმოების დახასიათება რაო-
დენობრივი სიდიდებით „ინფორმაციული
ესთეტიკის“ საფუძველია. ტრადიციული ეს-
თეტიკური ცნებები იცვლება მათემატიკური
ცნებებით, რის შედეგადაც გამოირიცხება
„აღქმის შემთხვევითობა, თვითნებური შე-
ფასება და ინტერპრეტაცია“. მ. ბენზე მხატ-
ვრულ ნაწარმოებს განიხილავს, როგორც ინ-
ფორმაციის გადამცემ სისტემას, განსურჩე-
ვლად ამ სისტემაში ფიქსირებული შინაარსი-
სა. მკვლევარის დამოკიდებულება ლიტერა-
ტურისადმი კარგად ჩანს მის სიტყვებში: „ბი-
ოლეს ან კურსტამლერს ერთი ფინალისაკენ
მიუყვარან: დაუფლებთ თუ არა ჰანს გერ-
ტას. ამას შინაარსი ჰქვია. შინაარსის პოვნა
თავადაც შემძლია, ლიტერატურის დაუზმა-

თეიმურაზ დოიბაშვილი

სტრუქტურალიზმი: PRO ET CONTRA

რებლად. მე არ მაინტერესებს, დაეუფლებათ თუ არა პანსი გრეტას. მე მაინტერესებს, დავეუფლები თუ არა მე ჩემს გრეტას... და მე არ მჭირდება ლიტერატურა“.

ლიტერატურის ინფორმაციული კვლევის დღევანდელ ეტაპზე ჩვენ სწორად მიგვაჩნია ი. ლევის მოსაზრება, რომელიც, მიუხედავად ძრული პრობლემატიკის, პირუთვნელად აღძრული პრობლემატიკის პირუთვნელად აღნიშნავს: „ინფორმაციის თეორიის ჯერ არ შეუძლია შეიმუშავოს საიმედო კრიტერიუმები ესთეტიკური შეფასებისა. ის შეიძლება გამოვიყენოთ დამხმარე მეთოდის სახით... კომუნიკაციის მოდელის გამოყენება ლიტერატურულ პროცესებთან მიმართებაში პრინციპულ შეზღუდვებს აწუხდება“.

კომუნიკაციის გაგება, რომლისკენ ენის სპეციფიკური სახესხვაობის, კვლევის კიდევ ერთ ასპექტს ქმნის. ენა შეიძლება განხილულ აქნეს, როგორც ნიშანთა სისტემა, ხოლო რამდენადაც პოეზია, გარკვეული გაგებით, ენა, ისიც ნიშანთა სისტემას წარმოადგენს და ხდება ობიექტი სემიოტიკისა, ანუ ზოგადი მომღერებისა ნიშანთა შესახებ.

სემიოტიკა მხატვრულ ნაწარმოებს განიხილავს, როგორც ტექსტს, რომლისკენ ნიშნებისაგან შედგება და თვითნებური ტექსტის საკუთარ შინაარსს წარმოადგენს. სემიოტიკისათვის მტკიცებით, თუ ხელთ ვეძებთ ნიშნების განსაზღვრული რაოდენობა და მათი შეერთების კანონები, შესაძლებელია ხელისუფლების ნაწარმოების მოდელირება. მხატვრული ნაწარმოების სემიოტიკური ანალიზი სემანტიკურად ანუ შეიძლება დახასიათდეს: პირველ ეტაპზე ხდება განმარტებადი და განუყოფელი ელემენტების დადგენა, ხოლო შემდეგ მათი შესწავლა სემიოტიკის ძირითადი კანონების — სინტაქსიკისა და პარადიგმატიკის მიხედვით. პირველი გულისხმობს ნიშანთა შეერთების წესების დადგენას, ხოლო მეორე — განაღობულ სინტაქსიკურ ქვეყნთა კლასებად დაყოფას, განსვადგენს.

ლიტერატურის სემიოტიკური შესწავლის ერთ-ერთი თავგამოდიებული მომხრეა რ. ბარტი, რომლისთვისაც მხატვრული ნაწარმოები გლობალური ნიშანია, ხოლო ლიტერატურათმცოდნეობა — სემიოტიკის შემადგენელი ნაწილი. ბარტის აზრით, ლიტერატურულ ტექსტს ორგვარი მნიშვნელობა აქვს: დენოტაციური და კონოტაციური. პირველი არასპეციფიკური ლიტერატურისათვის და გულისხმობს ნაწარმოების უშუალო აზრს, ფაბულას, გადმოცემულ ბუნებრივ ენით, ხოლო მეორე არსებითი მნიშვნელობის მქონეა და მოიცავს იმ ერთიან აზრს, რომელსაც ქმნის ნაწარმოები, როგორც მთლიანობა. კონოტაციური აზრი გლობალური ნიშნისაა.

ნიშნის ნიშნა. მაგრამ ბარტი ზაღს უსვამს იმას, რომ კონოტაციური მნიშვნელობა თვით ნაწარმოების კი არ ახასიათებს, არამედ მკითხველს შეაქვს მასში. ლიტერატურული ნაწარმოებისათვის ნიშანდობლივია შინაარსობლივი პლურალიზმი. მაშასადამე, მხატვრულ ტექსტში კავშირი აღსანიშნავია და აღმნიშვნელის შორის პირობითი, ლიტერატურული ნაწარმოებისა და მნიშვნელობის საფუძველზე ბარტი შორსმამად დასკვნებს აკეთებს. მხატვრულ ნაწარმოებში მთავარია არა შინაარსი, არამედ სისტემა. ლიტერატურათმცოდნეობისათვის საინტერესოა არა აღსანიშნის და აღმნიშვნელის ურთიერთობის შესწავლა, არამედ მხოლოდ აღმნიშვნელი. მხატვრული ტექსტის მეშვეობით უარი უნდა თქვას მნიშვნელობის ანალიზზე და შეისწავლოს მხოლოდ სიგნიფიკაციის მოვლენა, ანუ პროცესი, რომლის დროსაც აღმნიშვნელს მიეწერება შესაბამისი აღსანიშნის. მნიშვნელობის შესწავლის მაგერაქტი გადატანილია იმაზე, თუ რა პირობებში და რა ლოგიკით იქმნება მნიშვნელობა ამის შესაბამისად, ბარტი შეისწავლის ელემენტებსა და მათი მიმართების ტიპებს, ისე რომ არ ითვალისწინებს ელემენტის აზრობრივ მხარეს. ლიტერატურის ისტორიის ბარტიტული კონცეფციაც ამ პოზიციიდან ამოდის. მნიშვნელობის ისტორიის მაგერაიგი მოითხოვს იმ სემიოტიკურ საშუალებათა (აღსანიშნის) ისტორიის შექმნას, რომლის მეშვეობითაც გამოხატავს ლიტერატურა აზრს.

რ. ბარტის მოსაზრებანი მრავალ სადავო საკითხს წამოჭრის. თუ მხატვრული ნაწარმოების შინაარსს პლურალიზმი ახასიათებს, მაშინ მას არ შეიძლება ჰქონდეს სტრუქტურა, იგი ამორტული იქნება. ამავე დროს, თუ აღსანიშნ-აღმნიშვნელის ურთიერთობა კონვენციონალურია, მაშინ მხატვრული ნაწარმოები ობიექტურ სინამდვილის ასახვა კი არ უფიქრია, არამედ სუბიექტის გონებრივი მოქმედების შედეგი. მაგრამ უმთავრესი მაინც ის არის, რომ სპეციალისტთა აზრით, ბარტი ვერ ახერხებს დაამტკიცოს, რომ მხატვრული ნაწარმოები ნიშანია. მართალია, ნაწარმოები ქმნის გლობალურ აღსანიშნს, რომელიც მის ადრერტ მოწაყეთში არ არის ფიქსირებული (ბარტის ტერმინოლოგიით კონოტაციური მნიშვნელობა), მაგრამ ტექსტს არა აქვს გლობალური აღმნიშვნელი. ეს კი არღვევს წარმოდგენას მხატვრულ ნაწარმოებზე, როგორც ნიშანზე.

ლიტერატურათმცოდნეობაში სემიოტიკის პერსპექტივებზე მსკლდობისას შემოქმედება მოითხოვს ძირითადი დებულებას: არის თუ არა ლიტერატურული ნაწარმოები ნიშანთა

სისტიმა აქად მ. ზრანგნის აზრით, ლიტერატურასა და ხელოვნებაზე სემიოტიკურ პრინციპების გავრცელების საკითხი დღესდღეობით არ შეიძლება წევნიერულად დასაბუთებულად ჩაითვალოს. ამავდროულად სახის იცავენ სემიოტიკისთვის: „დღევანდელ ვითარებაში არ არის ნაწინებები და დამტკიცებული ხელოვნებისა და ლიტერატურის, როგორც წინააღმდეგობის, უქვეყნობა“ (ი. ტიხანოვი). მაგრამ ეს როდესაც ნიშნავს პრობლემის უარყოფას. დასახელებული ავტორები მიუთითებენ, რომ საკითხის შემდგომ დაწესებასთან ერთად, ლიტერატურის სემიოტიკური კვლევა, შესაძლებელია, პერსპექტიული აღმოჩნდეს.

თანამედროვე მატარებელ სულ უფრო აშკარა ხდება ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა მეთოდოლოგიის ტენდენცია: მათემატიკურ-სტატისტიკური მეთოდები გზას იკვლევენ ეკონომიკის, სოციოლოგიის, ფსიქოლოგიის, ლინგვისტიკისა თუ ლიტერატურათმცოდნეობის სფეროში. მათემატიკის გამოყენებას ლიტერატურის მიმართ მომხრენიც ჰყავს და მოწინააღმდეგეც. ეს უკანასკნელი სტატისტიკურ გამოთვლებში ფორმალურად რეცედიდს და ლიტერატურის სემიოტიკის უარყოფას ხედავენ. ასეთი გადაჭარბებული შიში, რასაკვირველია, გამართლებული არ არის, მაგრამ იმის აღნიშვნა კი სავსია, რომ მათემატიკური მეთოდების გამოყენებას ლიტერატურათმცოდნეობაში თავისი საზღვრები აქვს: ის ელემენტები, რომელთა რაოდენობრივი გამოსახვა მოსახერხებელია, მათემატიკურ დამუშავებას ექვემდებარება. სხვა საქვე, თუ რამდენად არის შესაძლებელი ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ამა თუ იმ დარგისათვის დასათვლელი ელემენტებისა თუ გახაზობი სიდიდეების გამოყოფა, რა ნიშნავს ლიბრა აქვს რაოდენობრივი კანონზომიერების გამოვლენას. აქად. კ. კოლმოგოროვის გამოთქმა რომ გამოიყენო, „ვიდრე რაიმეს დავთვლიდეთ, საჭიროა დავადგინოთ, რას ვითვლით და რა მიზნით“. ლექსის ზოგიერთ ელემენტს (რიტმი, ბგერითი ფორმა) ფორმალისაჲცის ემორჩილება, რითაც მათემატიკურ-სტატისტიკურ მეთოდებს გზა ეხსნებათ ლექსმცოდნეობაში. მაგრამ აქაც უნდა გვახსოვდეს ბ. ტომშევეს გაფრთხილება: „ყოველგვარ სტატისტიკას წინ უნდა უსწრებდეს ისეთი შესწავლა, რომლის მიზანია მოვლენის რეალური დიფერენცირება. ამის გარეშე ნებისმიერ გამოთვლებს ილუზორი ხასიათი ექნება“.

ჩვენს სამეცნიერო პერიოდიკაში 60-იანი წლებიდან ქვეყნდება აქად. კ. კოლმოგოროვისა და მისი მოწაფეების ნაშრომები. ცნობილი მათემატიკოსი მიხაილ ისახავს იმ შედეგების

შემოწმებას, რაც მიიღეს ბ. ტომშევესა და სხვებმა.

კოლმოგოროვის ცდები მეტრულ-რიტმულ სტრუქტურას ეხება. იგი სარგებლობს მეტრიკა და რიტმის ურთიერთობის იმ გაგებით, რაც 20-იან წლებში ჩამოყალიბდა ვ. ჟაბ. მუსიკისა და ბ. ტომშევესის შრომებში. ამ მეცნიერთა აზრით, ერთი მხრივ, არსებობს ენობრივი მასალა, ხოლო, მეორე მხრივ, რეალური მეტრული კანონი. შემოქმედებით პროცესში ხდება ამ ორი მოცემულობის ურთიერთმორგება. ენობრივი მასალა თავიანთ ბუნებრივ ფონეტიკურ მოწყობებით წინააღმდეგობას უწევს მეტრიკას, რას შედეგადვე წარმოიშობა რიტმი.

ამ თეორიულ მოსაზრებაზე დაყრდნობით იქმნება კვლევის მეთოდოლოგია. რამდენადაც ტექსტში ურთიერთიმეზიდებას ორი უაქტორი — ენობრივი მასალა და მეტრიკა, უნდა მოხდეს მეტრიკის, როგორც იდეალური ნორმისა, და რეალური მასალის შეპირისპირება, ე. ი. გამოყენებული ფორმების შედარება იმ შესაძლებლობებთან, რასაც ენის ბუნებრივი პროსოდიკა იძლევა. მართლაც, კოლმოგოროვისა და მისი მოწაფეების გამოკვლევებში დომინირებს აბორიგენული სქემები, თეორიულ სიმართლეთა ცხრილები, ე. წ. ალბათობის მოვლები, ხოლო, მეორე მხრივ, ემპირიული მასალის მოწყობები. კვლევა ამ ორი მოცემულობის შეჯერების პლანში მიმდინარეობს.

სტატისტიკური გამოთვლები პროპორციადი იმპრეკია, შედეგში კი, რაც ამ გზით მიიღება, ჭრჭერებით მაინც საქმოდ მოკრძალებულია. ამის გამო ზოგადად სავსენ სტატისტიკურ კითხვას: საჭიროა კი იმგვარი გამოთვლები, რაც ხსოვოდ ბანალურ ტემპარატივითა „დამტკიცებს“ ანერგებს მათემატიკის ენაზე, გვეხმარება თუ არა იგი მხატვრული ნაწარმოების უკეთ შესწავლაში? ამ კითხვის მიღმა ლიტერატურის განსაზღვრეთა ერთი ნაწილის არცთუ საქმოდ შენიღბული შეშფოთება იმალება. მათი აზრით, მათემატიკა ლიტერატურის დამორჩილებას ცდილობს, თითქმის მათემატიკურმა ლიტერატურათმცოდნეობამ უნდა შეცვალოს ტრადიციული ლიტერატურათმცოდნეობა. ასეთი შეშფოთების საბაზის მართლაც იძლევა ზოგიერთი სტრუქტურალისტის უაქვადიკო განცხადება. გადაჭარბებისგან თავს ვერ ეკავებენ ისეთი სერიოზული მკვლევარებიც კი, როგორიც არიან ვიარ. ივანოვი და ს. შუპონინი. „არ უნდა დავიშვებით იმაში, — წერენ ისინი, — რომ ლექსის მათემატიკური თეორია მომავალში მთლიანად შეცვლის ლექსმცოდნე-მთვარულ-

თეორიულ მომავალში
სტრუქტურალისტი: PRO ET CONTRA

თა ლიტერატურა ცდებო". ჩასაყვრელია, ეს მხოლოდ მიპერბოლური ფორმულირებაა, სინამდვილეში კი მიმდინარეობს არა ლიტერატურის მათემატიკაციის პროცესი, არამედ მათემატიკური მეთოდების როლისა და აღვიდის განსაზღვრა მეცნიერებისათვის ლიტერატურის შესახებ. მბატკრული ნაწარმოების მათემატიკური ანალიზი არ ეწინააღმდეგება ესთეტიკურ ანალიზს, არამედ მხოლოდ ავლებს და თავისებურად სრულყოფს კვლევის მეთოდებს. ის ფაქტები და კანონზომიერებანი, რასაც სტატისტიკა გამოავლენს, საქიროებს გარკვეულ ინტერპრეტაციას, ესთეტიკურ შეფასებას თუ სახას ლიტერატურაში მოვლენის პოზიციებიდან. სტატისტიკური მონაცემები უნდა გაანალიზდეს პოეტური შემოქმედების იდეურ-ესთეტიკური კონტექსტის მიხედვით.

მათემატიკურ-სტატისტიკური მეთოდი არ არის უნივერსალური მეთოდი. ისინი, ვინც ამ მოახრებას იყვიენ, უფულებედელოდ ლიტერატურის სპეციფიკას. ციფრების ენა — მეცნიერების უნივერსალური ენა... მტკაცების სახეს აძლევს მეცნიერთა დასკვნებს, — წერს ა. კონდრატიკი, — აღწერითი, ხარისხობრივი ანალიზის ნაცვლად გვაძლევს რაოდენობრივ, ობიექტურ სიდიდეებს. მათემატიკური მეთოდების ამგვარი აბსოლუტიზაცია ბადებს უნდობლობას მათი გამოყენებასადმი ლიტერატურათმცოდნეობაში. ის მათემატიკოსები თუ კიბერნეტიკოსები, რომლებიც ფიზიკალ აფასებენ თავისი მეცნიერების შესაძლებლობებს, გადაჭრით გამოდიან ყოველგვარი გადაჭარბების წინააღმდეგ. ა. კონდრატიკი წერს: „კიბერნეტიკის მომხრენი იმდენად გაიტაცა ნებისმიერი, ყველაზე უფრო რთული ამოცანების კიბერნეტიკული გადაწყვეტის შესაძლებლობა, რომ თავს უფლებას აძლევდნენ, უფულებედელოდ ის გამოცდილება, რაც მეცნიერების სხვა დარგებში დაგროვდა მრავალი საუკუნის მანძილზე... ანალიზი აქ თუშაა სხვა, არაკიბერნეტიკულ ტერმინებში წარმოებს, მაგრამ არსებითად ობიექტურია და აუცილებელია მისი შესწავლა და გამოყენება. ხოლო ის, რაც კიბერნეტიკურებაში გააკეთეს „შეშველი ხელებით“ და რის გამოც ასეთ სწავრს ტეხენ, ნაწილობრივ არ სცილდება ყველაზე უფრო პრიმიტიული მოვლენების შესწავლას“.

პოეზიაში ბევრი ისეთი მოვლენაა, რომლის რაოდენობრივი დამუშავება არ ხერხდება, მაშასადამე, იგი სტატისტიკური მეთოდებისათვის შეუვლია. მაგრამ თვით რიტმიკის სფეროშიც კი, სადაც სტატისტიკა და ალბათობის თეორია ყველაზე ნაყოფიერ ნიადაგს პოულობს, რიცხვითი სიდიდეები თავისთავად არაღერს ხსნის. ამ მონაცემთა გახრება და

ლიტერატურულ ფაქტად ქცევა პუფერისკი მკვლევართა ერთ-ერთი მთავარი ამტკიცებაა.

სტრუქტურალურიზმისაშენი ნიშანდობლივია ლიტერატურის, როგორც განვითარებადი პროცესის, ფაროვა, მეფართად გაშვებული ანტიისტორიზმი. ისინი სინქრონულ ანალიზს სწევდნენ დიარქონიულ განხილვას და აღიარებენ პირველის პრიმატს მეორეზე. სტრუქტურალიზმის კონფლიქტო დიარქონიასთან თავისი ფესვები აქვს. იგი სათავეს იღებს ფ. დე სოსიურის ლინგვისტურ კონცეფციიდან, სადაც სინქრონია და დიარქონია შეერთად არის გამოწვეული. გენიკური ენათმეცნიერი ენობრივ სისტემათა კვლევისას უპირატესობას სინქრონიას აძლევდა, როგორც „ნაშრომი“ და „ერთადერთი“ რეალობა. მისი აზრით, ენის სისტემური ბუნების შესაცნობად უმთავრესია სინქრონიული განასერა, როცა ენა განხილბა „თავის თავში და თავისთვის“, დიარქონია კი არღვევს ენის სისტემურ ბუნებას, მის მთლიანობას.

სინქრონიის აბსოლუტიზაცია მბატკრული ნაწარმოების კვლევის დროს პირველად ფორმალისტებმა მოახდინეს, როდესაც სოსიურის კონცეფცია ლიტერატურათმცოდნეობას მოუხდავს. ბ. ეიხენბაუმი წერდა: „კვლევა იმ პუნქტიდან უნდა დაიწყოთ, სადაც ხელმოწერების ფაქტი მოგვისწრებო“.

სტრუქტურალიზმთა ერთი ნაწილი ოგორიულად, ხოლო სხვები პრაქტიკულად აიშვეენ სინქრონიას და დიარქონიას, მაგრამ არიან ისეთებიც, რომლებიც უარყოფენ სტრუქტურალიზმის ანტიისტორიულობას. კ. ლევი-სტროსი წერს: „მე ვერ წარმომიდგენია, როგორ შეიძლება ლიტერატურული ნაწარმოების შესწავლა სტრუქტურალიზტურად, იმის გარეშე, რომ წინასწარ არ უზრუნველყოთ თავი ყველა იმ საშუალებით, რის მოცემაც შეუძლია ისტორიას, ბიოგრაფიას, ფილოლოგიას“. რ. იაკობსონს აქცენტი იმაზე გადააქვს, რომ სინქრონიის გაიგებმა სტატისტიკასთან არ შეიძლება, რადგან სტატისტიკური ტრილი ფიციკია. ელემენტები სინქრონულ პლანშიც ვითარდებიან, მაშასადამე, სინქრონიისა და დიარქონიის ოპოზიცია ილუზორია, იგი გამოიყენება კვლევის გარკვეულ ეტაპზე.

სტრუქტურული მეთოდის კავშირს ისტორიზმის პრინციპთან თავგანოლებით იცავს საბჭოთა მკვლევარი ი. ლიტვინი. იგი რუსული ფორმალიზმის ერთ ძირითად ნაყლს იმაში ხედავს, რომ ფორმალისტებმა მბატკრული ნაწარმოების შესწავლა მოსწუწოტის რეალურ-ისტორიულ კონტექსტს და ამით „ხერხის“ ცდნა უწინასრს გახადეს. მკვლევარის ეს შენიშვნა სავსებით სამართლიანია, მაგრამ გაკვირებას იწვევს თავად ფაქტი ან-

ტიხტორიზმის კრიტიკის სტუქტურალიზმის მიერ. ი. ლოტმანი ცდილობს დაამტკიცოს, რომ სტრუქტურალიზმისა და ისტორიზმის ანტაგონიზმი მოწვევნილია. იგი განმარტავს, რომ ლიტერატურათმცოდნეობაშიც, მსგავსად ენათმეცნიერებისა, დაყოფა სინქრონიად და დიქრონიად პირობითია, ევრისტოკული ხასიათისა. მხატვრული ნაწარმოების კვლევა ორ ეტაპად სორციერდება: სინქრონულ განსერებაზე შენწავლა ემპირიზმისაგან თავის დახსნისა და სტრუქტურის კვლევის შესაძლებლობას იძლევა, შემდგომ ეტაპზე კი დღის წესრიგში დგება სისტემის ფუნქციონირებულ დიქვირება, დიქრონული ანალიზი. აქედან გამომდინარე, მკვლევარი დასკვნის, რომ სტუქტურული მეთოდი არ ეწინააღმდეგება ისტორიზმის პრინციპს.

ი. ლოტმანის მხედლობა თეორიულ ასპექტში არავითარ დავას არ იწვევს, რამდენადაც იგი გვიჩვენებს სინქრონული და დიქრონული ანალიზის შეერთებას. მაგრამ ეს დიქრონული პრაქტიკულად არ სორციერდება, ან, უკეთეს შემთხვევაში, ჭრჭერილობით არ განხორციელებულა. ამის დამადასტურებელი ფაქტებია რ. იაკობსონის მიერ განხილული პუსკინის ლირიკული შედევრი „მე თქვენ მისუვარდი“, მისივე ანალიზი ბოდლერის „კატეხისა“ კ. ლუვი-სტროსიან ერთად და თავად ი. ლოტმანის წიგნი „პოეტური ტექსტის ანალიზი“ თავმოყრილი კონკრეტული ნიმუშები. ყველგან წინა პლანზე სინქრონული კვლევა და არაფერია ნათქვამი პოეტურ ნაწარმოებში, როგორც გარკვეულ კულტურულ-ისტორიულ ფაქტზე.

დიქრონიის საკითხი სტრუქტურულ ლიტერატურათმცოდნეობაში, უკეთეს შემთხვევაში, ღიად შეიძლება იქნას დატოვებული, მაგრამ თუ აქ მოხერხდა სინქრონიისა და დიქრონიის სინთეზი, დარჩება კი სტრუქტურალიზმი სტრუქტურალიზმად? (ი. ბარაბაში).

სტრუქტურალიზმის მართი ნაწილი
ცდილობს დამტკიცოს, რომ მათი მეთოდი გარკვეულ კავშირშია მარქსიზმთან. კ. ლუვი-სტროსი არაერთგვის გამოთქვამს თავის კეთილგანწყობილებას მარქსიზმისადმი. ერთგან ის პირდაპირ ამბობს, რომ სტრუქტურის ცნება მას აღებული აქვს მარქსისა და ენგელსისაგან, რომ იგი ცდილობს ეანოლოგიის რენიტეგრირებას მარქსიზმთან. რ. იაკობსონის განცხადებითაც, იგი ევრისტოკული წინააღმდეგობას ვერ ხედავს მარქსიზმსა და სტრუქტურალიზმს შორის. ამავე თვალსაზრისს იცავს ი. ლოტმანიც, რომელიც სტრუქტურული მეთოდის მეთოდოლოგიურ საფუძველს დიდიგტიაში ხედავს.

სტრუქტურალიზმის პოზიციის გასარკვე-

ვად მნიშვნელოვანია დავა ტერმინ „სტრუქტურის“ გარშემო. ის, რომ ტერმინ „სტრუქტურის“ იყენებდა მარქსი, არაფერს ამტკიცებს თავისთავად სტრუქტურალიზმისა და მარქსიზმის კავშირზე. ვადამწუვრები აქ ტერმინთა იგივეობა კი არ არის, არამედ ცნების კონკრეტული შინაარსი. სტრუქტურალიზტები „სტრუქტურის“ ცნებაში გულისხმობენ აბსტრაქტულ მიმართებებს ელემენტთა შორის, ხოლო ელემენტი გაგებულია როგორც აღმნიშვნელი, მოწყვეტილი აღსანიშნისაგან. „სტრუქტურა“ მათთვის წმინდა ფორმების მიმართებაა, დამოუკიდებელი გარემოგარემობისაგან და ჩაკტილი თავისთავადი. მარქსი სტრუქტურას სრულიად საპირისპირო მნიშვნელობით ხმარობს. სწავლობს რა კაპიტალისტური საშუაროს სტრუქტურას, იგი განიხილავს მას არა როგორც წმინდა აბსტრაქციას, არამედ როგორც გარკვეული ისტორიული ფორმაციის სტრუქტურას. როგორც ვხედავთ, სტრუქტურა ერთგან ელემენტთა აბსტრაქტული მიმართებაა, მეორეგან — ელემენტთა ერთობლიობა, რომლის უკან კონკრეტული შინაარსი იგულისხმება.

უფრო მნიშვნელოვანია განსხვავება სტრუქტურის გამოყენებაში. დიდიგტიაში ადგალი აქვს სტრუქტურისა და პროცესის იდენტიფიკაციას, სტრუქტურალიზტისათვის კი „სტრუქტურა“ უცვლელი სიდიდეა. ამ უცვლელის მიწვევით, როგორც ვიცით, სინქრონიისა და დიქრონიის გათიშვა, როცა უარყოფა სტრუქტურისა და ისტორიის შინაგანი ერთიანობა. მარქსისტული მეთოდოლოგია მოითხოვს ჭერ შევიწყნოთ სტრუქტურათა მდგომარეობა, შემდეგ კი ადვადგინოთ მისი ისტორია. სტრუქტურალიზმი კი ექცევა ჯადოსნურ წრეში „რეალური ისტორიის გარეშე აღებული სტრუქტურებისა და რეალურ სტრუქტურათა გარეშე აღებული ისტორიის შორის“ (ლ. სევი).

სტრუქტურალიზმისა და მარქსიზმის ურთიერთობის საკითხი სპეციალური პრობლემაა. ზემოთ მოტანილ მარტივ მაგალითზე დაურ. დნობით შეიძლება ითქვას, რომ „სტრუქტურის“ დამიტკულებად საპირისპირო ინტერპრეტაციის გამო მარქსიზმისა და სტრუქტურალიზმის შეთავსება, რბილად რომ ვთქვათ, საეჭვო ჩანს.

სტრუქტურალიზმის შეფასების დროს ყველაზე უფრო მართებულია სადემარკაციო ხაზის გაწელება სტრუქტურალიზმს, როგორც გარკვეულ ფილოსოფიურ მიმდინარეობასა და სტრუქტურულ მეთოდს, როგორც ანალიზის კონკრეტულ ფორმას შორის. პირველი იდე-

თეიმურაზ ღოთიაშვილი

სტრუქტურალიზმი: PRO ET CONTRA

ოლოგის განსაკუთრებული ფორმა, ხოლო მეორე — აუცილებელი კომპონენტი უფელ-გვარი მეცნიერული მეთოდოლოგია. ამ ორი გადების ერთი ტერმინით აღნიშვნა გარკვეულ უხერხულობას ქმნის, ამიტომ მათს გასარჩევად პირობითად შეიძლება გამოვიყუ-ნოთ განსაზღვრებანი: ფილოსოფიური სტრუქტურალიზმი და კონკრეტულ-მეცნიერული სტრუქტურალიზმი.

სტრუქტურული მეთოდი მჭიდროდაა დაკავშირებული დიალექტიკის არსთან. დიალექტიკა უფელ სისტემას განიხილავს არა როგორც ცალკეულ ელემენტთა შეკავშირებას, არამედ როგორც განსაზღვრულ მთლიანობას, აღჭურვილს თავისი საკუთარი ინტეგრალური თვისებებით. ამასთანავე, დიალექტიკური მატერიალიზმი ცდილობს ახსნას სისტემის, როგორც სპეციფიკური მთლიანობის, ბუნება, შეიმეცნოს იგი შემადგენელი ელემენტებისა და მათი ურთიერთკავშირის ანალიზის გზით. სისტემის თავისებურებათა კვლევა მოითხოვს მისი სტრუქტურის შესწავლას, ელემენტთა მდგრადი კავშირებისა და მათი ფუნქციის განსაზღვრას. ამდენად, სისტემის სტრუქტურის სისტემურ-ფუნქციური ანალიზი უნდა განხილდებოდეს, როგორც აუცილებელი

კომპონენტი დიალექტიკურ-მატერიალისტური მეთოდოლოგიისა.

სტრუქტურულ მეთოდს თავისი გამსჭვალუბის სფერო აქვს, მაგრამ არაფრით არ არის გამართლებული მისი უნივერსალურ მეთოდად გამოცხადება. უნივერსალიზმის საკითხი უნდა გადაწყდეს მეთოდისა და საკვლევი ობიექტის ურთიერთმიმართების გარკვევით, იმის კვალობაზე, მოიცავს თუ არა მეთოდი საკვლევ პირობებს მთლიანად, ვეაძლევს თუ არა მის უფელმხრივ აღწერას, განვითარების ძირითადი ტენდენციების ანალიზს. სტრუქტურალისტური შტუდიებიდან აშკარად ჩანს, რომ ასეთი უფელისმოცველი კვლევა აღნიშნული მეთოდით არ ხერხდება და, ამდენად, უნივერსალიზმის საკითხიც იხსნება.

სტრუქტურულ მეთოდს, თუ ის დიალექტიკურ-მატერიალისტურ მომდევნებას ეყრდნობა, არსებობის სრული უფლება აქვს, მაგრამ მას გამოყენების საკუთარი სფეროები გააჩნია. ლიტერატურის მიმართ ჩვენ სავსებით სწორად მიგვაჩნია აკად. დ. ლიხაროვის აზრი: „ლიტერატურული ნაწარმოების სტრუქტურული ანალიზი შეიძლება მხოლოდ ნაწილი იყოს მხატვრული ანალიზისა, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება შემოვიღარ-გლოთ ამ ანალიზით“.

მაია მაყაყაშვილი

რუსთაველის კოსმოლოგია

რუსთაველის კოსმოლოგიაში ლიტერატურა ძალზე მდიდარია პრობლემათა სიუზეტითა და ნაირგვარობით. ამას, პირველ ყოვლისა, თვით „ვეფხისტყაოსნის“ ხასიათი განსაზღვრავს: არ არსებობს კულტურისა და მეცნიერული ცოდნის თითქმის არცერთი სფერო, რომელსაც თავისი გამოხატულება არ ეპოვოს ძეგლში. ამიტომაც, რომ ყოველი ასალი შრომა, რომელიც მიზნად ისახავს პოემის ჭერ შეუსწავლელი უბნის კვლევასა თუ ახლებურად გაშუქებას, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს რუსთაველის კოსმოლოგიისათვის. ასეთ ახალ და შეტად საყურადღებო მოვლენას „ვეფხისტყაოსნის“ შესწავლის ისტორიაში დღეს წარმოადგენს ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა დოქტორის, პროფ. გიორგი თევზაძის წერილები. ციკლი საერთო სათაურით: „რუსთაველის კოსმოლოგია“, რომელიც 1974-77 წლებში იბეჭდებოდა ფურცლებში „ციცქარა“ და „განთიადი“ (სულ გამოქვეყნდა შვიდი წერილი).

გ. თევზაძის „რუსთაველის კოსმოლოგია“ „ვეფხისტყაოსნის“ დასრული კოსმოლოგიური საკითხების წმინდა მეცნიერულ დონეზე კვლევის პირველი სერიოზული ცდაა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის, რომ ავტორი, როგორც ასტრონომი, სპეციალისტის თვალთ სწერტს „ვეფხისტყაოსნის“ ასტროლოგიური სამყაროს და ამასთან ერთად ასე დიდად ფლობს რუსთაველის მეტაფორული აზროვნების რთულ მექანიზმს.

როგორც ცნობილია, „ვეფხისტყაოსანი“ მრავალპლანური თხზულებაა და რუსთაველის მდიდარი პოეტური აზროვნების ჭეშმარიტი არსის გახსენსათვის სულ ცოტა სამი პლანი მაინცაა გასათვალისწინებელი (პოეტური, ასტროლოგიური და რელიგიური-ფილოსოფიური). საგნობით ბუნებრივი ნაწი, რომ წერილების ავტორის ურთადდება აქვერად მთლიანად პირველი ორი პლანითაა დაკავებული. იგი ღრმა პროფესიული ინტერესითა და გულმოდგინებით იკვლევს „ვეფხისტყაოსნის“ ასტროლოგიურ ნაწილს. კი, თავის მხრივ, პროფესიული ცოდნით აღჭურვილ მეცნიერის საკმაოდ უხვ მასალას აწვდის რუსთაველის ასტროლოგიური წარმოდგენების შესასწავლად.

ძირითადი საკითხების მიმართ სპეციალური ინტერესის გვერდით გ. თევზაძე ავლენს ღრმა ფილოსოფიურ განსწავლულობას და, რაც მთავარია, „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის შესანიშნავ ცოდნას.

აღსანიშნავია წერილების ავტორის სწორად შერჩეული მეთოდოლოგიური პრინციპიც, რომლის საფუძველზე მეცნიერული ჯერ გამოავლენს პოემის მსატრელ სახეებში ნაფულისხმევ რეალურად არსებულ ასტროლოგიურ მოვლენებს, გვიხსნის მათ ობიექტურ არსს და თვისებებს, მათს მიმდინარეობას და მხოლოდ ამის შემდეგ აანალიზებს, თუ კონკრეტულად რომელ ციურ მოვლენაზეა საუბარი „ვეფხისტყაოსნის“ ამა თუ იმ სტროფაში და სტროქონში და აკვევს როგორც ეს ამ ასტროლოგიურ მოვლენას არსი და მიმდინარეობა თავად რუსთაველს. გამოკვეყნებული შვიდი წერილიდან ექვსი ენება ძირითადი პრობლემების გადაჭრას, მეშვიდე წერილში მეცნიერული გვაწვდის რეზიუმეს, რომელშიც განვითარებულია კვლევის შედეგად მიღებული დასკვნები.

მიყვებთ ამ წერილებს კვალდაკვალ.

ავტორის პირველ წერილში დახასიათებულია სივრცეში მთავრის ორბიტალური მოძრაობა დედამიწის გარშემო და განიხილულია ამ მოძრაობის შედეგად მიღებული მთავრის ფაზები. აქვეა თავმოყრილი ის ადგილები პოემის ტექსტიდან, რომლებიც ახასიათებენ მთავრის მოძრაობას, მზისა და მთავრის ერთად შეყვას. მომზადებული მასალა რომ მართლაც ასტროლოგიის მონაცხისა და სწორედ იმ თვისებებს გვიხსენათ, რომლებიც დეკავშირებულია მთავრის მოძრაობასთან, ეს აშკარად დასაწახი და ადვილად მისახვედრი უნდა იყოს ასტრონომიასთან ნათქვამი და რამდენადაც გათვითცნობიერებული მკითხველისათვის. ნათქვამი, ცხადია, ენება არა მარტო პირველ წერილში მოწოდებულ ასტროლოგიურ მასალას.

მთლიანად დიდი სიზუსტით გამოჩენულ და დოკუმენტურად სწორად აგებულ მსჯელობაში იშვიათია ისეთი შემთხვევა, რომ პოემის ასტროლოგიური კვლევის გატაცებულ ავტორს მხედველობა

მიდან გამორჩეს ტექსტის ესა თუ ის ნიუანსი. ამ თვალსაზრისით უურადლებას შევადარებთ ერთ სტროფზე, რომელსაც საგანგებოდ ვრცელად მსჯელობს ავტორი წერილის დასაწყისში. თავი „წყადა ავთანდილისაგან ტარიელის შესაქრელად მეორედ“ იწყება სტრიქონებით:

მთვარე მზესა მოეშორვოს,
მოშორებება განანათლებს,
რა ეახლოს, შუქი დასწყავს,
გაეყრების, ვერ იახლებს (632).

ამ სტრიქონებიდან აშკარად ჩანს, რომ მთვარის განათების მიზეზი მისივე მოძრაობაშია საძიებელი: „მოშორებება განანათლებს“, წინააღმდეგობა — „მიანსლოება“ მიზეზია მინი სიმცხრადისა და დაღუპვისა. ცხადია, რომ აქ გადმოცემულია ის აბსტრაქტური სურათი, რომლითაც ახსნილია მთვარის განათებისა და მისი დაღუპვის ძირითადი მიზეზი. ამგვარად, ამ ტაბეშში ნაგულისხმევა რეალური მზე და რეალური მთვარე. უყვით, მზე და მთვარე როგორც ფიზიკური, ციფრული სხეულები, აქ არაა საძიებელი პოემის გმირთა (თინათინისა და ავთანდილის) უშუალო პოეტური მეტაფორიზაცია აბსტრაქტური ანალოგიის მოშველიებით, როგორც ეს ავტორის მსჯელობიდან გამოდინარეობს. თუმცა აქვე ისიც უნდა შევნიშნოთ, რომ დასახელებული აბსტრაქტური სურათი, რომელიც ამ ტაბეშშია დახატული, გარკვევით ეხმარება მომდევნო ტაბეშის მოცემულ ანალოგიას. უკეთ, ამ ანალოგიისათვის ქმნის ერთგვარ პოეტურ ფონს:

მგრა ვარდსა უშეგობა
გაახშობს და ფერსა აკლებს,
ჩვენ ვერ ჰვრეტა საყვარლისა
ჭირსა ძველსა გავციალებს.

ე. ი. ვარდს (ავთანდილს) გაახშობს და ფერს აკლებს უშეგობა (უთინათინობა).

მაშასადამე, დასახელებული სტროფის პირველი და მეორე ტაბეშ წმინდა აბსტრაქტული შინაარსის მატარებელია და დამოუკიდებელი მნიშვნელობა აქვს (მეტაფორული პლანა აქვე რად მოხსნილია). ისინი ანალოგიის გარეშე, მათი პირდაპირი, აბსტრაქტური მნიშვნელობით უნდა გავივსოთ, რადგან ორივე მნათობს (მზესა და მთვარეს) ახასიათებს როგორც აბსტრაქტურ სხეულებს და ეხსაზრება ერთ მიზანს: მზესთან სიმორე-სიანსლოვით დაკონკრეტოს მთვარის განათებისა და მცხრალობის მიზეზი. თინათინისა და ავთანდილის დაშორება კი მთვარეშის ანალოგიის საძირკვლირად „ვარდისა და „მზის“ მეტაფორიზაციით არის გადმოცემული. წერილში „ქვედა პლანეტები“ გ. თევზაძე იხილავს პლანეტების (მერკური, ვენერა) საკუთარ მოძრაობას და საგანგებოდ გაბაზავს, რომ რუსთაველი მთვარისა და მზის მოძრაობას გაანსხვავებს პლანეტების საკუთარი მოძრაობი-

საგან. მზისა და მთვარის გადაადგილება სივრცეში წინსვლითა და სხვადასხვა სიჩქარეებით სრულდება.

მთვარე ზოლიაქოს სარტყლის ერთნელ გავლას დედამიწის გარშემო ერთ თვეს ანდომებს, მზეს ამისათვის თორმეტი თვე სჭირდება. და თუ რუსთაველი მაინც ერთად განიხილავს სხვადასხვა სისწრაფით მოძრავ ამ ორ ციფრ სხეულს, მხოლოდ იმისათვის, რომ მათი მოძრაობის ხასიათი ერთგვაროვანი: მუდმივი წინსვლა და შეუწყვეტელი, შეუჩერებელი მოძრაობა.

მესამე წერილში ავტორი ასახულებს, რომ ქვედა პლანეტებს (მერკური, ვენერა) გარდა წინსვლითი მოძრაობისა, ახასიათებთ აგრეთვე დგომა, შეჩერება, უკანსვლა და გაუჩინარებას პერიოდები („წვა“).

იმის აღიარებით, რომ მთვარე და მზე მოძრაობენ დედამიწის ირგვლივ, ზოლო დედამიწა მოთავსებულია სამყაროს ცენტრში, თავისთავად გამოდინარეობს დასკვნა, რომ რუსთაველი გეოცენტრისტიკა. პოემაში არც ერთი სიტყვით არაა მინიშნებული, რომ დედამიწა ბრუნავდეს არა თუ მზის, არამედ თუნდც თავისი ღერძის გარშემო.

რუსთაველი ანალოგიის იყო ცდა „ვეფხისტყაოსანში“ პელიოცენტრისტული სისტემის გარკვეული ნიშნების აღმოჩენისა. ამ ნიშნების გამო ზოგიერთი მკვლევარი რუსთაველს პელიოცენტრისტიკად კი ნათლავდა, ძირითადი დასაბუთების მათთვის პოემის შემდეგი სტროფი იყო:

ოტარილო, შენგან კიდე
ატიეს მიგავს საქმე სხვასა
მზე შაბრუნებს, არ გამიშვებს,
შემიყრის და მიმეცმს წყასა (963).

ცნობილია, რომ მერკური მზესთან ყველაზე ახლო მდგომი პლანეტაა, რის გამოც იგი მუდამ მზის სხივებშია ჩაფლული და ვერ სცილდება მას — ნიადაგ მზის გავლენის ქვეშ იმყოფება. მაგრამ წერილების ავტორის მართებული აზრით, მხოლოდ მერკურის მზის გარშემო მოძრაობის დაშვებით ვერ გადაწყდება რუსთაველის პელიოცენტრისტობის საკითხი. ამისათვის უპირველესად უნდა ვაირკვეს ის, თუ როგორ აქვს წარმოდგენილი რუსთაველს თვით მზის საკუთარი მოძრაობა. მეორე წერილში ავტორმა უხეი მასალის მოხმობის საფუძველზე დაამტკიცა, რომ რუსთაველის წარმოდგენით მერკური და ვენერა ეპიცენტრული მოძრაობის კი არ აწარმოებენ, არამედ ნამდვილად ბრუნდებიან მზის ირგვლივ, ზოლო მზე თავისი თანამგზავრებით (მერკურითა და ვენერით) — დედამიწის გარშემო. რუსთაველი რომ პელიოცენტრისტი იყოს, მაშინ „ვეფხისტყაოსანში“ სამყაროს ცენტრად მზე უნდა იყოს აღიარებული და არა დედამიწა. მაგრამ „ვეფხისტყაოსანში“ მზისა და მთვარის წრიული გე-

ბის ცენტრში დგას დედამიწა და არა მზე, რაც იმის უდავო მოწმობაა, რომ რუსთაველი ნაწილობრივ გეოცენტრისტია. თუმცა პოემის მონაცემებით ისიც კარგად ჩანს, რომ მზე განაგებს პლანეტების მოძრაობას. მზეში „ვეფხისტყაოსნი“ ნაფულისხმევია ისეთი ძალა, რომელიც „ნეტქლია“ „არ გავიშვას“ ან „შეყრა“ და მისი. ეს კი თავისთავად ეწინააღმდეგება გეოცენტრულ თვალსაზრისს სამყაროს აგებულებაზე, რადგან პტოლემეოსის სისტემით მზე არ შეიძლება იყოს ასეთი თვისებების მქონე. მაშასადამე, ერთი მხრივ დიდგინდა, რომ რუსთაველი გეოცენტრისტია, მეორე მხრივ, პოემაში გადმოცემული ასტროლოგიური მოვლენების ახსნა შეუძლებელია პტოლემეოსის გეოცენტრული სისტემის მიხედვით. რუსთაველი რომ მხოლოდ ამ თეორიის მიმდევარი ყოფილიყო, გ. თევზაძის თქმით, იგი ვერ დაწერდა ზემოთ დსახბელებულ სტრიქონებს ოტარი-დის (მერკურის) მოძრაობის შესახებ. ამიტომაც, რომ მკვლევარი საგანგებოდ მსჯელობს ამ სტრიქონების ქვეშაირი აზრის გასაწერად და გამოაქვს დასკვნა, რომ მერკურის ორბიტალურა მოძრაობის ცენტრი არის მზე და არა დედამიწა. გამოდის, რომ გეოცენტრისტია პოეტი უშვებს მზის მოძრაობას დედამიწის ირგვლივ. ზოლოდ მერკურისა და ვენერასას კი — მზის გარშემო. ქვედა პლანეტების მზის გარშემო ბრუნვის დაშვებით რუსთაველმა ფაქტობრივად უარყო პტოლემეოსის მეტრ შემოღებული პლანეტების ენაქლოლოგიის სისტემა და დაუშვა ამ პლანეტების წრიული — თანაბარი მოძრაობა მზის ირგვლივ.

მისამდე წერილში ავტორი იხილავს აგრეთვე ერთ-ერთ პრინციპულ საკითხს, რომელიც ეხება პლანეტათა თანმიმდევრობაში მზის ადგილის ვარკვევას. როგორც ვიცით, პტოლემეოსის სისტემაში მზეს ეკუთვნის მეოთხე ადგილი. „ვეფხისტყაოსანში“ ავთანდილის მნათობებისადმი ვედრებაში მეოთხე ადგილზე მზე არ მოიხსენიება. ამიტომ რუსთაველილოგიაში გამოითქვა მონაზრება, რომ მზე ედრებაში ამოვარდნილია ამ რიგიდან. მკვლევართ მიანდათ, რომ პოეტმა მზე გადაიტანა პირველ ადგილზე მისი განსაკუთრებული (ზოგიერთის მიხედვით — ასტროლოგიური) მნიშვნელობის გამო. გ. თევზაძე საგანგებოდ მსჯელობს ამ საკითხზე და სახელობით დამაჯერებლად ასახულებს, რომ „ვეფხისტყაოსანში“ ყველაფერი რიგზეა, რომ მზეს ავთანდილის ედრებაში მიენილია აქვს მისთვის კუთვნილი ადგილი და რომ აღრევა ამ რიგში შეიტანა არა რუსთაველმა, არამედ რუსთაველილოგებმა. ავტორი აანალიზებს მკვლევართა მიერ შექმნილ გაუგებრობის მიზეზებს და სრულიად მართებულიად ასკვნას, რომ მზის პირველ ადგილზე (ე. ი. რუსთაველის რიგით სატურნის წინ) გადატანა სინამდვილეში ნიშნავს მზის არა

პირველ, არამედ უკანასკნელ ადგილზე მოთავსებას, ე. ი. პლანეტათა თანმიმდევრობაში მზის თვის სიმაღლე ადგილის მიცუთვნებას. და აი რატომ. „ვეფხისტყაოსანში“ დასახელებულ პლანეტათა შორის სატურნი დედამიწიდან ყველაზე უშორესი პლანეტაა. მზის მოთავსება სატურნის წინ სინამდვილეში ნიშნავს მისი დედამიწიდან უფრო შორ მანძილზე მოთავსებას. ავტორის დაკვირვებით კი რუსთაველს მზე მეორე ადგილზე ჰყავს დასმული დედამიწიდან სიხლოვეს მიხედვით. ასე რომ არ იყოს, მას ზომ იმ თვისებებს ედღარ მივაწერდით, რომელიც „ვეფხისტყაოსანში“ მიხედვით შეიწერება მზეს სივრცეში მისი რეალური მდებარეობის გამო. ამის დადგენას მკვლევარს აშკარად მნათობთა განლაგების განმარტებულ კრიტერიუმად ფარდობით სიჩქარის ეფექტის აღიარებიდან. ზედა პლანეტების ადგილის განსაზღვრა სივრცეში ყოველთვის უმტიკუნელოდ ხერხდებოდა მარსის, იუპიტერისა და სატურნის ერთმანეთისაგან საგრძნობლად განსხვავებული სიჩქარეების გამო. შესაბამისად, ზედა პლანეტების რიგი ერთხელ და სამუდამოდ იყო დადგენილი ყველა დროსა და ეპოქაში, საყოყნოდ და საკამათოდ ასტრონომიაში მუდამ მზისა და ქვედა პლანეტების (მერკურის, ვენერის) ადგილის განსაზღვრა იყო. ამიტომაც, რომ ჩვენამდე გადწეულ პლანეტათა თანმიმდევრობის ამსახველ ცნობილ სივრცეში ზედა პლანეტების რიგი ყველანაირად, ზოლოდ ქვედა პლანეტებისა კი ნიშნავს მერკურს, მზე, იუპიტერს, ვენერას, მარსს, იუპიტერს, სატურნს, ზოლოდ თუ პლანეტათა დედამიწის მოძრაობიდან — მაშინ ჩამოთვლია ზემოდან იწარმოებს (ე. ი. შემარუნებით), რათა არსებობდა რიგი არ დაირღვეო. „ვეფხისტყაოსანში“ სწორედ ამ უკანასკნელი ნიშნითაა განსაზღვრული სივრცეში პლანეტათა თანმიმდევრობა, ანუ: სატურნი, იუპიტერი, მარსი, ვენერა, მერკურის, მზე, მთვარე, ასეთი თანმიმდევრობის მოცემით, ფაქტობრივად, ისიცაა ახსნილი, თუ რატომ დაიწყო მნათობთა ჩამოთვლა რუსთაველმა უშორესიდან უახლოესისაკენ. თუ

გადასვამს პლანეტათა თანმიმდევრობაში მზის ადგილს, მაშინ პლანეტათა თანმიმდევრობა რუსთაველის პოემაში ასე უნდა წარმოგედგინათ: მთვარე, მზე, მერკურის, ვენერა, მარსი, იუპიტერი, სატურნი, ზოლოდ თუ პლანეტათა დედამიწის მოძრაობიდან — მაშინ ჩამოთვლია ზემოდან იწარმოებს (ე. ი. შემარუნებით), რათა არსებობდა რიგი არ დაირღვეო.

გადასვამს პლანეტათა თანმიმდევრობაში მზის ადგილს, მაშინ პლანეტათა თანმიმდევრობა რუსთაველის პოემაში ასე უნდა წარმოგედგინათ: მთვარე, მზე, მერკურის, ვენერა, მარსი, იუპიტერი, სატურნი, ზოლოდ თუ პლანეტათა დედამიწის მოძრაობიდან — მაშინ ჩამოთვლია ზემოდან იწარმოებს (ე. ი. შემარუნებით), რათა არსებობდა რიგი არ დაირღვეო.

რუსთაველი დაუშვებდა (და რომ დაუშვა, ეს უკვე დავინახეთ ზემოთ), რომ მერკური და ევერეა მოძრაობენ მზის გარშემო, მაშინ რუსთაველს მნათობთა დასახელებული რიგები უნდა მიეღო პლანეტების მოძრაობის კინემატიკური წესის თანხმად.

პლანეტათა რიგის დადგენის შემდეგ ავტორი განიხილავს იმ რეალურ პირობებს, რა დროს განმავლობაში და როგორ უნდა შესრულებულიყო მნათობებისადმი ავთანდილის მიერ წარმოთქმული ვედრება. მისი აზრით, იგი აუცილებლად უნდა შესრულებულიყო ორი პირობის დაცვით:

1. მნათობთა რიგი უნდა ყოფილიყო დაქვემდებარებული მათ სიჩქარეთა ეფექტის კანონზე (რასზე უკვე გვქონდა ზემოთ საუბარი) და

2. ვედრების წარმოთქმა უნდა მომხდარიყო რეალურ პირობებში.

გ. თევზაძის აზრით, „ვეფხისტყაოსნის“ შესაბამ ადგილას ორივე ეს პირობა მკაცრად დაიცულია. პლანეტების რუსთველიური რიგით მზე ისეთ კონტესტშია მოქცეული, რომ მისი მეორე ადგილი გარკვეულია პლანეტათა დასახელების რიგში. ვედრება მზის მიმართ კი უფრო ადრეა წარმოთქმული რიგის დასახელების დაწყებამდე, ე. ი. მაშინ, როცა მზე რეალურად იხილვებოდა ცაზე.

არ შეიძლება არ დავთანხმდეთ ავტორს ან რიგის სისწორეში, თუმცა თქმა იმისა, რომ პლანეტათა ასეთი თანმიმდევრობა ახალია და ორიგინალური, გამართლებული არ იქნებოდა ისტორიულად. სხვა რომ არა იყოს რა, თვითონ ავტორი გვსახელებს პლატონის პირობების სისტემას, რომელიც უესტად იხილება განლაგებული, როგორც პლანეტათა რუსთველიური რიგი. სხვა საკითხია, რომ თანამედროვე მეცნიერებას არ ზემოწმია ამ სისტემის პლატონისეული დასახელება, ხოლო „ვეფხისტყაოსანში“ ამ რიგის კანონზომიერება რუსთაველის ასტროლოგიის წარმოდგენების გათვალისწინების მიშვეობით სავსებით მტკიცდება. და მაინც, ის ფაქტი, რომ რუსთაველის თანადროული ასტრონომიული მეცნიერებისათვის სრულიად ახალი და უცნობი იყო პლანეტათა ეს რიგი (თუნდაც იმიტომ, რომ საყოველთაოდ ბატონობდა პტოლემოსის სისტემა) საფუძვლს აძლევს ავტორის აშკარად, რომ ეს რიგი ხელახლა შევსებულია და დადგენილი რუსთაველის მიერ.

მეოთხე წერილი ეხება მზის მოძრაობას და ციურ სხეულებზე მისი გავლენის დახასიათებას. ავტორს მზე ამტკიცებს ანტერესებს როგორც ციური სხეული, ანტერესებს მისი მოძრაობის ბუნება და ხასიათი, მისი ძალის თვისებები და ამ ძალის შემოქმედება დაწარჩენ პლანეტებზე. „ვეფხისტყაოსნის“ სათანადო სტრუქტურების ამ თვალსაზრისით შესწავლისა და გაანალიზების საფუძველზე გ. თევზაძე ასკვნის, რომ მზე,

პოემის მიხედვით მნათობთა შორის უპირატესეს სია თავისი სიდიდით, სიკაშკაშით, სიძვერით, სიძვერით ენერგიის სიუხვით და მაგიური თვისებებით. მზე პოემაში დახასიათებულია როგორც „მნათობთა უკეთესი“, „უმცლესი დანაბალი“. მზეში არის ის ძალა, რომელსაც ემორჩილებიან ციურნი „ერთი იოტის წამისად“; ამ ძალას აქვს უსასრულო დიდ მანძილზე (სამყაროს კიდემდე) გავრცელების უნარი, მისთვის დამახასიათებელია ნიადაგ უწყვეტლავ ქმედობა; მზე მნათობთა მამაგრებულია ცაზე: „მოიმაღლებს მზე მნათობთა მამაგრობლად“, მას აქვს მონადელობის ძალა, „მზე მბრუნებს, არ გამიშვებს“ და სხვა და სხვა. მზის ძალის სიდიდე ბერად აღემატება სხვა მნათობებში არსებულ ძალებს (ამიტომაც იგი აღიარებული რუსთაველის მიერ „უმცლესი მშვეთა მძლედა“), თუმცა ავტორი საგანგებოდ განაზავს, რომ მზეში არსებული ძალა პოემის მიხედვით მარტო მზის თვისებას არ წარმოადგენს — სხეულ ციურ სხეულში არსებობს შესაბამისი სიდიდით ამგვარივე ძალა, რომლითაც ისინი მოქმედებენ ერთმანეთზე.

ავტორის მიერ პოემაში გამოვლენილი მზის ძალის ეს თვისებები წარმოადგენს დღეს უკვე საყოველთაოდ ცნობილ გრავიტაციული ძალის თვისებებს.

მეხუთე წერილში შესწავლილია ზედა პლანეტების მოძრაობა, დახასიათებულია მზის ძალის გავლენა ამ პლანეტებზე და მათი მოძრაობის ბუნება. ჩამოთვლილი საკითხების შესწავლის შედეგად ავტორი დაასკვნის, რომ ქვედა პლანეტების მსგავსად, ზედა პლანეტებიც (მარსი, იუპიტერი და სატურნი) მზის გარშემო უნდა მოძრაობდნენ „ვეფხისტყაოსნის“ მიხედვით. ეს დასკვნა ავტორს გამოაქვს ძირითადად მზის ძალის ზემოთ ჩამოთვლილი თვისებების საფუძველზე. იგი დამატებლად არკვეს, რომ მზის ძალას არ ემორჩილება მხოლოდ დედამიწა და მთვარე. „ვეფხისტყაოსნის“ მიხედვით მზის ძალის მოქმედება, ავტორის თქმით, ვრცელდება ვარსკვლავებსა და პლანეტებზე. მზის ძალის გავლენა ვარსკვლავებზე გამოიხატება იმაში, რომ მზე მათ უნარჩუნებს ცაზე უძრავ მდგომარეობას, რის შედეგადაც ცაზე მათი განლაგება უცვლელია და მარადიული.

როგორიღაა მზის „მშვეთა-მძლეობა“ და მისი გავლენა ზედა პლანეტებზე? ამაზე პირდაპირ მართლაც არაა მინიშნება პოემაში. მაგრამ რაკ ჩვენ ვიცით მზის ძალის უძლეველობა და მისი უსაზღვროდ გავრცელების უნარი სამყაროს კიდელზე, აქედან ავტორი ასკვნის, რომ მზის ეს ძალა, გარდა ქვედა პლანეტებისა, უთუოდ ზედა პლანეტებზედაც უნდა ვრცელდებოდეს. მაშასადამე, ხუთივე პლანეტის ორბიტის ცენტრში მზე იმყოფება და ეს პლანეტები წრითურ თანაბარი მოძრაობით ბრუნდენ მის გარშემო.

მეტყურისა და ვენერას მოძრაობა მზის გარშემო ჯერ კიდევ ანტიკური მსოფლიოსათვის იყო ცნობილი ე. წ. საერთო ეგვიპტური სისტემის¹ სახით (მაგრამ ამაზე ქვემოთ). ამ წარმოდგენების განვითარება და მისი გავრცელება ზედა პლანეტებზე ეკუსონის რუსთაველს, რომელმაც ცნობილი ეგვიპტური სისტემისგან განსხვავებით ახსნა თვით მსათხოზო მოძრაობის გამოწვევის მიზეზებიც. ეს თეზისი მტკიცებით, რუსთაველმა მზეში არსებული ძალა მიიჩნია ამ მოძრაობის გამოწვევე მიზეზად. ამასთანავე, მისი აზრით, რუსთაველის უდიდესი დასახსრება.

მეექვსე წერტილი დასახიათებელია მსათხოზოთა დღე-ღამური მოძრაობა. ადრე ავტორი იკვლევდა მსათხოზო მოძრაობის პირველ სახეობას, მათ საკუთარ ანუ წითელ მოძრაობას. ამ წერილში კი აღწერილია მათი დღე-ღამური მოძრაობა. მსათხოზო სილულო დღე-ღამური მოძრაობა პოემაში წარმოდგენილია არისტოტელის მოძღვრების მიხედვით. არისტოტელის სფეროთა თეორიის თანახმად, თითოეულ პლანეტას განეკუთვნება საკუთარი ციური სფერო, რომლებიც ერთმანეთში კონცენტრულიადაა ჩალაგებული, ხოლო მათ ცენტრში უძრავადაა მოთავსებული დედამიწა. ცის სფეროები მოძრაობენ ამ უძრავი ცენტრის ანუ დედამიწის გარშემო. არისტოტელის ამ თეორიამ უცვლელად იარსება თითქმის XVII საუკუნემდე.

რუსთაველმა პლანეტების საკუთარი მოძრაობის ეპიციკლური სისტემის უარყოფით და მის ნაცვლად მზის გარშემო პლანეტების მოძრაობის აღიარებით (ამასთან სრულიად ახალი წესების შემოღებით) არისტოტელის ნიერ შექმნილი პლანეტათა დღე-ღამური მოძრაობის წარმოდგენა შეინარჩუნა და ამით ბტოლმენიოსის გეოცენტრულ თვალსაზრისს დაუპირისპირდა. მაგრამ რუსთაველი აქ არ შეჩერებულა. იგი ბევრად გასცდა ბტოლმენიოსის თვალსაზრისს. მზის ძალის თვისებების ჩამოთვლით და დასახიათებით რუსთაველმა ფაქტურად დავისასიათა დღეს კარგად ცნობილი გრავიტაციული ძალის თვისებები. თავი რომ მოუფაროთ აღნიშნულ წერილებში დახმულ და განხილულ საკითხებს, ავტორის მიერ მიღებული კვლევის შედეგები შეიძლება ერთ მთლიან დასკვნაში გავერთიანოთ: რუსთაველმა „ეფესიანტყალისნი“ მოგვცა სამყაროს აგებულების ახალი კოსმოლოგიური მოდელი; მზის სისტემა შემოსაზღვრულია ვარსკვლავთა ციის სფეროთი, რომლის ცენტრში უძრავად დგას დედამიწა. მის ირგვლივ საკუთარ ორბიტალურ მოძრაობას მთვარის შემდეგ ასრულებს მზე, რომლის გარშემო თანაბარი სიქარათ მოძრაობენ წრიულ ორბიტებზე პლანეტები დასახლებული რიგით. ამ მოდელში ნაგულისხმევია ორი ცენტრი: I — სამყაროს ცენტრში

დგას დედამიწა და II — პლანეტათა მოძრაობის ცენტრია მზე.

მზიური სისტემის ამ მოდელს დღეს გეო-ჰელიოცენტრული სისტემა ეწოდება.

ნიშანდობლივია, რომ ძველ მსოფლიოშივე ჩაეყარა საფუძველი სამყაროს აგებულების ისეთ სისტემას, რომელიც გეოცენტრულიდან ჰელიოცენტრულისაკენ გარდამავალ საფეხტის შექმნადა კოსმოლოგიაში. ასეთი სისტემები მართლაც შეიქმნა და არა ერთი. ერთ-ერთი მათგანის შექმნა მიეწერება ანტიკური სამყაროს უდიდეს წარმომადგენელ პერაკლიდეს პონტოელს, რომელმაც შემდეგ პირობათაღ იტვიპტური სისტემის² სასტილოდგება მიიღო, რადგან ფიქრობდნენ, რომ პერაკლიდეს ამ მოძღვრებას ეგვიპტელებს დავისება. პერაკლიდეს მიხედვით, დედამიწა ბრუნავს თავისი ღერძის გარშემო, ხოლო მზე და მთვარე და ზედა პლანეტები — მის ირგვლივ; ქვედა პლანეტების ბრუნვის ცენტრია მზე. საბოლოოდ ისინიც, როგორც მზის თანაზღვარები, მოძრაობენ დედამიწის ვარშემო.

პერაკლიდეს პონტოელის ამ სისტემის გვერდით არსებობდა ე. წ. ეგვიპტური სისტემა³, რომელსაც პერაკლიდეს მოძღვრებისგან ერთი არსებითი მომენტი განასხვავებდა. ეგვიპტური კოსმოლოგიური მოდელის თანახმად, დედამიწა უძრავად იყო მოთავსებული სამყაროს ცენტრში (იგი არ ბრუნავდა საკუთარი ღერძის გარშემო).

აღსანიშნავია, რომ კოპერნიცი, ტიპო დე ბრაჰე, რეიშერი და სხვა ცნობილი ასტრონომები შეხანიშნავად იცნობდნენ ამ თეორიებს და დიდი გავლენისათვის ეკიდებოდნენ მათ სამყაროს აგებულების საკუთარი სისტემებისა და მოდელის შემოშავების დროს. ასე მაგალითად, პერაკლიდეს სისტემა 2000 წლის შემდეგ აღორძინდა ტიპო დე ბრაჰეს მოძღვრებაში. ქვედა პლანეტების (მეტყური, ვენერა) მოძრაობა ტიპო დე ბრაჰემ განავრცო სხვა პლანეტების მოძრაობაზე და გამოაცხადა, რომ მთვარე და მზე მოძრაობენ დედამიწის გარშემო, რომელიც უძრავად დგას სამყაროს ცენტრში, ხოლო ნარჩენი სუთი პლანეტა კი — მზის გარშემო.

ამრიგად, ტიპო დე ბრაჰეს თეორია, რომელიც ახე საოცრად დამთხვა რუსთაველის კოსმოლოგიურ წარმოდგენებს, შემოვაყვებულა მე-16 საუკუნეში იტვიპტური სისტემის⁴ შემდგომი განვითარების შედეგად. ცის ამ უდიდესმა დამყვარებელმა კოპერნიკის აღმოჩენის მიუხედავად მაინც ვერ ახსნა დედამიწის მოძრაობით გამოწვეული მოვლენები, რის გამოც დაიბნია უკან და საერთოდ უარყო დედამიწის მოძრაობის თეორია.

მეცხე მამაცაშვილი
რუსთაველის კოსმოლოგია

დედამიწის შვის გარშემო მოძრაობით გამოწვეული მოვლენების ასხნა ვერცერთმა მეცნიერმა ვერ მოახერხა (თვით კოპერნიკის ჩათვლითაც). ეს იყო ძველი მეცნიერებასთვის გაღატაკებული პარალელმა, რამაც განსწავლავა არსებობდა გეოცენტრული სისტემის მოვლენის აუცილებლობა, ე. ი. დედამიწის მოძრაობის უარყოფაც. ამდენად, მიუხედავად თავისი პროგრესულობისა (რაც ძირითადად გამოვლიდა მხოლოდ პტოლემეოსის სისტემასთან მიმართებით) ტიპო დე ბრავეს მოძღვრება მაინც უკანდახევა იყო კოპერნიკის ჰელიოცენტრული თვალსაზრისთან დაკავშირებით. ამის ვერ ვიტყვით რუსთაველთან დაკავშირებით თუნდაც იმიტომ, რომ კოპერნიკის აღმოჩენა რუსთაველის ეპოქიდან ოთხი საუკუნის შემდეგ მოხდა. ესეც რომ არა, რუსთაველი მაინც ვერ მიაღწიდა დედამიწის შვის გარშემო მოძრაობის დოქტრინას, რადგან ამ მოძრაობით გამოწვეული მოვლენების აღმოჩენა შესაძლებელი გახდა მხოლოდ და მხოლოდ ამტკიცური იარაღების საშუალებით მე-19 საუკუნის გარეგნულად.

„რუსთაველის კოსმოლოგიაში“ დასმული პრობლემების შესწავლის შედეგად ატორი სახეებით დამატებულად ცნაუფას, რომ მე-12 საუკუნის ქართულ პოეტურ თხზულებაში, რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“ ჩამოყალიბებულია მწკრიბი და თანმიმდევრული ასტრონომიული სისტემა, რომელშიც ციური სამყაროს მოძრაობის ანტიბურჟუარ მოდელირებათა ერთად მოცემულია აგრეთვე შვის ძალის თვისებების დახასიათებაც. შვის ძალის ამ თვისებების დადგენა და კვლევა ციური მექანიკის უდრეისი და ურთულესი საკითხია, რომლის შედარებით გადამჭერება მხოლოდ მე-17 საუკუნეში გახდა შესაძლებელი მას შემდეგ, რაც აღმოჩნდა ნიუტონის მსოფლიო მიზიდულობის კანონი.

გ. თევზაძის მიერ შემოთავაზებული ეს უმნიშვნელოვანესი დასკვნები ბუნებრივად ბადებენ კითხვას, სად უნდა ვეძებოთ რუსთაველის ასტროალური წარმოდგენების სათავეები, რა მათი წყარო, უნდა მივიჩნიოთ ისინი პოეტის ცაზე უშუალო დაკვირვების შედეგად, თუ განვიხილოთ როგორც იმდროინდელი საქართველოს ასტრონომიული მეცნიერების განვითარების მაღალი დონის პროდუქტი; სხვაგვარად, „ვეფხისტყაოსანში“ წარმოდგენილი ასტროალური სამყარო ჩავთვალოთ ამ უკანასკნელის გამოქაზილად და ვიფიქროთ, რომ რუსთაველმა, დიდმა პოეტმა და მოაზროვნემ თავის პოემაში ასახა ობიექტურად არსებული ცოდნა სამყაროს აგებულების შესახებ და მოგვცა ისეთი კოსმოლოგიური მოდელი, რომელმაც საუკუნეთა მანძილზე გაბატონებული პტოლემეოსის გეოცენტრული სისტემა ძირფესიანად შეცვალა.

შევეცადოთ პირველის დასაბუთებას. რუსთაველი რომ თვითონ დიდად უნდა ყოფილიყო

განსწავლული ასტრონომიისა და ასტროალური ში, ამის საფუძველს, „ვეფხისტყაოსანში“ უნდა და, იმდენად საკუთრივ ის დაკრავილი ცოდნა, რომელიც იმ დროს საუკვეთილი სახიანო ტარებდა როგორც კაცობრიობის კულტურული მონაწილარი. თავისთავად ცხადია, რომ შუა საუკუნეების მსატკარ-მოაზროვნეთა შემოქმედებაში ეს ცოდნა საკმარისი ბუნებრივად აისახებოდა. „ვეფხისტყაოსანში“ თვალსაჩინოდ ვლინდება რუსთაველის ბრწყინვალედ ასტრონომიული განათლება, რომელსაც ის ანე მარჯვდ იყენებს თავისი თეოლოგიური კონცეფციის განმუხლებად. პოემაში ასტრონომიულ-ასტროლოგიური სურათები რუსთაველის რელიგიური და ფილოსოფიური შეხედულებებთან შექიჯროს კონტაქტში წარმოვიდგენა, ღრმა ფილოსოფიური, რელიგიური და ასტროალურ-ასტროლოგიური განათლება რუსთაველს აძლევდა იმის საშუალებას, რომ საკუთარ პოეტურ ბრძენდში გამოეტარებინა კაცობრიობის მთელი არსებობის მანძილზე მოპოვებული ეს უზარმაზარი ცოდნა სამყაროს აგებულებისა და ვარსკვლავიერი ცის შესახებ, კრიტიკულად მისდგომიდა მას და შეეშუშებინა ახალი, პროგრესული თვალსაზრისი. რუსთაველი, ჩანს, კარგად იცნობდა დასავლეთისა და აღმოსავლეთის როგორც ძველ, ასევე მის თანადროულ ასტრონომიულ ჯერს, იცნობდა ძველი და ახალი დროის ასტრონომიისა და პოეტების სხვადასხვა თეორიებსა და წარმოდგენებს ციური სამყაროს სტრუქტურის შესახებ. უფრო მეტიც, პოეტიდან ისიც ჩანს, რომ რუსთაველს პირადად უნდა ექარმოებინა უშუალო დაკვირვებები ცაზე, თავად შეესწავლა ციურ სტრუქტურა მოძრაობა, მათი თვისებები და ურთიერთდაკავშირება. ამის ნათელი დადასტურება ავთანდილის მიერ შედგა მნათობადმი წარმოქმნილი ვედრება. ამასთან დაკავშირებით უადვილო არ იქნება გავისხიროთ შუა საუკუნეების აღმოსავლური პოეტის ისეთი წარმომადგენლები, როგორცაც არიან ნიჟამი განველი და ომარ ხაიამი. ნიჟამის „ხოთო-ულის“ თითოეული პოემის ამ თვალსაზრისით გაცნობა ცნადუფას, რომ მისი ვეტორი ასტრონომიის უბაღლო მცოდნეა. ბრწყინვალედ დაუფლებული თანამედროვე არაბულ ასტრონომიისა და ასტროლოგიას.

ნიჟამის შემოქმედებაში ასახული ასტროალური სამყარო არ ტოვებს ისეთ შთაბეჭდილებას, რომ პოეტის ასტროალური წარმოდგენები მისი ცოდნის მექანიკურ რაღიზაციად და ობიექტური შემოხატების პოეტურ სახეშია გადატანის უბრალო ცდად მივიჩნიოთ. „ილილი და მეგნესში“ აღწერილი „იღამის სურათი“ იმის მოწმობაა, რომ ამ სურათის შემოქმედი მარტოაღენ თეორიულად კი არ არის განსწავლული ასტრონომიაში, არამედ თავად არის ციური სტრუქტურის უშუალო შემსწავლელი და დამკვირვებელი.

სხვა საქმეა, რომ ეს დეკლარაციები ემსახურება არაბული ასტრონომიის შესასაუკუნებრივ ცოდნას და ვერ სცილდება იმ დროს საყოველთაოდ გაბატონებულ პტოლემეოსის გეოცენტრულ თვალსაზრისს.

გაცილებით უფრო მეტი პროფესიონალიზმით ხასიათდება ომარ ზაიასის განსწავლულობა ამ დარგში. ზაიასს სპეციალური ტრაქტატებიც ეკუთვნის მეთემატიკაში, ფილოსოფიაში და ასტრონომიაში. მარტო მის მიერ შედგენილი მე-ლიქსამის კალენდარი იქმნებოდა ამის საიდუმლოდ. და მოუხდავად ამისა, ვერც ზაიასისა და ვერც ნიჰამი განჯლის პოეტურმა და ასტრონომიულმა ქმნილებებმა ვერ შეარყია პტოლემეოსის მოძღვრების საფუძველი (მათ ამ სისტემის კრიტიკაც კი არ უცდიათ). ამ დროს რუსთაველი მის მიერ შემუშავებული მწერბრი ასტრონომიული სისტემით უპირისპირდება პტოლემეოსის მოძღვრებას, ასახულებს მის მცდარობას, არღვევს მას და გააძლიერებს სამყაროს აგებულების სრულად ახალ პროგრესულ კოსმოლოგიურ მოდელს გეო-ჰელიოცენტრული სისტემის სახით.

ზემოთ უკვე ვთქვით, რომ რუსთაველს უფროდ უნდა სცნობოდა ანტიკური ხანის უძველესი თეორიები და შეხედულებები ციურ სხეულებზე მოძრაობისა და სამყაროს აგებულების შესახებ. როგორც ჩანს, ის განსაკუთრებით კარგად იცნობდა პითაგორას, ფილოლაოსის, პლატონის, არისტოტელეს, პერკლიდეს პონტოელის და სხვათა მოძღვრებას. ძველთაგან მემკვიდრეობით მიღებული ცოდნიდან ცალკე გამოყოფის ღირსია ე. წ. იმეგობტური სისტემა, რომლის მიღებისა და გაფართობის შედეგად დამოუკიდებელია, ფიქტობით, რუსთაველი პტოლემეოსის გეოცენტრულ თვალსაზრისს. უფროდ საკუთარი, პირადი დეკლარაციების შედეგად უნდა ყოფილიყო მერკურისა და ვენერას შორის გარშემო ბრუნვის ეგვიპტური წარმოდგენის სისწორის დადგენა, შემდეგ ამ თვალსაზრისის გავრცობა ზედა პლანეტებზე და აქედან სრულყოფილი გეო-ჰელიოცენტრული სისტემის შემუშავება. სრულყოფილი იმიტომ, რომ მოყოლებულია არისტოტელედან, ვიდრე მე-17 საუკუნემდე პლანეტების მოძრაობის მიზეზი, როგორც ამას ბ. თევზაძე აშკიკებს, რუსთაველის გასადა არავის აუხსნია.

რაც შეეხება თვით სისტემას, რუსთაველის ეპოქიდან ოთხი საუკუნის შემდეგ დაინიშნა ასტრონომია ტიპი დე ბრაჰმე შემოგვთავაზა ზუსტად ამგვარი გეო-ჰელიოცენტრული სისტემა. ორი აზრი არ შეიძლება არსებობდეს იმის თაობაზე, რომ თითოეულმა მოთგანმა დამოუკიდებლად შეიმუშავა ეს სისტემები. ერთიმეორისაგან სხვაობის შესაძლებლობა გაშიშვლებულია, მაშასადამე, არსებობდა ხერხთა წყარო, რომელიც ამ შემთხვევაში შეიძლება ყოფილიყო და,

ფიქტობით, არის კიდევ. ე. წ. იმეგობტური სისტემა, რომელიც ერთნაირად მისაწვდომი და ნაცნობი იყო როგორც მე-12 საუკუნის ქართველი პოეტისათვის, ასევე მე-16 საუკუნის დაწერილი ასტრონომისათვის.

ჩვეულებრივ, როდესაც პოეტის (ან ნებისმიერი მოაზროვნის) მსოფლმხედველობას იკვლევინ, არასოდეს არ წყვეტენ მათ შემოქმედებას იმ კულტურულ გარემოში, იმ ეპოქას, რომლის ღვიძლი შეიღებოდა ისინი არიან. რუსთაველის მსოფლმხედველობის შესწავლისასაც მის რელიგიურ, ფილოსოფიურ თუ სხვა შეხედულებებსა უნდავედ, პირველ ყოვლისა, შესაუკუნებრივ ქრისტიანულ აზროვნებაში ეძებენ. ასევე იყო მოსალოდნელი ახლაც, მაგრამ, როგორც ცნობილია, ასტრონომია საოცრად თავისუფალი მეცნიერება, მისი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, „კოსმოპოლიტური“ ბუნების გამო, ასტრონომიისათვის ეწერა ეროვნული და სარწმუნოებრივი (თუ ფალოსოფიური) ჩარევები. იმიტომ ამ შემთხვევაში არ შეიძლება მხოლოდ ქრისტიანული აზროვნების ბუნებითა და ხასიათით შემოფარგვლა. საქმე და აუცილებელია ამ საზღვრებიდან გახიზნა და ანტიკური ხაზგარის ასტრონომიული მეცნიერების მონიტორინგ გახედვა.

როგორი იყო საუთარი ქართული ასტრონომიული აზრი რუსთაველის ეპოქაში, რა ხასიათის ცოდნა უნდა არსებულიყო ამ დროს საქართველოში, ამის შესახებ არც პირდაპირი და არც ირიბი ცნობები არ მოგვეპოვება. ვიცით მხოლოდ, რომ მე-12 საუკუნეში საქართველოში ინტენსიურად იქმნებოდა და თარგმნიდა როგორც მხატვრული, რელიგიური, ასევე ფილოსოფიური ხასიათის თხზულებები და რომ საზოგადოდ, ეს ეპოქა ბასიათდებოდა უდიდესი კულტურული აღმავლობით. ერთადერთი ძეგლი წმინდა ასტრონომიული ხასიათისა იქნა და შეიღდა მნათობათჳს, მეცნიერთა ვარაუდით, მე-12 საუკუნეში უნდა იყოს თარგმნილი არაბული ასტრონომიული ძეგლიდან. ნიშანდობლივია, რომ ამ ტრაქტატში გატარებულია იმ დროისათვის ოფიციალური, ორთოდოქსალური თვალსაზრისის სამყაროს აგებულების შესახებ, სხანაირად, პტოლემეოსის გეოცენტრული მოძღვრება. მეორე მხრივ, „ივეზისტყალსანი“ ასახულ ასტროლოგ ცოდნას თუ გავივადილსკინებთ, ქართველებს უნდა ჰქონდეთ ამ ცოდნის შესაბამისი დიდი და მდიდარი ასტრონომიულ-ასტროლოგიური ლიტერატურა, თუნდაც თარგმნითი ხასიათისა, რომელშიც ყოველთვის როდი იქნებოდა გატარებული სამყაროს აგებულებაზე იმდროისათვის ერთადერთი მისაღები და გაბატონებული თვალსაზრისი. ამის უტყუარი

გაბი გიმნაზიშილი
რუსთაველის კოსმოლოგია

საზოგადოებრივი მედიის რუსთაველის პოემა და მასში გა-
დმოცემული ასტრალური შეხედულებები.

„რუსთაველის კოსმოლოგიის“ ავტორმა და-
გვანამ, რომ ახალი კოსმოლოგიური მოდელის
შემუშავებით გენიალურმა ქართველმა პოეტმა
არსებითად დაარღვია სამყაროზე ძველი თვალ-
საზრისი, ქვეყნიერებაზე ერთხელ და სამუდა-
მოდ დადგენილი დოქტრინები, ბიბლიური წარ-
მოდგენები, რაც რაღა თქმა უნდა, ხავერდით სა-
კმარისი შეიძლება გამხდარიყო იმისათვის, რომ
ქრისტიანულ სამყაროში ამ წარმოდგენების გა-
მწიარებელი დიდი ქრისტიანი პოეტიც კი ერე-
ტიკოსად მოეჩივრათ. თავისთავად უკვე ესეც
გაფიქრებინებს, რომ საქართველოში რუსთა-
ველის დროს უნდა არსებულიყო სათანადო
ასტრონომიული ცოდნა, რომლითაც შეიარაღე-
ბული მკითხველი გაერკვეოდა „ვეფხისტყაოს-
ნის“ ერესში“. რუსთაველის „ერესი“ რომ გამო-
აშკარავებულიყო, ცხადია, პოემის ქართველ
მკითხველს საზოგადოებას უნდა ბქონოდა სათა-
ნადო ასტრონომიული ცოდნა და მომზადება,
რათა რუსთაველის პოეტური სახეებში ამოეკით-
ხა გამბატონებული ასტრონომიული თვალსაზრის-
ის საწინააღმდეგო აზრები და წარმოდგენები,
რომ მკითხველს მიეგნო „ვეფხისტყაოსანში“
ხშირად შეუარავთ და აღგორობულად გამოთ-
ქმული აზრებისათვის, გაეხსნა ეს პოეტური
სახეები და შემდეგ გამოეტანა თავისი მსჯავრა.
რაკი მსჯავრი გამოიტანეს, მასთანადავე, რუსთა-
ველს მკლავია ღირსეული მკითხველი საზოგა-
დოება, რომელსაც არ გამოეპარა „ვეფხისტყა-
ოსნის“ ასტრალის ქვეშეობიტი არსი. ფიქტობით,
უვლელად ზემოთქმულთან ერთად, წერილების
ავტორის დიდი დამხმარება ამის ჩვენებადა.

დაბოლოს, გვინდა შევეხოთ ერთ საკითხსაც,

რომელიც „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტსა და მისი
შინაარსის სწორად გაგებასა და ამოკითხვას
უკავშირდება. შესაძლოა, პოემის ტექსტის ამა
თუ იმ ადგილის ავტორისეული სწორი ასტრო-
ნომიული ინტერპრეტაცია რომელიმე სკეპტიკ-
ოსმა მკითხველმა საეჭვოდ მიიჩნიოს მხოლოდ
იმის გამო, რომ დღესდღეობით „ვეფხისტყაო-
სნის“ მეცნიერული, აკადემიურად დადგენილი
ტექსტი არ არსებობს და იგი დადგენის პროცე-
სშია მხოლოდ. რაკი ჩვენ არ მოგვეპოვება პო-
ეტის ხელიდან გამოსული ტექსტი, ასეთი ეჭვი
თეორიულად საფუძველს მოკლებული არაა.
მაგრამ ამრიგად შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ
ჩვენამდე უვლელად შეურყენელი სახით უნდა
მოედგინათ, ჩვენის ფიქრით, „ვეფხისტყაოსნის“
სწორედ იმ სტრუქტურას თუ სტრუქტურას, რომ-
ელიც თავისი ხასიათით ასტრალური შინაარ-
სიანი არიან. პოემის ტექსტის გადამწესხავების
თუ ინტერპოლაციების ასტრონომიული ცოდ-
ნის უქმარობით, ალბათ, უნდა გამოირიცხოს მათი
ენერგიული ჩარევა პოემის ტექსტში (ყო-
ველ შემთხვევაში, ამ რიგის სტრუქტურაში ეს
ჩარევა უფრო ნაკლებად მოსალოდნელი. თავით
ინტერპოლაციის ხასიათიც ზოგადად ამაზე მი-
გვანიშნებს). თუ ეს ასეა, მაშინ ასტრალური ში-
ნაარსის შემცველი სტრუქტურების ხასით ჩვენ
ხელთ გვაქვს უვლელად სანდო და ძველი ტექს-
ტი. ალბათ, ამიტომაც, რომ „რუსთაველის კოს-
მოლოგიის“ ავტორიც ასეთი ნდობით ეკიდება
პოემის ასტრალური შინაარსის გამოშატკულ
კონტექსტებს. თავის მხრივ, მათი ასტრალური
შინაარსის გახსნით ავტორი უძველეს ხდის ამ
სტრუქტურების უტყუარობას და უფრო მკვიდ-
რად მიუჩნეს მათ ადგილს „ვეფხისტყაოსნის“
ტექსტში.

მკრიკა ოქელი

გალაკტიონის ორი ლექსის ისტორიისათვის

თოვლი იყო ირბიბი, აღმაცერი,
დიქენსის გმირივით ცეცხლთან ჩაფიქრება.
ელუარებს ღუმელი. ვფიქრობ, საცაა
ცეცხლიც ჩამიქრება.
გაიღო ფანჯარა: თოვლი იყო ირბიბი,
აღმაცერი.
იფანტება თეთრი ფიქრები, იფერფლება
ხელნაწერი...
ნუ ჩამიქრები... და იქაც, შეგნით, სულში...
თოვლი იყო ირბიბი, აღმაცერი.

წმინდა გალაკტიონ ტაბიძე 1925 წელს. გა-
ლაკტიონის რთული ასოციაციური წარმოსახვები
აქსიათებს. მართალია, ეს წარმოსახვები თითქ-
მის უოველოვის რომელიმე რეალური ფაქტიდან
ან სურათიდან გამომდინარეობენ, მაგრამ მათი
ემოციურ-მხატვრული კავშირები შორს სცილ-
დებიან ფაქტის ვიწრო ჩარჩოებს. ისინი აღძრა-
ვენ თავისებურ ემოციურ თუ სულიერ მდგლვა-
რებას. ამ შემთხვევაში პოეტი ცნობილი ინგლი-
სელი მწერლის ჩარლზ დიქენსის ნაწარმოების
მხატვრული ატმოსფეროს გასხვებით იწვევს
ფრიად განსხვავებულ სულიერ განწყობილებას.
გალაკტიონის ლექსი მოგვაგონებს დიქენსის
სურათებს:

ინგლისური ზამთრის სუსხიანი ღამე... თავის
ბედზე მწარედ ჩაფიქრებული ჭონ პირიბინგლი
აგზავნებულ ბუხარს მისცდომია. ბუსრიდან
გამოდის ფერია — კრიკინობელა. იგი ახსენებს
ჭონს წარსულ ბედნიერ დღეებს და ცდილობს
გაუქარწყლოს მის ნადევლი.

ეს პატარა ეპიზოდი დიქენსის ერთ-ერთი სა-
შობაო მოთხრობიდანაა. დიქენსის გმირისათვის
უჩვეულო არ არის საკუთარ თავთან განმარტო-
ება და ცეცხლთან ჩაფიქრება. ამ სურათს, ჩანს,
ღრმა შთაბეჭდილება მოუხდენია გალაკტიონ
ტაბიძეზე. 1927 შექმნილ ლექსში იგი კვლავ
უბრუნდება დიქენსს:

ეს იყო თხუთმეტი წლის წინათ
ეს იყო თხუთმეტი წლის წინათ
დიქენსის გმირივით ცეცხლთან ჩაფიქრება.

ღამეა, საცაა სანთელი ჩამიქრება.
ოცნება წარსულზე და ღვინის ფარები,
საცაა სანთელი ისევ ჩამიქრება.
უნაყრად გრეგალმა დალო კარები
და ბინა პოეტის გაღიქვა ქვითინად,
ეს იყო თხუთმეტი წლის წინათ,
ეს იყო თხუთმეტი წლის წინათ.
მე თელღით ვეძებდი ზამბახის პრინცესას,
მწყურღლი ცისღვრი ვარდები.

აქ პოეტი რთულ ემოციურ კავშირებს აღ-
ჩავს.

„შარლ დიქენსი უოველდღე რამდენიმე სა-
თით კარჩაქტილ ოთახში იმყოფებოდა და იბე
სწერდა თავის რომანებს“ — ვკითხულობთ
ფურნალ „მოამბის“ (1905 № 1) ფურცლებზე,
რუბრიკაში „მწერალთა უცნაურობანი“.

ალბათ, თავდაც უფერადა დიქენსს ცეცხლ-
თან განმარტობდა. იქნებ იმ კარჩაქტილ ოთახ-
ში, სწორედ ბუხართან ჩაფიქრებული სატავდა
იგი თავის გმირებს, იქნებ სწორედ ამიტომაცაა
მის მიერ აღწერილი „ცეცხლთან ჩაფიქრება“
ამდენად შთაბეჭდილი და მტკიცე.

„არ ვიცი რის გამო, შეიძლება იმიტომ, რომ
თითქმის მთელი ღამე, გათენებამდის ვკითხუ-
ლობდი დიქენსის „დიდ იმედებს“, გამოშეღ-
ვიდა გვიან, მზე კარგა მანძილზე იყო დაშორე-
ბული ჩვენი სახლის აღმოსავლეთით მწყობრად
ჩამწყრივებულ ალვის ხეებს, მზე მთელი თავი-
სი ახალი და დიდი ელვარებით, პირდაპირ
ჩემს ფანჯარაზე მომდგარიყო. არასდროს არ
დამაიწყდებდა მისი იმდენად დიდი შუქი: რა-
ღაც აუწერებლმა სიხარულმა ამიტაცა და მთელ
სხეულში ვრულვებულად დამიარა და ისიც ასე
უმიზეზოდ, ასე უფერად, ასე მოულოდნელად.
ანგარიშსწორებულად მივვარდი ფანჯარას, საი-
დანაც მზის შუქი შემოდის და დავეუწყე
კოცნა ფანჯრის მინებს, თითქმის გონებადაკარ-
გული ვკოცნიდი დიდხანს მზის შუქს.“

— შეილო, შეილო, შეილო! — მომხსნა გაო-
ცებული დედის ხმა, — ვადაირი შეილო?

მე შევკრიბი. იმ წუთშივე უდიდესი სიხარული უფრო დიდი ღაცხენის გრძნობად შემეცვალა.

ან რატომ ვერ ვაღიგე, რომ ოთახში დედა შემოსულიყო, კარები ზომ უხმაუროდ აჩანდა-როს არ იღებო...

ვიღებო დედის წაწ, როგორც უდიდეს დანაშაულობის ჩადენაზე წასწრებული. დიდხანს თავი მაღლა ვერ აშეღო. შეშა, ცალი, ხელით ნიკაპზე. მეორეთი ეფლაზე დადებული ხელით, ვიგრძენი როგორ მიწევდა უკან თავს დედაჩემი, სურდა ჩემს თვალებში ჩაეხედნა.

— შემოხედე გატუნა, შეიღო, რა მოგვიბოდა? — აღერსიანად მეუბნებოდა დედა, მაგრამ მე ხმის არ ვიღებდი. რა უნდა მეთქვა? განა შეიძლებოდა ხიტყვებით იმის გამოთქმა, რასაც განვიცდიდი და რის გამოხატაცაც სრულად არ შემეძლო? — რა? — ბოლოს ძლივსა ვთქვი.

— „დიდი იმედები“...

— რაო, რას ამბობ, შეიღო!

— „დიდა იმედები“, დედა, „დიდი იმედები“.

დედას იმ წამშივე გული შეუწყუნდა. მეკრძნე მიიღო ზელი და ტახტს მიეხვეწა. ასე ემარტებოდა ყოველთვის, როდესაც რაიმეს მძლავ-

რად განიცდიდა. „გული შეუწყუნდა, ჩაქვნილი ვარ“, — გავიფიქრე. გავხედე უანჯარას: შუას შუკი ესლა აღარ მერევნა ისე მიმზიდველად.

გაცდა ჩვენს უანჯარას ის მზის შუქიც...

ვინ იცის დაბრუნდება ისევ თუ არა.

1 იანვარი

1929 წელი.

ეს ჩანაწერი გალაკტიონ ტაბიძის დღიურების № 1-ის ბლოკნოტშია მოთავსებული. მისი სათაურია „დიდი იმედები“.

ამ ჩანაწერიდან ნათელი ხდება, თუ რა რიგ განსწავლვებია პოეტს მოულოდნელად თავს წამოშვებული. დედის წინაშე სიტყვით გამოხატა დიკენსის „დიდი იმედების“ წაკითხვით გამოწვეული უზრუნველ სულიერი განცდა.

შემოხსენებული ორი ღეჟისისა და დღიურის ჩანაწერის საფუძველზე, ცხადი ხდება, რომ გალაკტიონ ტაბიძე განაზოგადა დიდი ინგლისელი მწერლის რეალისტური მოღუბი.

ამ ორი შემოქმედის ერთგვარი სულიერი ნათესაობის დადგენა კიდევ უფრო გვაახლოვებს ნათთან...

ლემპრა ნკროუშვილი

ფერადი პედი

პოეტის პირველი წიგნი პირველი განდობილი საუბარია ახალგაზრდა შემოქმედისა მოყვასთან, მთელ ქვეყანასთან და საკუთარ თავთან.

მე უბრალო ვარ, უბრალო როგორც
შარაგზის კენჭი,
რომელიც ერთხელ დაპყარა ზვირთმა
და შერე მზის ქვეშ დაგდებულმა
ისწავლა ფიქრი.

წრფელი, ხალა და უპრეტენზიოა პოეტი ქალის განაცხადი: მზის ქვეშ დაგდებული შარაგზის კენჭი... მაგრამ ამ კენჭმა ფიქრი ისწავლა, შარაგზა კი, რომელზედაც ეს კენჭი ეგდო, ალბათ ქართლის რომელიღაც სოფელზე გადიოდა, ქართული ზეცა დაჰყურებდა და ქართული მზე სწევდა. ამ პოეზიის უპირატესი ნიშანი მისი წმინდა ქართული ხასიათია. მკვეთრად ქართულია ის რეალური სამყარო, ყოფა, ბუნება, ფერი, განწყობილება, რომელსაც პოეტი გასაოცარი სიწრფელითა და უბრალოებით ხატავს. „ქვეშეცნობითაც იგრძნობა აქ ქართული სული“. პოეტი ქალის წარმოდგენები სიკეთესა და სიუფარულზე, სიცოცხლეზე, მისი დამოკიდებულება სამყაროსა და მოვლენების მიმართ ქართული ტრადიციის კულტურის და აზროვნების სიღრმეიდან მოდის.

ნაილი ნეკერიშვილს ეს თვითონაც აქვს გაცნობიერებული. თავშეკავებული სიამაუით ეღერს სტრიქონები:

მე უბრალო ვარ და ასწლოვან მუნის
ყლორტივით
სითამამეს მაძლევს ჩემი წარმომადგენლობა.

სამყარო, სიკეთისა და სიუფარულის ძირზე დამყვადრებული, უბრალოდ იშლება ფერადი ველეფი, მშვიდი და უსაზღვრო, უფი და ხალა, ხალაც ყველაფერს თავისი ადგილი აქვს და ერთნაირად მნიშვნელოვანია სიუფარულისა და სიკეთის ძალით. სიუფარული და სიკეთე აქ

ფეთქავს, ყველაგანაა, ყოველ საგანში, ფოთოლსა და ღეროში, მას უშუალოდ გრძნობთ. ქართველი კაცის ურყევი რწმენა სიკეთისა და სიცოცხლისა ამ პოეზიაში კიდევ ერთხელ წარმოჩნდა მთელი თავისი სიმღერით და უბრალოებით.

მე ჩემს არურუზე გავიზარდე,
ავენის სიმღერა მქონდა საყუთარი.
მე ჩემს ფერად ქვეს ნატვრით
ვლოკადი
და ლეკვრით მიშინებდნენ ავნიან
ქარებს.

საით წავიდა არურუ თეთრი?
მტრედის ფრთით წავიდა მსუბუქი
გვიმრა,
არურუ ბებერი კეთილი სული
გზაზე გაწვა და სანთლებად იქცა.

სიკეთე, აკვანთან დარწმული, შერე ცხოვრების გზაზე გაწევა და სანთლებად იქცევა. ასეთ გზაზე აღამიანი იმედიადალ მიაბიკებს. სიუფარულით, საღლით, მზის წყნარი სიცილით, სინაზით გამთბარია ეს პოეზია და არასოდეს არ სწყდება გრილ ფესვებს:

მომაქვს სიცილით სავსე უბე და
დიდი ტვრითი,
მწიფე მტევნები, ლხინის პური და
ლოცვის ცეცხლი,
ვარ ძველი ჩანგი,
ტირიფონზე გათლილი
სტვირი,
და რაგინდა რა ნატვრის ცრემლის
ჩუმი სიმწარე
განახლებულა გაბაფხულის თბილი
წვიმებით
ჩემი წითელი საპერანგე და სიყმაწვილე.

სიცილი და ტვრითი, რაგინდა რა ნატვრის ცრემლის ჩუმი სიმწარე, ლხინის პური... სიმსუბუქე, ახალგაზრდული უსრუტელობა, მქი-

დროდა გადამდართული დიდი ტვირთის წი-
დვასთან. სწორედ ეს ორივე, გრილ ფესვებ-
თან, სიცოცხლის, ცხოვრების ძირითად პრობ-
ლემებთან ახლოს ყოფნა და ახალგაზრდული
სილაღეც ერთად და ერთდროულადაც მისი
პოეზიის ერთ-ერთი ძირითადი დამახასიათებელ
თვისებას წარმოადგენს.

თანამედროვე, ლირიკოსი წარმოუდგენელია
რეფლექსიის გარეშე. მაგრამ აქ რეფლექსია
ემოციასთან, უშუალოდთან დალდაუტანებელ,
რადიკალურად ლად წონასწორობაშია, ახალ-
გაზრდული სილაღე და სიღრმე აზრისა ერთ-
მანეთის გვერდით თავისუფლად და ძალდაუ-
ტანებლად გრძნობენ თავს:

მე ფოთოლს გვაგავ, რომელიც ტოტზე
უჭრუნველ ღებინში უცინის სიბოლს

....

მე ფოთოლს გვაგავ, რომელიც უცებ
შეწევიდგება და იგრძნობს სიმძიმეს
უხარშაბარი შირადი ტანის
და ერთ წუთს სული გაეყინება

გაურკვეველი სიმდიდრის შიშით,
მერც კი ისევ გააგრძელებს თავის
სიმღერას.

ეს ორივე მხარე ბოლომდე გასდევს ამ ბე-
ლისგულისხმობას წიგნს და მას სიღრმესა და
თავისებურ სილამაშეს ანიჭებს.

ეს ლექსები ქალის დაწერილი რომ არის,
ყოველ ლექსსა და სტრიქონში იგრძნობო. ქა-
რთვით ქალის კდებით და მოწიწებით, თავ-
დახრილი სიყვარულითაა განათებული აქ ყვე-
ლაფერი. იგი როგორც პოეტი ნაილი ნეკერი-
შვილი არავის არ ჰგავს.

ამ წიგნს განუმეორებელი სურნელოვით და-
ჰყვება თავისებური ინტონაცია, რომელიც სი-
ყვარულითაა განათებული და „ათასფერად
იყვლება შეუწე“, ზოგჯერ ღამით, ზოგჯერ
ჩუმი ნაღველით სავსე.

ისე უბრალოდ ჩაგვიღოს წყენა,
როგორც ფოთლებს ზაფხულის თქემი
და ზღაპრული ქურქელით არ

გაქვდება

სიყვარულის არც ერთი წვეთი,
ბერდები ასე თავგადაჯდული,
დიდ სოფელში, ათას ხალხში, ათას
საქმეში

და ჩემი ცრემლით ალბო შენი
არსების ჩეროს.

დედისადმი მიძღვნილ ლექსებს შორის, ეს
ლექსი ალბათ, ერთ-ერთი უღამაშესია. ჩუმი
სათნოება, სულგრძელობა, კდმა, რადიკალიზ-
მით, ყოველისმძღველი სიყვარული, ქარ-
თველ ქალს რომ ოდით გამოარჩევდა, აქ ხაო-
ცარი უბრალოებითა და სიმატლითაა გადმო-
ცემული. არც ერთი ხმაბლადი სიტყვა, ზეა-

წეული პოეტური სახე. რიტმის მაგიურ ძალას
დახსნილი ყური აქ უნებურად უფრო ფაქიზ
ინტონაციას ამავილენს სმენას. ბუნებრივ
ენას მიახლოებული მთელი ამ ლექსის ედერა-
ლობა უბრალო და სადაა, სიღრმიდან წამოსუ-
ლი სითბოთი და მოწიწებით გამთბარი. ნაილი
ნეკერიშვილის პოეზიის თვითმყოფადობას და
თავისებურებას აქ თავისუფალი ლექსის ფორ-
მამაც ღილად შეუწყო ბედი.

ერთი მხრივ, ქართული პოეზიის ტრადიცი-
ები, ქართულ წარმოდგენათა სანყარო და,
მეორე მხრივ, ქართული ლექსისთვის რამდე-
ნადმე უცხო, თავისუფალი ლექსის ფორმა აქ
ერთმანეთს შეეწყო და ძალიანაც მოიგო. თავ-
ისუფალი, ლაღად სუნთქავს აქ ყოველი
სტრიქონი. პოეტი ქალის სიხადავითა და შინა-
განი სიმართლით განათებული პოეტური სა-
წყარო ბუნებრივად, ძალდაუტანებლად წარმო-
ჩნდება.

პოეტმა განსულ ჩარკვიანმა ამ პოეზიას „აქ-
ვარელი“ უწოდა. ნაილი ნეკერიშვილის კა-
ლამი მართლაც მამინა ყველაზე ძლიერი, როცა
ბუნებას, რეალურ საგანთა სამყაროს ხატავს.
ჩვეულებრივი უბრალო საგნები აქ თავისი ყო-
ველდღიური, უმნიშვნელო სილამაშით გრწყი-
ნავენ და მთლიანობაში სურათს გახაოცარ
პოეტურობას და სიმატლივს ხდენენ. პოეტ
ქალს უყვარს საგნის ხატვა მისი ყველაზე უბ-
რალო, გამოურჩეველი, სადა ნიშნით, მაგრამ
აქვე უნდა დავძინოთ, რომ თვითონ ამ საგნის-
ა თუ ბუნების ხატვა არ არის მისთვის მთა-
ვარი, მთავარია ამ სურათში გაცხადებული სი-
ყვარული, სიკეთე... და ა. შ. ამიტომ რეალუ-
რი სინამდვილე სრულიად სხვა ელფერს იძენს
მის ლექსებში.

მოჰკიდებით ბე ნაყლულ ქვევრებს
და საღვებგრძელის აღარ სვამენ
ბუბრის პირას დროული ხალხი
და ამ მარანშიც, საწნახელთან

აღარ ისმის პაპის ბუბუნი, —

ხმაბლადი ოცნება კაცის.

დაცლილი კიდევ ერთი თასი

სიციცხლისა

და დამსხვრეული.

უქმად კიდია დედაბაძე ორშინო და

წითელი კვახი.

პოეტს ამ სურათის დასახატავად სულ რამ-
დენიმე ეპითეტი გამოუყენებია: „ნაყლული
ქვევრი“, „დროული ხალხი“, „წითელი კვახი“,
რომლებიც საგნის ჩვეულებრივ, რეალურ თვი-
სებას ახასიათებს. ამიტომაც გამოირჩევიან ის-
ინი უდიდესი სიხადავით, სიმატლითა და სი-
წრფელით, ქართული კოლორიტით. და მხო-
ლოდ —

აღარ ისმის პაპის ბუბუნი,
ხმაბლადი ოცნება კაცის.

ბუბუნი ხამადალ ოცნებასთანაა გატალღებული. წარმადლობაზე, წასულ ადამიანზე მოგონებებით, გულისკვირვით და სიყვარულითაა აღბეჭდილი ეს სურათი, სადაღაც ამ ადამიანსაც ვხედავთ, გამარჯვებულს.

ნაილი ნეკერიშვილის პოეტური სურათის შინაგანი სტრუქტურა რეალური სამყაროსა და აბსტრაქტულის თავისებური შერწყმის შედეგია. პოეტური ზღერებიდან ყველაზე ხშირად ეპითეტისა და შედარების მიმართავენ.

მამლარი ძროხა სავსე ცურით და ზანტი ცონით

მოჰყვება შარას და გზაზე მხედება,
როგორც სული ამ შემოდგომის,

ფერღებასილი და ზაფხულის თაქარა
მზისგან ბალანდამწვარი.

ძროხა აქ თავისი ყველაზე ჩვეულებრივი თვისებებითაა დახატული ეპითეტებში „მამლარი“, „სავსე ცურით“, „ზანტი ცონით“. მაგრამ ამავდროულად ეს თვისება მანაც გარკვეულ მიმართულებას ამჟღავნებს, ერთგვარი შემზადება:

მოჰყვება შარას და გზაზე მხედება
როგორც სული ამ შემოდგომის.

პოეტური სახის თვალსაწიერი ერთბაშად გაფართოვდა, გაწვდილი გაიწია. ბარაქანის, სავსე, მამლარი ქართული შემოდგომა შემოგანათებს თავისი ფერებითა და სურნელებით, განწყობილებით, რომელსაც მკითხველის ფანტაზია ნახსა და განცდილს შეუძრავს. ლექსს „შემოდგომის სურათი“ ჰქვია. პოეტის უპირველესი განზრახვა სწორედ შემოდგომის ხატვას თავისი ბარაქანობით, სწორედ სოფელი წარმოადგენდათ თვალწინ. საერთოდაც ამ პოეზიაში ქალაქს ნაქმრად იგრძნობთ. მაგრამ დავუბრუნდეთ ჩვენს პოეტურ სახეს; აბსტრაქტულ „შემოდგომის სულთან“ შედარებამ იგი ზოგადობისაკენ განდრია და ერთგვარად გასწავსასტრუქტურა შეიძლება აქ მკითხველის ფანტაზია ჩაერიოს, თითქმის გვიხიშვას კიდევ ამისკენ. პოეტი სურათს კონკრეტულ სამყაროში ასრულებს, კვლავ ძროხას უბრუნდება:

ფერღებასილი და ზაფხულის თაქარა
მზისგან ბალანდამწვარი.

და ამით მას მტკიცე კონტურებს სძენს.

პოეტის ხატვის მანერაში ზოგჯერ შევხვდებით თანამედროვე თვალს მოჩანს:

გატყდა ლარნაკი, ჩიშალა ნახატი
ბროლის,

გაიფსკნა ნავსი, ცხელი ამბები

გაიციეს შიშის ქარებმა,
ნაძილაღები ღიმილის ხანმა ვადაურა
მისპინძელს ტურნე —

რაც მოხდა, მოხდა...

სხარტი, ლაკონური, ძუნწი შტრიხებითაა დახატული მთელი სიტუაცია. მასპინძელს ღიმილმა კი არა, ღიმილის ხანმა ვადაურა და მაინც მთელი სიძიმით იგრძნობთ ამ ფიქარ, მძაფრ ემოციას, რომელიც ანაზად ლარნაკის გატეხვამ გამოიწვია და გარეგნულად მაშინვე მოითხოვა. პოეტის დამოკიდებულებას აქ რბილი, შეფარული იუმორით სავსე ინტონაცია გვიჩვენებს.

სიტუაციის გაცვეთის პრობლემა ქართულ პოეზიაში არ დგას მწვედელ. შეიძლება იმიტომაც, რომ რეფლექსიურობამ ჯერ ვერ დაეახლოვება ლექსის უშუალოება და ემოციურობა. მაგრამ ზოგ სიტყვას ნამდვილად სჭოტს მოვერდილოთ ან სხვა კუთხით შემოვაბრუნოთ.

სტეატ თვალებში

უნდა ჩასდო უსტეტისი

შენ შენი სულის სამოსელი

ზღაპარი შენი.

ან დღე:

ემსგავსებთან უსათუეს

აპრილის ზღაპრებს.

გახაზული სიტყვები აქ ვეღარ ასრულებენ თავის პოეტურ ფუნქციას. ისინი ან ვიღაცას გვაგონებენ, ან უბრალოდ გვაღიზიანებენ, რაკი მსგავს ემოციურ თუ აზრობრივ კონტექსტში მრავლად შეგვხვდებოდა ქართულ პოეზიაში. მით უმეტეს ხდება იგი თვალს ამ პატარა, მაგრამ ღიმილი პოეზიის შუქით განათებული წიგნში, სადაც ყოველი ლექსი საჩუქარია, სადაც ყოველი ლექსი ადრინა გაზაფხულზე ახლადთვალგახდელი იის ფერებითა და სურნელებით, იდეალდებით შემოგანათებთ. ქართულ პოეზიაში ნამდვილი პოეტი მოვიდა. არის იმედი, თითქმის რწმენა იმისა, რომ მას ვერ აცთუნებს ყველა ცდუნებათა შორის უფარგონი — იოლი გზა.

ტაშუ მებურთხვილი

„ს ი რ უ მ ე“

მს-მსბბ ღაბბრუნდი ხასიამოვნო მოგზაურობიდან. მოვიწახუდე და ინტერესით ვაკვირდებოდი არჩილ სულაქაურის პოეტური ქვეყნის ერთ პატარა კუთხეს („სიჩუმე“). მარადიული მახასიათებელი (ხამწობლო, წუთისაოფლის ჩრდილი და წვარე, ჭირი და ლხინი, ბორგნეული აღმართები ვნებები, იმედი და უიმედობა, რწმენა და სკეპსიზი) აშენებულ ამ პოეტურ ნაგებობების უმრავლესობას თვით მოცირკიტე თვლიც ვერ აართმევს წუნს, რამეთუ მათ ჰერმეტიკი ოსტატის ხელი ატყვიათ. ამ ლექსებს, მართალი აღმართები სეფდა ასაზრდოებთ და, რაც ესოდენ საკულისსმო და ნიშანდობლივია, ამ ნაწარმოებებს ოდნავაც არ აინეცია „ღადი შრომის“ და „ქეთების“ კვალი — მათ ავტორს რომ დაუბარჩავს და რასაც გულისხმობს უველა ჰერმეტიკი ნაწარმოები, ერთი ამოსუნთქვით დაწერა რომ მკავს. ლიტერატურაში გარკვეულ მკითხველს არ უჭირს იმ ქაფისა და პასუხისმგებლობის დანახვა, რითაც ჰერმეტიკის ესა თუ ის ნაწარმოები დაწერა, იგი გრძნობს: რა გარჯის ფასად მოიპოვა მან თითოეული ლექსი, ესა თუ ის სტრუქტურა.

იმ ტკბილ, ხასიამოვნო ტანჯვის წუთებშიც ჰერმეტიკმა ნამდვილი ომის გადახდა უწევს იოლად, უტკივილად დახადებულ უამრავ მატერიალს, ერთი შეხედვით თითქმის საჭირო ფრანსთან, მათი მოგვრეობა ადვილი სრულიადე არაა, ისინი საოცარი სიჭიქულით ცდილობენ ნაწარმოების ზუნებრივ სხეულში შეჭრას და პოეტის გემოვნებას სწორედ მაშინაა საჭირო, რომ ამ ენერგიულმა და გაიტტმა სტრუქტურმა თავისი არ გაიტტანო. აი სწორედ ასეთი ღვატებრივი შრომით შექმნილ ხალას, ნათელი ინტელექტუალურ-ემოციური ნაადრუდარწყულებულ ნაწარმოებად მიმართა არჩილ სულაქაურის „წიქარა“. მომკვს ნაწყვეტი ამ ლექსიდან.

ქარი დაქრის საღამური,
ღრომ ნებებრად იქარაენა,

ღამეიარგა საღამური,
სად მომწახოს წიქარამა,
იქ ვარ,
სადაც ის არ მეძებს,
სადაც მეძებს, იქ არა ვარ.

არც სურვილი მაქვს და ჩემს მოწახოს არ შეაღვენს ამ რეცენზიაში რითმანი ლექსებისა და ვერლიბრის ავტორის გარკვევა, რამელი რომელს რითა ხეობს. იმისი დადგენა, მაგრამ ჩემთვის დღესავით ნათელია, რომ „წიქარა“ მხოლოდ და მხოლოდ რითმის ოქროს „ბორკილებით“ უნდა შექმნილიყო, რადგან ამ „ბორკილების“ წყარუნი გადამდებ, ნადვლიან განწყობილებას და ზღაპრულ-სიზმრულ ასოციაციებს ბადებს. მაგრამ ასევე დღესავით ნათელია ჩემთვის, რომ უნათურო ლექსი („მთელი ღღერ ფიქრობ“) უნათურად ვერლიბრის ფორმით უნდა დაწერილიყო, რადგან მისი შინაარსი ამ მერტში უფრო ღაღად და თავისუფლად სუნთქავს. სანამ ამ ნაწარმოებიდან ციტატას მოვიტანდე. შინადა დავხმინო, რომ აქ ფორმისა და შინაარსის სასურველი თანხედრობის გარდა, საკულისსმო პოეტის უწიადო, ერთი შეხედვით გაუცნობიერებელი მუშანაწიში, რაც მხოლოდ ნახევარტონშია გაცხადებული: „მთელი ღღერ ფიქრობ: რა მისარია, რატომ ღარ ანე ემეოლილი, მშვიდი, კეთილი? ეს ღღერ არაკრით განხვავდება გულისგულ დღისგან, დღესაც ისეთი ღაღუთული და ცხელი ღღერა, რომ სუნთქვა მიქრის, მეზარება ბეღის განძრევა... გვიან ხალაოს, როცა უკვე შინ ვბრუნდებოდი, მე გამახსენდა: დღითი ვნებ ბედნიერი პატარა გოგო, მალაზიის წინ როგორც წერს, ცალ ფეხზე იდგა და მამა ფრთხილად აზომებდა წითელ ფესხაცმელს“.

აქ ორივე სურათი (პოეტის სულიერ განწყობილებისა და მალაზიის წინ წეროსავით ცალ ფეხზე მდგარი გოგონას სურათიც, მამა წითელ ფესხაცმელებს რომ აზომებდა, ზღმეხახებდა ცხადო, ღამაქერბელი და ღამაზი; იმის

თქმაც მინდა, რომ ლექსში შეტისმეტად ძნელად მოსახელთებელი მიზეზი, ადამიანის მთელი დღე კარგ გუნებაზე ყოფნის თითქმის შეუძენველი მიზეზია აღმოჩენილი.

საწუთრო საწუთროა, მისთვის უცხოა შენი სატყვავრით სენტიმენტალური გულაჩუქება, საკმაოზე მეტად მომჭირნა და წყალობებით არ გაგანებიერებს. მივაყურადოთ ნაწევრებს მოწოდებით ლექსიდან „შემოდგომა“.

მე საგზალივით სინესტე მიმაქვს
და, როგორც მძევალს, სინესტეს

გეტოვებ...

ღრუბელი ვთხოვე, და მომცა წვიმა,
დამსეტყვა, წვიმა როდესაც ვთხოვე.
ფიქრებდალეწილს არა მაქვს მოცლა,
აბნეი მიცდის და მაინც ვიჩქარო.
ნიათ ვთხოვე და ქარი მომცა,
ქარი ვთხოვე და მომცა გრიგალი.
მე ჩემს თასს მაინც ბოლომდე დავცლი,
საწუთროების აზრიც ეს არი...
ყვავილი ვთხოვე და მომცა ანწლი,
დაფნა ვთხოვე და მომცა ეკალი.
მესმის ფეხების ჩუმი ხმაური
და ნეტარების რული მერვეა.
მიწა ვთხოვე და მომცა მამული
უზენაესი ბედნიერება.

არც პოეტს და არც მის შემოქმედებს არ შეეწიოს გადაჭარბებული ზნაური. არც სამშობლოდან ბნელად მიმავალი ფიცი, არც მკერდზე მჯიღების ცემა საიყვარულის საიმედო საბუთი: „შენ ერთადერთი ჩემო მამული, სულ შენგანა მაქვს, რაიმე თუ მაქვს, მომეცი ნება რომ ვინაჟრო, როგორც ზალახის ფესვებმა ჩუმად“, და ეს არ გახლავთ პოეზია, ვინც არ ჩიოდ სულაქაურის ცხოვრებასა და შემოქმედებას თვალუფრს ადევნებს, დამოთანხმება, რომ მას არ უყვარს, „ტაშის ბაზზე“ ყოფნა პატრიოტიზმის მორთი სცხია აგრეთვე უსათაურო ლექსს („ქვეყნად რაიმე“), რომელიც დრამატული, მომხიბლავი ფინალით იქცევა ყურადღებას.

„ბოლომდე მშველი ანდა მიშველი, ოდეს შენს მონას მიმიღებ მსხვერპლად, ოდეს კი-ველი სულის მშველის მოეფინება შენს მიწას ფერფლად“.

კრებულიში განსაკუთრებული მხატვრული ძალით გამოირჩევა ჯარბი ასოციაციური ხილვებით გაჯერებული-განათებული, ძირძველი

ეროვნული დრამატიზმით ნასაზრდოები ლექსი „სტამბოლში“.

ღროა,

მე უნდა გიცოდებ,

ღროა,

სად?

როდის?

როგორ?

რისთვის ან ვისთვის.

ძველი მითიდან გამოდის ტრაგედია და გურჯველზე ბურუსში იცდის. ვერ გაუგია რა მოხდა დღემდე, ხის ტაქსი რატომ გაუღეს კარი? და ილიონის ძველისძველ კედლებს არყვებს ჰეკლას მოთქმა და ზარი.

ავტორს მაღალი პოეტური ოსტატობა საშუალებას აძლევს, ბერვის ხილვით გაიაროს და ზუსტად გადმოსცეს — ბუნების სურათი იქნება ეს, თუ საკუთარი სულის მოძრაობა, განწყობილება. თანაც ნაწარმოებს ბუნებრიობის, სინედლის ხილვი შეუნარწუნოს. საილუსტრაციოდ ორ უსათაურო ლექსს („ხმელი ფოთლები“ და „რას ეუბნება“) მოვიტანე, სადაც პირველში შემოდგომისპირის წუხილია დახატული და მეორეში პოეტის მომავლობაზე დაფიქრებაა გასაღებული. „ხმელი ფოთლები“ ურია კიბეზე, ლურჯი, წითელი, სველი და გრილი, შემოდგომის შერეულერბს იხეცებს და ევლარ აგნებს სახლისკენ ბილიც. თითქოს უელამდე სავსე სიკეთით მუნნარი სადღაც აქვე იწყება, მიტოვებული ნესტში კიკეთი, თვლემს და ამაოდ შერს ეფიცება.“ ახლა მეორე ორსტროფიან ლექსს მოვუწმინოთ, „რას ეუბნება კედელი კედელს?“ — „მოდი, კუთხეში შევხედეთ ერთმანეთს“. ასე ხვდებიან ბავშვობის შემდეგ და ერთხელ ნანახ სიწმარს ვერ თმობენ. კედელი—კედელს, ნაბიჯი—ნაბიჯს, ტკივილი—ტკივილს და ექოს—ექო. ნეტარ არს, ვისაც ის ერთი წამი მარადის, ანუ სიკვდილმდე ეყო“.

არჩილ სულაქაურმა ამ ბოლო წლებში ორი მართლაც და ჩინებული პოეტური კრებული გამოსცა, რაც, სხვებთან ერთად, მეც ძალიან მასარებს და რწმენას მინერგავს, რომ ეს დაბრუნება დროებითი არ იქნება. ეხ, რა თქმა უნდა, მისი ორიგინალური, ქართულ მწერლობაში თავისაღიღადამკვიდრებული პროზის უპატავებულობად არ ჩამეთვლება.

პლუზა გიუნაშვილი

თანაყოლილი მიწის ნაღველი

პატრული საბჭოთა პოეზიის ბიბლიოთეკის კიდევ ერთი მშვენიერი კრებული შეგება. პატრულმა პოეტმა და ფილოლოგისმა ეშვარ კვთაიშვილმა შეადგინა გიორგი ლეონიძის ლექსთა რჩეული, და შეადგინა ისე, რომ პოეტის სულს აღარ დაეჩივლა: „ლექსო შენც დამკარგვიხარო!“ და რომ პოეტის „გულის მონაჟური, ქალღმსახური და მკაცრი ლექსები“ კიდევ ერთხელ გაეღვივებოდა. „ტუპი იაგუნდებდა“ ჩვენს თვალწინ, კიდევ ერთხელ დაველონებინეთ „თანაყოლილი მიწის ნაღველი“, რომ კიდევ ერთხელ „გვეცნო მშობლიური დამე“, კიდევ ერთხელ ავტირებულყავით „ტანაშჩიანის კაცის ქვითნე“, რომ ჩვენს ოთახშიც მოეტანა „გათენებისას მოსულ მერძეებს უანის ზრიალი“ და „როგორც ნაოვან ბატანს აიუვანს მწეშის“, ისე მოვფერებოდით პოეტის სახელს, „დაფთვებული ჭრანით“ ჩვენს წინ რომ „გაღვირავდა“, „ცრემლის საგზლით წახულსა“ და „შხიანად ველარბილულს“.

აჟი ვთქვით, მშვენიერი კრებულია, გოგლა ლეონიძის პოეტური სამყაროს სარკე — „პოეტის ურთობის ფერფლიდან“ ვიდრე „ამოსვლადავებებულ წითლურად ჩასული მზის“ ბილვამდე. ჩავიხედავთ ამ სარკეში და შემოგვკარდება გულზე ბედი „ალყირის ბაზარზე გასაყიდად წასმული ქართული მებრე ბიჭებისა“, სევდით ვიკითხავთ: „ახალგაზრდობა სად გაქრა და — სიჭაბუკე მთვარისა?“, „შახათის მთაზე სახარბოელაზე ავფართხალდებით ბეჭთან ერთან“, და რომ ის არის უნდა გავწიროთ, „უცბათ იყივლებს ცისკრის მამალი, ჩნდება მთაწმინდა თეთრი ფრთებითა“. ჩავიხედავთ ამ სარკეში და წავვიღებ „დამე ივერისა“:

...დახანძრებული წვეს ივერია,
მტკვარზე წნორები უკრავენ თარებს.

დაგვატყუებებს პოეტი უცნაური „ბინდების

მკენესარე ზუზუნით“; მოგვითხანს საღამოს, როცა „ქილილ-დამანა სოროში ჭერით ამბობენ არაკს“, მოგვცნატრება „სველი უანა და სოფლის სუფთა ღრუბელი“; განვიცდით პოეტის უმანწილურ ზღაპრულ ბილვებს:

მაგონდება თავს ვუშვერდით
პირქაფიან ღარებს,
და გვჭერდა სქელ ჭორბებზე
დაგვიღოდა ოქრო..
ირმის ქუჩა შხაუნებდა,
მინდებებს ესეოდა,
ცისარტყელა ბრილვბდა,
ვით ხოხობის უელი,
ჩვენ კი —
ოქროს ზუზუნები
სიხმრად გვეზრდებოდა...

და შესძრავს გულს პოეტის ტივილი:

...ახლა აღარ ერეკება
იაგუნდებს წვიმა,
არც ოქროთი იღებება
გაზაუნულზე თმები..
ჩვენი სოფლის ორლობიდან,
საღდაც თოვს და ცივს,
დავივანტეთ, დავიკსაქსეთ
გასაყარი ზებით!

და თითქო ჩვენც მასთან ერთად ვეძებთ ჩვენი სიყრმის ტოლებს: „სად ხარო, ჩვენი ცანგალებო, ცეროდენა ძმებო?..
განვიცდით პოეტის სიჭაბუკის პოეტური ექოს:

რასა ჰყვირიან ირმები
უორან მთას, უარაიასა?
სასულდარიდან მარეკი
გულში გაატყავს ტყეისა.

ან: ისევ აღვსდები!
მუხრანის ბოლოს
ჩასაფრებული ვსინჯავ იარაღს..

ან: ტრამპი და ტრამპი გამოგედევნე.
შემოვამტვერე გზები ტრიალი,
პცხეთას ვუმტვრიე საეტეტრები,
ვლენე ტაძრები ყელაპტრიაინი...

თითქოს გრაგოლ ორბელიანის

„განვლეს არეზი, თავიარეზი,
ყაფლანქე გარდაიარეს!..“ ეხმარებაო

ლეონიძე:

„შავს ყურღანებში სძინავთ ყიფნალებს
თავქვეშ უგათო თოქალთოები...“

განვიცდიოთ პოეტის ცრმელებს, როცა ივი-
წყებს თავის მყოფობას და გადასდევს საქარ-
თველოს ისტორიის ფურცლებს, როცა დაეძებს
„ღამიწებულ ლაშქრებსა და დროშებს“.
ვხედავთ პოეტს: „პირველი თოვლით“ აღტაცე-
ბულს:

ეს თოვლია თუ მიმინო
დაფეთა მტრელები?
ვარსკვლავთა ოთახებში
ნათვლემილებს ეძინათ,
ჩაურათ ხვერდები...

გაზაფხულის ჯაღოთი დატყვევებულს:

მთებზე მთვარის ნაშქერი,
ზედ ზოლები მკრთალები
და შენი, მშვენიერო,
დასათბრელი თევლები.

ხან „ყრმობის დილას აჰყვება“ პოეტი და
„როგორც ხაზარი“ ღამეს ცეცხლთან ათევს
ნიონწმინდის გაღვანობი.

„სჯათსა“ და პოეტის ბუბუნს მოსდევს უნა-
ზესი ლირიკული განცდები:

ვხედავ პატარა ბაღიანში
ფუსფუსებს ჩემი მშობელი,
გადაკვალთული ჯალთებით
დღე-ღამე მოსაქმობელი...
...თან რომ ჭიკჭიკით დასდევნ
შოშიები და მერცხლები.

და კიდევ რამდენის თქმა შეიძლება ამ
მშვენიერ კრებულის სიკეთეზე... თითქო პო-
ეტი განაწლებული და განწმენდილი დგას
ქართულ პარნასში, გურამიშვილის, გრიგოლ
ორბელიანისა და ვუა-ფშაველას თანავარს-
კვლავებში.

გადაკითხავ ამ კრებულს და გაცოდები,
თითქოს არასოდეს წაგეკითხოს ლეონიძე, თი-
თქოს პირველად აღმოაჩინე:

ღრუბლები ჰგავნან ლაფიან ჩვარებს,
მარტის ქარები მიჰაწებენ...

შენ დაუმკვიდრე ნიკორას,
უფალო, სასუფაველო...

თითქოს-ღამიწულა დიდი ულუსი...
და მოაბნელებს ყარაიას...

სთვლემენ ბელღებში ლურჯი ყანები,
ელვარებს ხვავი, თითქოს ლამპარი...

მთვარე შრიალებს ფიჭვივით
დაუსრულებელ ოხვრამი,
ამოდის კოხტა ბიჭვივით
ცისკარი ახალ წოხაში...

გადაგჩეხეს, დაგლუპეს
წითელგულა ჩიტებმა...

ჩოხა წვიმისა მეცემევა
და ყაბალხი მთვარისა.

საათნავს გაყინულ სულარაში
ჩარჩენოდა კინურის სიმები...

საღვინით და შოთის პურით
მზე დაადგა ბანებს...

ვაი, შენ ჩემო თეთრო მტრედო,
ჩემო გულო კრიალა...

ცა — იტმებით მსხმოიარე, ჩანჩახა
და გაზაფხულს რძის სუნი აღიოდა...

წავა და არ დაბრუნდება
დაფეთებული ჯერანი
იმ ღამის თრთოლა თან წაჰყავა,
იმ ღამის გულის ძვრანის...

ახეთი ფრთიანი, ელვარე სტრიკონების მო-
ტანა დაუსრულებლად შეიძლება. მთელი კრე-
ბული გახდება გადახსნერი და სათქმელს ბო-
ლომდე მაინც ვერ ვიტყვი.

აქ ერთ მტკივნეულ საკითხს გვინდა შევე-
ხთ. კარგა ხანმა განვლო გიორგი ლეონიძის
გარდაცვალებიდან და, ჩვენი დაუდევრობისა
თუ სხვა რამის გამო, საშველი არ დაადგა
მისი ლექსებისა და პოემების მორჩილი წი-
გნის გამოცემას. მწერლის სიცოცხლეში დაწ-
კებული ექვსტომეულის მხოლოდ ორმა ტომ-
მა იხილა შშის სინათლე და რატომღაც ეს გა-
მოცემაც შეწყდა.

ამ ხნის განმავლობაში არა ერთი და ორი
თაობა მოვიდა, რომელთაც თითქმის ვერ იგ-
ემეს გიორგი ლეონიძის პოეზიის მაღლი და
მშვენიერება. აზლოვდება პოეტის 80 წლის-
თავი. მარტო რადიო-ტელევიზიით გადაცემუ-
ლი საღამოებო და პატარძელში გამართული
„გოგლაობა“ ვერ შევლის საქმეს. ხალხს წიგ-
ნი სჭირდება, დიდი პოეტის დიდი წიგნი. გი-
ორგი ლეონიძის უმდიდრესი დანატოვარი ერ-
ის კუთვნილებაა და მისი ღვაწლის ღირსეუ-
ლად დაფასებაზე ერმა უნდა იზრუნოს.

დაბოლოს, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ
წინამდებარე სერიული კრებულის ტირაჟია
10.000. რაც ასეთი პოეტისათვის ძალზე მცო-
რცა. დარწმუნებით შეგვიძლია ვთქვათ —
ფართო მკითხველ საზოგადოებაში, გიორგი
ლეონიძის განუყოფელი პოეზიის მრავალ
თავჯანისცემელამდე ამ წიგნამც ვერ მიაღწია.

გურამ გვარდშითალი

ცნობილი უცნობი

(სიტყვა ახალგაზრდა მხატვარ ელისო წიკლაურზე)

უცნაური სათაურია, არა, ხელოვან ქალზე
თქმული სიტყვისათვის?

გეთანხმებით, ასეა. მაგრამ ორიგინალურობის
სურვილმა როდის მიკარნახა იგი.

ახლა მე ასეთ კითხვას დავისვამთ: იცნობთ
ელისო წიკლაურს?

დარწმუნებული ვარ, „ციხკარის“ მკითხველ-
ბის დიდი ნაწილი (აღბათ, აბსოლუტური უმე-
რავლესობაც კი) არ იცნობს ამ მშვენიერი ზე-
ლოვანი ქალის შემოქმედებას.

ამ დროს, იგი თავისი ახალგაზრდა ასაკისათ-
ვის საკმაოდ ცნობილი გახლავთ, მისი სახელი
შორეთშიც კი იცინა.

„ელისო წიკლაურის ნაწარმოებები ძლიერ
შთაბეჭდილებას ახდენენ. ისინი გამოირჩევიან
გამოხატვის სიღრმით, ფორმის სინატიფით.
გერძნობა მხატვრის დიდი არტიტულობა...“

რონალდ მეიტსი, ინგლისი, ლონდონი.

„ელისო წიკლაურის ნაწარმოებები მართ-
ლაყ მშვენიერია. იგი შეხასნიწავი მხატვარია.
აღფრთოვანებული ვართ...“

ჯონსების ოჯახი, ახალი ზელანდია, ოკლენდი.
„მხატვარი ქალი გვანცოფრებს სახის ღრმა
ფსიქოლოგიური წყლლით. პორტრეტებში
გერძნობა მხატვრის დიდი ოსტატობა და
ნიჭი...“

გეტრია ბლეიკი, ინგლისი, ლივერპული.
საქმარისია? ვუქრობ, სავსებით.

ახლა გაკვირვებულ მკითხველს ავუხსნი,
რომ საკმე არც ისე რთულადაა, როგორც მან

შეიძლება წარმოიდგინოს. უბრალოდ, ელისო
წიკლაურის ნაწარმოებები ამ რამდენიმე წლის
წინ (მამინ თბილისის სამხატვრო აკადემია
სულ ახალი დამთავრებული ქქონდა) შორეულ
ქვეყნებში მოძრავ გამოფენად ახლდა თბომა-
ვალ „შოთა რუსთაველის“ და ეს, თუ სხვა
აღფრთოვანებული გამოძახილები გემის კაპი-
ტანმა შთაბეჭდილებათა წიგნიდან ამოწერა და
გამოგზავნა. უთუოდ დიდი და, მე დავსქენდი,
დამსახურებული დაფანება ახალგაზრდა მხატ-
ვრის ნაღვანისა და ნიჭისა.

ელისო წიკლაურს მართო შორეთში როდის
ხტეშენ პატრეს, აქ, შინაც არ აკლია მას აღი-
არება. ექვსი-შვიდი წელია, რაც ხტუდენტობას
შორჩა და უკვე ორი თუ სამი პერსონალური
გამოფენა აქონდა, მათ შორის ერთი სულ ახ-
ლახან, ინგლისის თვეში, უცხოეთთან კულტუ-
რული ურთიერთობის საქართველოს საზოგა-
დოების პატარა, მაგრამ საოცრად თბილ
ინტიმით სავსე საგამოფენო დარბაზში. სიტყვამ
შოიტანა და აქვე დავსქენ: ამ საზოგადოებას
თავის მრავალმხრივ და ნაყოფიერ საქმიანო-
ბასთან ერთად კეთილ ტრადიციად ექვა მხა-
ტვართა გამოფენების მოწყობაც, რისთვისაც
მხატვრებთან ერთად ჩვენც, მნახველებიც მაღ-
ლიერნი ვართ. აი ახლაც, ელისო წიკლაურის
ნამუშევრების ეს კრკრადუქიებიც, „ციხკარის“
ამ ნომერში რომ ქვეყნდება, სწორედ საზო-
გადოების მიერ დიდი გულისხმიერებით მოწ-
ყობილ გამოფენაზეა გადაღებული. ახალგაზრდა
მხატვარი ქალის პერსონალურ გამოფენებს

თავისი გამოცხადებით ჰქონდა პრესაშიც, ახერხებდა ხელისაყრელ საზოგადოებას კარგად იცნობს ელბის წყალს.

და მაინც, იგი ცნობილი უცნობია. ცნობილია პროფესიონალითაგან, უცნობია (ან ნაკლებ ცნობილია) ფართო საზოგადოებისათვის. ეს უკვე თავად მხატვრის ბრალი არ არის და არც მარტო მისი ზედრთა.

საქმე ისაა, რომ, საწყენად ნურავის დაგვრჩება და, ჩვენი ფართო საზოგადოებრიობა არ არის ჩვეულო სამხატვრო გამოფენებზე სიარულს. პერსონალურ ექსპოზიციებს, როგორც წესი, ისეთი პოპულარობა არ მოაქვთ მხატვართა მეტი ნაწილისათვის, რასაც ისინი იმსახურებენ.

მხატვრები, თუ არ ცდებიან, ამ თვალსაზრისით ყველაზე „დაჩაგრულები“ არიან ზელოვანთა შორის, ხოლო მწერლები, მუსიკოსები, კინემატოგრაფისტები ვერც შეედრებიან ფართო მასებთან კონტაქტში. ეს მხოლოდ და მხოლოდ მათ ნაღვანის პოპულარიზაციის სირთულე დაიხსნება და სხვა არაფრით. მით უფრო სამწუხაროა, რომ ამისათვის ყველა ფორმასა და საშუალებას ჯეროვანად არ ვიყენებთ.

მგონი, ბევრს მგონია, რომ ფერადი ტელევიზია ფეხბურთისათვის, ან მოდების სადემონსტრაციოდ იქნა გამოგონილი. ცხადია, ფეხბურთიც, მოდებიც და ბევრი სხვა რამაც საბჭო სანახაობა ფერადი გამოსახულებით. მაგრამ იმ გადაცემებს, სადაც ფეხბურთის მოთამაშეები აკისრიათ მგტად თუ არა, ნაკლებ მაინც არ უნდა სწყალობდეს ეს თანამედროვე სასწაული. მხატვართა პოპულარიზაციის დიდებული საშუალებაა ტელევიზია და მას გამოყენება უნდა.

მოძრავი გამოფენების საქმეც ვერ არის რიგზე.

დოკუმენტური ფილმების მეშვეობითაც დიდი და სხარტგელო საქმის გაკეთება შეიძლება მხატვრობის პოპულარიზაციისათვის.

ერთი ბიტყვით, გული რომ გულმოდგინებით თანამედროვე ქართველი მხატვრების მოსახლეობასთან მისასახლელი ათასი გზა და ბილიცა გამოჩნდებოდა, მაგრამ ზოგჯერ (თუ ხშირად არა) ეს მოწოდება და გულმოდგინება გვალატობს ზოლზე.

ახე და ამრიგად, არიან ჩვენი ცნობილი უცნობი მხატვრები და ერთი მათგანი ელბის წყალს.

როცა ზემოთ გვები და ბილიცები ვახსენე, ერთერთად ქართული ლიტერატურული ენობალები ფერცლებიც მეგულებოდა. „ცისკარი“ ამ საქმეში შეძლებისადაგვარად მხარს უზამს ზელოვნების მრავალი დარგის ერთადერთი ურნალს „საქმეთა ზელოვნებას“ და დროდადრო

აქვეყნებს ახალგაზრდა ქართველი მხატვრების რეპროდუქციებს.

აქ, ამ ნომერში ელბის წყალს რამდენიმე ნაწარმოებს გაეცნობა მკითხველი, როგორც წესი, „ცისკარში“ მხატვრული ნაწარმოებების დაბეჭდვასთან ერთად. ავტორის წარდგინებაც ხდება ღოლმე. ამჯერად ეს სასიამოვნო, თუმცა ჩემთვის მძიმე მისია, მე მხედრობად. ამ ჩემთვის უცხო საქმეს, მხატვარზე და მხატვრობაზე სიტყვის თქმას მხოლოდ იმიტომ დავუშურე, რომ მშვენიერ და ნიჭიერ ზელოვან ქალთან იქნებოდა იგი დაკავშირებული. თან თქვენი, ანუ მკითხველების, ზელოვნებათმცოდნეების, და, რაც მოთავსია, თავად ელბის წყალს მონათესავე გულების იმედით მქონდა. ეს სიტყვა არ არის პროფესიონალის ნათქვამი, იგი მხოლოდ კეთილშინსურობის გულისთქმას, მისი სინარტყლის თუ სურვილების გამოხატულებაა და იმიტომ ბევრი არც მოეთხოვება.

ერთხელ, არცთუ დიდი ხნის წინ, შემთხვევით მოვხვდი ჩემთვის უცნობ ოქანში. პატარა, როგორც უწოდებენ, სტანდარტული კომუნალური ბინის კედლები ნახატებით იყო დაფარული. აშკარა ინტერესით დავუყურე თვალიერება. ავტორის მარტო პროფესიონალიზმა კარა, მაღალი ნიჭიერებაცა და ისტატომატ ერთბაშად ამოიკითხებოდა.

ფანქარი, ავარელი, ზეთი. თითო-ორილა ნატურმორტი, დეკორატიული და ფრესკული მოტივი, პეიზაჟი, საგრძნობლად მეტი პორტრეტები.

ყოველივეს ინტერესით ვაკვირდებოდი. ფიქრთან გარინდების, თითქმის გაუხსნელი ხედის კვალი ანდა ყოველ ნახატს, ღია ფერებში შესრულებულუბაც კი, თუნდაც იწოლა გურგულისა პორტრეტს, მამაკაცისა დედის პორტრეტს რომ აშკარად და ცხადად, ამას მეუბი ტონებიც უსვამდნენ ხაზს. ფხარალობა და სინატიფე მომზიბლავ თვისებად ანდა ნახატებს (თვით დეკორატიულ მოტივებზე შექმნილსაც კი). პორტრეტებში მხატვრის ღრმა ფსიქოლოგიური წვდომა იგრძნობოდა, საოცრად მეტყველი თვალმებით თითქმის უცხო აღმანიის სულში გახედუბდათ, მისი ფიქრის, დარდის, იმედის თანაზიარს გხდიდათ.

ამ მშვენიერ სამყაროს შევჩერებოდი, როცა უცხოის დიხაბალობი, ელბის წყალს წარმოვიდგინეს და გამეცნეს. ეს კეილაფერი მისი ნახელავი აღმოჩნდა. მზერა ისე ნახატებზე გადავიტანე და რთული ვიქცე, ავტოპორტრეტები გუპრებიათ მეფიქი. უხერხულად გაიღმა და თავის გასამართლებლად გამომიტყდა, ნატურა რომ არა მუყავს, სხვა გზა არა მაქვს,

გუპრამ გვერდითელი
ცნობილი უცნობი

გიგა მთა

ხარკის წინ უკიდვარ და საკუთარ თავს ვხატავო. ახლა ჩემი რიგი დადგა უხერხული გაღმებისა. ელისოს სიძლიერე თურმე მხოლოდ ნახატებში იგრძნობოდა, ცხოვრებაში სუბტი და უმწეოც კი ჩანდა. კიდეც კარგი, როგორც მერე დაერწმუნდი, უფროსი და, თინა სიუყარულით, თანაც შეძლებისდაგვარად ენერგიულად მფარველობს მას. აქ უკველა და ყველაფერი ელისოს ნიჭის ხელშეწყობად არის.

იატკეზე თუ თაროებზე დაწყობილი სკულპტურული ფიგურები და კერამიკული ნაწარმიც, რაც უფრო მოგვიანებით შევნიშნე, ელისოსი უყოფილა. მეტრნახევარი სიმაღლის ქალის ტრასი (შამოთი) ამ დაბალმეტრიან ბინაში გრანდიოზულად ჩანს, ამავე მასალაშია შესრულებული შედარებით მომცრო „ოჯახი“, „დაბადება“, „დედა-შვილობა“. ისევე გავხვდები გრაფიკულ ნახატებს. მაშინაც შევნიშნე დიასახლისის ტრასით გატაცება და ახლა, ამ სკულპტურულმა ნამუშევრებმა საბოლოოდ დამარწმუნეს ამაში. მაგრამ მთავარი სიურპრიზი თურმე წინ მელიოდა. თაროებიდან ჯერ ქაშაწურის ბარელიეფები გადმოვიღეს. — „სიყვარულის საგალობელი“, „ცხოვრება“, „დედა“, მერე კი ცარცში შესრულებული უამრავი ფიგურა, თითო სულ რამდენიმე სანტიმეტრის სიგრძისა. ბარელიეფებშიც და ფიგურებშიც ტრასის იმდენი საოცარი მოღვაწეობა ვნახე, ხელოვნებაში გამოუცდელ კაცს აშკარად გამოვიკრდა. თუმცა, მე მგონი, გამოცდილებსაც არანალებდ აკვირვებს და გააკვირვებს ელისოს დაუშრეტელი ფანტაზია. ახლა სიუჟეტისა და კომპოზიციის გრძნობას არ იკითხავ? საოცარია, საოცრებას! სხვა სიტუცა ამას არ ეთქმის.

შევკურებ ამ საოცრებას და მხატვრის ფანტაზიასთან ერთად მისი ოსტატობის მრავალმხრივობაც მაკვირვებს. რა მრავალფეროვან მასალაზე მუშაობს! ცარცი, თიხა, შამოთი, ქაშაწური, მინა, მეტალი. ზოგ მათგანს გამოწვა, ანუ ღუმელი სჭირდება.

— ელისო, სად მუშაობ?

— სახლში და ძინტარაში.

— სახელისნო?

— ვერც კი ვიცნებოთ, — მპასუხობს თინა. უხერხული სიჩუმე ჩამოვარდა, რომლის დროსაც მხატვართა კავშირის მისამართით საუბედუროს, ვგონებ საფუძვლიანად, გაფიქრება მოკასწარი, მაგრამ ხმაშალა ანაფერის მითქვამს.

— ძინტარა რაღა? — გავხვდები შეკითხვა.

— ბალტიკისპირეთში, შემოქმედებითი სახლია, სადაც ორი თეთი იდგენ მხატვრებს და ყველა პირობას უქმნიან, მაგრამ იქ მოსვენების ბედნიერება იშვიათად გვხვდება. აი ეს „ქალის ტრასი“, „ოჯახი“, „დაბადება“ იქ არის შესრულებული და გამოიწვარი.

— თბილისში, საქართველოში არავითარი

საშუალება არა გავით კერამიკოსებს? — ვდებოლობ ავალპარაკო სიტუვამწენი მასპინძელი.

— კერამიკული ქარხნები ახლოს არ გვიკარებენ შემოქმედებითი ნამუშევრების დასამუშავებლად. ერთადერთი სამხატვრო ფონდთან არსებული კერამიკული საამქროა ჩვენი ხსნა, მაგრამ იგი ძალზე პატარაა, მსურველი კი ბევრია.

— კი მაგრამ, ამას ერთი და ისიც პატარა საამქრო რას ეყოფა, კერამიკა ხომ მარტო გამჭურქელს არ გულისხმობს? — ვცადე საკუთარი ერუდიციის გამოვლენა.

— რა თქმა უნდა, კერამიკა დიდი ზომის რელიეფური პანოები, დეკორატიული სტილის საპარკო ქანდაკებები თუ ლარნაჟები და ბევრი სხვა რამ. კერამიკა ქართული სახეობის ხელოვნების ერთერთი უძველესი დარგია, რომელსაც დღეს ახალი ფორმების მოძებნა, გადახალისება, განვითარება სჭირდება.

— მერე?

— აქამდეც ბევრი საინტერესო რამ გაკეთდა, ახლაც კეთდება, მომავალში იმედია მეტი გაკეთდება, სამხატვრო აკადემიის პროფესორმა რესო იაშვილმა შექმნა ახალგაზრდა კერამიკოსთა პირველი შემოქმედებითი გაერთიანება. — იმედია ახლად დაიწყო ელისომ და მერე ისევე ჩაქა: — თუმცა ამას ბაზა სჭირდება. ჩვენ კი მასალაც ვერ გამოვსწავნი. თინა რა არის, ისიც საოცნებოდ გაგვხლოვია, შამოთზე, ფაიფურზე, ქაშაწურზე და სხვაზე რომ ადარაფერი ვთქვით. მასატივთ, აწერუწნად, — მოიბოდიშა ბოლომ.

მე თუ მკითხავთ, წუწუნის კი არა, ყვირილია საქმით. მართლაც საცოდაობაა, მეტიც, დანაშაული იქნება ქართველ მხატვარ-კერამიკოსთა ნიჭი რომ ბაზის უქონლობის გამო ჩაქრეს, მთელი სიძლიერით ვერ გამოვლენდეს.

როცა ელისო წყალაურის ზოგიერთი ნამუშევრის „ციხარში“ გამოიშველება გადწეულა და ეს სიტუცა დასაწერი გამოხდა, ჩემი „ძველი“ ნაცნობები მოვიკითხე. ელისოს ძინტარაშია, ამ დღეებში დაბრუნდება — მიპასუხა თინამ.

— ბევრი ვერაფერი გავკეთე, მხოლოდ ორი ფიგურა, გზაშია, კონტინენტით მივღეს — მთხარა მისთვის ჩვეული ჩუმი და ნაღვლიანი ხმით ელისომ ჩამოსვლისას.

იმედია ეს ელისოს მხოლოდ თავმდაბლობაში კი არ ათქმევინა, არამედ შედეგშია დაუტყვევებული მოვლენის გრძნობამაც, უროშისადაც ზეშარბით შემოქმედი ძნელად რომ არსებობდა.

— სამაგიეროდ, თინა გამოვავსაწენ ბლომად. — ბედნიერი ხმით დასძინა ელისომ.

არა, მე ელისო წყალაურისათვის სხვა ბედნიერება მინდა, მისი ნიჭის სრული გაფურჩქნა, შესაძლებლობების მთლიანი გამოხატვა მსურს. ამაში ყველაზე უნდა შევუწყო ხელი, რითაც კი შეგვიძლია. ეს ჩვენი მოვალეობაა.

დალი შიროსმანკაშვილი

ომარ ღურმიშიძე

პირველი შთაბეჭდილება, რომელიც ომარ ღურმიშიძის ნამუშევრების ხილვისას გვეუფლება, ესაა გრძნობა ექსპოზიციის სილამაზისა, კოლორიტის სიმდიდრისა და მრავალფეროვნებისა. მხატვარი დაჰილდობა ბედის თავისთავადი უნარით. იგი ძალდაუტანებლად, ბუნებრივად ქმნის ყოველ ტილოს, მისი ფერწერა სავსეა განწყობით.

ომარი უჩვეულოდ მგრძნობიარე შემოქმედია. უმნიშვნელო გარემოში თუ შინაგანი იმპულსების შიშ შემოქმედებაში ღრმად, საინტერესოდ, მრავალმხრივად გარდაიქმნებიან. ხშირად ერთსა და იმავე თემაზე იყენებს, ერთნაირ კომპოზიციასაც კი ინარჩუნებს და მაინც სხვადასხვაგვარ მხატვრულ გამომსახველობას აღწევს.

ო. ღურმიშიძემ თბილისის სამხატვრო აკადემია 1978 წელს დაამთავრა. მხატვარი თავდაიწყებით მიეცა თავის საყვარელ საქმეს. დაძაბულმა მუშაობამ და ძიებამ გამოუმუშავა მხატვრული გადაწყვეტის თავისებური ზერხები და ბატვის ჩინებული ტექნიკა. თავისთავად ის ფაქტი, რომ უკვე სამი პერსონალური გამოფენა მოაწყო, მეტყველებს როგორც მხატვრის ინტენსიურ მუშაობაზე, ასევე საზოგადოების ინტერესზე მისდამი.

პირველი უშუალო შთაბეჭდილება, რაც გვინდობა ო. ღურმიშიძის ნამუშევრების ნახვის შემდეგ, ესაა მაღალი ემოციური დაძაბულობა. შეიძლება მიიღო ეს ფერწერა, აღნიშნო მეტყველება საინტერესო ნამუშევრები, დაინახო ნაკლი, მაგრამ შეუძლებელია, გულგრილი დარჩე მათდამი, არ დაჟვარდეს კონტაქტი. ყველაფერ ამას მხატვარი უოველგვარი სიუჟეტური გადატვირთვის გარეშე, წმინდა სახეობით საშუალებებით აღწევს. ცხადია, ეს არ წარმოადგენს მხატვრის თვითშეზღუდვას, არამედ სწორედ მისი მხატვრული ბედის ერთ-ერთ მთავარ დამახასიათებელ ნიშანთაგანს.

ეს მომენტი შეუცნობადია და სწორედ ამიტომ ახეთი ქმედებით დამთვალეირებლისათვის.

მხატვარი მუშაობს სხვადასხვა ფანში, ესაა პეიზაჟი, ნატურმოტი, პორტრეტი, ნაკლებად უნარული სურათი. ცდის სხვადასხვა მასალას — ზეთი, პასტელი, აკვარელი, ტემპერა, ტუში ნატურის შერჩევაში მხატვარი ძალზე შეზღუდულია. სურათიდან სურათში მეორდება რამდენიმე ვაშლის, მსხლის ან ბროწეულისა. გან შემდგარი კომპოზიცია. ზოგჯერ უმატებს მინის ან ფაიფურის საგნებს. კომპოზიცია დაბეჭდილი, ლაკონური და მოძრავია. მაგრამ ეს მოძრაობა არ გამოდის მის გარეთ, თავისთავად იკეტება. მხატვარი მასალას არ უყარავს თავისთავადობას, ფაქტურას. მონასში თავისუფალია, პატოზური. იგი არ მიუვება ფორმას, არ ძერწავს მას და, ამავე დროს, არ ღებულობს დამოუკიდებელ მნიშვნელობას, არ აღწევს სურათის ორიგინალურ მთლიანობას ფორმა იქმნება ფერის კონტრასტული დაპირისპირებითა და კონტურით, პომედიც მკვეთრად ბაზგახსული, დარღვეულია მისი გეომეტრიული სისუსტე და თავისუფალი დინება უკვე თავისთავად შეიცავს მესამე განზომილებას. თვითონ ფერი არ წყდება რეალურ ხაგანს და არ ღებულობს დეკორაციულ შინაარსს.

მხატვარი ერთი მასალის საშუალებით ქმნის ახალი ფაქტურის სრულ ილუზიას იმ დროს, როცა პირველს არ უყარავს თავის დამახასიათებელ ნიშნებს.

სწორედ ეს მომენტი მცირდება პასტელში შესრულებულ ნატურმოტებში. შესაბამისად, სრულიად განსხვავებულია მათი ხატით ხასიათიც. აღსანიშნავია კომპოზიციის ცვლილება. ესაა ან ერთი საგანი, ან ისეთი კუთხით დანახული და ისე განლაგებული საგანთა ერთობლიობა, რომ სურათზე აღიქმება ერთ

მთლიან ფერადოვან ლაქად: წარმოქმნის ერთ მთლიან ჩაერთულ კონტურს. საგანი საკლებად კონკრეტულია და ეს შესაძლებლობას უყარავს მხატვარს, მოახდინოს უფრო მნიშვნელოვანი განწყობა. პასტელი ბევრად უფრო კაშკაშელია: მხატვარი კმნის ან დიდ, ლუკალურ, ფერადოვან ლაქებს, რაც სურათს უფრო დეკორატიულ ელფერს ანიჭებს, ან უფრო გრაფიკული, რბილი მონახმებით წარმოსახავს ფორმას მკვეთრად გამოვლენილი მოცულობით. მაგრამ აქ საგნის წონა ნაკლები, იკარგება ხელშეხებადობა, რასაც კვლავ გაძლიერებულ დეკორატიულობამდე მიყვავართ.

თუ თავს გადავადგლებთ მხატვრის ტილოებს, მკვეთრად გამოირჩევა თბილისის თემაზე შექმნილი სერია: „უზბეგის ქუჩა“, „სოლოლაკი“, „პირელ აბნოსთან“, „ვერის უბანი“ და სხვანი, აი, აქ იგრძნობა მაღალი პროფესიული დონე. სწორედ აქ შეიძლება ვილაპარაკოთ ო. ღურშიშვიტის, როგორც სრულიად ჩამოყალიბებულ მხატვარზე. აქ ნაკლებია ექსპერიმენტი, ნაკლებია განსხვავება შესრულების დონეში, მასალის ვარიანტი, ეს არის სრულიად ახალი, ინდივიდუალური ხედი.

თბილისი ბევრი ქართველი მხატვრის შთაბრძნობის წყაროა; ზოგიერთისთვის შემოქმედების წამყვანი თემატ. ამიტომაც უფრო რთულია შევხსნათ მას, დანახოთ ახალი, სხვისაგან განსხვავებული, შენეული თბილისი და, ამავე დროს, ქალაქს შეუნარჩუნო თავისი განუყოფელი ელფერი, ხასიათი.

ომარ ღურშიშვიტის თბილისი ღამის ქალაქია, დეკორირებული, ვიწრო ქუჩაბანდებით. მოჩვენებითი უძრავობა, სიცარიელე თავისთავში იმდენ მოძრაობას შეიცავს, იმდენად დამუხრუპია, რომ მას აღიქვამ, როგორც წამიერ მდგომარეობას, რომელიც შეუძლებელია გაგრძელებს დროში. კონკრეტული გარემო, მისი ხასიათი, ღამის განათების ფერწერული ეფექტები — ყოველივე ეს არაა მთავარი. წინა პლანზე გამოდის გარემოს სუბიექტური მხატვრისეული აღქმა, თავის თავსა და გარემოს შორის

არის რაიმეგვარი კონტაქტის საფუძველზე შექმნილი ემოცია. ეს საერთო განწყობილება იმდენად ძლიერია, იმდენად ხაზგასმულია მხატვრის სუბიექტურ-ემოციური მდგომარეობის საფუძველზე შექმნილი გარემოს ხასიათი, რომ მაყურებელი მას ვეღარ იღებს, როგორც ცოცხალ ფიგურას მოკლებულ სივრცეს. სურათი შეგინდან აღიქმება. მაყურებელი თავად ხდება ამ გარემოს ნაწილი და ავსებს ამ სიცარიელეს.

შექმნილი განწყობილების გაძლიერებას ფერიც ემსახურება. ღამის განათება მდიდარ შესაძლებლობას იძლევა, შექმნილი კონტრასტული დაპირისპირებით შექმნას ფერწერული ეფექტი. მხატვარი სხვა გზას ირჩევს. აქ კვლავ თავს იჩენს მკვეთრი კონტრასტი. ფორმის ხაზის მოძრაობას უპირისპირდება ფერის შედარებითი სტატიურობა. სურათი ძირითადად ერთ გაშვით იწერება და მხატვარს შეაქვს ერთი მკვეთრი ფერადოვანი აქცენტი. ფაქტობრივად, ეს წარმოადგენს სურათის კომპოზიციურ ცენტრს.

1977 წელს საბჭოთა კავშირის მხატვართა კავშირის ინიციატივით მოწყობილ გამოფენაზე იმდენად, სხვა ქართველ მხატვართა ნამუშევრებს შორის, წარმოდგენილი იყო ო. ღურშიშვიტის რამოდენიმე ფერწერული ტილო, რომელთაც დიდი მოწონება და საერთო აღიარება დამსახურეს. ერთი იმათგან, „პირელი აბნოს კუთხე“, შეიძინა გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის მუზეუმმა.

სულ ახლახანს, საბჭოთა კავშირის ყველა რესპუბლიკის სამუსეუმო ფონდებიდან შეიკრიბა მხატვართა ნამუშევრები და ინგლისის საგამოფენოდ გაიგზავნა. ჩვენი რესპუბლიკის მხატვართა ნამუშევრებს შორის არის ომარ ღურშიშვიტის ტილო „უზბეგის ქუჩა“.

დღეს ჩვენს გვირგვინს ცხოვრობს ჩვენი თანატოლი, საინტერესო, მკვეთრი ინდივიდუალობის ფერმწერი — ომარ ღურშიშვიტი.

მისი შემოქმედების მუქზე უკვე იხატება ჩვენთვის აქამდე შეუნიშნავ სიმშვენიერეთა ნათელი სურათები...

ქართული მემკვიდრეობა

თანამედროვე ლამაზი პასტორალი

3. ასტაფიევი — „მწვენი ბიჭი და მწვენი გოგო“ თარგმან „ს. სულაბა-რიძე, გამოცემულია „საბჭოთა სა-ბართილო“, რადიატორი მ. იოსა-ნაშვილი, 1978 წელი.

306 იცის, არის თუ არა გამოთვლილი, რა-მდენი წიგნია დაწერილი წარსულ ომზე, მაგ-რამ ერთი რამ კი ცხადია: აბრ კოლონელზე-ტი წელია, არ შეწყვეტილა ამ „მარადიულ თემაზე“ რომანების, მოთხრობების, პიესების, მემუარების, ნარკვევების წერა და ალბათ დიდხანს არ შეწყდება კიდევ.

ომის თემას მრავალი დიდებული ქმნილე-ბა მიეძღვნა, დაიწერა ბევრი შეხანიშნავი ნა-წარმოები, ამიტომ, ამ მოვლენაზე შექმნილ-მა ახალმა ნაწარმოებმა რომ მიიპროს ჩვე-ნი ყურადღება, გაგვაკვირვოს, აღგვაფრთო-ვანოს, იგი ქეშმარიტად მაღალმასტერული უნდა იყოს.

ახლანა კიდევ მოგვსმია ომის ექო — ქარ-თულად გამოიცა ვ. ასტაფიევის ვრცელი მო-თხრობა „მწვენი ბიჭი და მწვენი გოგო“, რომელშიც დიდი სიამოვნება მოგვგვარა, ვ. ას-ტაფიევის შემოქმედებას ქართველი მკითხვე-ლი ყურადღებაში გამოქვეყნებული ორიოდ მოთხრობით თუ იცნობს, ასე რომ, იგი ფაქ-ტიურად პირველად წარსდება ფართო მკითხვე-ლი აუდიტორიის წინაშე.

ასტაფიევი ფრიად ორიგინალური სტილის, საოცრად ინდივიდუალური ხედვის ოსტატია. წიგნში იმ დიდი ომის (უფრო ზუსტად, მისი ერთ-ერთი მცირე კუნჭულის) ფონზე ასახუ-ლია ადამიანთა არაადამიანური ტანჯვა-წამება, თავდადება და უმძაფრეს რეგისტრში აყვანი-ლი სიუჟარული, და ყოველივე ეს, ისეთი პი-რუფიერებით, ჭანის ზღვრამდე მისული სი-თამაშით არის დახატული, რომ ქეშმარიტად ახლებურად ხედავ ესოდენ ამაღლებულ სი-უყვარულს და თითქოს ათასჯეის განცდილ და ნანახ იმ დიდ ომსაც.

ძნელია გადაწყვეტოთ თქმა, რით უფრო არ-ის გამოსარჩევი ასტაფიევის პროზა. ის ვარე-მოება, რომ ავტორი მიჰყვება საკუთარ „მეც“

და მხოლოდ იქიდან ხედავს ყოველივეს, იმ-წამსვე შეეუბრად იგარმნება. მაგრამ მთავარი ალბათ მაინც ის დიდი სიმატლეა, რომელსაც მკითხველი გმირების მოქმედებაში, მათ ფი-ქტში, შეტყველებებაში ხედავს. მწერალი დეტა-ლიზების შესანიშნავი ოსტატია, ნატურალიზ-მამდე დაყვანილი თხრობა ამდენს აღწერ-ილი მოვლენების ცუტქტს. მკაცრია ის სიმატ-თლე, რომელსაც ავტორი ხატავს. მკაცრები, უხეშები არიან უნივით დასუსტული ეს ციმბი-რედი გლეხებიც. შესანიშნავი ხელში (ხშირად უშეშანოდ) რომ იცავენ თავიანთ მიწას, რუსულ მიწას. რას იზამ, ომში, ბოროტთან პიდილმა, ყოფნა-არყოფნის მიქნაზე ბალანსი-რებაში, გაუზნა, სიტყვაქმნი გახდა ისინი. ამ ფონზე რაოდენ საცნაურია ის უზარმაზარი ადამიანური სიბრძნე, ყოველი ნერვის თრთოლე-ვაშივე გასხივანებული სიუჟარული, ესოდენ თავაწყვეტილად რომ გადმოიღვრება ორი გაუ-ბედურებული ადამიანის უნაწიეს სულიდან. ამ მოთხრობაში არ არიან გმირები და ამავე დროს, ყველა თავისებურად გმირია. პირნთ-ლად: გლეხური პედიანტიზმით „რომომეს“ ვი-საც როგორ შეუძლია, ჰკლავს, თავს იცავს, უყვარს, სძულს. ერთი სიტყვით, უდიდესი სი-ბრძნეა — გასშვლებული ადამიანური ცნებები.

ვ. ასტაფიევის მიერ წარმოსახულ ამ მძაფრ სამყაროში ქართველი მკითხველი დიდი რიდი შეტყვას. სულაბერიძის ოსტატურად შესრულებულ თარგმანს. რა სიმწიფე ელამე-ბოდა მთარგმნელს ამ წიგნზე მუშაობისას? აქ აღარ გავაგრძელებთ საუბარს იმ უცილობელ ფაქტზე, რომ თარგმნის დიდი ტრადიცია, დღევანდელ ქართველ მთარგმნელს, ერთი მხრე, თუ სტიმულს აძლევს, ფრთებს ახსამს, მეორე მხრივ, იგივე ტრადიცია და კორიფეთა ავტო-რიტები პასუხისმგებლობასაც განუწმილად ზრდის და, ამდენად, ბორკავს მას. ჩვენი აზ-რით, ეს წიგნი სათარგმნი მასლისადმი მთა-რგმნელის უზომო პატივისცემის ნიშნულად შეიძლება ჩაითვალოს. აღსანიშნავია, რომ ას-ტაფიევი რუსული ენის დილოსტატია, ავტო-რისეული ფრაზა „გაქედილი“ და ლაქონიუ-რია, ამიტომ წინადადებაიდან ერთი სიტყვის ამოგდება ან შეცვლა კი ელფერს დაუკარ.

გადა თხრობას. ამასთან, მოთხრობის გმირები, როგორც აღვნიშნეთ, ციმბირელები არიან. ციმბირმა კი, საერთოდ, სხვა კუთხეზე მეტად შეინარჩუნა გასულ საუკუნეთა რუსული ენის ელფერი, განსაკუთრებით ლექსიკის თვალსაზრისით. მწერალს ბევრი დაფიქრებული ე. წ. „მარებიდან გასული“ სიტყვა აქვს გამოყენებული, რომელთაც, სამწუხაროდ, ვერ იპოვნი ჩვენს რუსულ-ქართულ ლექსიკონებში. ცხადია, მთარგმნელს უკეთა იმ სიტუაციისთვის უნდა მოეძებნა შესატყვისი. ეს კი როგორც რუსული, ისე ქართული ენის საუფუძლიანი ცოდნის გარეშე შეუძლებელია. მთარგმნელის საპაუოდ უნდა ითქვას, რომ მან კარგად დაატია ეს სირთულე. იგი შემოქმედებითად მიუღვა სინონიმური ერთეულების შერჩევას, ან გამოედევნა მათს მაინცდამაინც სემანტიკურ თანადამსხვევას, ბევრ სიტყვას საკადრისი პლასტიკური, ფერადი შესატყვისი მოუძებნა.

შ. სულაბერიძეს კარგად უგრძნია ასტაფიევის პროზის რიტმი, პოეტურობა.

ცხადია, ძნელია თარგმანის ღირსებაზე ლაპარაკი კონკრეტული ფაქტების გარეშე. ამის მტკიცება რომ დავიწყო, წიგნის დიდი ნაწილის გადმოწერა მოგვიხდებოდა, ამიტომ აქ მხოლოდ ერთ, ჩვენი აზრით, როგორც ავტორის სტილის, ისე მთარგმნელის ოსტატობის დამადასტურებელ ადგილს მოვიტანთ.

Скорбию шелестели немощные травы, похрустывали костлявый татарник, звучало вечное утешение над вечным покоем, и ни время, ни люди были не эластичны над этим.

Она развизала платок, прижалась лицом к могиле и ощутила лицом еще более не остывшую плоть земли, хотя над нею все более ощутимо реял подвинувшийся с хребта холод.

— Почему ты лежишь один посреди России?

Больше она ничего не спрашивала. Думала.

გამოვნება და ზომიარება

იპროსლავ ივანოვიჩი — „ბრუნს ვალა“. კოლონურიდან თარგმნა ნათელა გამაფილავ. გამოცემილია ბა „მედიანი“, რედაქტორები ე. აბატიანი, ნ. მახალა, 1978 წელი.

„შინაურულად თავს მხოლოდ ამ წარმოსახვით სამყაროში ვგრძნობ — ჩემი (და არა მარტო ჩემი) ხელოვნების სამყაროში“, — ეს

Вспомнила.

Рядом с ее лицом началось, шелестела сухая немощная травинка. Все бури мира, все буйство земли вобрала она в себя, утешила их собою, боязно храня в бледной луковке корешки, стиснутого землей, надежды на пробуждение свое и наше.

„სევდიანად ბაზანებდნენ უღონო ბალახები, კრაილებდა გაშლული ბრტყელიკალა. უნანავებდა მარადისი ნუგეშის ხმა სამარადისო განსასვენებელს და ღრცო და ადამიანებიც უღონო იყვნენ ამის წინაშე.

ქალმა თავსაფარი შეისხა, სახით საფლავს მიეკრა და კანით შეიგრძნო მიწის ჭერ კიდევ თბილი სხეული, თუმცა სტვს სულ უფრო მძიმედ სუღრავდა ქედიდან წამოქროლილი სიცივე.

— რად წევხარ მარტო აქ, შუაგულ რუსეთში?

და მერი აღარაფერი უკითხავს. ფიქრობდა. იგონებდა.

სახესთან ხმელი, უღონო ბალახის ღერო ერბოდა, უშრიალებდა. ქვეყნიერების ყველა ქარტახილი, დედამიწის ყველა სიმღიერე შეიბუღა მან თავის წიაღში, დაცხრო, დააშოშმინა და სიფრთხილით ინახავს მიწაში ჩაფეხვილ ფერმერთა ბოლქვებში თავისი და ჩვენი გამოღვიძების იმედებს“.

ბუნებრივია, დავებდალბა კითხვა: აქვს თუ არა ამ თარგმანს ჩრდილოვანი მხარე? ცხადია, სკრულულოზური შედარებით, დავრილებითი ანალოგიით ვიპოვნით შედარებით გაუმართავ ფრაზებს, უკეთესი სინონიმიც გამოუნდებოდა ალბათ ზოგიერთ სიტყვას. მაგრამ თარგმანის საერთო მაღალმა დონემ, გამოვსატყუებით, გავიჭრო ასეთი ძიების სურველი თანაც, ამ წერტილს არა აქვს დეტალური ანალიზის პრეტენზია. ჩვენ მხოლოდ ერთი მაღალმხატვრული წიგნის მაღალმხატვრული თარგმანით გამოწვეული სისარული გაუზიარეთ მკითხველს.

ზურაბ ლავსაშვილი

დიდი გავლენა მოახდინა ჩემზე მუსიკამ. ისე, კაცმა რომ თქვას, გვარია მუსიკალური განათლება მივიღე, კომპოზიტორობა მინდოდა, მაგრამ მუსიკამ, განსაკუთრებით შიმანოვსკის ოჯახისა და ისეთ ზელოვანებთან შეხვედრების წყალობით, როგორც იყენეს რუბინსტიინი თუ ნიეგაუსი (დედამისი ჩემი პირველი მუსიკის მანქანებელი იყო), უფრო დიდი ზემოქმედება მოახდინა ჩემზე...”

„იგი მწყნარად პროზაიკოსი და სრულიად ორიგინალური მწერალია. სხვანაირად არ შემიძლია გამოვხატო ამ პოეტის ქმნილებებში გახვეწილი აღწერათა შთაბეჭდილებები, არ შევადარო შორეულ სილუეტარებს“ (სტუფან ერკმისკი).

ახლა ნახეთ, რას ამბობს ივანევიჩი ანჯი გრონტსკი მისდამი მიძღვნილ ნაშრომში: „ვირტუოზი და სტილიზატორი, ზელოვანი, ვისაც პატის სცემს სხვადასხვა კულტურულ წრეებში... ახლა პოეზიის ისეთ მოდელს მთუბრუნდა, რომელსაც ჩვეულებრივ კულტურულ პოეზიას უწოდებენ. იეროპაში დაბრუნების“, აგრეთვე „სხვა ცხოვრების“ (1988) ავტორი ზედა ახალი პოეტური კლასიციზმის კოდიფიკატორი, კლასიციზტური პოეტიკის წინამორბედი. ივანევიჩის ლირიკამ თანაბრად გააძლიერა მისი გავლენის სფერო და ინტენსიურობა, მაღალმხატვრობის ნიმუშად მოცვიდნა პოეტთა ახალ თაობებს“.

აი, ამ სახელგანთქმული მწერლის გადმოქართულებას მოჰკიდა ხელი უკრაინულ და პოლონურ ენებს დაუფლებულმა, სრულიად ახალგაზრდა მთარგმნელმა და ლიტერატორმა ნათელა გავაშელმა.

ივანევიჩის უზარმაზარი სამწერლო შემოქმედობიდან რა გვქონდა აქამდე ქართულად? ორიოდ ლექსი თუ მოთხრობა, რომლებიც ხანგამოშვებით სხვადასხვა გამოცემებში დაიხტამბა. ეს იყო და ეს. ახლანდის კი საქართველოს მწერალთა კავშირთან არსებულმა მხატვრული თარგმანისა და ლიტერატურული ურთიერთობის მთავარმა სარედაქციო კოლეგიამ გამოცემილობა „მერანთან“ ერთად გამოუშვა იარსნაღ ივანევიჩის მო-

თხრობათა კრებული „არყის ქალა“. იგი ტაქტიკა და გემოვნებით თარგმნა ნათელა გავაშელმა.

ცხადია, ეს წუთი მოთხრობა ვერ გვიქმნის სრულ წარმოდგენას მწერლის მდიდარ პროზაულ შემოქმედებაზე, მაგრამ მთარგმნელი, იმედია, განაგრძობს ნუშაობას ამ მიმართულებით და მაღელ ივანევიჩის სხვა ნაწარმოებებზეც გადმოაქართულებს. მით უმეტეს, რომ პირველი ცდა უთუოდ გამარჯვებით დაგვიტყვინდა, ეს განცხადება მკითხველს ლიტონ სიტყვებზე რომ არ მოეჩვენოს, ვთხოვთ, მოლოდინი ჩაიკეთოს ეს წიგნი, რაც შეეხება თარგმანის დედანთან მიმართებას, მკითხველი უნდა გვენდოს და სიტყვებზე დაგვიტყოს: რამდენიმე მოთხრობის ორიგინალთან შედარებაში იმდენ არ გავმეტყუწა და ცხადყო, რომ საქმე გვაქვს ნათელი გემოვნებით, მკაცრი ზომიერებით შესრულებულ თარგმანთან. ამასთან არავის ეგონოს, თითქმის ივანევიჩის პროზა, ეგრეთ წოდებულ ადგილად სათარგმნელთა რიცხვს ეკუთვნოდეს. ეს პროზა სიტყვით მხატვრობა გახლავთ და პოეტური პროზის საუკეთესო ნიმუშს წარმოადგენს (ჟალბად გავგებოთ პოეტური პროზისაგან განსხვავებით), რაც კიდევ უფრო ართულებს თარგმნას. ეს ის პროზაა, სადაც „მეიზუი ერწყმის მუსიკას, არსებით როლს ასრულებს ივანევიჩის პროზაში, მის რომანებისა და მოთხრობების კომპოზიციაში. მუსიკა გადრმავებული პერსონაჟი, მოვლენებისადმი ლირიკული მიმართების ერთსახეობა...“ (ლესლავ ბარტლსკი).

ივანევიჩმა ერთგან თქვა: „...ბედნიერება უპირველეს ყოვლისა შინაგანი სიმშვიდე კი არ არის, ზელოვანს ამას ვერ მოსთხოვ, არც სურვილების უქონლობაა, არამედ მდიდარი და ყოვლიანობად დახატული ცხოვრება, რომელიც გამხნევენს და შემოქმედებისკენ გიბიძგებს“. ალბათ, ეს სიტყვები გაამხნევენს ნათელა გავაშელს ახალ-ახალი სულიერი საზრდო შესძინის თავის ერს.

გიორგი მავაშაძე

ქართული საბიბლიოთეკის

ავთანდილ გურბენიძე — „მარადიული ცეცხლი“, გამომცემლობა „ნაბადული“, რედაქტორი მ. არაბული, 1978 წელი.

ავთანდილ გურბენიძის ლირიკული გმირის უმთავრესი საფეხრალი სამშობლოა. ბევრ მკითხველს ეხსოვება პოეტის ერთ-ერთი ადრინ-

დელი და გახმაურებული ლექსი, რომელშიც იგი აღერის მთარგმნელს მწიგნობარს: „შენ მუჭა-მუჭა გავიტანეს საქართველოდან ალბათ ამიკომ დაპატარავდიო“. ახალ კრებულში შეტანილ ლექსებშიც მამულის უანგარო, თბილი, აღერისიანი სიუჟარულის გრძნობაა ჩაწული, და პირველივე სტრიქონები მკითხველს ამავე გრძნობით აღავსებს: „მეო, მეო თვალხატულავ, ანათე და იბრიალე, სარკესავით ნათელ ცაზე დროშასავით ფერიალე“.

დამიშვებრ იქალღმეო, დამიშვებრ ციციკა, თი-
თა... საქართველო მომეწიარვე ხიზნოთი და სი-
ნათლითა“.

„მარადიული ციციკლი“ მოწარმებისთვის
დაწერილი წიგნია. ავთანდილ გურგენიძეს უხე-
რებმა პატარებისთვის წერა. ამის მთავარი მი-
ზეზი ის არის, რომ უყვარს ბავშვები, კარგად
იცნობს მათს საფერაღსა და ინტერესთა
წრეს. პოეტს შესაშური ღირსება აქვს: იგი
შექმდის დაგვარად ერთდება წმრალ დიდაქტი-
კას, არ აჩენებს მკითხველს მწამარეულ
ზნეობრივ „რეცეპტებს“, თანაც ცდილობს
თვითონ ქი არ „დავიდეს“ ბავშვის დონემდე.
არამედ, პირიქით, მოწარმე ამაღლობს, საქუ-
თარ ძალითა რწმენა შემატოს და განუმტკიცოს.
ამის საშუაოდ გამოდგება თუნდაც ორსტრო-
ფიანი ლექსი „სასაიეთო საქმისთვის“:

ცაზე მოწოდება ბელებო,
თავსება წიგნო რომ წაოვა, —
თავი მდინარე მგონია,
მავიწყდება, რომ წყარო ვარ.
წამოვდიდებო წამიერ
და შიგ მიწაში გავტელებო...
რა მივირს, თუკი კეთილი
საქმისთვის დავიხარებო.

მძიმე ეპიგრები იპყრობს პოეტს სამშო საფ-
ლათან, სადაც „სტულოვით გარნილულან გა-
თლილი ჭებეი“ და „ერთად მეფოებს სინამდვი-
ლე და ღანტაზია“. გულწრფელი სიყვარულითა
და სინაულით არის დასატული ზოთა კოსმო-
დემიანსკაიას საზე. გულადი ქალიშვილი, „ნწა-
მები, მეგრდისხლიანი, სახრწონელაზეც დამაზი
ჩანდა“.

...„ღელი — შენი გასატანი — თვითონ უნ-
და გაიტანო; ჩანგი — შენი დასაქრავი —
თვითონ უნდა გაითალო. შენ იცი და შენმა
სწავლამ, შენ იცი და შენმა გარკამ, რაც ვერ
შესტდეს წინაპრებმა, უნდა შეძლოს შენმა
მეგამი! — ამ მგზნებარე სიტყვებით ნიშართავს
ა. გურგენიძე პოინერებს — ჩვენა ჭებუნის
იმედსა და მომავალს. პოეტი არაფრებელ და“

ჟინებით შეახსენებს მოზარდებს, რომ...
სით და თავისთავად არაფერი კეთდება, რომ
ყველაფერი, ყოველგვარი სიკეთე გულოდგინე
სწავლის, დაუღალავი შრომის, ბეჭითი გარჯის
შედეგად მოდის. პოინერს ყველაფერში ზუთი-
ანი უნდა მქონდეს, მხოლოდ მაშინ ჩაითვლე-
ბა იგი სამშობლოს ღირსეულ შვილად. მხო-
ლოდ მაშინ შეძლებს სული ჩაუდგას ქვას, ასა-
ბელოს მამა-პაპა, შექმნას ასალი სვეტიცხოვე-
ლი და კიდევ უფრო ამაღლოს ჭვარი... ამ პო-
ტარა პოემას („პოინერულს ვუკრავ საუერის“),
რომელიც თავიდან ბოლომდე ასეთი სულიც-
ვეთებითაა გაფლნითილი, არცთუ ისე დიდი
ხნის წინათ ჟურნალ „პოინერის“ კონკურსზე
პრემია მიენიჭა, იმავე ჟურნალში დაბეჭდა და
მოკლე ხანში ჩვენი პატარების ერთ-ერთ საყ-
ვარელ ნაწარმოებად იქცა.

პოემა ლაღი, ამაღლებული, მარმონული
რიტმითაა დაწერილი. კითხვისას ერთხელაც
არ წაიბორძიკებ, არაფერი — არც ერთი საზე,
არც ერთი ღრჯა თუ რიში — არ არის ნაძა-
ლადგი, ყურით მოთრეული, გაცვეთილი...
ესაა პოემა-მოწოდება, პოემა-დარიგება.

„მარადიული ციციკლი“ თითქმის თანაბარი
ძალით დაწერილი ლექსების კრებულია. ეს
„თითქმის“ არსებითად ერთ ლექსს — „ბო-
რის ძნელაქს“ — შეეხება. სამწუხაროდ, ამ
ლექსში არ ჩანს ა. გურგენიძის პოეზიისათვის
დამახასიათებელი უშუალობა და სინათლე,
სტრიქონები დუნე და დამძიმებულია. რითმა-
ნი „ბორის ძნელაქე“ გაცილებით უფრო პრო-
ზაულია, ვიდრე თეთრი ლექსით გაწყობილი
„ზოთა კოსმოდემიანსკაიას“.

კარგი ლექსებია „შენია“, „ქახს ნატვრა“,
„წყარო“, „მარადიული ციციკლი“, „ღედან“,
„ცხრა მთას ივით“ და სხვები, რომლებიც გვა-
ფიქრებინებენ, რომ ავთანდილ გურგენიძის სა-
ხით ჩვენს პოეზიას მზარდი, მიჯანსაღი
და სერიოზული შემოქმედი ჰყავს.

ნუგზარ აბსაჟაძე.

ნუგზარის რტო

ირაკლი ციციკლი — ლმსავე,
გამომცემლობა „მინანი“, რედაქ-
ტორი ბ. ჯაფარიძე, 1978 წელი.

„...სად შეიძლება იყოს ნაპირი, ან დამშვი-
დება სად შეიძლება...“ — ისმის ყოველი
სტრიქონიდან ზეშაგონების დაბირითებში
წოხტილად სულის ამოძახილი და ეს კითხვა

გაოცებს მოიცავს მხოლოდ, არა შემოთ-
ბახს. იცის პოეტმა — ამ იდუმალ ზგას არ
აქვს ზოლო, და მასზე მავალი დასვენება არ
უწერიათ, ვიდრე არსებობს „ლოდინის წვე-
თი ამოღუნენი“, არც ისურვებდა მის დასრუ-
ლებას:

...ეს ჩემი ზგაა,
ვერ გაღავალ ამ რწმენის გზიდან,
საკუთარ ჭვარცმას ვერც უწალებ,
ვერც უღალატებ...

ერთადერთი ხსნა მხოლოდ ღატოლმა მარადი — „ცისა და ხმელეთის ნათლის“ ძიება, ოდნოდ, იცოდე, გაურთხილება უნდა „წყურვილს“, ვითარცა „საგზაღს“, რომ შეგრჩეს ძალა გაიტანო ღელო ბოლომდე. საოცარი მიგნებაა პარალელი „წყურვილსა“ და „საგზაღს“ შორის... — დაუოკებელი წყურვილი ყოველივეს შემეცნებისა არის შემოქმედის პური არსობისა, წყურვილის მოკვლა ნიშნავს უკვე გზის გასრულებას, რადგან ძიება არ არსებობს უკმარისის გრძნობის გარეშე, მაძიებელი სულისათვის კი ახალ-ახალი მღვიმეები ხსნიან კარიბჭეს:

მიხარის შორი

ველები...

შორი ტრამალი მიმწერს

და დასიზმრებულ

რიცრავის კრთოებით

თანდათანობით ვიცვები ისევ...

თუმცა, ხშირად თვით წყურვილის დიდი სიმაჟურე არჩნს იარაღს, რადგან „უამი იქპარის“ და პრვენ იცის „როდის მონახავს ხეთების თვალი, ის სასწაული მოვა როდისღა...“ ხუნდება ოცნებათა ფერადოვნება. ის, რაც ბავშვობის ფანტაზიას ბელეწიფება, შემდეგში მიჩრავით გამოიყურება, მაგრამ ცხოვრების ბოლომდე მოჩანს თვალსაწიერზე ჩვენგან აუღებელი ციხე-კოშკის კონტურები, რომელიც ჩვენ თვითონ აღვმართეთ იმ სიმაღლეზე, რომელსაც ვერასოდეს შევწვდებოდით, დასამხოხად კი არ გვემეტება... ხუდში იხადება ურუტკივლი, ტკივილი, რომელიც ნელდება, მაგრამ უკავლად არასოდეს არ ქრება:

რაც კი ოდესმე მოვნატრებია,

გაგხსენებია სამწეოზე,

ანდაც

სისსლში უყივინია

ქარიშხლების საპირისპიროდ, —

თურმე მოჰყავდი ამ დღისათვის,

ამ სუსხისათვის...

ის ყოველივე

შენი სიტყვის ფსკერზე ყვავილობს,

დალექილია შენში,

რომ ევლავც

დაგდიოდეს ყინულის ცრემლი

იმ შორეული გარსკვალადან

ჩამოწეული...

წიგნის ავტორი ზეადი მთების მკვიდრია. სადაც ბუნდოვნად აღწევს ქვეყნის მიტომოეთი, სად პირველქმანად იდილია მეფობა. მარადეანს. მეტი რა უნდა აღმინის სულის ჰერტად ზიქცეულ პოეტს. ბუნების მადლით ნირონცხებულ ფერების მონას... თუ მის ლექსებს ერთგვარი წუხილის ელფერაც დაჰკრავს, ესც სახეებით ბუნებრივია, რადგან შეუჩრდილთა მარადიულ მოცილიებას, დრესამის სრბოლას დღესაც მწარედ აღიქვამს კაცი...

...ნუგეშის რტოო — ამომაელო,

ეს უღიმღამო

ცდომილიც ჩავა

და გადახედავ ბნელის გაღვენს,

ვით გადუვლია შენამდე მავანს —

შენც გადაივი ელვის ღრუბლებად

და აღმოსდებას შეუქის ჩქერალი

— შენც გადაივილი...

და დასრულდება

ნუგეშის რტოო, გზაი ვერანი...

ირაკლი ციგროშვილის ლექსები ვერ მოგხიბლავთ ერთი წაყთხვით, ვერც უჩვეულოს აღმოჩენით მათში რაიმეს, მაგრამ, თუ კი გსურთ კვლავ შეიგრძნოთ ის ზებუნებრივი განცდა, რაც ოდესღაც დაგუფლებიათ ბუნებასთან განმარტოებულთ, წაოკთხეთ ამ პატარა ლექსთა კრებულის მოკრძალებული სტრიქონები.

დიანა წიკლაური

კულტურული ცხოვრების მ წ რ ნ ი ა

აზუს

პიკინგაზი შორს დატარა მდენი

ქალბატონი შინეში იპოვეს ძველისძეგლი მონეტა, რომლის ერთ მხარეზე გამოსახულია ქვარი.

ვარაუდობენ, რომ ფული ვიკინგების მეფის ოლოფ კუარის მეფობის დროს არის ჩამოსხმული. ერთი ცნობილი ლონდონელი ისტორიკოსი და ნუმისმატი ამ ფულის იმის დამადასტურებლად მიიჩნევს, რომ ვიკინგები ჯერ კიდევ მე-11 საუკუნეში ესტუმრნენ ჩრდილოეთ ამერიკას.

ვულკანები კოსმოსში

ამერიკელმა კოსმოსურმა აპარატმა „ვიკაჟერ-1“, რომელშიც დიდი სისწრაფით ახლოს ჩაუჭრა იუპიტერს, სურათი გადაუღო ამ გიგანტურ პლანეტას და მის რამდენიმე ბუნებრივ თანაზღვარს. თანაზღვარ იოს ფოტოსურათებზე მეტეორებმა აღმოაჩინეს ექვსი მოჭრელი ვულკანი, რომლებიც კოსმოსში აფრქვევენ ვაზსა და მტვრის დაახლოებით 600 კილომეტრ სიმაღლეზე.

პრეს-კონფერენციაზე პასადენის (კალიფორნია) რეპტილური მოძრაობის ლაბორატორიაში „ვიკაჟერ-1“-დან მიღებული სურათების დამამუშავებელი ჯგუფის სელმანდონელმა ბრედფორდ სმიტმა განაცხადა: „დამაინის ვარდა არხად შეგვიმჩნევია თანამედროვე ვულკანური აქტივობის ნიშნები ჩვენს მზის სისტემაში“.

ბულგარეთი

მსიპა მარნალი

ძველად აღმოაჩენს სქეროდან მუსიკის მაგიური ძალისა; დარწმუნებული იყვნენ, რომ მუსიკა ესპარებოდან სხვადასხვა დაავადებასთან პრევენციური. ჩვენს დროში ექიმებმა სერიოზულად მოკიდეს ხელი მუსიკის სამკურნალო ზეგავლენის შესწავლას და საგულისხმო შედეგებსაც მიაღწიეს. მაგალითად, აღმოჩნდა, რომ ფულიტის ან კლარნეტის ზეგავლენა სისხლძარღვოვანი სისტემის დაავადებებზე იწვევს სისხლის მოძრაობის სისტემაში.

ვიოლინოზე დაკრამ ამჟღავნებს „არწილ“ ნერვებს. მხნე რამები აღაფრთხილებს კუნთების მუშაობას.

შესაძლებელია თუ არა მუსიკის პრაქტიკული გამოყენება თანამედროვე მედიცინაში? სოფლის სამედიცინო აკადემიის ფსიქოთერაპიული კლინიკის კაბინეტის გამგე დოქტორი ალექსანდრე იმ აზრისაა, რომ შეიძლება. მუსიკალური თერაპია უკვე გამოიყენება ბულგარეთში ნერვების მოშლილობის, ასთმის, შალღის სისხლის წნევის, სისხლძარღვების დაავადებათა სამკურნალოდ.

ბულგარეთში მუსიკალური ფსიქოთერაპიის იყენებენ ზოგიერთ სანატორიუმში.

დანი

„ბანელი“ ელსინოში ბრუნდება

დანის ქალაქ ელსინოში აღმართულ კრონბერგის ციხე-დარბაზში, გადმოცემის მხედ-

ვით, მოხდა შეგების მიერ „ბანელი“ აღმართული ახლები. ჩვენი საუკუნის 80-იან წლებში და მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ ციხე-დარბაზის ენოში ზაფხულში იმართებოდა წარმოადგენები, მანქანის როლს ასრულებდნენ სახელგანთქმული მსახიობები ლოურენს ოლივიუ და მაიკლ რედგრეივი.

ეს ტრადიცია 80-იან წლებში ჩაქვდა, მაგრამ სულ ახლახანს გადამწყვიტეს კვლავ დაგან წარმოადგენები, მით უმეტეს, რომ ელსინოში ტურისტების ერთ-ერთი უდიდესი ცენტრი გახდა. მომავალ ზაფხულში აქ „ბანელი“ დაგვასინჯოს „პარასპექტ თიეტრ კომპანი“. პრინციპის როლს დერეკ იაკობი შეასრულებს.

ერაზი

ზაქარეონის სახლი ბათისკაში

ძველი ბაზილიკის გათხრების დროს არქეოლოგებმა აღმოაჩინეს ქვა, რომელიც მეფე ნაუქოდონოსორ მეორე დადი ჩვენს ერამდე მე-6 საუკუნეში ქალაქის მთავარი მაგისტრატის აღსადგენი სამუშაოების დაწყებისას.

ქვესთან ერთად ნახეს ლურსნული წარწერებით შესრულებული ფილა, სადაც ჩამოთვლილია ნაუქოდონოსორ მეორის მიერ განმარტებული ბული სამეფო-ლონისძეობები.

მეტეორებმა გათხრის აგრეთვე აკლამა, სადაც აღმოჩნდა აღმართის ჩონჩხი და ოქროს სტატუეტები. ეს სა-

საზღვარგარეთი

თავდაზღვრული ტიტულუმის გაუმჯობესება

საზღვარგარეთის ხელისუფლებამა მიიღეს გადაწყვეტილება გააუმჯობესოს თავდაზღვრული ტიტულუმები თავდაპირველად ეს მოხდება ტელეფონის ცნობარტში.

როგორც ფოსტა-ტელეგრაფის სამინისტროს წარმომადგენელმა განაცხადა, ადგილის დაზოგვის მიზნით, ტელეფონის წიგნებიდან ამოიშლება თავდაზღვრული ტიტულუმები. დემოკრატიული პრინციპი რომ არ დაირღვეს, შეიცირდება ისეთი მიმართვა, როგორცაა „დოქტორი“ და ზოგიერთი საეჭლეო ტიტული.

უფრო ადრე საფარანგეთის პრეზიდენტმა უბრძანა თავის პერსონალს არ შეეტანა თავდაზღვრული ტიტულუმები პრეზიდენტის მიერ გამართული წვეთულებების მოსწვევებზე.

პოლანდია

ნაზი ტვირთი

პოლონელი დიდი პოლანდიის 13 ქალაქში იმართება თვალის გამაზარელი ყვავილების საქარო ვაჭრობა. ვაჭრობაზე იხილავთ 71-ზე მეტი სახის ვარდს, 80 სხვადასხვა ჯიშის მიხაკსა და ტიტას, რომლებიც მთელი წლის განმავლობაში ხარობს ამ „ყვავილთა სამეფოს“ სათბურებში. ყველაზე დიდი საქარო ვაჭრობა, რომელიც დასაბამს 1912 წლიდან იღებს, იმართება ქალაქ ალმერეში, საიდანაც ყვავილენი ურდობს მთელი მცენარე ეგზავნება მუდმივებს. ხუთიდან ოთხი ყვავილი მსოფლიოს 100-ზე მეტ ქვეყანაში იგზავნება, და ეს გასაკვირბი როდია, ყვავილების ენა ხომ ყველასათვის გასაგებია!

„კონტინენტალ 1100“ ეწოდება, ჭრჭერობით უნიკალურია — საჭიროების მიხედვით შეიძლება მანქანაზე როგორც მარცხნიდან მარცხნივ ბეჭდვა.

პოლონეთი

კინოკამერით აღმანთის ოპერაციის სიღრმეში

უკვე რამდენი საუკუნეა კინოკამერით აღმანთის ოპერაციის სიღრმეში იმის თაობაზე, სად უნდა იყოს ჩაძირული ლეგენდარული ატლანტიდა. ზოგიერთი მეცნიერის აზრით, იგი დაახლოებით ათი ათასი წლის წინათ შთანთქმა ოკეანეში. სწორედ ამ პრობლემას ეძღვნება ფილმი „მსოფლიო ოკეანის საიდუმლოება“. ეს ფილმი ერთობლივად შექმნეს პოლონელმა და საბჭოთა კინომატოგრაფისტებმა.

სურათის ავტორებმა მოაწვეეს ექსპედიცია ატლანტის ოკეანეში, ბაჰამის არქიპელაგის კუნძულ ბიშინიზე, სადაც ძიებას ეწევა ამერიკელი არქეოლოგი რიჩარდ უოტკოტი. ოკეანის სიღრმეში პოლონელი ოპერატორის მარცხ იავორსკის კინოკამერამ აღებუდა უჩვეულო სანახაობა — თლილი ფილებით ნაგები გზა, წყალმცენარეებით დაფარული, ნახევრად დანგრეული კედლები.

ხევრად დანგრეული კედლები. ნანგრევები თვალნათლივ ადის ტურებს, რომ ამ ადგილას ოდესღაც მდებარეობდა ნავსადგური და სანაპირო. ოკეანის ფსკერზე ნაპოვნია აგრეთვე მარმარილოს ქანდაკებები, რაც ქვის დამუშავების მაღალ ტექნიკაზე ლაპარაკობს.

გაოხრების რაიონი ემთხვევა იმ ადგილს, რომელზეც პლატონი წერდა, როცა ატლანტიდის თაობაზე ძველბერძნულ გადმოცემას აწვნიებდა.

მაროვანი მდებარეობს ბაზილონის მთავარი ტაძრის კედლის სამხრეთ ნაწილში.

გაოხრების, რომლებსაც ერეული არქეოლოგები ძველი ბაზილონის ტერიტორიაზე უკვე წელაწაღებ მეთია ეწევიან, მიზნად ისახავს ამ ქალაქის პირვანდელი დაგეგმარების აღდგენას.

ინგლისი

„პოლონური მადრასი“

ლონდონში გავრცელდა ახალი თამაში „პოლონური მადრასი“. მისი გამოგონებელი ელდონსონი გონისკი ინგლისში მეორე მსოფლიო ომის დროს მოხვდა.

„პოლონური მადრასი“ თამაშის წესები იგეგმა, რაც ჩვეულებრივია. განსხვავება ისაა, რომ მადრასის დაფას ექვსი წახნაგი აქვს. დაფაზე 91 უჯრედი — 30 თეთრი, 30 შავი და 31 დაშტრისული. ამას გარდა, ჩვეულებრივ მადრასთან შედარებით პოლონურში ზედმეტი ეტლი და პაიკი. ინგლისში, საფარანგეთში, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკასა და დასავლეთ ევროპის ზოგიერთ სხვა ქვეყანაში უკვე დაარსდა პირველი კლუბები, სადაც ექვსწახნაგიან მადრასს თამაშობენ.

ლიბანი

ორენოვანი სხამადი მანანა

ლიბანის ერთმა კომპანიამ, რომელიც კანტორებისა და დაწესებულებებისათვის ტექნიკურ მოწყობილობებზე დასპეციალებულია, ამას წინათ გამოუშვა ორენოვანი საბეჭდი მანქანა. მანქანას აქვს არაბული და ლათინური შრიფტები. ეს საბეჭდი მანქანა, რომელსაც

კრიტიკისა და პუბლიცისტიკის განყოფილება მასალებს შიგნით არა უმეტეს ერთი ხავერდით
თაბახისა,

ტელეფონები: მთავარი რედაქტორი — 99-85-81, მთ. რედაქტორის მოადგილე —
72-26-32, მდივანი — 72-44-78, განყოფილებათა გამგეები — 72-26-35, პროზის — 72-26-80,
ლიტერატურული თანამშრომლები — 72-17-02, იცისკრის დამატება — 72-17-01, ხეორექ-
ტორი — 72-13-75.

გადაცა ასაწყობად 12. 4. 79 წ., ხელმოწერილია დასაბეჭდად 1. 6. 79 წ., ქაღალდის ზომა
70×108. ფიზიკურ ფორმათა რაოდენობა 10. პირობით ფორმათა რაოდენობა 14. სააღრ-საგ.
თაბახი 15.85. შეევ. №1130. უფ 00728. ტირაჟი 37.600.

საქართველოს კვ. ც.-ის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის 14
Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

ფან 60 353.

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЛИТЕРАТУРНО-
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ И
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ

«ЦИСКАРИ»

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ЦК КП ГРУЗИИ
ИНДЕКС 76236